

Valtioneuvoston julkaisusarja 4 | 2018

HALLITUKSEN VUOSIKERTOMUS 2017

Liite 3 Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Hallituksen vuosikertomuksen 2017 liite 3

Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta

ISSN 2489-6993 (painettu)
ISBN 978-952-287-565-5 (painettu)
ISSN 2489-8015 (pdf)
ISBN 978-952-287-564-8 (pdf)

Grano Oy 2018

Kuvailulehti

Julkaisija	Valtioneuvoston kanslia		26.4.2018
Tekijät	Valtioneuvoston kanslia, valtiovarainministeriö		
Julkaisun nimi	Hallituksen vuosikertomuksen 2017 liite 3 Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Valtioneuvoston julkaisusarja 4/2018		
Diaari/hankenumero	VNK/1681/05/2016	Teema	
ISBN painettu	978-952-287-565-5	ISSN painettu	2489-6993
ISBN PDF	978-952-287-564-8	ISSN PDF	2489-8015
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-564-8		
Sivumäärä	189	Kieli	suomi
Asiasanat	vuosikertomus, tilinpäätös		
<div>Tiivistelmä</div> <p>Valtioneuvosto antaa eduskunnalle hallituksen vuosikertomuksen perustuslain 46 §:ssä säädettyä kertomuksena hallituksen toiminnasta, valtiontalouden hoidosta ja talousarvion noudattamisesta sekä niistä toimista, joihin hallitus on eduskunnan päätösten johdosta ryhtynyt.</p> <p>Hallituksen vuosikertomuksesta säädetään tarkemmin valtioneuvostosta annetun lain (175/2003) 9 a §:ssä sekä valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) 17 ja 18 §:ssä. Talousarviolain 18 §:ssä edellytetään, että hallituksen vuosikertomukseen otettavien valtiontalouden ja valtion taloudenhoidon sekä toiminnan tuloksellisuuden kuvausten tulee antaa oikeat ja riittävät tiedot talousarvion noudattamisesta, valtion tuotoista ja kuluista, valtion taloudellisesta asemasta sekä tuloksellisuudesta (oikea ja riittävä kuva). Säädöstasolla kertomuksen sisältöä määrittävät erityisesti myös valtion talousarviosta annetun asetuksen (1243/1992) vaatimukset. Hallituksen vuosikertomusta koskeva asetustasoinen sääntely on uudistettu helmikuussa 2016 voimaan tulleella valtion talousarviosta annetun asetuksen muutoksella (118/2016).</p> <p>Hallituksen vuosikertomus vuodelta 2017 muodostuu viidestä osasta, itse vuosikertomuksesta sekä neljästä liitteestä:</p> <p>Liite 1 Ministeriöiden tuloksellisuuden kuvaukset</p> <p>Liite 2 Tilinpäätöslaskelmat</p> <p>Liite 3 Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta</p> <p>Liite 4 Valtion yhtiöomistus</p>			
Kustantaja	Valtioneuvoston kanslia		
Julkaisun jakaja/myynti	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Presentationssblad

Utgivare	Statsrådets kansli		26.4.2018
Författare	Statsrådets kansli, finansministeriet		
Publikationens titel	Regeringens årsberättelse 2017 bilaga 3 Åtgärder med anledning av riksdagens uttalanden och ställningstaganden Hallituksen vuosikertomuksen 2017 liite 3 Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta		
Publikationsseriens namn och nummer	Statrådets publikationsserie 4/2018		
Diarie- /projektnummer	VNK/1681/05/2016	Tema	
ISBN tryckt	978-952-287-565-5	ISSN tryckt	2489-6993
ISBN PDF	978-952-287-564-8	ISSN PDF	2489-8015
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-564-8		
Sidantal	189	Språk	finska
Nyckelord	årsberättelse, bokslut		
<p>Referat</p> <p>Statsrådet lämnar regeringens årsberättelse till riksdagen som den berättelse om regeringens verksamhet, skötseln av statsfinanserna och om hur budgeten har följts samt om regeringens åtgärder med anledning av riksdagens beslut som det föreskrivs om i 46 § i grundlagen.</p> <p>Närmare bestämmelser om regeringens årsberättelse finns i 9 a § i lagen om statsrådet (175/2003) och i 17 och 18 § i lagen om statsbudgeten (423/1988). Enligt 18 § i lagen om statsbudgeten ska de redogörelser för statsfinanserna och skötseln av statsfinanserna samt resultatet av statens verksamhet som tas in i regeringens årsberättelse ge riktiga och tillräckliga uppgifter om hur budgeten följts och om statens intäkter och kostnader, statens ekonomiska ställning och resultat (rättvisande bild). På författningsnivå bestäms berättelsens innehåll dessutom särskilt av kraven i förordningen om statsbudgeten (1243/1992). Förordningsbestämmelserna om regeringens årsberättelse har förnyats genom en ändring av förordningen om statsbudgeten (118/2016), som trädde i kraft i februari 2016.</p> <p>Regeringens årsberättelse för 2017 består av fem delar, själva årsberättelsen och fyra bilagor:</p> <p>Bilaga 1 Ministeriernas resultatöversikter</p> <p>Bilaga 2 Bokslutskalkyler</p> <p>Bilaga 3 Åtgärder med anledning av riksdagens uttalanden och ställningstaganden</p> <p>Bilaga 4 Statens bolagsinnehav</p>			
Förläggare	Statsrådets kansli		
Distribution/ beställningar	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

SISÄLLYS

1	Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta	6
1.1	Perustuslakivaliokunta	6
1.2	Ulkoasiainvaliokunta	8
1.3	Valtiovarainvaliokunta	11
1.4	Tarkastusvaliokunta	29
1.5	Hallintovaliokunta	61
1.6	Lakivaliokunta	72
1.7	Liikenne- ja viestintävaliokunta	80
1.8	Maa- ja metsätalousvaliokunta	89
1.9	Puolustusvaliokunta	111
1.10	Sivistysvaliokunta	113
1.11	Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta	137
1.12	Talousvaliokunta	155
1.13	Tulevaisuusvaliokunta	168
1.14	Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta	179
1.15	Ympäristövaliokunta	183

1 Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta

1.1 Perustuslakivaliokunta

Vaalijärjestelmän kehittäminen

HE 55/2014 vp – LJL 1/2015 vp – EK 14/2015 vp

Perustuslakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että suomalaisen vaalijärjestelmän kehittämiseksi ja vaalilainsäädännön uudistamiseksi käynnistetään parlamentaarinen valmistelu, jossa otetaan huomioon perustuslakivaliokunnan kannanotot. Eduskunta painottaa, että valmistelun tulee olla avointa ja siinä tulee laaja-alaisesti ja ennakkoluulottomasti selvittää erilaisia vaihtoehtoja, joilla parhaiten voidaan lisätä vaalijärjestelmämme toimivuutta ja nostaa äänestysaktiivisuutta, parantaa vaalien suhteellisuutta, pienentää ns. piilevää äänikynnystä ja turvata alueellinen edustavuus.

Oikeusministeriö tulee kuluvan vaalikauden aikana asettamaan hankkeen selvittämään vaihtoehtoja eduskuntavaalien vaalijärjestelmän kehittämiseksi ja vaalilainsäädännön uudistamiseksi eduskunnan edellyttämällä tavalla.

Arto Jääskeläinen, vaalijohtaja, oikeusministeriö

Viittomakieltä käyttävien oikeudet

HE 294/2014 vp – EV 346/2014 vp

Perustuslakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin sen turvaamiseksi, että viittomakieltä käyttävien oikeudet toteutuvat koko maassa siten kuin heidän kielellisiä oikeuksiaan koskevaa lainsäädäntöä laadittaessa on tarkoitettu.

Oikeusministeriö asetti toimikaudeksi 13.2.2017–31.12.2018 uuden viittomakielen yhteistyöryhmän, joka seuraa viittomakielilain (359/2015) toimeenpanoa yhteistyössä viittomakielistä yhteisöä edustavien toimijoiden kanssa. Yhteistyöryhmä on päivittänyt ja ryhtynyt toteuttamaan edellisen yhteistyöryhmän laatimaa jalkauttamissuunnitelmaa, jossa esitetään käytännön toimenpiteitä viittomakielilakia koskevan tietoisuuden lisäämiseksi ja lain soveltamiseksi viranomaistiedottamisessa. Yhteistyöryhmä on käsitellyt kokouksissaan valtioneuvoston piirissä ajankohtaisia viittomakieleen liittyviä asioita ja pyrkinyt varmistamaan hyvää tiedonkulkua keskeisten toimijoiden välillä.

Maria Soininen, ylitarkastaja, oikeusministeriö

Valituskielto virkaan ja virkasuhteeseen nimittämistä koskevasta päätöksestä

EK 22/2015 vp – PNE 1/2015 vp

Perustuslakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee kiireellisesti esityksen valtion virkamieslain muuttamiseksi siten, että valituskielto virkaan ja virkasuhteeseen nimittämistä koskevasta päätöksestä poistetaan. Samassa yhteydessä tulee valmistella ehdotukset myös eduskunnan virkamiehistä annetun lain ja muiden tarvittavien lakien muuttamiseksi niin, että perustuslain 21 §:n 1 momentissa jokaiselle taattu oikeus toteutuu kaikkia julkishallinnon virkoja ja virkasuhteita koskevissa nimityspäätöksissä.

Valtioneuvosto päätti 30.12.2015 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin. Valtiovarainministeriö asetti eduskunnan hallitukselle lähettämään kirjelmään (EK 22/2015 vp) sisältyneen toimeksiannon mukaisesti kesäkuussa 2016 (VM052:00/2016) nimityspäätöksiä koskevan valituskiellon kumoamista selvittävän työryhmän. Työryhmän lokakuussa 2016 valmistuneen ehdotuksen mukaan valtion virkamieslaissa ja ehdotukseen sisältyvissä muissa virkamiesten palvelussuhdetta koskevissa laeissa avattaisiin rajoitetusti oikeus hakea valittamalla muutosta virkaan ja virkasuhteeseen nimittämistä. Työryhmämuistio oli lausuntokierroksella tammi-kuun 2017 loppupuolelle ja hallitus antoi eduskunnan toimeksiannon mukaisen esityksen laiksi valtion virkamieslain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 77/2017) kesäkuussa 2017. Esityksessä ehdotetaan, että valtion virkaan ja virkasuhteeseen nimittämistä koskevaan päätökseen saisi lähtökohtaisesti hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Nimityspäätöksistä ei esityksen mukaan voisi kuitenkaan valittaa, jos nimittämistoimivalta kuuluu tasavallan presidentille tai valtioneuvoston yleisistunnolle, päätös koskee nimittämistä enintään kahden vuoden määräajaksi taikka virka tai virkasuhde täytetään lain nojalla haettavaksi julistamatta. Valitusoikeutta ei olisi myöskään Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen sotilasvirkaa koskevasta päätöksestä, jos virka voidaan lain nojalla täyttää haettavaksi julistamatta. Esityksen käsittely hallintovaliokunnassa mietinnön antamista varten jatkuu helmikuussa 2018.

Miska Lautiainen, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö

1.2 Ulkoasiainvaliokunta

Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2012

VNS 6/2012 vp – EK 6/2013 vp

Ulkoasiainvaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että selonteosta kehitetään kokonaisvaltainen turvallisuusstrategia, joka ohjaa tasapainoisesti kaikkia turvallisuuden alalla toimivia hallinnonaloja ja niiden voimavarojen kehittämistä, ml. kyberturvallisuus, huoltovarmuus ja energiaturvallisuus,

2. Eduskunta edellyttää, että turvallisuus- ja puolustuspoliittista selontekomenettelyä kehitetään niin, että linjausten toteutuminen ja ohjausvaikutus yli hallituskausien vahvistuu ja että valtioneuvosto ryhtyy yhteistyössä eduskunnan kanssa toimenpiteisiin menettelyn kehittämiseksi.

”Vuoden 2012 turvallisuus- ja puolustuspoliittista selontekoa käsiteltiin eduskunnassa keväällä 2013. Eduskunta hyväksyi selontekoa koskevan eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan mietinnön (UaVM 1/2013 vp) ja mietinnön mukaisen kannanoton, joka esittää eduskunnan erillisessä kirjelmässä (6/2013 vp). Eduskunnan kirjelmässä esitettyihin toimenpiteisiin on ryhdytty valtioneuvostossa. Myös tasavallan presidentti ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen ministerivaliokunta ovat käsitelleet eduskunnan kirjelmässä esitetyn kannanoton.

1–3. Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko on valtioneuvoston kokonaisvaltainen ohjausasiakirja, joka muodostaa perustan Suomen politiikan ohjaamiselle ja toiminnan vahvistamiselle maan etujen ja tavoitteiden edistämiseksi. Selonteot pohjautuvat jatkossakin laaja-alaiseen turvallisuuskäsitteeseen, ja tarkastelun aikajänne ulottuu yli hallituskausien.

Vuoden 2012 selonteon laadinnassa toteutettu yhteistyö eduskunnan kanssa oli hyödyllistä, ja vastaavanlainen järjestely on perusteltua myös tulevien selontekojen valmistelussa. Eduskuntaa informoidaan selonteon toimeenpanosta perustuslain § 97 nojalla. Lisäksi selontekojen toteutumisesta raportoidaan osana talousarvion toimeenpano- ja seurantamenettelyjä. Myös jatkuvuuden turvaaminen selonteon linjausten toimeenpanossa yli hallituskausien on tärkeää. Erityisesti puolustuksen kehittäminen edellyttää materiaalihankinta-, suunnittelu- ja elinkaaripäivitysten pitkäkestoisuuden vuoksi hallituskausien yli ulottuvaa tarkastelua.

Informointia toteutettiin kahdessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa syksyn 2013 aikana käsiteltiin puolustuksen toimintaympäristöä. Toisessa vaiheessa keväällä 2014 käsiteltiin puolustusvoimien nykytilaa, kehitysnäkymiä ja puolustuksen ylläpidon haasteita. Prosessi päättyi 30.9.2014. Eduskunta tuotti sille annetun informointiaineiston perusteella oman loppuraporttinsa (Puolustuksen pitkän aikavälin haasteet, Eduskunnan kanslian julkaisu 3/2014), joka julkaistiin 1.10.2014. Ryhmä totesi johtopäätöksensä, että materiaalistien suorituskykypuutteiden korjaamiseen tarvitaan vähintään valtioneuvoston selonteossa (VNS12) esille tuotu lisärahoitus. Ilman riittävää materiaali-investointitasoa puolustuksen perusvalinnat – koko maan puolustaminen, yleinen asevelvollisuus, sotilaallinen liittoutumattomuus – edellyttävät uudelleenarviointia jo tulevan hallituskauden aikana. Mikään ryhmän tarkastelemista rahoitusratkaisuksista ei kuitenkaan vastaa 2020-luvulla edessä olevien merkittävien meri- ja ilmapuolustuksen suorituskykyhankkeiden rahoitustarpeeseen.”

Lausuma ei enää ajankohtainen. Tekstiä ei päivitetty.

Mikko Kinnunen, yksikön päällikkö, ulkoasiainministeriö

Valtioneuvoston selonteko; Suomen kehityspoliitiikka

VNS 1/2016 vp – EK 9/2016 vp

Ulkoasiainvaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto laatii kerran vaalikaudessa selonteon Suomen kehityspoliitikasta antamaan poliittista, strategisen tason ohjausta kehitysyhteistyöhön sekä vahvistamaan kehityspoliittista johdonmukaisuutta.
2. Valtioneuvosto toimeenpannessaan kehityspoliittista ohjelmaa ottaa huomioon tässä mietinnössä esitetyt havainnot ja raportoi niistä osana vuonna 2018 valmistettavaa selvitystä selonteon toteutumisesta ja kehitysyhteistyön tuloksista.

1. Nykyisen vaalikauden kattava valtioneuvoston selonteko Suomen kehityspoliitikasta valmistui helmikuussa 2016.

2. Valtioneuvosto on ottanut huomioon mietinnössä esitetyt, mm. kehitysyhteistyön tuloksellisuutta koskevat havainnot. Valmistelut eduskunnalle vuonna 2018 annettavan tulosraportin laatimiseksi on käynnistetty. Raportissa käydään läpi selonteon toteutumista sekä kehitysyhteistyön tuloksia.

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa eduskunnalle.

Miia Rainne, virkamiess sihteeri, ulkoasiainministeriö

Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko

VNS 6/2016 vp – EK 29/2016

Ulkoasiainvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että kaikki eduskuntapuolueet kattava parlamentaarinen seuranta järjestetään myös tulevien turvallisuutta koskevien selonteiden valmistelun yhteydessä.

Valtioneuvosto antoi eduskunnalle kesäkuussa 2016 ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon, jonka eduskunta käsitteli syysistuntokaudella 2016. Puolustusselonteko puolestaan käsiteltiin eduskunnassa vuonna 2017 (VNS 3/2017 vp – EK 23/2017 vp). Näiden selonteiden valmistelua on seurannut eduskunnan puhemiesneuvoston marraskuussa 2015 asettama parlamentaarinen seurantaryhmä. Valtioneuvosto antoi eduskunnan käsiteltäväksi toukokuussa 2016 selonteon sisäisestä turvallisuudesta, jonka käsittely saatettiin eduskunnassa loppuun vuonna 2017 (VNS 5/2016 vp – EK 8/2017). Selonteko valmisteltiin tiiviissä vuorovaikutuksessa ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon ja puolustusselonteon valmistelun kanssa.

Eduskuntaa informoidaan selontekojen toimeenpanosta perustuslain 47 ja 97 §:ien nojalla. Lisäksi selontekojen toteutumisesta raportoidaan osana hallituksen vuosikertomusta. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että turvallisuutta koskevien selontekojen yhteydessä järjestetään parlamentaarinen seuranta.

Timo Lankinen, alivaltiosihteeri, valtioneuvoston kanslia

Kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskeva päätöksenteko

HE 72/2016 vp - EV 54/2017 vp

Ulkoasiainvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että kiireellisyysmenettelyn mahdollistamiseksi valtioneuvosto selvittää käytäntöjä päätöksenteon nopeuttamiseksi ja sujuvoittamiseksi tavalla, joka ottaa huomioon myös eduskunnan roolin kiireellistä päätöksentekoa edellyttävissä tilanteissa. Selvitys ulkoasiainvaliokunnalle tulee laatia vuoden 2018 loppuun mennessä.

Valtioneuvosto on päättänyt ryhtyä lausumassa tarkoitettuun selvitystyöhön, jonka tarkoituksena on tuottaa ulkoasiainvaliokunnalle selvitys vuoden 2018 loppuun mennessä.

Jari Ylitalo, neuvotteleva virkamies, valtioneuvoston kanslia

Timo Kantola, apulaisosastopäällikkö, ulkoministeriö

1.3 Valtiovarainvaliokunta

Yhteisöjen korkovähennysoikeuden rajoittaminen

HE 146/2012 vp – EV 156/2012 vp

Valtiovarainvaliokunta

Eduskunta edellytti 17.12.2012, että valtiovarainministeriö seuraa lainmuutoksen vaikutuksia yritystoiminnan edellytyksiin. Ministeriön tulee lisäksi yhdessä Verohallinnon kanssa erityisesti seurata lainmuutoksen vaikutuksia etuyhteydessä olevien yritysten pääomarakenteisiin ja velkojen korkojen vähentämisessä tapahtuviin muutoksiin sekä kartoittaa verotuskäytännössä mahdollisesti ilmeneviä uusia verosuunnittelutoimia. Eduskunta edellytti lisäksi, että valtiovarainministeriö arvioi lain kehittämistarpeita saadun tiedon sekä elinkeinoverotuksen asiantuntijatyöryhmän työn perusteella ja ryhtyy tarvittaviin toimiin lainsäädännön edelleen kehittämiseksi. Arvioinnissa tulee kiinnittää huomiota erityisesti kiinteistösijoitustoimintaa harjoittavien yritysten veroasemaan.

Yhteisöjen korkovähennysoikeuden rajoitusta koskevaa sääntelyä on sovellettu ensimmäisen kerran verovuoden 2014 verotuksessa. Valtiovarainministeriössä asetettiin vuonna 2016 työryhmä, jonka tehtävänä oli arvioida muun ohella korkovähennysoikeuden rajoitusta koskevan sääntelyn vaikutusta ja kehittämistarpeita mm. nykyisen sääntelyn perusteella Verohallinnossa saatujen kokemusten johdosta. Työryhmä antoi raporttinsa kesällä 2017.¹

OECD:n vuonna 2013 aloittamassa veropohjan rapautumista ja voittojen siirtoja koskevassa BEPS-hankkeessa on selvitetty toimenpiteitä yritysten verosuunnittelun aiheuttaman veropohjan rapautumisen ehkäisemiseksi. Yksi selvitettävistä toimenpiteistä on ollut korkovähennysoikeuden rajoittaminen. Säännös korkovähennysoikeuden rajoittamisesta sisältyy myös EU:ssa vuonna 2016 hyväksyttyyn veronkiertämisen estämisestä koskevaan direktiiviin (EU) 2016/1164, jonka määräykset on implementoitava jäsenvaltioissa pääosin 31.12.2018 mennessä. Luonnos hallituksen esitykseksi korkovähennysrajoitusta koskevan säännöksen muuttamisesta julkaistiin alkuvuodesta 2018. Luonnosta valmisteltaessa erityistä huomiota on kiinnitetty direktiivistä johtuviin sääntelyvaatimuksiin sekä edellä mainitun työryhmän raportissa kuvattuihin korkorajoituksen vaikutuksiin, mukaan lukien myös kiinteistösijoitustoiminta.

Anu Rajamäki, erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö

Eduskunnan finanssivallan huomioon ottaminen

EU-lainsäädäntöuudistuksissa

HE 155/2012 vp – EV 174/2012 vp

Valtiovarainvaliokunta

Eduskunta edellytti 18.12.2012, että vaiheittaisten muutosten kumulatiivinen vaikutus eduskunnan budjettivaltaan sekä kansalliseen suvereniteettiin

¹ BEPS-toimenpiteiden taloudellisten vaikutusten arviointiraportti. <http://vm.fi/julkaisu?pubid=20402>

on otettava korostetun huolellisesti huomioon, jos EU-säätelyä jatkossa aiotaan edelleen vahvistaa kansallista päätöksentekoa rajoittavalla tavalla.

Komissio julkaisi 6 päivänä joulukuuta 2017 talous- ja rahaliiton kehittämistä koskevan laajan uudistuspaketin. Komission lainsäädäntöehdotuksiin sisältyy ehdotus neuvoston direktiiviksi jäsenvaltioiden finanssipolitiikan vastuullisuutta ja julkisen talouden keskipitkän aikavälin linjausta vahvistaviksi säännöksiksi (COM(2017) 824 final). Ehdotuksella pantaisiin täytäntöön ns. finanssipoliittisen sopimuksen 16 artikla, jonka mukaan viimeistään viiden vuoden kuluttua valtiosopimuksen voimaantulosta toteutetaan, sopimuksen täytäntöönpanosta saatujen kokemusten arvioinnin perusteella, tarvittavat toimenpiteet valtiosopimuksen sisällön saattamiseksi osaksi EU-oikeutta. Valtioneuvosto on antanut asiasta eduskunnalle perustuslain 96 §:n 2 momentin mukaisen selvityksen 15 päivänä helmikuuta. Eduskunnan budjettivaltaan liittyvät näkökohdat otetaan korostetusti huomioon myös asian jatkovalmistelussa.

Muilta osin asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa. Jos eduskunnan budjettivaltaan liittyviä uusia EU-säätelyehdotuksia annetaan, valtioneuvosto kiinnittää asiaan erityistä huomiota.

Niko Ijäs, budjettineuvos, valtiovarainministeriö

Kiinteistöverolain 14 §:n muuttamisesta

HE 96/2017 vp - EV 106/2017 vp

Valtiovarainvaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja selvittää, miten kiinteistöveron korotus vaikuttaa uusiin tuulivoimainvestointeihin ja hankkeiden kustannustasoon sekä ryhtyy tarvittaessa energia- ja ilmastopoliittisen ohjelman edellyttämiin, uusiutuvan energian riittävän tuotannon turvaaviin toimiin.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee viivytyksettä mallin, jolla uusiutuvan energian investointeja edistetään, jottei epävarmuus estä investointeja. Vaikka mallin on oltava teknologianeutraali, sen on huomioitava myös ennen pitkää markkinaehtoisesti tuotettavan tuulivoiman kannattavuuden edellytykset, ja varmistettava, että ilmastomuutoksen torjunnan kannalta riittävät investoinnit uusiutuvaan energiaan toteutetaan.

1. Kiinteistöverolain (654/1992) 7.11.2017 voimaan tulleen muutoksen myötä tuulivoimalaitoksen veroprosentiksi voidaan määrätä enintään 3,10 jos voimalaitoksen tai useamman yhteen kytketyn voimalaitoksen nimellisteho ylittää 10 megavoltiampeeria. Tuulivoimalasta kiinteistöverotettavaa kiinteistöä ovat perustukset, torni sekä konehuoneen runko. Jälleenhankinta-arvoa laskettaessa huomioon otetaan 75 prosenttia rakentamiskustannuksista. Ikäalennukset alentavat verotusarvoa 2,5 prosentilla vuodessa. Kiinteistöverolain muuttaminen oli erityisen merkittävä tällä hetkellä käytössä oleville ja nykyisen tuotantotukijärjestelmän puitteissa valmistuville tuulivoimaloille.

Hallitus antoi 9.11.2017 eduskunnalle hallituksen esityksen (HE 175/2017 vp) uudesta uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön tuotantotukijärjestelmästä. Tarjouskilpailun perusteella tukijärjestelmään valitut hankkeet tulisivat tuotantoon 2020-luvun

alussa. Tavoitteena on lisätä tuulivoimaa ja muuta uusiutuvaa sähköntuotantoa yhteensä 2 TWh. Tarjouskilpailuun osallistuva yritys ottaa huomioon kannattavuuslaskelmissa myös verojen vaikutuksen hankkeen kannattavuuteen. Tämä tarkoittaa sitä, että kiinteistöveron korotus siirtyy todennäköisesti täysimääräisenä tuotantotukeen. Kiinteistöveroprosentin korotuksen vaikutus tuulivoiman tuotantokustannuksiin on noin 1,6 €/MWh eli 1,5–3 % muista tuotantokustannuksista riippuen.

Anja Liukko, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

2. Hallitus antoi 9.11.2017 eduskunnalle hallituksen esityksen laeiksi uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön tuotantotuesta annetun lain ja tuulivoiman kompensatioalueista annetun lain 6 §:n muuttamisesta (HE 175/2017 vp). Esitys sisältää preemiojärjestelmää koskevat säännökset. Preemiojärjestelmä olisi tarjouskilpailuun perustuva teknologianeutraali tuotantotukijärjestelmä. Preemiojärjestelmän tavoitteena olisi muun muassa turvata tuulivoimaan liittyvä hankeosaaminen sekä varmistaa ilmastomuutoksen torjunnan ja päästöjen vähentämisen kannalta tarpeellisia investointeja uusiutuviin energialähteisiin perustuvaan uuteen sähkön tuotantokapasiteettiin siten, että uusiutuvan energian osuus kasvaisi 2020-luvun loppuun mennessä kansallisesti ja Suomelle EU:ssa asetetut tavoitteet ja velvoitteet huomioon ottaen.

Anja Liukko, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta sekä sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta annettujen lakien liitteiden muuttaminen

HE 138/2017 vp – EV 145/2017 vp

Valtiovarainvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää maatalouden energiatuotteiden valmisteveron palautusjärjestelmän neutraalisuuden suhteessa maataloudessa käytettäviin eri polttoaineisiin. Selvityksessä on otettava huomioon nestekaasun ja bionestekaasun lisääntyvä käyttö maataloudessa.

Maataloudessa käytettyjen eräiden energiatuotteiden valmisteveron palautuksesta annetun lain (603/2006) 4 §:n nojalla veronpalautusta voi hakea maataloudessa käytetystä kevyestä ja raskaasta polttoöljystä sekä biopolttoöljystä, mutta ei muiden polttoaineiden käytöstä. Veronpalautuksen piirissä eivät ole muun muassa maa- ja nestekaasu. Polttoainejakaumaa ei voi nykyisellään pitää neutraalina ja tasapuolisena. Valtiovarainministeriö selvittää maatalouden energiatuotteiden valmisteveron palautuksen laajentamisen muihin lämmityspolttoaineisiin ja työkoneissa käytettäviin polttoaineisiin kuten maa- ja nestekaasuun.

Hallituksen vastaukset eduskunnan edellyttämiin talousarviolausumiin ja JTS-kannanottoihin

Eduskunnan talousarviolausumat vuoden 2012 talousarvioon

EK 31/2011 vp – HE 59/2011 vp, HE 119/2011 vp, HE 128/2011 vp

Säätutkaverkon laajentaminen

Momentti 31.50.01

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin säätutkaverkoston laajentamiseksi siten, että säävaroitustoiminnasta voidaan huolehtia alueellisesti kattavasti.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta liikenne- ja viestintäministeriö on todennut seuraavaa:

Ilmatieteen laitoksella on tällä hetkellä kymmenen säätutkaa. Verkosto ei kata koko maata, minkä vuoksi laitos sekä liikenne- ja viestintäministeriö ovat tehneet useita esityksiä tutkien uus- ja korvausinvestointeihin vuoden 2012 jälkeen.

Vuoden 2013 kolmannessa lisätalousarviossa myönnettiin 1,5 milj. euron lisäys säätutkahankintoihin Itä-Suomen alueelle. Lokakuussa 2015 pystytettiin uusi tutka Petäjävedelle ja marras–joulukuussa 2015 Kiteen Kesälahdelle. Vuoden 2017 talousarvioon sisältyy 1 milj. euron lisäys säätutkaverkoston korvausinvestointiin. Lisäksi ke-sällä 2017 Ilmatieteen laitokselle myönnettiin 0,7 milj. euroa hallinnonalan tuottavuusmäärärahaa uuden tutkan hankintaan. Määrärahoilla pystytetään vuosina 2017–2019 uudet säätutkat Kuhmon ja Kuusamon seuduille.

Liikenne- ja viestintäministeriö on esittänyt vuosia 2019–2022 koskevassa ehdotuksessa julkisen talouden suunnitelmaksi vuosittaista 1 milj. euron lisäystä säätutkaverkoston uus- ja korvausinvestointeihin. Kokonaan uusia tutkia tarvittaisiin pohjoisim-paan Suomeen kolme (Inari, Meri-Lappi, Enontekiö), sillä verkosto ei tällä hetkellä kata Lappia kuin osittain. Kasvava matkailuelinkeino tarvitsee luotettavaa sääpalvelua alueella entistä enemmän. Tämän lisäksi vanhimpia tutkia on lähivuosina uusittava. Säätutkan elinkaari on 10–15 vuotta, mikä tarkoittaa sitä että vuosina 2005–2009 pysytetyt tutkat on korvattava uusilla 2020-luvun alkupuolella.

Eduskunnan talousarviolausuma vuoden 2014 lisätalousarvioon

EK 19/2014 vp – HE 66/2014 vp

Altia Oyj

Lausuma 1

Momentti 23.10.88

Eduskunta edellyttää, että ennen lopullisen myyntipäätöksen tekemistä valtiovarainvaliokunnalle annetaan selvitys, miten työllisyys, suomalaisen viljan käyttö ja tuotto-odotus suhteessa käyttökohteeseen on varmistettu sekä mahdollisuudet yleisöantiin on selvitetty. Samalla tulee selvittää valtion

mahdollisuus säilyä osaomistajana Altia Oyj:ssä ja sitä kautta vaikuttaa Altia Oyj:n päätöksentekoon.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtioneuvoston kanslia on todennut seuraavaa:

Suomen valtio listaa Altian Helsingin pörssiin. Yhtiö on toiminut itsenäisesti kansainvälisessä kilpailussa jo vuosia, joten listautuminen on luonnollinen seuraava askel yhtiön kasvussa ja kehityksessä Suomessa ja ulkomailla. Se luo yhtiölle aiempaa paremmat mahdollisuudet vastata jatkuvasti kiristyvän kilpailun haasteisiin. Listautuminen mahdollistaa yhtiön pääsyn pääomamarkkinoille, laajentaa yhtiön omistajapohjaa, tarjoaa yleisölle mahdollisuuden sijoittaa yhtiöön, lisää yhtiön liiketoiminnan läpinäkyvyyttä sekä yhtiön tunnettuutta ja sidosryhmien kiinnostusta. Valtio jää yhtiöön vähintään kolmanneksen omistajaksi. Valtio pitää tärkeänä, että yhtiön omistajiksi tulisivat kotimainen yleisö, kotimaiset ja ulkomaiset instituutiot, yhtiön henkilöstö sekä yhtiön laaja yhteistyöverkosto. Altian toiminnan perustana ovat suomalaisten viljelijöiden tuottama ohra, puhdas Rajamäen pohjavesi ja kotimainen tuotanto. Koskenkorvan tehdas on oleellinen osa yhtiön liiketoimintaa ja yhtiöllä on myös laaja sopimusviljelijäverkosto sekä muu kotimainen yhteistyöverkosto.

Eduskunnan talousarviolausumat vuoden 2015 talousarvioon
EK 48/2014 vp – HE 131/2014 vp, HE 247/2014 vp, VaVM 37/2014 vp

Kotimaan lentokentille suuntautuvan lentoliikenteen kehittäminen

Lausuma 7

Momentti 31.30.63

Eduskunta edellyttää, että liikenne- ja viestintäministeriö selvittää yhdessä valtiovarainministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön sekä yritysten ja alueiden kanssa ne toimenpiteet, joilla luodaan edellytykset kotimaan kentille suuntautuvan lentoliikenteen kehittämiseen, jotta se tukee aiempaa paremmin alueiden saavutettavuutta, kansainvälisen vientiteollisuuden toimintamahdollisuuksia ja matkailun kehittämistä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta liikenne- ja viestintäministeriö on todennut seuraavaa:

Edellisen kerran lentoliikenteen kehittämistoimenpiteitä selvitettiin laajasti vuonna 2015 valmistuneen lentoliikennestrategian valmistelun yhteydessä. Valmistelussa oli mukana laajasti eri sidosryhmiä mukaan lukien eri ministeriöt, alueelliset toimijat sekä muut keskeiset sidosryhmät. Lentoliikennestrategian toimenpide-ehdotusten pohjalta perustettiin alueelliset työryhmät ja valtakunnallinen ohjausverkosto, jotka arvioivat lentoliikenteen kehittämismahdollisuuksia eri alueilla. Alueelliset työryhmät kartoittivat toimenpiteitä alueellisten lentoliikennepalvelujen ja matkaketjujen kehittämiseksi. Ryhmät päättivät työnsä vuoden 2016 lopussa. Alueellisten ryhmien työn tulokset ovat toimineet pohjana alueellisessa kehittämistyössä. Etelä-Suomen alueellinen ryhmä on jatkanut toimintaansa myös vuoden 2017 aikana ja työ jatkuu edelleen.

Valtio on vuonna 2017 ostanut lentoliikennettä vähäliikenteisille lentoasemille sekä tukenut Finavian verkon ulkopuolisia lentoasemia. Lentoliikenteen ostoihin on käytetty noin 1 miljoonaa euroa ja lentoasemien tukemiseen noin 1 miljoonaa euroa vuodessa. Vuodelle 2018 lentoliikenteen ostoon on varattu samansuuruinen tuki ja lentoasemien tukeen 2,49 miljoonaa euroa. Edellytyksenä lentoliikenteen ostamiselle on, että kyseinen reitti täyttää EU-lainsäädännön vaatimukset. Lisäksi valtion ja paikallisviranomaisten välillä tulee olla yhteinen näkemys siitä, että lentoyhteyden ylläpito on välttämätöntä ja liikenneyhteyttä ei voida ylläpitää muilla kulkumuodoilla.

Lentoliikenteen ja lentoasemien elinvoimaisuus perustuu lentoliikenteen palveluiden riittävään ja aitoon kysyntään. Lentoliikenteen tuleekin ensisijaisesti olla markkinaehtoista.

Eduskunnan talousarviolausumat vuoden 2016 talousarvioon EK 28/2015 vp — HE 30/2015 vp — HE 118/2015 vp

Säästöjen ja apteekkimaksun kompensaa­tion poiston vaikutusten seuranta

Lausuma 1

Pääluokka 29

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkasti varhaiskasvatukseen, perusopetukseen, toisen asteen koulutukseen sekä korkeakoulutukseen ja tutkimukseen kohdistuvien säästöjen ja apteekkimaksun kompensaa­tion poiston kohdentumisen vaikutusta ja ajoitusta yleisesti ja suhteessa tehtäviin uudistuksiin ja toimii niin, että haitalliset vaikutukset opetuksen ja tutkimuksen laatuun minimoituvat ja että kehittämistyö voi hyvin jatkua.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta opetus- ja kulttuuriministeriö on todennut seuraavaa:

Opetus- ja kulttuuriministeriö ottaa yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen toiminnan ja talouden seurannassa huomioon tarpeen selvittää menosäästöjen vaikutuksia yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen toimintaan. Lokakuussa 2017 julkaistut Tutkimus- ja innovaationeuvoston visio ja tiekartta sekä korkeakoulutuksen ja tutkimuksen vuoteen 2030 ulottuva visio tarjoavat perustan korkeakoulutuksen, tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan kehittämiseen. Visioihin perustuvia toimia viedään eteenpäin korkeakoulutuksen ja tutkimuksen laadun ja vaikuttavuuden vahvistamiseksi.

Valtion talouden säästöjen toteuttamiseksi pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelman mukaisesti varhaiskasvatustalain (108/2016) ja lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (109/2016) muutokset vahvistettiin 29.1.2016. Jokaiselle lapselle säädettiin oikeus saada varhaiskasvatusta 20 tuntia viikossa aiemman kokopäiväisen oikeuden sijasta. Muutos astui voimaan 1.8.2016. Samaan aikaan tuli voimaan lasten päivähoidosta annetun asetuksen muutos (1282/2015), jolla muutettiin päiväkodeissa 3 vuotta täyttäneiden lasten ja hoito- ja kasvatustehtävissä olevien henkilöiden välistä mitoitus­ta siten, että nykyisen seitsemän lapsen sijasta päiväkodissa tulee olla yksi hoito- ja kasvatustehtävissä oleva henkilö kahdeksaa lasta kohden.

Oulun yliopisto toteutti selvityksen ”Varhaiskasvatuslain kokonaisvaikutuksista” valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoimintana. Selvityksen mukaan kunnat ovat tehneet erilaisia ratkaisuja lapsen subjektiivisen oikeuden rajaamisesta sekä aikuisten ja lasten välisen suhdeluvun nostamisesta. Tulokset antavat viitteitä siitä, että subjektiivisen oikeuden rajaamisella ja suhdeluvun nostamisella ei tulla saavuttamaan tavoiteltuja säästöjä valtakunnan tasolla. Kuntien erilaisten ratkaisujen myötä varhaiskasvatuksen palvelujärjestelmä, jossa lasten, vanhempien ja työntekijöiden arjen edellytykset vaihtelevat kuntien välillä.

Lukiokoulutuksen kohdennettujen leikkausten myötä rahoituksen taso on lukiokoulutuksessa jäänyt säästöjen edeltävää aikaa alhaisemmaksi. Koulutuksen järjestäjät ovat joko kompensoineet valtionosuuksien leikkauksia lisäämällä omaa rahoitustaan lukio-koulutukseen tai vähentämällä opetustarjontaansa ja muita lukiokoulutuksen toimintojaan.

Liikenteen uudet, talousarviorahoitusta täydentävät rahoitusmallit

Lausuma 4

Momentti 31.10.77

Eduskunta edellyttää, että hallitus kiirehtii liikenteen kehittämishankkeisiin liittyvien uusien, talousarviorahoitusta täydentävien rahoitusmallien valmistelua ja niiden kokeilua ja että hallitus huolehtii siitä, että hankkeissa hyödynnetään myös EU-rahoitus täysimääräisesti.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta liikenne- ja viestintäministeriö on todennut seuraavaa:

Liikenne- ja viestintäministeriön selvitysluonnos liikenneverkon kehittämisen ja rahoituksen uudistamiseksi valmistui 19.1.2017. Liikenneverkkoyhtiötä koskeva selvitys keskeytettiin 23.1.2017.

Liikenne- ja viestintäministeriö asetti 8.2.2017 parlamentaarisen työryhmän, jossa ovat edustettuina kaikki eduskuntaryhmät ja jonka toimikausi päättyi helmikuun 2018 lopussa. Työryhmän tehtävänä oli määritellä liikenneverkon ylläpitämiseen ja kehittämiseen tarvittavat keinot. Lisäksi tehtävänä oli pohtia keinoja, joilla vastataan kansallisen ilmastopolitiikan liikenteelle asettamiin päästövähennystavoitteisiin ja luodaan edellytyksiä liikenteen automatisaatiolle sekä digitaalisten palvelujen syntymiselle. Työryhmälle esiteltiin sen toimikauden aikana laajasti erilaisia, talousarviorahoitusta täydentäviä rahoitusmalleja, jotta se pystyisi loppuraportissaan linjaamaan, millaisia rahoitustapoja ja -malleja se esittää otettavaksi käyttöön.

Työryhmän loppuraportti julkaistiin 28.2.2018. Loppuraportissa suositeltiin mm., että:

- Liikenneverkkoa kunnossapidetään ja kehitetään pitkäjänteisesti 12-vuotisen valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman mukaisesti; suunnitelma laaditaan parlamentaarisesti laajassa yhteistyössä liikenne- ja viestintäministeriön johdolla, ja se käsitellään eduskunnassa selontekona

- Talousarviorahoituksen käyttöä joustavoitetaan ottamalla käyttöön kokonaisrahoitusmalli eli viisivuotinen siirtomääräraha; tämä tarkoittaa, että määrärahat liikenneverkon kehittämishankkeisiin varataan yhdellä kertaa aloitusvuonna
- Liikenneverkon kehittämishankkeissa mahdollistetaan nykyistä suurempi EU-rahoituksen osuus varmistamalla, ettei kansallinen järjestelmä estä EU-rahoituksen hakemista
- Hankekohtaisia yhtiöitä voidaan käyttää mahdollistamaan aiempaa useampien hankkeiden toteutuminen ja tehostamaan sekä nopeuttamaan hankkeiden toteuttamista
- Hyötyjä maksaa -mallia kehitetään edelleen ja hyödynnetään nykyistä laajemmin

Liikenneverkon kehittämiseen Suomi voi saada tukea vain ns. Skandinavian Välimeren ydinverkkokäytävän ratahankkeisiin. Tämä tarkoittaa ratayhteyttä Turku/Naantali – Helsinki – Vainikkala. Suomen tavoitteena on, että CEF asetusta voitaisiin muuttaa siten, että myös päärata tulisi tukikelpoiseksi. Rahoitusta voidaan myöntää sekä suunnitteluhankkeisiin että investointeihin. Suomi on osallistunut CEF-hakuihin vuosittain varsinkin suunnitteluhankkeiden osalta. Vuoden 2016 hakukierroksella Euroopan komissio myönsi Suomen hakemuksille tukea yhteensä 18,7 milj. euroa, kuuteen eri hankkeeseen, joilla edistetään varsinkin rajat ylittävän liikenteen toimintaedellytyksiä. Vuoden 2015 haussa komissio tuki yhteensä noin 40,2 milj. eurolla yhdeksää hanketta, joihin suomalaiset toimijat osallistuvat.

CEF-välinettä ollaan koekäyttämässä yhdistämällä tukirahoitus ja yksityisrahoitus ns. blendingissä. Jotta Suomi olisi valmis blendingiin hyödyntämiseen, on pyritty mahdollistamaan järjestely, jolla hanke saadaan täyttämään yksityisrahoitusvaatimukset.

Eduskunnan talousarviolausumat vuoden 2017 talousarvioon EK 28/2016 vp

Ammatillisen koulutuksen säästö

Lausuma 1

Luku 29.20

Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa ammatillisen koulutuksen rahoituksen vähenemisestä aiheutuvia muutoksia sekä niiden vaikutuksia alueellisesti, toimialoittain ja oppilaitoksittain ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin koulutuspaikkojen riittävyyden ja saavutettavuuden varmistamiseksi.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta opetus- ja kulttuuriministeriö on todennut seuraavaa:

Hallitusohjelman mukainen 190 milj. euron säästö toteutettiin vuonna 2017 määrämällä ammatillisen peruskoulutuksen rahoituksen enimmäismäärän perusteena oleva

opiskelijamäärä 12,44 % järjestämislupien mukaista enimmäisopiskelijamäärää alhaisemmalle tasolle. Koulutuksen järjestäjät saattoivat itse valita toiminta-alueidensa kannalta tarkoituksenmukaisimmat keinot säästön aikaansaamiseksi. Menettelyllä voitiin parhaiten huolehtia siitä, että ammatillisen koulutuksen tarjonta säilyi kaikilla alueilla riittävänä keskeisille asiakasryhmille, erityisesti perusopetuksen päättävillä ja muille vailla perusasteen jälkeistä tutkintoa oleville nuorille.

Koulutuksen järjestäjät sopeuttivat toimintaansa vähentyneeseen määrärahasoon pääosin opiskelijakohtaista kustannusta pienentämällä. Opiskelijamäärää vähennettiin vain reilulla 3 000:lla. Mikäli säästö olisi toteutettu kokonaan volyymia pienentämällä, opiskelijamäärävähennys olisi ollut noin 18 400. Vaikka osa säästöstä toteutuu-kin opiskelijamäärää vähentämällä, se ei suoraan vähennä koulutustarjontaa uusille opiskelijoille. Aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustamista ja opetusjärjestelyjä tehostamalla koulutuksen läpäisyä voidaan nopeuttaa ja opiskelijamäärää vähentää ilman että koulutustarjonta joudutaan supistamaan.

Opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa ja arvioi tiiviisti ammatillisen koulutuksen tarjonnan kehitystä ja erityisesti keväällä perusopetuksen päättävien koulutukseen pääsyä. Ammatillisen koulutuksen säästö vaikutti koko maan tasolla ennakoitua vähemmän nuorille kohdennettuun koulutustarjontaan. Yhteishaussa tarjottiin 1 770 aloituspaikkaa vähemmän kuin edellisellä vuonna, mutta myös perusopetuksen päättävä ikäluokka pieneni 800:lla. Ammatillisessa koulutuksessa oli tarjolla paikkoja 75 %:lle perusopetuksen päättävään ikäluokkaan suhteutettuna, mikä on vain kaksi prosenttiyksikköä vähemmän kuin edellisellä vuonna. Tilastojen valossa näyttää siltä, että ammatillisen koulutuksen tarjonta on pääosin kohdentunut sinne, missä on nuorisoikäluokkia ja koulutustarvetta. Maakuntien väliset erot ammatillisen koulutuksen tarjonnassa suhteessa nuorisoikäluokkaan näyttäisivät selittyvän pitkälti sillä, että lukiokoulutuksen tarjonta ja vetovoima vaihtelevat suuresti eri maakuntien välillä. Lisäksi koulutustarjonnan riittävän alueellisen ja alakohtaisen saatavuuden turvaaminen edellyttää joissakin pinta-alaltaan laajoissa ja harvaanasutuissa maakunnissa muuta maata suurempaa tarjontaa suhteessa ikäluokkaan. Koko maan tasolla vuoden 2017 yhteishaussa ammatilliseen tai lukiokoulutukseen tuli valituksi 98,3 % perusopetuksen päättäneistä hakijoista ja koulutuspaikan vastaanotti 92 %.

Rahoituksen vähentyminen voi johtaa joidenkin koulutuksen järjestäjien taloudellisten toimintaedellytysten heikkenemiseen tavalla, joka voi vaikeuttaa toiminnan järjestämistä kaikissa nykyisissä toimipisteissä ja paikkakunnilla. Tämän vuoksi opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt järjestäjärakenteen kehittämistä koskevan ohjelman, jonka tarkoituksena on varmistua jatkossakin ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkon toiminta- ja palvelukyvyistä sekä koulutuksen saatavuudesta ja saavutettavuudesta.

Kattava arvio säästöjen vaikutuksista on mahdollista tehdä vasta myöhempinä vuosina, kun Tilastokeskuksen koko kalenterivuotta koskevat tilastot ammatillisen koulutuksen alueellisesta ja alakohtaisesta tarjonnasta ja erilaisten kohderyhmien koulutukseen pääsystä ovat käytettävissä. Lisäksi arviointi tulee kohdentaa yhtä kalenterivuotta pidemmälle ajanjaksolle, koska ammatillisen koulutuksen reformin myötä toimenpiteet säästöjen aikaansaamiseksi monipuolistuvat samalla kun toimintaprosesseja uudistetaan ja toiminta tehostuu. Tämän vuoksi rahoituksen vähenemisestä aiheutuvien vaikutusten pidemmän aikajänteen seuranta on tarkoitus kytkeä osaksi vuonna 2018 voimaan tulleen ammatillisen koulutuksen reformin toimeenpanon seurantaa.

Veteraanien kuntoutus

Lausuma 3

Momentti 33.50.56

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa veteraanien kuntoutukseen ja kotiin vietäviin palveluihin osoitettujen määrärahojen riittävyyttä sekä palvelujen toimivuutta ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin, jotta kaikilla veteraaneilla on mahdollisuus päästä heille tarkoitettujen palveluiden piiriin.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Eduskunta myönsi vuoden 2017 talousarvioesityksessään rintamaveteraanien kuntoutukseen ja avopalveluihin yhteensä 41,3 miljoonaa euroa momenteille 33.50.56 ja 33.50.57. Jotta määrärahan tuntuva, 20 miljoonan euron, lisäys palvelisi parhaalla mahdollisella tavalla veteraanien tarpeita, sosiaali- ja terveysministeriö on vuoden 2017 aikana kiinnittänyt erityistä huomiota kuntien ohjeistamiseen määrärahan toimeenpanoon liittyvissä asioissa. Sosiaali- ja terveysministeriö ja Valtiokonttori ovat järjestäneet aluehallintovirastojen kanssa kaikissa maakunnissa tilaisuudet kuntien vanhustyöstä vastaaville viranhaltijoille ja paikallisille veteraanijärjestöille. Valtiokonttorin uusittu ohjekirje määrärahojen käytöstä ja kohdentamisesta lähetettiin kunnille joulukuussa 2016. Kuntia on ohjeistettu olemaan proaktiivisia ja käyttämään rahaa tehokkaasti ja täysimääräisesti. Ohje määrärahan käytöstä sisälsi huomattavia joustomahdollisuuksia palvelujen toimeenpanoon. Palvelujen tulee perustua veteraanin yksilölliseen palvelutarpeen arviointiin. Kuntoutus voidaan toteuttaa joustavasti laituskuntoutusjaksoina, päivä kuntoutuksena ja avokuntoutuksena. Kotona asumisen tukemiseksi palvelukokonaisuuteen voi liittää avopalveluja (esim. lumenluontia, nurmikon leikkausta, siivous-, ateriat- ja kotipalveluja).

Valtiokonttori lähetti kunnille toukokuussa 2017 seurantakyselyn määrärahan riittävyydestä ja sai kunnista tiedot lisäystarpeista. Toisaalta osa kunnista palautti yhteensä miljoona euroa vuodelta 2016 käyttämättä jäänyttä rahaa.

Hallituksen lisätalousarvioesityksessä lokakuussa 2017 myönnettiin 11,6 miljoonaa euroa lisämäärärahaa. Tätä määrärahaa kunnat voivat käyttää 31.7.2018 asti veteraanien palveluihin. Rintamaveteraanien kuntoutukseen ja avopalveluihin on ollut käytettävissä lisäyksen jälkeen vuonna 2017 yhteensä 52,9 miljoonaa euroa. Summa on siten 4 201 euroa veteraania kohden ja kasvoi vuodesta 2016 yhteensä 2 266 euroa /veteraani.

Itsenäisyyden juhlarahana veteraaneille hallitus on varannut kehyskaudelle 2017–2019 yhteensä 40 miljoonan euron lisämäärärahan kuntoutukseen ja avopalveluihin. Vuodelle 2018 tästä ohjataan 15 miljoonaa euroa. Hallitus on varmistanut 9 miljoonan euron talousarvioesityksen täydennyksellä sen, että vuonna 2018 määräraha riittää. Vuonna 2018 veteraanien poistuma huomioon ottaen tulee olemaan sama vuoteen 2017 nähden.

Määrärahan tason arviointi perustuu Kansaneläkelaitokselta saatuihin ennusteisiin rintamalisää saavien veteraanien lukumääristä. Määrärahan riittävyyden arviointi jo nyt keski-ikästään yli 93-vuotiaiden veteraanien osalta on osoittautunut erittäin vaike-

aksi, koska hyvin iäkkäiden ja toimintakyvyltään heikentyneiden hakijoiden palvelutarve vaihtelee, eikä palvelujen tarvetta pystytä täsmällisesti ennakoimaan. Laskelmissa on otettu huomioon arvio vuosittaisesta veteraanien kasvavasta poistumasta (25–30 %). Noin 30 prosenttia veteraani-ikäluokista on jo pitkäaikaisessa laitoshoidossa tai tehostetussa palveluasunnossa. Määrärahan tarpeen arviointia vaikeuttaa myös se, että kotiin annettavien palvelujen valikoima on suuri ja kustannukset vaihtelevat kunnittain.

Sosiaalialan tutkimuksen ja yliopistotasaisen terveyden tutkimuksen voimavarat

Lausuma 4

Momentti 33.60.32

Eduskunta edellyttää, että sote- ja maakuntauudistuksen yhteydessä huolehditaan siitä, että sosiaalialan tutkimuksen ja yliopistotasaisen terveyden tutkimuksen, mukaan lukien hoitotyön tutkimuksen, voimavarat turvataan.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Yliopistotasaisen terveyden tutkimuksen rahoituksen osalta sosiaali- ja terveysministeriö määrittelee yhteistyössä erityisvastuualueiden tutkimustoimikuntien kanssa yliopistotasaisen terveyden tutkimuksen painoalueet ja tavoitteet nelivuotiskausittain. Eduskunnan käsittelyssä olevassa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislakiehdotuksessa esitetään, että tutkimusrahoitusta maksettaisiin jatkossa terveystieteellisen tutkimuksen ohella myös sosiaalitieteelliseen tutkimukseen, jatkossa tutkimustoimikuntien toiminnassa tulee huomioida myös rahoituksen käyttöalueen laajentuminen.

Tulevassa sosiaali- ja terveydenhuollon maakuntarakenteessa maakunta vastaa, ohjaa ja koordinoi alueensa sosiaali- ja terveyshuollon kehittämistä. Maakunta myös osallistuu kansalliseen sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämiseen ja toimii yhteistyössä kuntien ja eri organisaatioiden kanssa. Maakuntien toiminnalla tulee olla vahva tutkimuksellinen pohja, josta ne osaltaan vastaavat itse, mutta tutkimuksen koordinaatiota on tarpeen keskittää viidelle yhteistyöalueelle. Maakuntien on varattava riittävästi resursseja tutkimukseen perustuvaan, tavoitteelliseen kehittämistoimintaan. Tietoa tarvitaan korjaustarpeiden ja toimivien ratkaisujen esiintuomiseen sekä ennen muuta muutoksen johtamisen tueksi. Sosiaali- ja terveydenhuollon alueellinen tutkimus- ja kehittämistoiminta tulee myös paremmin nivoa yhteen. Maakunnallisessa tutkimus- ja kehittämistrakenteessa tulee huomioida nyt toimivat kehittämistrakenteet (sosiaalialan osaamiskeskukset, perusterveydenhuollon yksiköt, sekä erityisvastuualueiden sairaanhoitopiirien kehittämistrakenteet) ja varmistaa niiden tutkimus- ja kehittämisosaamisen siirtyminen myös maakuntien työn tueksi.

Valtion tutkimusrahoituksen vaikutus kliinisen lääketieteen ja muun terveystieteellisen tutkimuksen laatuun ja kilpailukykyyn sekä sosiaalihuollon tutkimukselliseen vahvistamiseen on suuri, joten sen määrä valtion budjetissa vaikuttaa tutkimuksen tasoon myös tulevaisuudessa. Suomalaisen sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän palvelutason parantamiseksi, hoidon tehostamiseksi sekä vaikuttavuuden paranta-

miseksi on tärkeää panostaa riittävästi mahdollisuuteen tehdä kliinistä lääketieteellistä tutkimusta, perusterveydenhuoltoon liittyvää ja muuta terveystieteellistä tutkimusta sekä vahvistaa myös sosiaalipalvelujen ja sosiaalityön tutkimusta.

Eduskunnan kirjelmä valtioneuvoston julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2018–2021 antaman selonteon johdosta

EK 26/2017 vp – VNS 4/2017 vp

Työllisyyttä ja taloutta tukevat rakenteelliset uudistukset sekä julkisen talouden tasapainotus keskipitkällä aikavälillä

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii määrätietoisesti työllisyyttä ja taloutta tukevien rakenteellisten uudistusten toteutuksesta ja julkisen talouden tasapainotuksesta keskipitkällä aikavälillä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Hallitus on pysynyt aiempien vuosien linjallaan, jossa työnteon kannattavuutta kasvatetaan työn verotusta keventämällä. Vuonna 2018 kevennys oli lähes 200 miljoonan euron suuruinen indeksitarkistuksista johtuvien muutosten lisäksi.

Lisäksi hallitus on pyrkinyt lisäämään työllisyyttä toteuttamalla työttömyysturvan aktiivimallin. Uudistuksen on arvioitu lisäävän työllisyyttä noin 8 000 henkilötyövuoden verran.

Vuoden 2017 lopussa Valtioneuvoston kanslia asetti haettavaksi ”Talouspolitiikan käyttäytymisvaikutusten arviointi” -tutkimushankkeen, jonka yhtenä päätavoitteena on mahdollistaa hallituksen politiikkatoimenpiteiden työllisyysvaikutusten arviointi aiempaa tarkemmin ja systemaattisemmin. Hanke toteutetaan vuoden 2018 aikana.

Työllisyyden lisäämisen on ollut myös yksi keino julkisen talouden tasapainottamisessa. Tämän lisäksi tärkeässä roolissa ovat olleet sote- ja maakuntauudistus, joiden suunnittelussa on aktiivisesti huomioitu julkisen talouden kestävyys tulevaisuudessa mm. väestörakenteen kehitystä ajatellen.

Hallitusohjelman mukaisesti julkisen talouden tasapainottamista on haettu sekä välittömällä sopeuttamistoimenpiteillä että pidemmällä aikavälillä vaikuttavilla rakennuudistuksilla. Välittömistä sopeuttamistoimista on päätetty hallitusohjelmassa ja täydennetty julkisen talouden suunnitelmissa. Lisäksi hallitus on vuoden 2017 loppupuolella tarkentanut ns. JTS-miljardin toteuttamistapaa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

Hallitus tukee työllisyyttä useilla politiikkatoimilla. Lähivuosien talouden kasvua rajoittavat etenkin väestön ikääntyminen ja rakenteellinen työttömyys. Siksi tarvitaan uudistuksia, jotka vaikuttavat rakenteelliseen työttömyyteen ja työmarkkinoiden toimivuuteen. Hallitus on lisännyt julkisen työvoima- ja yrityspalvelun määrärahoja 25 miljoonalla eurolla vuodelle 2018 aktiivimallin takia. Näin voidaan tarjota entistä useammalle työttömälle mahdollisuus aktiivitoimiin osallistumiseen. Nuorten Oh-

jaamo -toimintaan on kohdennettu 5 miljoonaa euroa lisärahoitusta. Kilpailukykyso-
pimus on vaikuttanut palkkamalltiin ja lisännyt paikallista sopimista sekä lieventänyt
ansiotulojen verotusta, mikä luo edellytyksiä lyhyen aikavälin työllisyyden kasvulle.
Kannustinloukkuja on helpotettu varhaiskasvatusmaksujen ja asumistuen uudistuk-
sin, mitkä lisäävät työhön osallistumisen kannustimia. Keskipitkällä aikavälillä myös
tehdyt lisäpanostukset elinkeinopolitiikkaan, kuten T&K-toimintaan, lisäävät työllii-
syyden kasvun edellytyksiä.

Työllisyyden paraneminen ja sitä kautta verotulojen kasvu ja sosiaaliturvamenojen
sekä muiden työttömyydestä koituvien menojen väheneminen ovat myös avaimia jul-
kisen talouden parempaan tasapainoon.

Osaavan työvoiman riittävyys

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii osaavan työvoiman riittävyys-
destä esim. lisäämällä työmarkkinoiden tarpeita vastaavaa koulutustarjon-
taa ja parantamalla työvoiman liikkuvuutta.

*Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö ja opetus- ja
kulttuuriministeriö ovat todenneet seuraavaa:*

Työ- ja elinkeinoministeriö valmisti vuoden 2017 alussa hallituksen esityksen julki-
sesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta. Muu-
toksella (L 548/2017) vastattiin muun muassa rakennusalan osaajapulaan koulutus-
ohjelmilla, jossa työttömänä olevien insinöörien osaaminen muunnetaan työmarkki-
noiden tarpeeseen. Lakimuutos tuli voimaan kesällä 2017. Budjettiriihessä hallitus
päätti ottaa muuntokoulutusmallin pysyväan käyttöön.

Hallitusohjelmassa olevaan toisen asteen reformiin liittyi merkittävä työnjaon muutos
opetus- ja kulttuuriministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön välillä työvoimakou-
lutuksen toteutuksessa. Uuden ammatillisen koulutuksen lainsäädännön tullessa voi-
maan vuoden 2018 alussa työ- ja elinkeinoministeriön työvoimakoulutukseen sisäl-
tyvä tutkimus tai sellaisen osaan johtava toisen ja korkea-asteen työvoimakoulutus
siirtyi opetus- ja kulttuuriministeriön rahoitusvastuulle.

Työ- ja elinkeinoministeriön vastuulle jäävää työvoimakoulutustarjontaan uudiste-
taan entistään laajemmin yritysten kasvua ja kansainvälistymistä tukevaksi. Uusia
kasvupalvelukoulutusohjelmia kehitetään ja räätälöidään elinkeinoelämän ja yritysten
sekä myös yksilöiden tarpeista lähtien monipuolisesti työvoiman kysyntäaloille suun-
natuiksi jatko- ja täydennyskoulutuksiksi. Ne tarjoavat ajantasaista ja tulevaisuuteen
tähtäävää osaamista, jonka avulla henkilöt voivat päivittää ja täydentää aiempaa am-
matillista osaamistaan vastaamaan muuttuvia työelämän tarpeita. Tämä tarjoaa väyliä
työtehtävien tai koko ammatin vaihtoon tai oman yrityksen perustamiseen sekä osaa-
van työvoiman saatavuuden turvaamiseksi.

Hallitus on nostanut esiin alueellisen liikkuvuuden parantamisen keskeisenä keinona
työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaannon edistämiseksi ja samalla mm. positiivi-
seen rakennemuutokseen vastaamisessa. Hallituksen puolivälitarkastelussa sovittiin
työttömien alueellista liikkuvuutta ja pendelöintiä tukevista toimista (työtarjoustien ja
liikkuvuusavustuksen käytön laajentaminen, kohdennettu viestintä liikkuvuuden ta-
loudellisista tukimuodoista, liikkuvuusavustuksen soveltamisalan laajennus).

Työttömyysturvalakia (1290/2002) muutettiin vuoden 2018 alusta lukien siten, että liikkuvuusavustusta voidaan aiemmasta poiketen maksaa myös sellaiseen osa-aikatyöhön, jonka työaika on keskimäärin alle 18 tuntia viikossa. Lisäksi liikkuvuusavustusta voidaan muutoksen jälkeen maksaa työn aloittamiseen liittyvän koulutuksen ajalta. Liikkuvuusavustuksen määrää muutettiin siten, että avustusta voidaan maksaa korotettuna huoltovelvollisuuden ja erityisen pitkien työmatkojen perusteella

Hallitus valmistelee työttömyysturvalain muuttamista siten, että työttömällä työnhakijalla olisi oikeus työttömyysetuuteen opintojen estämättä, jos opinnot kestävät enintään kuusi kuukautta ja antavat ammatillisia valmiuksia tai tukevat yritystoimintaa. Asiaa koskeva hallituksen esitys annettaneen eduskunnalle kevätistuntokaudella 2018.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus toimii määrätietoisesti lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten määrän vähentämiseksi.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö ovat todenneet seuraavaa:

Osana Nuorisotakuuta yhteisötakuun suuntaan kärkihanketta työ- ja elinkeinoministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö tukevat nuorten yhden luukun palvelupisteiden, Ohjaamoiden, verkoston rakentumista. Ohjaamot toimivat kynnyksettömyyden periaatteella, mikä tarkoittaa, että nuori voi asioida Ohjaamossa ilman ajanvarausta. Ohjaamot palvelevat alle 30-vuotiaita nuoria. Ohjaamot muodostavat yhteistyöalustan julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoille ja täten edesauttavat palveluiden osuvuutta ja vähentävät nuorten siirtelyä palvelupisteeltä toiselle. Ohjaamot sovittavat yhteen työllisyyspalveluita nuoriso-, koulutus- ja sote-palveluihin. Ohjaamot tekevät tiivistä yhteistyötä kuntien nuorisopalveluiden, työpajojen ja etsivän nuorisotyön kanssa.

Puoliväliriihessä hallitus päätti tukea Ohjaamoiden verkoston vakiintumista viiden miljoonan euron vuotuisella rahoituksella ajalle 2019–2021. Rahoituksella varmistetaan Ohjaamoiden toiminnan jatkuminen hankekauden jälkeen ja yli maakunta- ja sote-uudistusten.

Syksyn 2017 budjettiriihessä hallitus päätti lisätä kolme miljoonaa euroa psykososiaalisen tuen palvelumallin rakentamiseen Ohjaamoiden yhteyteen. Tavoitteena on vahvistaa erityisesti sosiaali- ja terveystieteiden palveluiden asemaa osana Ohjaamoverkostoa. Palvelupaketilla vahvistetaan Ohjaamoiden kykyä palvella enemmän tukea tarvitsevia nuoria.

Syksyn 2017 budjettiriihessä hallitus osoitti 15 miljoonaa euroa tulospurustaisten hankintojen lisäämiseen. Työ- ja elinkeinoministeriö valmistelee hankintoja yhteistyössä alueiden edustajien kanssa. Tavoitteena on siirtää palkkiokriteerien painotusta siten, että hankinnoissa huomioidaan entistä paremmin nuoret, joiden työmarkkina-asema on heikko. Palkkiokriteerit muodostuvat aiempaa monipuolisemmiksi ja kriteerit huomioivat aiempaa paremmin esimerkiksi koulutukseen ja palveluihin hakeutumisen ja kiinnittymisen.

NEET-nuorten aseman parantamiseksi on lisäksi laadittu poikkihallinnollisesti toimenpidekokonaisuus, jonka etenemistä NEET-ministeriryhmä seuraa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimuksen rahoituksen varmistaminen uudistuksessa

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa sosiaali- ja terveydenhuollon, ml. hoitotyön tutkimuksen rahoituksen osana sote-uudistusta.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö on todennut seuraavaa:

Yliopistotasaisen terveyden tutkimuksen rahoituksen osalta sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö määrittelee yhteistyössä erityisvastuualueiden tutkimustoimikuntien kanssa yliopistotasaisen terveyden tutkimuksen painoalueet ja tavoitteet nelivuotiskausittain. Eduskunnan käsittelyssä olevassa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislakiehdotuksessa esitetään, että tutkimusrahoitusta maksettaisiin jatkossa terveystieteellisen tutkimuksen ohella myös sosiaalitieteelliseen tutkimukseen, jatkossa tutkimustoimikuntien toiminnassa tulee huomioida myös rahoituksen käyttöalueen laajentuminen.

Tulevassa sosiaali- ja terveydenhuollon maakuntarakenteessa maakunta vastaa, ohjaa ja koordinoi alueensa sosiaali- ja terveyshuollon kehittämistä. Maakunta myös osallistuu kansalliseen sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämiseen ja toimii yhteistyössä kuntien ja eri organisaatioiden kanssa. Maakuntien toiminnalla tulee olla vahva tutkimuksellinen pohja, josta ne osaltaan vastaavat itse, mutta tutkimuksen koordinaatiota on tarpeen keskittää viidelle yhteistyöalueelle. Maakuntien on varattava riittävästi resursseja tutkimukseen perustuvaan, tavoitteelliseen kehittämistoimintaan. Tietoa tarvitaan korjaustarpeiden ja toimivien ratkaisujen esiintuomiseen sekä ennen muuta muutoksen johtamisen tueksi. Sosiaali- ja terveydenhuollon alueellinen tutkimus- ja kehittämistoiminta tulee myös paremmin nivoa yhteen. Maakunnallisessa tutkimus- ja kehittämistrakenteessa tulee huomioida nyt toimivat kehittämistrakenteet (sosiaalialan osaamiskeskukset, perusterveydenhuollon yksiköt, sekä erityisvastuualueiden sairaanhoitopiirien kehittämistrakenteet) ja varmistaa niiden tutkimus- ja kehittämisosaamisen siirtyminen myös maakuntien työn tueksi.

Valtion tutkimusrahoituksen vaikutus kliinisen lääketieteen ja muun terveystieteellisen tutkimuksen laatuun ja kilpailukykyyn sekä sosiaalihuollon tutkimukselliseen vahvistamiseen on suuri, joten sen määrä valtion budjetissa vaikuttaa tutkimuksen tasoon myös tulevaisuudessa. Suomalaisen sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän palvelutason parantamiseksi, hoidon tehostamiseksi sekä vaikuttavuuden parantamiseksi on tärkeää panostaa riittävästi mahdollisuuteen tehdä kliinistä lääketieteellistä tutkimusta, perusterveydenhuoltoon liittyvää ja muuta terveystieteellistä tutkimusta sekä vahvistaa myös sosiaalipalvelujen ja sosiaalityön tutkimusta.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevan uudistuksen valmistelussa on otettu huomioon tutkimuksen rahoituksen erityistarpeet. Hallituksen esitykseen sisältyvän sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevan lakiehdotuksen 5 lukuun sisältyvät tarkemmat rahoitusta koskevat säännökset, jotka mm. mahdollistavat valtion erilliskorvauksen sosiaali- ja terveydenhuollon yliopistotasoiseen tutkimukseen.

Rahoituksen mitoitusta käsitellään tulevan julkisen talouden suunnitelman 2019–2022 valmistelun yhteydessä sekä myöhemmissä TAE- ja JTS-valmisteluissa. Sote-palvelujen järjestämisvastuun siirtyminen maakunnille sekä sosiaalihuollon ja terveyspalvelujen lisääntyvä integraatio parantavat osaltaan tutkimustoiminnan yleisiä edellytyksiä.

Eduskunnan talousarviolausuma vuoden 2017 lisätalousarvioon

EK 24/2017 vp – HE 60/2017 vp

Kaivosten sulkemisiin liittyvät vastuut ja jälkihoito

Lausuma 1

Momentti 35.10.20

Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa kaivosten jälkihoidosta huolehtimisen jo niiden toiminnan aikana, jotta kaivosten sulkemisiin liittyvät vastuut eivät jää valtion kannettavaksi, ja arvioi myös kaivostoiminnalle asetettavien vakuuksien optimaalista tasoa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Toissijaisten ympäristövastuujärjestelmien (TOVA-järjestelmien) kehittämistyötä jatketaan ympäristöministeriössä. Kehittämistyön tavoitteena on varmistaa vakavien ympäristö- ja terveysvaarojen torjunta, ympäristövahinkojen korvaaminen, vastuusuhteiden ja viranomaisten toimivaltuuksien selkeä määrittely sekä viranomaisten voimavarojen riittävyys toissijaisissa vastuutilanteissa. Tässä tarkoituksessa kehittämistyössä on painopisteinä TOVA-rahoitusjärjestelmien kehittäminen TOVA-työryhmän mietinnössä (YMra 23/2014) esitettyjen vaihtoehtojen pohjalta, viranomaisten ympäristönsuojelulakiin (527/2014) perustuvien toimivaltuuksien tehostaminen, ympäristövastuiden aseman selkeyttäminen konkurssitilanteissa sekä jätevakuuksien valvonta- ja hallintokäytäntöjen tehostaminen.

Eduskunnan talousarviolausuma vuoden 2017 toiseksi lisätalousarvioksi

EK 28/2017 vp – HE 127/2017 vp

Veteraanien kuntoutuksen ja palveluidenmäärärahojen taso

Lausuma

Momentti 33.50.56

Eduskunta edellyttää, että hallitus varaa riittävät määrärahat veteraanien kuntoutukseen ja kotiin vietäviin palveluihin ja arvioi jatkossa määrärahojen tason todellisen tarpeen mukaan.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Eduskunta myönsi vuoden 2017 talousarvioesityksessään rintamaveteraanien kuntoutukseen ja avopalveluihin yhteensä 41,3 miljoonaa euroa momenteille 33.50.56 ja 33.50.57. Jotta määrärahan tuntuva, 20 miljoonan euron, lisäys palvelisi parhaalla mahdollisella tavalla veteraanien tarpeita, sosiaali- ja terveysministeriö on vuoden 2017 aikana kiinnittänyt erityistä huomiota kuntien ohjeistamiseen määrärahan toimeenpanoon liittyvissä asioissa. Sosiaali- ja terveysministeriö ja Valtiokonttori ovat järjestäneet aluehallintovirastojen kanssa kaikissa maakunnissa tilaisuudet kuntien vanhustyöstä vastaaville viranhaltijoille ja paikallisille veteraanijärjestöille. Valtiokonttorin uusittu ohjekirje määrärahojen käytöstä ja kohdentamisesta lähetettiin kunnille joulukuussa 2016. Kuntia on ohjeistettu olemaan proaktiivisia ja käyttämään rahaa tehokkaasti ja täysimääräisesti. Ohje määrärahan käytöstä sisälsi huomattavia joustomahdollisuuksia palvelujen toimeenpanoon. Palvelujen tulee perustua veteraanin yksilölliseen palvelutarpeen arviointiin. Kuntoutus voidaan toteuttaa joustavasti laituskuntoutusjaksoina, päivä kuntoutuksena ja avokuntoutuksena. Kotona asumisen tukemiseksi palvelukokonaisuuteen voi liittää avopalveluja (esim. lumenluontia, nurmikon leikkausta, siivous-, ateria- ja kotipalveluja).

Valtiokonttori lähetti kunnille toukokuussa 2017 seurantakyselyn määrärahan riittävyydestä ja sai kunnista tiedot lisäystarpeista. Toisaalta osa kunnista palautti yhteensä miljoona euroa vuodelta 2016 käyttämättä jäänyttä rahaa.

Hallituksen lisätalousarvioesityksessä lokakuussa 2017 myönnettiin 11,6 miljoonaa euroa lisämäärärahaa. Tätä määrärahaa kunnat voivat käyttää 31.7.2018 asti veteraanien palveluihin. Rintamaveteraanien kuntoutukseen ja avopalveluihin on ollut käytettävissä lisäyksen jälkeen vuonna 2017 yhteensä 52,9 miljoonaa euroa. Summa on siten 4 201 euroa veteraania kohden ja kasvoi vuodesta 2016 yhteensä 2 266 euroa /veteraani.

Itsenäisyyden juhlarahana veteraaneille hallitus on varannut kehyskaudelle 2017–2019 yhteensä 40 miljoonan euron lisämäärärahan kuntoutukseen ja avopalveluihin. Vuodelle 2018 tästä ohjataan 15 miljoonaa euroa. Hallitus on varmistanut 9 miljoonan euron talousarvioesityksen täydennyksellä sen, että vuonna 2018 määräraha riittää. Vuonna 2018 veteraanien poistuma huomioon ottaen tulee olemaan sama vuoteen 2017 nähden. Määrärahan tason arviointi perustuu Kansaneläkelaitokselta saatuihin ennusteisiin rintamalisää saavien veteraanien lukumäärästä. Määrärahan riittävyyden arviointi jo nyt keski-ikästään yli 93-vuotiaiden veteraanien osalta on osoittautunut erittäin vaikeaksi, koska hyvin iäkkäiden ja toimintakyvyltään heikentyneiden hakijoiden palvelutarve vaihtelee, eikä palvelujen tarvetta pystytä täsmällisesti ennakoimaan. Laskelmissa on otettu huomioon arvio vuosittaisesta veteraanien kasvavasta poistumasta (25–30 %). Noin 30 prosenttia veteraani-ikäluokista on jo pitkäaikaisessa laitoshoidossa tai tehostetussa palveluasunnossa. Määrärahan tarpeen arviointia vaikeuttaa myös se, että kotiin annettavien palvelujen valikoima on suuri ja kustannukset vaihtelevat kunnittain.

Eduskunnan talousarviolausuma vuoden 2018 talousarvioon
EK 35/2017 vp – HE 106/2017 vp – HE 176/2017 vp

Kestävän metsätalouden tukien edellisenä vuonna käyttämättä jääneiden määrärahojen käyttö

Lausuma

Momentti 30.40.44

Eduskunta edellyttää, että vuoden 2018 lisätalousarvioesityksessä momentille 30.40.44 lisätään vastaava summa kuin vuodelle 2017 osoitetusta tuesta puuntuotannon kestävyiden turvaamiseen jää käyttämättä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta maa- ja metsätalousministeriö on todennut seuraavaa:

Maa- ja metsätalousministeriö valmistelee ja tekee ehdotuksen vuoden 2018 lisätalousarvioesitystä varten viime vuonna käyttämättä jääneiden määrärahojen osoittamiseksi tarvittavilta osin kestävän metsätalouden määräaikaisen rahoituslain (34/2015) nojalla myönnettävien tukien maksamiseen.

1.4 Tarkastusvaliokunta

Hallituksen vastaukset tarkastusvaliokunnan kannanottoihin

Harmaa talous

EK 42/2010 vp – M 8/2010 vp – TrVM 9/2010 vp

4. Tilaajavastuulain kokonaisarviointi

Eduskunta edellyttää hallituksen ottavan tilaajavastuulain kokonaisarvioinnin ja uudistuksen kohteeksi. Lain kehittämistarpeita on eriteltävä käytännössä saatujen kokemusten pohjalta ja laille asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

Asiassa ei ole uutta todettavaa.

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 4 päivänä lokakuuta 2012 kolmikantaisen työryhmän selvittämään tilaajavastuulain uudistamistarve niin, että lailla pystytään nykyistä tehokkaammin ehkäisemään ja torjumaan talousrikollisuutta sekä harmaata taloutta. Työryhmän työn pohjalta hallitus antoi eduskunnalle hallituksen esityksen (HE 161/2014) laeiksi tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annetun lain ja lähetetyistä työntekijöistä annetun lain muuttamisesta.

6. Rekisteritietojen ajantasaisuuden, luotettavuuden ja saatavuuden parantamiseksi

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin rekisteritietojen ajantasaisuuden, luotettavuuden ja saatavuuden parantamiseksi. Tässä yhteydessä on arvioitava myös rekisterimerkintärikosta koskevan sääntelyn kehittämistarvetta, jotta kriminalisoinnilla voidaan tehokkaasti ennalta ehkäistä rekisteritietojen vääristely.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Väestötietojärjestelmä on merkittävin henkilötietoja sisältävä julkisen hallinnon perusrekisteri. Sen tietojen ajantasaisuus, luotettavuus ja saatavuus on yhteiskunnan toimintojen kannalta erittäin keskeisessä asemassa. Voimassa oleva lainsäädäntö asettaa tälle tiukat vaatimukset. Lainsäädännön ohjaavan vaikutuksen lisäksi järjestelmän tietojen ajantasaisuus, luotettavuus ja saatavuus on varmistettava toiminnallisilla ja teknisillä käytännön toimenpiteillä, joista vastuun kantavat väestötietojärjestelmän rekisterinpitäjät, Väestörekisterikeskus ja maistraatit. Valtiovarainministeriö painottaa em. virastojen tulohajauksessa väestötietojärjestelmän tietojen ajantasaisuuden, luotettavuuden ja saatavuuden varmistamista ja sen seurauksena nämä seikat ovat kes-

keinen ja pysyvä osa ministeriön Väestörekisterikeskukselle ja maistraateille asettamia tulostavoitteita. Lisäksi nämä seikat ja niiden merkittävyys on otettu huomioon em. virastojen strategisessa ja toiminnallisessa suunnittelussa.

Valtiovarainministeriön 17.11.2016 asettama Julkisen hallinnon tiedonhallinnan sääntelyn kehittämistä selvittävä työryhmä (VM 098:00/2016) on saanut työnsä valmiiksi ja se esitti merkittäviä kehittämis ehdotuksia yleiseen tiedonhallinnan lainsäädäntöön 29. syyskuuta 2017 julkaistussa raportissaan. Työryhmän näkemyksen mukaan tiedonhallinnan keskeinen sääntely tulisi koota yhteen yleislakiin julkisen hallinnon tiedonhallinnasta tiedon elinkaarimallin mukaisesti. Työryhmän työn pohjalta annetaan hallituksen esitys eduskunnalle syysistuntokaudella 2018. Uuden tiedonhallintaa koskevan yleislain on tarkoitus tulla voimaan 2019 alkupuolella.

Väestötietojärjestelmän tietojen ajantasaisuutta, luotettavuutta ja saatavuutta parannetaan erinäisillä muutoksilla väestötietojärjestelmästä ja väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annettuun lakiin (jäljempänä väestötietolaki) (VM144:00/2017). Säännöksiä tarkistetaan erityisesti suhteessa tietosuoja-asetukseen. Tiedonhallintaa koskevan uudistuksen johdosta tullaan lisäksi selkeyttämään väestötietojärjestelmää koskevaa sääntelyä samalla, kun väestötietolakia muutetaan maistraattien ja Väestörekisterikeskuksen tehtävien yhdistämistä koskevan hankkeen yhteydessä (VM100:00/2017). Tavoitteena on selkeyttää tietojen ylläpitoa ja käyttöä.

Rekisteritietojen luotettavuutta ja saatavuutta sekä käytön oikeellisuutta on kehitetty parantamalla niihin liittyvien metatietojen semanttisen yhteentoimivuuden edellytyksiä luomalla vuoden 2017 aikana valtiovarainministeriön asettamassa Yhteinen tiedon hallinta -hankkeessa (VM075:00/2016) yhteistyössä hankkeessa mukana olevien toimijoiden kanssa menetelmällisiä toimintatapoja sekä niitä tukeva, vuonna 2018 käyttöön tuleva, kansallinen alustaratkaisu metatietojen semanttisen yhteentoimivuuden työkaluille. Kehitystyön rinnalla on valmisteltu uusien toimintatapojen ja palveluiden vaatimia toimijatarakenteita. Lisäksi hankkeessa on valmisteltu skenaarioita henkilötiedon suostumusperusteisesta hyödyntämisestä julkisessa hallinnossa sekä toteuttamisen eri vaihtoehtoista ns. omadata-periaatteiden mukaisesti.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta oikeusministeriö on todennut seuraavaa:

Viranomaisten pitämien yleisten rekisterien ja muidenkin rekisterien luotettavuutta ja totuudenmukaisuutta suojataan usein rikoslain säännöksin. Lausumassa tarkoitettu rekisterimerkintärikos on osa laajempaa tietosuojaa koskevaa sääntelykehikkoa. Väärien tietojen antaminen viranomaiselle on säädetty rangaistavaksi paitsi rekisterimerkintärikoksena (rikoslain 16 luvun 7 §), myös esimerkiksi väärän todistuksen antamisena viranomaiselle (8 §) sekä väärennysrikoksina (rikoslain 33 luku). Jos teolla aiheutetaan tai yritetään aiheuttaa vahinkoa, sovellettavaksi tulevat myös petosrikoksia koskevat rikoslain 36 luvun säännökset. Rekisterinpitäjän puolelta oikeellisuutta suojataan puolestaan muun muassa virkarikoksia ja henkilörekisteririkosta koskevilla rangaistussäännöksillä. Henkilörekistereihin sisältyvien tietojen oikeellisuutta sääntelee myös EU:n yleinen tietosuoja-asetus (EU 2016/679), joka asettaa rekisterinpitäjälle muun muassa velvollisuuden varmistua tietojen täsmällisyydestä ja eheydestä sekä käsittelyn lainmukaisuudesta. Oikeusministeriössä jatkovalmistellaan parhailaan asetusta täydentävää ja täsmentävää kansallista lainsäädäntöä, jota koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle keväällä 2018.

8. Majoitus- ja ravintola-alalla käytettäviä tyyppihyväksytyjä kassakoneita koskevan lainsäädännön valmisteleminen

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin tyyppihyväksytyjä kassakoneita koskevan lainsäädännön valmistelemiseksi ja käyttöön ottamiseksi ohimyyntin kontrolloimiseksi ravintola-alalla. Ravintola-alalta saatujen kokemusten perusteella vastaavanlaisen lainsäädännön ulottamista muillekin käteistoimialoille on harkittava.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimenpideohjelman vuosille 2016–2020 hankkeen 2.4 kohdan mukaan Verohallinto laatii selvityksen tyyppihyväksytyjen kassajärjestelmien soveltuvuudesta Suomeen. Selvityksessä huomioidaan tekninen toteutus, kustannukset viranomaisille ja yrityksille sekä vaikutusarviot. Selvityksestä pyydetään näkemykset elinkeinoelämän edustajilta sekä muilta asiaan liittyviltä sidosryhmiltä. Selvitys toteutetaan vuoden 2018 aikana.

9. Verovalvonnan tarpeiden huomiointi arvopapereiden moniportaisessa hallintarekisteröinnissä

Eduskunta edellyttää, että hallitus kiinnittää arvopapereiden moniportaisessa hallintarekisteröinnissä vakavaa huomiota verovalvontaan. Lisäksi lainsäädännön vaikutuksia tulee seurata erityisen tarkasti ja puuttua lainsäädännöllisin ja muin toimenpitein lainvastaisiin järjestelyihin.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Hallitus on antanut 17.3.2016 esityksen eduskunnalle laiksi arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 28/2016 vp, L 352/2017). Esityksen hyväksymisen yhteydessä eduskunta antoi neljä lausumaa, joista 1. lausuman mukaan: ”Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy viipymättä valmistelemaan lainsäädäntöä, jolla mahdollistetaan veroviranomaisten kattava tiedonsaanti hallintarekisteröidyistä osakkeista osinkoa saavista lopullisista edunsaajista. Tämän toteuttamiseksi ennakkoperintälakiin tulee lisätä säännös, jonka mukaan Suomessa asuvan tunnistamattoman verovelvollisen saamasta osingosta tulee toimittaa 50 %:n ennakonpidätys.”

Valtiovarainministeriö aloitti lausuman johdosta valmistelun hallituksen esitykseksi lainsäädännön muuttamiseksi. Alustava luonnos hallituksen esitykseksi lähti lausunnolle 29.6.2017 ja lausuntoaika päättyi 28.8.2017. Lausuntopalautteen jälkeen asian valmistelua on jatkettu käymällä keskusteluja eri toimijoiden kanssa useassa yhteydessä sekä täydennetty ja selvennetty esitystä tuomalla yksityiskohtaisemmin esiin, mitä ehdotetaan muutettavaksi ja mitä vaikutuksia sillä on eri toimijoihin.

Lisäksi veroviranomaisten tietojensaanti kaikista Suomessa asuvien henkilöiden osakeomistuksista on laajentunut vuoden 2017 aikana. Veroviranomaiset saavat hyvin kattavasti tietoa suomalaisista osakeomistuksista OECD:n yhteisen raportointistan-

dardin (Common Reporting Standard – CRS) ansiosta. Syyskuussa 2017 otettiin käyttöön Berliinissä lokakuussa 2014 allekirjoitettu monenkeskinen toimivaltaisten viranomaisten sopimus finanssilitietojen automaattisesta vaihtamisesta. Monenkeskisen sopimuksen nojalla tietoja vaihtoi 39 lainkäyttöaluetta vuodelta 2016.

Saatava tieto on tilien saldotietoa sekä tilillä säilytyksessä oleville varoille kalenterivuonna maksettujen osinkojen, korkojen, myynti- ja lunastushintojen sekä muiden tuottojen yhteismäärätiedot. Tiedot saadaan viimeistään tapahtumavuotta seuraavan syyskuun loppuun mennessä.

Lisäksi ns. virka-apudirektiivin (Euroopan unionin neuvoston direktiivi 2011/16/EU hallinnollisesta yhteistyöstä verotuksen alalla) muutos sisältää CRS:ää vastaavat säännöt. Sitä sovelletaan Euroopan unionin jäsenvaltioiden välisessä tietojenvaihdossa. Myös siinä tietojenvaihto alkoi 2017 koskien tietoja vuodelta 2016, paitsi Itävallan osalta, joka tulee mukaan vuotta myöhemmin.

Säästöjen tuottamien korkotulojen verotuksesta annetussa neuvoston direktiivissä 2003/48/EY säädettyjä toimenpiteitä vastaavista toimenpiteistä tehtyjä Euroopan yhteisön sopimuksia Sveitsin, Andorran, Liechtensteinin, Monacon ja San Marinon kanssa on muutettu siten, että virka-apudirektiiviin sisältyvät finanssilitietojen automaattista vaihtamista koskevat säännöt koskevat myös näitä lainkäyttöalueita.

10. Törkeiden veropetosten ja muiden törkeiden talousrikosten enimmäisrangaistuksen koventaminen

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin törkeiden veropetosten ja muiden törkeiden talousrikosten enimmäisrangaistuksen koventamiseksi.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta oikeusministeriö on todennut seuraavaa:

Strategisen hallitusohjelman mukaan tavoitteena on, että rangaistukset vastaavat yleistä oikeustajua. Tarkoituksena on varmistaa, että rikoksista annettavat rangaistukset ovat oikeudenmukaisessa suhteessa teon moitittavuuteen. Kertomusvuoden aikana valmistui oikeusministeriön tilaama tutkimus, jossa tarkasteltiin kansalaisten käsityksiä rangaistustasosta. Tutkimuksessa väestö antoi törkeästä veropetoksesta lievempiä rangaistuksia kuin tuomarit. Oikeusministeriössä on valmisteltu arviomuis-tiota, jossa arvioidaan muun muassa eräiden talousrikosten seuraamuksia. Muistio lähetetään lausuntokierrokselle vuonna 2018.

Kääriäinen, Juha, 2017. Seitsemän rikostapausta: käräjätuomareiden arvioima rangaistuskäytäntö ja väestön rangaistusvalinnat. Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, Katsauksia 21/2017. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/190440>

19. Hallinnollisten seuraamusmaksujen käytön laajentaminen aloilla, joilla harmaa talous on laajaa

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää välittömästi hallinnollisten seuraamusmaksujen käytön laajentamista nykyisestä erityisesti aloilla, joilla harmaa talous on laajaa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta oikeusministeriö on todennut seuraavaa:

Tätä kannanottoa toteuttaa muun muassa eduskunnan 22.10.2013 hyväksymä laki erillisellä päätöksellä määrättävästä veron- tai tullinkorotuksesta (781/2013) ja siihen liittyvät lait, jotka ovat tulleet voimaan 1.12.2013. Oikeusministeriön oikeudenhoidon uudistamisohjelmassa vuosille 2013–2025 todetaan keskipitkän aikavälin tavoitteena, että hallinnollisten sanktioiden käyttöalan laajentamisen edellytykset sekä sääntelytapojen määräämismenettelyn puutteet selvitetään. Oikeusministeriö on 21.3.2017 asettanut työryhmän valmistelemaan rangaistusluonteisia hallinnollisia seuraamuksia koskevaa yleistä lainsäädäntöä ja sääntelyperiaatteista, joiden seuraamusten käyttöönoton vaatiman hallinnonalakohtaisen sääntelyn edellyttämille lainsäädäntötoimille. Työryhmän määräaika päättyy 31.8.2018. Hallinnollisten seuraamusten soveltamisalan laajentaminen on aloitettu vähäisistä liikenne- ja viestintäministeriön valmisteleman tieliikennelain kokonaisuudistuksen yhteydessä. Soveltamisalan laajentamisen selvittämistä on tarkoitus jatkaa yhteistyössä eri ministeriöiden kanssa hallituskauden loppupuolella.

23. Veronkiertämisen luonteisen verosuunnittelun ehkäiseminen lainsäädännössä

Eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan lainsäädäntöä valmisteltaessa siitä, ettei lainsäädäntö mahdollista veronkiertämisen luonteista verosuunnittelua.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön OECD:n vuonna 2013 aloittamassa veropohjan rapautumista ja voittojen siirtoja koskevassa BEPS-hankkeessa on selvitetty toimenpiteitä yritysten verosuunnittelun aiheuttaman veropohjan rapautumisen ehkäisemiseksi. Suomi on osallistunut aktiivisesti hankkeen useisiin työryhmiin OECD:ssa sekä hankkeen toimenpiteiden implementointia koskevien direktiivien käsittelyyn EU:ssa. Vuonna 2016 Suomessa saatettiin jo voimaan eräitä BEPS-hankkeeseen perustuvia lainsäädäntömuutoksia ja veron välttämiseen liittyviä direktiivimuutoksia. Vuonna 2016 EU:ssa hyväksyttiin veronkiertämisen estämistä koskevan direktiivi (EU) 2016/1164, jota laajennettiin vuonna 2017 hyväksytyllä muutosdirektiivillä (EU) 2017/952. Jäsenvaltioiden on implementoitava direktiivien määräykset pääosin 31.12.2018 ja 31.12.2019 mennessä. Direktiivit sisältävät useita OECD:n BEPS-hankkeessa esitettyjä toimenpiteitä sekä muita EU:ssa tarpeelliseksi nähtyjä veronkierron estämistä koskevia toimia. Direktiivin täytäntöönpanon yhteydessä on samalla arvioitava kokonaisuutena muutkin toimenpiteet, joita veron kiertämistä ehkäisemiseksi olisi mahdollisesti tarpeen toteuttaa.

Valtiovarainministeriössä asetettiin 2016 työryhmä (VM008:00/2016), jonka tehtävänä oli arvioida OECD:n ns. Base Erosion and Profit Shifting (BEPS) -hankkeen veropohjan rapautumista ja voittojen siirtoja ehkäisevien toimenpiteiden ja niihin kytkeytyvien mahdollisten Euroopan unionin hankkeiden taloudellisia vaikutuksia Suomessa. Työryhmä antoi raporttinsa kesällä 2017.

24. Voimavarojen kohdentaminen merkittävimpien harmaan talouden torjuntakeinojen vaikuttavuuden jälkiseurantaan

Eduskunta edellyttää hallitukselta voimavarojen kohdentamista merkittävimpien harmaan talouden torjuntakeinojen vaikuttavuuden jälkiseurantaan. Huomiota on kiinnitettävä myös lainsäädäntöön, joka kasvattaa riskiä harmaan talouden laajenemisesta. Jälkiseurannan tulosten perusteella on ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntakeinojen kehittämiseksi.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sisäministeriö ja valtiovarainministeriö ovat todenneet seuraavaa:

Valtioneuvosto antoi 28.4.2016 periaatepäätöksen kansalliseksi harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategiaksi vuosille 2016–2020. Periaatepäätöksen edellytyksenä oli, että talousrikostorjunnan johtoryhmä laati erillisen harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimenpideohjelman.

Toimenpideohjelmassa on 20 hanketta, jotka on jaoteltu strategian kärkihankkeiden mukaisesti. Toimenpideohjelmaan on valittu kansallisen harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategian tavoitteiden kannalta keskeisimmät, vaikutuksiltaan merkittävimmät hankkeet. Osa hankkeissa olevista toimenpiteistä tulee vaikuttamaan ennaltaehkäisevästi, osa suoraan operatiiviseen toimintaan ja joidenkin hankkeiden vaikutuksia voidaan arvioida vasta pidemmällä aikavälillä.

Hankkeista oli käynnistynyt tai vireillä 20.6.2017 mennessä 19 kpl, joista yksi hanke on valmistunut.

Jokaiselle hankkeelle on nimetty päävastuutahot/hankkeen käynnistysvastaava. Toimenpideohjelman seuranta perustuu vastuutahoilta saataviin ilmoituksin ja sisäministeriö vastaa seurantaraportin päivittämisestä. Hankkeiden etenemisestä raportoidaan kahdesti vuodessa talousrikostutkinnan johtoryhmälle.

Parlamentaariselle seurantaryhmälle on raportoitu asioiden edistymisestä 12.10.2017.

Hankkeiden päävastuutahoilta on pyydetty päivitykset hankkeiden etenemisestä vuoden vaihteessa 2017–2018.

Ohjaus, valvonta ja raportointi

EK 26/2015 vp – K 9/2015 vp, K 15/2015 vp

Hallituksen vuosikertomuksen kehittäminen

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus edelleen kehittää vuosikertomusta ottaen huomioon mietinnössä aiempaan esitetyt näkökohdat. Vuosikertomukseen sisältyvän aineiston tulee olla aiempaa lukijaystävällisempää ja informatiivisempää sekä sisältää analysoitua tietoa toiminnan ja toimintamuu-
tosten tuloksellisuudesta ja vaikuttavuudesta, erityisesti yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta ja asetettujen tavoitteiden toteutumisesta. Vuosikertomuksesta tulee muodostua toimiva osa valtionhallinnon ja hallituksen suunnittelu- ja seurantajärjestelmää, mikä edellyttää muun muassa tavoitteiden asetannan selkeyttämistä budjettia laadittaessa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtioneuvoston kanslia ja valtiovarainministeriö ovat todenneet seuraavaa:

Hallituksen vuosikertomusta koskeva lakitasoinen sääntely tuli voimaan helmikuun 2014 alussa lailla 17/2014. Valtion talousarviosta annettua asetusta muutettiin (118/2016) helmikuussa 2016 siten, että siinä säädetään vuosikertomuksen sisällöstä kokonaisuutena. Asetuksen muutoksessa muun ohella ministeriöiden toimialan toiminnan tuloksellisuuden kuvausta koskevaa sääntelyä karsittiin ja yksinkertaistettiin. Tavoitteena on, että tuloksellisuuden kuvausten pääpaino on yhteiskunnalliselle vaikuttavuudelle asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa ja vaikuttavuuden kehityksessä.

Hallituksen kertomuksessa vuodelta 2016 laadinnassa kehitettiin sisällöllisesti yhteiskunnallisten vaikuttavuuden tavoitteiden saavuttamisen ja toiminnan tuloksellisuuden esittämistä ja analysointia. Informatiivisuutta ja luettavuutta parannettiin lisäämällä havainnollistavia taulukoita ja kaavioita. Kertomuksessa vuodelta 2017 on näitä edelleen pyritty kehittämään.

Vuosikertomusprosessissa raportoidaan valtion talousarvioesityksessä asetetuista tavoitteista, joita ei kertomusprosessissa enää voida muuttaa. Talousarvioon otettujen tavoitteiden muuttaminen vaikuttaa viiveellä.

Viranomaisten välinen tiedonvaihto harmaan talouden torjunnassa

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle selvityksen vuoden 2016 loppuun mennessä siitä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt viranomaisten välisen tiedonvaihdon kehittämiseksi harmaan talouden torjunnassa sekä myös yleisemmin.

Tällä kohtaa olevan huomautuksen johdosta sisäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, oikeusministeriö ja valtiovarainministeriö ovat todenneet seuraavaa:

Viranomaisten toimintavaltuuksien ja tietojenvaihtosäännösten kehittäminen on huomioitu harmaan talouden ja talousrikollisuuden toimenpideohjelman kohdassa 3.1.

Vuonna 2017 laajennettiin velvoitteidenhoitoselvitysten käyttöalaa koskemaan kaikkia liikennelupaviranomaisen lupa- ja valvontatehtäviä (HE 161/2016). Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa koskevassa lakipaketissa (HE 228/2016) laajennettiin Aluehallintoviraston lupayksikön tietojensaantioikeuksia sekä mahdollisuutta käyttää velvoitteidenhoitoselvityksiä yrityspalveluja tuottavien yritysten, rahanvaihtoa harjoittavien yritysten sekä kiinteistönvälittäjien valvonnassa.

Eduskunta on hyväksynyt veronkannon ja verotusmenettelyn uudistamista koskevan lakiesityksen. Esityksen mukaan tietoja voitaisiin antaa verovalvonnan yhteydessä tehdyistä havainnoista, joiden voidaan epäillä liittyvän eräisiin virka- ja lahjusrikoksiin tai luottamusaseman väärinkäyttöön. Lait ovat tarkoitettu tulemaan voimaan 1.5.2018.

Tasavallan presidentti on vahvistanut työ- ja elinkeinoministeriössä valmistellun lain matkapalveluyhdistelmien tarjoajista (921/2017). Lain mukaan vakuudenasettamisvelvollisten matkapalveluyhdistelmien tarjoajan rekisteröinnin yksi edellytys on julkisoikeudellisten velvoitteiden hoitaminen. Rekisteriviranomaisena toimivalle Kilpailu- ja kuluttajaviranomaiselle on annettu tietojensaantioikeudet salassa pidettäviin viranomaistietoihin ja julkista tehtävää hoitavan tietoihin sekä mahdollistettu velvoitteidenhoitoselvitysten käyttäminen. Laki tulee voimaan 1.7.2018.

Ns. sote-lakipakettiin liittyen yksityistä sosiaali- ja terveyspalveluita koskien on ehdotettu säädettäväksi, että toimialan yritysten rekisteröinnin edellytyksenä olisi julkisoikeudellisten velvoitteiden hoitaminen (HE 52/2017 vp., 5 §).

Finanssivalvonnan ja Eviran tietojenvaihtosäännöksiä kehittämiseksi on laadittu selvityksiä. Verohallinto ja Finanssivalvonta ovat yhdessä arvioineet tietotarpeitaan. Lisäksi on selvitetty, miten nykysäännöksiä nojalla käsiteltäviä tietoja voitaisiin hyödyntää tehokkaasti.

Julkisen sektorin tietojärjestelmät

EK 10/2012 vp – TRO 4/2012 vp – M 3/2012 vp – TrVM 2/2012 vp

2. Sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmät ja rahoitus

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ja käyttää pikaisesti tietohallintolain mahdollisuutta asetuksin säätää muun muassa avoimista rajapinnoista. Samanaikaisesti kun päätetään sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteista ja järjestämisvastuusta, tulee linjata tietohallintorakenteen vaatimat toimivalta- ja vastuusuhteet tavalla, joka ei jätä epäselvyyttä siitä, millä toimijalla on viimekätinen vastuu asiassa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Kokonaisarkkitehtuuriin liittyvää sääntelyä arvioidaan uudestaan julkisen hallinnon tiedonhallintaa koskevan lain valmistelun yhteydessä. Julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta annetussa laissa havaitut sääntelyn tehokkuuteen liittyvät ongelmat on tunnistettu ja niiden pohjalta lainsäädäntöä tullaan kehittämään siten, että tieto-

järjestelmien yhteentoimivuus voidaan varmistaa jatkossa velvoittamalla yhteisiin tiedonhallintakuvauksiin sekä rajapintojen käyttöön tietojärjestelmien välisessä tietojen vaihdossa.

Lainsäädännön yhdenmukaisuuden varmistamiseksi asetuksen tarkempi sisältö ja sen antamisen ajankohta määräytyvät käynnissä olevan tiedonhallinnan yleislainsäädännön uudistamistyön tulosten perusteella.

Julkisen hallinnon tiedonhallinnan sääntelyn kehittämistä selvittävä työryhmä

Hallitusohjelman Digitalisoidaan julkisten palvelut -kärkihankkeen tavoitteena on muun muassa tiedonhallintaa koskevan sääntelyn uudistaminen. Valtiovarainministeriö on asettanut 17.11.2016 työryhmän (VM098:00/2016) selvittämään julkisen hallinnon tiedonhallintaa koskevan sääntelyn ja tiedonhallintakäytäntöjen nykytilaa ja kehittämistarpeita. Työryhmän toimikausi päättyi 17.9.2017. Työryhmä pitää tarpeellisenä, että tiedonhallinnan lainsäädäntöä uudistetaan vastaamaan julkisen hallinnon toimintaympäristön muutoksia sekä kansallisesti ja Euroopan unionissa esille nostettuja tavoitteita. Työryhmän näkemyksen mukaan tiedonhallinnan keskeinen sääntely tulisi koota yhteen yleislakiin julkisen hallinnon tiedonhallinnasta tiedon elinkaari-mallin mukaisesti. Tiedonhallintaa koskevan yleislaintasoisen sääntelyn asiallisen soveltamisalan tulee kohdistua tiedonhallinnan koko elinkaareen ja sääntelyn tulee tukea tiedon tehokasta keräämistä, hyödyntämistä, turvallista käsittelyä, luovuttamista, säilyttämistä, arkistointia ja hävittämistä.

Laki hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista

Tietojärjestelmien yhteentoimivuuden edistämiseksi valtiovarainministeriö on valmistanut 29.6.2016 annetun lain hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista (571/2016). Laissa säädetään julkisen hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista ja niitä koskevista vaatimuksista sekä oikeudesta ja velvollisuudesta käyttää yhteisiä sähköisen asioinnin tukipalveluja sekä palvelujen käytön edellytyksistä. Lain tarkoituksena on erityisesti vaikuttaa siihen, että säätämällä tukipalvelujen yhtenäisestä tuotannosta ja käytöstä, voidaan hallinnon yhteisten sähköisen asioinnin tukipalvelujen avulla saavuttaa parempaa kustannustehokkuutta palvelujen tuotannossa sekä varmistaa palvelujen laatu ja yhteentoimivuus.

Laissa säädettyjen palvelujen käyttöön velvoitettujen organisaatioiden on kuvattava palvelujaan koskevat tiedot palvelutietovarantoon ja tuotava rekisteritietojaan palvelunäkymään viimeistään 1.7.2017, otettava luonnollisen henkilön tunnistuspalvelu ja verkkomaksamisen kokoamis- ja hallinnointipalvelu käyttöön viimeistään 1.1.2018 sekä viestinvälityspalvelu käyttöön viimeistään 1.7.2017.

Maakuntien tietohallinnon rakenteet ja ohjaus

Maakuntien yhteisen viitearkkitehtuurin valmistelu käynnistyi vuoden 2017 aikana ja maakuntien yhteisiä kokonaisarkkitehtuurielementtejä ohjaava viitearkkitehtuuri sekä ehdotus sen hallintamallista valmistuu alkuvuodesta 2018.

Keväällä 2017 on ryhdytty toimenpiteisiin sote- ja maakuntauudistuksen digivalmistelun ja -toimeenpanon organisoinnin tarkistamiseksi ja vahvistamiseksi. Touko-kuussa käynnistettiin maakunta- ja soteuudistuksen digimuutosohjelma tukemaan uudistuksen edellyttämiä ICT- ja digimuutoshankkeiden toimeenpanoa ja maakuntien ICT-valmistelua. Toimeenpanoa ohjaamaan asetettiin maakunta- ja soteuudistuksen

digimuutoksen ja toimeenpanon strateginen ohjausryhmä (VM/884/00.01.00.01/2017). Samalla erilliset maakuntien ja soten tietohallinnon ohjauksen valmisteluryhmät nk. maakuntadigi ja sotedigi -valmisteluryhmät lakkautettiin. Myös palvelut ja prosessit ryhmä päätti työnsä loppuraporttiin.

Strateginen ohjausryhmä ylläpitää muutosohjelmaa ja ohjaa sen toimeenpanosta vastaavaa hanketoimistoa. Muutosohjelman toteutusta varten koottiin valtiovarainministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön yhteinen digimuutoksen hanketoimisto (n. 10 henkilöä). Hanketoimistolla on johtoryhmä, joka käsittelee esitykset.

Strateginen ohjausryhmä on päättänyt loppuvuoden 2017 aikana kaikkien keskeisten sote- ja maakuntauudistuksen kansallisten ICT- ja digihankkeiden käynnistämisestä (mm. KELAn, THL:n, Valviran ja VRK:n hankkeet). Maakuntien ICT-valmistelua on tuettu myös ohjeistuksella ja malleilla sekä hanketoimiston suunnittelutyöllä. Uudelleenorganisoinnin johdosta digimuutoksen toimeenpano on nopeutunut ja eri toimijoiden työnjako selkeytynyt.

Valtiovarainministeriö ohjaa maakuntalakiehdotuksen 16 luvussa tarkoitettua maakuntien valtakunnallisen tieto- ja viestintätekniisten palvelujen palvelukeskuksen (ICT-palvelukeskus) valmistelua (VM093:00/2016). Valtioneuvoston päätti kesäkuussa perustaa maakuntien ICT-palvelukeskusyhtiö Vimana oy ja elokuussa sotealueen digikehittämistä varten SoteDigi oy kehitysyhtiön. ICT-palvelukeskus Vimanan on tarkoitus tuottaa maakunnille tietohallinto-, tietojärjestelmä- ja tieto-tekniikkapalveluita, toteuttaa maakunnille yhteisiä perustietojärjestelmiä ja liittymät kansallisiin sähköisiin palveluihin (suomi.fi) sekä huolehtia valtiolta (ELY:iltä) siirtyvien tehtävien toteuttamiseen kuuluvasta ICT:stä. SoteDigi kehitysyhtiön tarkoitus on varmistaa soten yhteentoimivuuden edellytykset ja toteuttaa kansallisia soten digi-kehittämissä hankkeita. Molempien yhtiöiden omistajaohjaus on siirretty valtiovarainministeriölle. Vimana oy:n perustamistoimet ja palveluiden toteutuksen vaatima pääomitus rahoitetaan valtion talousarvioon varatusta määrärahasta. SoteDigi pääomitettiin Valtion kehitysyhtiö VAKE oy:n kautta.

Maakuntien esivalmistelussa ICT-valmistelun tukemiseen osoitettiin rahoitusta vuoden 2017 talousarvion ja lisätalousarvion määrärahasta yhteensä 14,3 milj. euroa. Tämä rahoitus on merkittävästi vahvistanut maakuntien toimeenpanon resursointia ja muutoksen suunnittelun laatua luoden edellytykset 2018 alkavalle toimeenpanolle.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmien yhteentoimivuuden kannalta merkittävien toimenpidekokonaisuus on Kanta-palveluiden toteutus. Kanta-palvelut muodostavat alustan, johon terveydenhuollon tieto tallennetaan ja joka on avoimilla, standardisoiduilla, sertifioituilla ja testatuilla rajapinnoilla käytettävissä eri tietojärjestelmissä. Sosiaalihuollon asiakastietojen tallentamiseen ollaan toteuttamassa vastaava ratkaisu.

Sekä julkisia että yksityisiä terveydenhuollon toimijoita veloitetaan noudattamaan näitä sosiaali- ja terveydenhuollon toimialan yhteentoimivuuden kuvauksia lakien 61/2007 (sähköinen lääkemääräys) ja 159/2007 (asiakastietojen sähköinen käsittelyssä sote:ssa) kautta. Sosiaali- ja terveysministeriön asetus terveydenhuollon valtakunnallisista tietojärjestelmäpalveluista (1257/2015) määrittää vaiheistuksen, jolla

palveluihin tallennettava tietosisältö laajenee. Kanta-palveluihin liittyvät avoimet rajapinnat on kuvattu ja saatavilla julkisesti internetin välityksellä Kanta.fi verkkosivuilta. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislakiesityksessä edellytetään maakunnan asiakasrekisterin muodostamista Kanta-palveluiden avulla, mikä tarkoittaa että palveluntuottajien tietojärjestelmien tulee olla liitettyinä Kanta-palveluihin. Lisäksi lakiesityksessä sosiaali- ja terveystieteiden palvelujen tuottamisesta (HE 52/2017 vp) edellytetään, että toimiluvan saadakseen valinnanvapauspalvelujen tuottajilla on käytettävissään Kanta-yhteensopivat tietojärjestelmät.

Maakunta- ja sote-uudistuksen valmistelun yhteydessä on valmisteltu valtiovarainministeriön johdolla myös sosiaali- ja terveydenhuollon tietohallinnon ohjausmallin uudistusta osana maakuntien kokonaisohjausta. Sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallintaan liittyviä ohjaustehtäviä ml. toimivalta- ja vastuusuhteet, ollaan kehittämässä osana valtioneuvoston yhteisen ohjaustoiminnon sekä sosiaali- ja terveysministeriön ohjausprosessin kehittämistä. Sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan ohjauksen kehittämiseen liittyen on lisäksi meneillään THL:n ja Kelan työnjakoihin liittyviä muutostöimenpiteitä ja niiden mukaisia säädösmuutoksia valmisteleva työ.

ICT-hankkeiden tuottavuushyödyt

EK 37/2014 vp K 12/2014 vp, K 16/2014 vp – TrVM 7/2014 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi merkittävien ICT-hankkeiden tuloksia, kustannuksia ja tuottavuushyötyjä osana hankesalkun seuranta- ja raportointia tuloksista eduskunnalle.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Valtiovarainministeriö antoi vuonna 2017 yhteensä kahdeksan lausuntoa julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta annetun lain (634/2011) ja sen nojalla annetun valtioneuvoston asetuksen (1249/2014) mukaisesti merkittävistä hankkeista tai hankinnoista. Lausunnoissa on nostettu esiin tavoiteltavien hyötyjen toteutumisen kannalta olennaisia näkökohtia.

Tilannekuvaa valtionhallinnon merkittävistä tieto- ja viestintätekniikan kehittämistä sisältävistä hankkeista ylläpidetään yhteisessä hankesalkkujärjestelmässä. Valtioneuvoston asetuksella 760/2017 yhteisen hankesalkkujärjestelmän omistajuus siirrettiin Väestörekisterikeskukseen 1.1.2018 alkaen.

Pääministeri Sipilän hallitus linjasi strategiaistunnossaan 26.9.2016 toimenpiteitä digitalisaation toimeenpanosta. Valtiovarainministeriön johdolla tehdyn valmistelun pohjalta 4.4.2017 talouspoliittinen ministerivaliokunta teki linjaukset investointien paremmasta hallinnasta ja seurannasta. Keskeisiä tavoitteita on parantaa investointien hallintaa ja varmistaa niiden kannattavuus. Näiden linjausten pohjalta on valmisteltu kaikkien ministeriöiden yhteistyönä digitalisaation avulla tehtävien toiminnan kehittämisinvestointien ohjaus- ja rahoitusmallia, mukaan lukien rahoituspäätösten ja hankesalkun hallinnan menettelyjä. Ohjaus- ja rahoitusmallia pilotoidaan vuoden 2018 aikana.

Hankkeiden tilannekatsaus käydään kolme kertaa vuodessa läpi tietohallinnon kehittämis- ja koordinaatioryhmässä (TIETOKEKO). Toteutus- ja päättämisympäristössä oli tammikuussa 2018 alihankkeineen yhteensä 136 kokonaiskustannuksiltaan yli miljoonan euron hanketta, joiden seuranta näytti kokonaisuutena seuraavalta:

	Aikataulu	Kustannukset	Tuotosten laatu	Tuotosten laajuus	Henkilöstö	Riskit	Hyödyt
Suunniteltu (vihreä)	57 %	76 %	82 %	73 %	69 %	51 %	78 %
Poikkeama (keltainen)	31 %	14 %	7 %	16 %	18 %	36 %	10 %
Ongelma (punainen tai ei tiedossa)	12 %	10 %	11 %	11 %	13 %	13 %	12 %

Seurantatietojen perusteella hankkeiden hyötyjen arvioidaan toteutuvan pääosin suunnitellusti. Vuonna 2016 käynnistettiin päätyneiden hankkeiden hyötyjen jälkiseurannan raportointi. Hyötyjen seurantakatsauksia on tähän mennessä tehty yhteensä 25 hankkeesta. Hyötyjen jälkiseurannan taso ja ajantasaisuus kuitenkin vaihtelevat hankekohtaisesti. Jälkiseurannassa on raportoitu erityisesti laadullisista ja asiakkaita koskevista hyödyistä, esimerkiksi palvelujen käyttöasteesta tai asiakaspalautteesta. Hankesalkkuseurannan kautta ei ole toistaiseksi noussut esiin merkittäviä toteutuneita tuottavuushyötyjä.

Rakennusten kosteus- ja homeongelmat

EK 5/2013 – M 5/2013 – TrVM 1/2013 – TRO 1/2011 vp

1. Rakentamisen ohjauksen ja neuvonnan uudistaminen kosteuden hallitsemiseksi

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin rakentamisen ohjauksen ja neuvonnan uudistamiseksi, koska nykyinen ohjausjärjestelmä ei toimi. Tässä yhteydessä tulee saada aikaiseksi toimiva rakennusten elinkaarinen ja rakentamisen kosteudenhallintaa koskeva keskitetty valtion ohjaus- ja neuvontajärjestelmä. Nykyisistä viranomaisista tehtävän hoitoon soveltuisivat esimerkiksi ARA tai yksi ELY-keskuksista.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Pääministeri Sipilän hallitus on käynnistänyt laajan aluehallinnon ja maakuntahallinnon uudistuksen, joka koskettaa myös rakentamisen ohjausrakennetta. Aluehallinnon ja maakuntahallinnon uudistus on jatkunut vuonna 2017. Vireillä oleva maakuntalakiehdotus lähtee rakennusvalvonnan osalta siitä, että maakunta voi hoitaa kunnista siirretyt rakennusvalvonnan tehtävät, jos ja kun maakunnan kaikki kunnat ovat siirrostä yksimielisesti sopineet, ja jos toiminnan rahoitus hoidetaan maakunnille osoitetuin rakennusvalvonnan varoin. Tällä hetkellä odotetaan, mikä tulee olemaan maakuntalain lopullinen sisältö. Rakennusvalvontojen vapaaehtoinen yhteistyö on jatkosakin mahdollista.

Rakennusvalvonnan kehittämislähtökohdat riippuvat tulevan maakuntauudistuksen sisällöstä. Rakennusvalvonnan toiminnallisen sisällön kokonaisuutta voidaan käsitellä myös tulevassa maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) kokonaisuudistuksessa.

Rakennusvalvonnan kosteudenhallintaan liittyvän toiminnan kehittämistä nykyisten tehtävien puitteissa on selvitetty ympäristöministeriön ja Oulun rakennusvalvonnan yhteisessä kehittämishankkeessa. Ns. Kuivaketju10-hankkeessa on luotu rakennusvalvonnalle monistettavat menettelytavat rakennusaikaisen kosteudenhallinnan varmistamiseksi ohjauksen ja neuvonnan keinoin. Hankkeessa on kehitetty kosteudenhallintaa tukemaan selkeät ohjauksen ja yhteistoiminnan mallit kuhunkin rakennushankkeen vaiheeseen ja osioon. Hankkeeseen voi tutustua osoitteessa www.kuivaketju10.fi.

Toimintamalli lanseerattiin käytäntöön Rakennustarkastusyhdistys RTY ry:n tilaisuudessa 15.3.2017. Suurimmat rakennusvalvonnat ovat ottaneet mallin käyttöön keväällä 2017. Kokemusten kasvaessa mallin käyttöönotto leviää myös pienempiin kuntiin. Rakennusvalvontojen osalta asiassa on vaihtelua johtuen kulloisistakin resursseista ja käytettävissä olevasta osaamisesta. Myös Rakennusteollisuus RT ry, RAKLI ry ja SKOL ry sitoutuivat mukaan ja järjestöt suosittelevat jatkossa jäsenyrityksilleen Kuivaketju10:n käyttöönottoa.

Ympäristöministeriö toteaa, että kannanotto liittyy keskeisesti valmisteilla olevan laajan hallintouudistukseen ja sen toteutumiseen vaikuttaa se, miten rakennusvalvonta jatkossa toteutetaan kunnissa, kuntien yhteistyönä tai maakunnallisena rakennusvalvontana.

3. Rakennusten terveellisyys ja rakennusalan pätevyysvaatimukset

Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa jo nyt käynnissä olevissa maankäyttö- ja rakennuslain sekä rakentamismääräyskokoelman muutosten valmistelussa rakennusten terveellisyyden paremmin huomioon. Valmisteluun tulee sisältyä myös selkeät rakennusalan pätevyysvaatimukset, joiden avulla parannetaan alan osaamista ja lisätään pätevien asiantuntijoiden määrää. Pätevyysvaatimusten tulee olla myös yhdenmukaisia terveydensuojelua ja työsuojelua koskevien säädösten kanssa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Rakennusten terveellisyys on otettu huomioon vuosina 2013, 2014 ja 2015 voimaantulleissa maankäyttö- ja rakennuslain muutoksissa ja niiden nojalla annetuissa uusissa säädöksissä. Ympäristöministeriön asetukset rakennusten kosteusteknisestä toimivuudesta (782/2017), kiinteistöjen vesi- ja viemärlaitteistoista (1047/2017) sekä sisäilmastosta ja ilmanvaihdesta (1009/2017) tulivat voimaan 1.1.2018.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta opetus- ja kulttuuriministeriö on todennut seuraavaa:

Rahoituksella ja rakenteellisilla uudistuksilla on parannettu yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen mahdollisuuksia profiloitua omille vahvuusalueilleen. Kosteus- ja home-talkoiden yhteydessä opetus- ja kulttuuriministeriö rahoitti rakennusarkkitehtikoulutuksen suunnittelu- ja kehittämishanketta, jossa kartoitettiin rakennusalan tutkintoon johtavan rakennusterveyteen liittyvän opetuksen laajuus 14 ammattikorkeakoulussa ja 2 tiedekorkeakoulussa. Samalla luotiin yhteistyöverkosto eri oppilaitosten ja muiden kouluttajien välille ja varmistettiin, että rakennusterveyteen liittyvä osaaminen on tärkeä osa koko rakennusalan tutkintokoulutusrakennetta.

Vuonna 2015 muodostettiin erikoistumiskoulutusten kehittämishanke Raksa Erko. Erikoistumiskoulutukset sisältävät opintoja mm. rakennusfysiikasta korjausrakentamisessa, kosteusvaurio- ja sisäilmaongelmien korjauksesta ja kiinteistönpidosta. Koulutus tähtää kosteusvaurioiden ja homeongelmien ennalta ehkäisemiseen uudisrakentamisessa ja vähentämiseen olemassa olevassa rakennuskannassa.

Ammattikorkeakoulut ovat yhdessä Rakennusmestarit ja -insinöörit AMK RKL ry:n sekä RATEKOn kanssa laatineet rakennusmestarikoulutuksen ohjeellisen opetussuunnitelman, joka sisältää suosituksen mm. rakennusfysiikan koulutusmäärästä. Suunnitelmaa hyödynnetään ammattikorkeakoulujen rakennusmestarikoulutuksen uudistustyössä

Talotekniikka- ja rakentamisalan koulutustoimikunta teki vuoden 2016 lopussa kyselyn ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen opettajille korjausrakentamisen koulutuksesta. Kyselyn mukaan puolet oppilaitoksista järjestää korjausrakentamisen koulutusta erillisinä kursseina. Kahdeksalla prosentilla toisen asteen rakennusalan ammatillisen koulutuksen järjestäjistä korjausrakentamista ei sisälly koulutukseen lainkaan. Kaikilla rakennusalan ammattikorkeakouluilla korjausrakentaminen sisältyy koulutukseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on mukana Terveet Tilat 2028 -toimenpideohjelmaa valmistelemassa. Ohjelman yhtenä toimenpide- ehdotuksena sen selvittäminen, mitä osaamista on ja mitä osaamista puuttuu eri tahoilta.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Terveydensuojelua koskevista pätevyysvaatimuksista on säädetty sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa (545/2015). Mikäli terveydensuojeluviranomainen tarvitsee asunnon tai muun oleskelutilan sisäilmaongelmien selvittämisessä tukea ulkopuoliselta asiantuntijalta, on terveydensuojeluviranomaisen käytettävä tämän asetuksen mukaista pätevää asiantuntijaa. Tällä hetkellä pätevien asiantuntijoiden käyttö on vaikiintunut. Päteväksi todettuja asiantuntijoita on yli 200 ja uusia asiantuntijoita koulutetaan lisää useassa oppilaitoksessa eri puolilla Suomea. Pätevät asiantuntijat on lisätty julkiseen rekisteriin ja tätä rekisteriä voidaan hyödyntää myös muutoin kuin vain terveydensuojeluviranomaisten avuksi, esimerkiksi työpaikkojen sisäilmaongelmien selvittämisessä tai silloin, kun kiinteistön omistaja omatoimisesti ryhtyy toimenpiteisiin sisäilmaongelman ratkaisemiseksi.

4. Rakennusten terveellisyiden valvonta

Eduskunta edellyttää, että hallitus löytää tosiasialliset keinot rakennusten terveellisyttä koskevien säädösten ja määräysten noudattamiseksi. Rakentamista on pystyttävä valvomaan nykyistä paremmin ja valvonnan on oltava oikea-aikaista. Tärkeää on parantaa rakennushankkeen vaihekohtaista dokumentointia mietinnössä esitetyllä tavalla ja tarkastusasiakirjamenettelyä, jotta reaaliaikaisesti voidaan todentaa, kuka on rakennushankkeen eri vaiheissa tehnyt, mitä ja miten. Tämän lisäksi tulee rakennuksesta näkyä, esim. kyltissä, mikä taho on toiminut pääsuunnittelijana, pääurakoitsijana ja valvojana.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Rakennusvalvonnat ovat merkittävästi kehittäneet ja tehostaneet käytännön toimiaan kosteudenhallinnan ohjauksessa ja valvonnassa (vrt. kohta 1).

Maankäyttö- ja rakennuslain 1.9.2014 voimaan tulleella muutoksella (41/2014) on vahvistettu rakennushankkeen laadunvalvontaa ja tarkastusasiakirjan asemaa laadunvarmistuksessa. Tarkastusasiakirja tukee osaltaan myös hankkeen vaihekohtaista dokumentointia, kun vaiheiden toteutumista seurataan erillisellä asiakirjalla. Vastaavan työnjohtajan on huolehdittava, että rakennustyön aloittamisesta ilmoitetaan rakennusvalvontaviranomaiselle ja että rakennustyön tarkastusasiakirja pidetään rakennustyömaalla ajan tasalla.

5. Rakennustyömaiden kosteudenhallinnan parantaminen

Eduskunta edellyttää hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin rakennustyömaiden kosteudenhallinnan parantamiseksi. Vaativille kohteille tulee nimetä kosteuden ja puhtauden hallinnasta vastaava asiantuntija. Muissa kohteissa vastaavan työnjohtajan vastuuta työmaan kosteudenhallinnasta tulee lisätä. Hallituksen on luotava ohjeistus rakennushankekohtaiselle kosteudenhallintasuunnitelmalle, jonka liittämisestä osaksi rakennushankkeen tarjouspyyntöä muodostuisi luonteva ja vakiintunut käytäntö.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Ympäristöministeriön asetuksessa (782/2017) rakennusten kosteusteknisestä toimivuudesta on täsmennetty rakentamisen kosteudenhallintaan liittyviä velvoitteita. Asetus velvoittaa laatimaan kaikille luvanvaraisille hankkeille työmaan kosteudenhallintasuunnitelman. Työmaan kosteudenhallintasuunnitelman sisältöön noudatetaan vuonna 2015 annettua ympäristöministeriön asetusta (216/2015) rakentamista koskevista suunnitelmista ja selvityksistä.

Asetuksessa veloitetaan lisäksi rakennushankkeeseen ryhtyvää huolehtimaan koko rakennushankkeen kosteudenhallintaselvityksen laatimisesta. Näillä molemmilla velvoitteilla parannetaan rakentamisen kosteudenhallintaa. Rakennushankkeen kosteudenhallintaselvityksen laatiminen aloitetaan jo hankesuunnitteluvaiheessa, joten se voidaan liittää osaksi tarjouspyyntöasiakirjoja.

Mikäli rakennusluvassa, aloituskokouksessa tai erityisestä syystä rakennustyön aikana on määrätty laadittavaksi ja toimitettavaksi rakennushankkeen laadun tai laajuuden vuoksi tarpeellinen erityissuunnitelma, on vastaavan työnjohtajan velvollisuus huolehtia, että sen mukaisesti toimitaan. Vastaavalla työnjohtajalla on nykyisten säännösten puitteissa mahdollisuus rakennustyön laadun varmistamiseksi nimetä kosteuden ja puhtauden hallinnasta vastaava asiantuntija.

7. Toimintatavat ja menetelmät kosteus- ja homevaurioiden selvittämiseksi

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, jotta toimintatavat ja menetelmät kosteus- ja homevaurioiden selvittämiseksi ovat nykyistä luotettavampia. On käynyt ilmi, että kosteus- ja homevauriokorjaukset ovat usein epäonnistuneet. Vireillä olevan terveydensuojelulain sekä asumisterveysohjeen uudistamisen yhteydessä tulee parantaa terveyshaittojen syiden etsimisessä käytettävien menetelmien laatua ja selkeyttää ohjearvojen käyttöä. Lisäksi kansalaisille on kerrottava, mitä kosteus- ja homeongelmasta ei tutkimustiedonkaan perusteella tiedetä tulosten perusteella.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Ympäristöministeriössä on käynnissä Kosteus- ja homevaurioituneen rakennuksen korjaus -oppaan päivitys. Opasluonnos on lähdössä lausunnon helmikuussa 2018. Uusittu opas tulee toimimaan ohjeena kosteus- ja homevaurioituneiden rakennusten korjausten suunnittelijoille ja sen toivotaan auttavan ammattilaisia suunnittelemaan onnistuneita ja pitkäikäisiä korjauksia.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Terveydensuojelulain muutos (1237/2014) asumisterveyttä koskevien pykälien osalta tuli voimaan 3.1.2015. Samalla sosiaali- ja terveysministeriön julkaisema asumisterveysohje uudistettiin sosiaali- ja terveysministeriön asetukseksi (545/2015), jossa on tarkemmin säädetty asuntojen ja muiden oleskelutilojen fysikaalisista, kemiallisista ja biologisista olosuhteista sekä terveydensuojeluviranomaisten ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista. Tämä ns. asumisterveysasetus tuli voimaan 15.5.2015. Valvira on laatinut asetukselle soveltamisohjeen, jossa ohjeistetaan tarkemmin asetuksessa säädettyistä asioista. Lisäksi Valvira on julkaissut 27.3.2017 ohjeen asunnon terveyshaitan selvittämisen prosessiin, jossa ohjeistetaan terveydensuojeluviranomaisia teknisesti tehokkaiden ja hallinnollisesti oikein toteutettavien asunnontarkastusten tekemisessä. Julkisia tiloja koskeva vastaava ohje valmistuu kevään 2018 aikana. Ympäristö- ja terveystieteiden tutkimuslaitos julkaisee vuoden 2018 aikana laboratoriokäsikirjan asumisterveysasetuksen mukaisista luotettavista tutkimusmenetelmistä. Työterveyslaitos on laatinut työpaikoille suunnatun sisäilman valvontaohjeen 2017. Ohjeessa on yhdenmukaistettu asuntojen, muiden oleskelutilojen ja työpaikkojen terveydellisten olosuhteiden valvontaa.

Terveydensuojelulain muutoksessa (1237/2014) parannettiin terveydensuojeluviranomaisten mahdollisuuksia edellyttää kiinteistön omistajalta nykyistä perusteellisempia selvityksiä rakennuksen kunnosta, esimerkiksi kuntotutkimuksia riskialttiiden rakenteiden selvittämiseksi. Lainmuutoksessa ja siihen liittyvässä viestinnässä on myös korostettu terveyshaittojen selvittämisessä rakennuksen kokonaisvaltaista tutkimista, ei yksittäisiä mittaustuloksia. Laissa säädetään ulkopuolisten asiantuntijoiden käytöstä ja pätevyyden osoittamisesta siten, että asiantuntijoiden pätevyyden arviointi muutettiin kuntakohtaisesti hyväksymismenettelystä valtakunnalliseksi henkilösertifioinniksi. Tämä helpottaa ja yhdenmukaistaa asiantuntijoiden pätevyyden arviointia ja se lisää asiantuntijoiden käyttöä terveydensuojeluvälivälillä, mikä parantaa ja nopeuttaa terveyshaittojen laadukasta selvittämistä ja poistamista.

Asumisterveysasetuksessa on säädetty toimenpiderajoista asuntojen ja muiden oleskelutilojen terveydellisille olosuhteille. Asetuksessa on säädetty olosuhteiden arvioinnin yleisistä periaatteista siten, että haitan arviointia tehdään kokonaisuutena ja mitaustulosten tulkinnassa otetaan huomioon epävarmuustekijät. Tarkoituksena on, että terveyshaitan arviointi perustuu tosiseikkoihin ja on oikeasuhtaista. Asumisterveysasetuksen mukaista olosuhteen arviointia voidaan tehdä vain sellaisia menetelmiä käyttäen, joiden luotettavuus on varmistettu. Tämä vastaa myös aikaisempaa viranomaisohjeistusta. Uusien menetelmien hyödyntäminen viranomaiskäytössä edellyttää sitä, että menetelmän luotettavuus ja toistettavuus terveyshaittojen selvittämiseksi on osoitettu asiantuntevan ja riippumattoman sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymän toimijan toimesta.

Työterveyslaitos on tuottanut työpaikoille suunnatun ohjeen sisäilmasto-ongelmien tunnistamiseen ja hallintaan. Ohjeeseen on koottu keskeiset toimintatavat sisäilmasto-ongelmien selvittämisessä työpaikoilla työsuojeluhenkilöstön, esimiehien, kiinteistöhallinnasta vastaavien ja sisäilma-asiantuntijoiden hyödynnettäväksi. Ohjeen avulla sisäilmaongelmien tunnistaminen ja hallinta työpaikoilla helpottuu ja selkeytyy.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja Työterveyslaitos ovat testanneet useita eri menetelmiä mikrobivaurioiden arviointiin. Uusien menetelmien luotettavuuden varmistuttua voidaan nopeuttaa ja monipuolistaa mikrobihaitan tunnistamista tutkimuskoh-teessa.

Kosteus- ja homevaurioiden merkityksestä ihmisten terveyteen Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella on käynnissä useita hankkeita (mm. HOTES, SISU, SISU-home, HITEA, LUKAS/LUKAS2).

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on kehittänyt koululaisille suunnatun oirekyselyn ja sille vertailuaineiston ja tulkintaohjeen. Oirekyselyä voidaan hyödyntää osana koulujen sisäilmaongelmien selvittämistä ja kohteiden vertailua. Työntekijöille on käytössä oma oire- ja olosuhdekysely.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja Työterveyslaitos ovat yhteistyönä keränneet olemassa olevan tutkimustiedon biosidi- ja otsonointikäsitteistä kosteus- ja homevaurioiden yhteydessä, niiden haitoista ja hyödyistä sekä on laatinut tiedon perusteella ohjeen ja kannanoton biosidien ja otsonoinnin käytöstä kosteus- ja homevaurioissa sekä niiden korjaamisen yhteydessä.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos yhteistyössä Tampereen teknillisen yliopiston ja Suomen Kuntaliitto ry:n kanssa ovat toteuttaneet ”Avaimet terveelliseen ja turvalliseen rakennukseen” (Avater) hankkeen, jossa tuotettiin ja koottiin tietoa rakennusterveyskysymyksissä oleviin tietoaukkoihin. Hankkeessa on selvitetty mm. rakennusten korjaamisen toimintamalleja, rakennusten terveyshaittoja aiheuttavia tekijöitä, terveyshaittojen torjuntatoimenpiteitä, rakennusten terveellisyyteen ja turvallisuuteen liittyvien toimijoiden johtamista ja rakennusosalalla työskentelevien koulutustarpeita. Hanke on rahoitettu valtioneuvoston kanslian valtioneuvoston päätöksentekoa tukevaan selvitys- ja tutkimustoimintaan myönnetystä määrärahasta.

Lääkäriseura Duodecim julkaisi syksyllä 2016 Käypä hoito -suosituksen kosteus- ja homevaurioista oireilevalle potilaalle. Kyseinen suositus sisältää myös luotettavaan tutkimusnäyttöön perustuvan yhteenvedon kosteus- ja homevaurioiden merkityksestä

ihmisten terveyteen. Käypä hoito -suosituksen myötä lääkärit voivat välittää potilaille ajantasaista tietoa kosteus- ja homevaurioiden merkityksestä heidän terveyteen.

Hallituksen käynnistämän Terveiden tilojen vuosikymmen -toimenpideohjelman valmistelussa on otettu huomioon tarve välittää ohjeita ja tietoa hyvistä käytänteistä sisäilmaongelmien hallitsemiseksi. Terveiden tilojen vuosikymmen -toimenpideohjelman lisäksi kesällä 2017 Terveiden ja hyvinvoinnin laitos käynnisti kansallisen sisäilmaongelman valmistelun terveyteen ja hyvinvointiin liittyvien kysymysten ratkaisemiseksi. Tällä ohjelmalla tullaan toteuttamaan Terveiden tilojen vuosikymmen -toimenpideohjelman sosiaali- ja terveysministeriön toimialueelle kuuluvia toimenpiteitä. Ohjelman suunnittelussa on otettu huomioon myös tämän toimenpide-ehdotuksen tavoitteita. Ohjelmien toteutus alkaa vuoden 2018 alkupuolella sidosryhmäkuulemisen jälkeen.

8. Tiedottaminen kosteus- ja homevaurioituneista rakennuksista ihmisten altistumisajan lyhentämiseksi

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy viipymättä toimenpiteisiin mm. antamalla ohjeita ja tiedottamalla hyvistä käytänteistä, jotta ihmisten altistumisaika kosteus- ja homevaurioituneissa rakennuksissa saadaan mahdollisimman lyhyeksi.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Kohdassa esitettyjä tavoitteita voidaan edistää yleisen tiedottamisen lisäksi muun muassa viranomaisten antaman ohjauksen, neuvonnan ja valvonnan sekä viranomaisyhteistyön avulla. Sosiaali- ja terveysministeriö on painottanut kansalaisten ohjauksen ja neuvonnan tärkeyttä viranomaisvalvonnassa ja myös viranomaisten välisen yhteistyön sujuvuuden merkitystä, jotta kansalaiset saavat oikeaa tietoa kosteus- ja homevaurioihin liittyen ja asian selvittämisprosessit etenisivät sujuvasti. Nämä tavoitteet on sisällytetty myös Valviran asuntojen terveyshaittojen selvittämisprosessia koskevaan ohjeeseen.

Sisäilmaongelmista aiheutuvat terveyshaitat tulisi tunnistaa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, jotta ongelmien pahenemiselta voidaan välttyä. Ihmisten altistumisaikaa kosteus- ja homevaurioituneissa rakennuksissa voidaan lyhentää tunnistamalla ja selvittämällä terveyshaitat heti oikein ja tarkoituksenmukaisilla tutkimusmenetelmillä. Suuri osa terveyshaittaa aiheuttavista kosteus- ja homevaurioista esiintyy piilevinä rakenteiden sisällä ja siksi rakenteiden kuntotutkiminen on tärkeää. Kosteus- ja homevaurioissa on laadittu terveydensuojeluviranomaisille ohje piilevien kosteus- ja homevaurioiden selvittämiseksi viranomaisten tekemien asunnontarkastusten yhteydessä. Tämän ohjeistuksen periaatteet on myös sisällytetty Valviran asuntojen terveyshaittojen selvittämisprosessia koskevaan ohjeeseen.

Tilanteissa, joissa ihmiset kohtaavat sisäilmaongelman, tarvitsevat he sujuvasti etenevän selvitysprosessin lisäksi myös oikeaa tietoa ja oikein esitettynä, jotta he osaisivat toimia oikein, eivätkä huolestuisi tarpeettomasti. Kansalaiset hakevat nykyisin tietoa paljon internetistä, joka sisältää hyvin monen tasoista tietoa, osin väärää ja jopa pelottelevaa. Vääristyneestä tiedosta voi aiheutua hyvinkin pahoja lieveilmiöitä. Kos-

teus- ja homevaurioiden www-sivujen lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö, ympäristöministeriö, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ja Työterveyslaitos jakavat omilla www-sivullaan kosteus- ja homevaurioihin liittyvää luotettavaa, tutkimustietoon perustuvaa tietoa. Tämän lisäksi Lääkäriseura Duodecim on julkaissut oppiportti-portaalissa kaikille avoimen opetusmateriaalin kosteus- ja homevaurioiden merkityksestä ihmisten terveyteen.

Sosiaali- ja terveysministeriö on painottanut omassa viestinnässään asiantuntijoiden roolia ja pätevyyden merkitystä kosteus- ja homevaurioiden selvittämisessä sekä oikean ja tutkitun tiedon välittämistä ihmisille. Pätevien asiantuntijoiden avulla terveyshaitat saadaan selvitettyä tehokkaasti ja altistusajaksi jää mahdollisimman lyhyeksi, kun rakennukset tutkitaan kerralla kunnolla ja tarkoituksenmukaisin menetelmin. Lisäksi oikean ja yhdenmukaisen tiedon välittäminen ihmisille vähentää asiaan liittyvää huolta ja ristiriitoja.

Hallituksen käynnistämän Terveiden tilojen vuosikymmen -toimenpideohjelman puitteissa tullaan antamalla ohjeita ja tiedottamaan hyvistä käytänteistä sisäilmaongelmien hallitsemiseksi. Kesällä 2017 Terveiden ja hyvinvoinnin laitos käynnisti kansallisen sisäilmaongelman valmistelun terveyteen ja hyvinvointiin liittyvien kysymysten ratkaisemiseksi. Tällä ohjelmalla tullaan toteuttamaan Terveiden tilojen vuosikymmen -toimenpideohjelmassa sosiaali- ja terveysministeriön toimialueelle kuuluvia toimenpiteitä. Ohjelmien suunnittelussa on otettu huomioon myös tämän toimenpide-ehdotuksen tavoitteita. Toteutus alkaa vuoden 2018 alkupuolella sidosryhmäkuulemisen jälkeen.

11. Sisäilmasta oireilevien ja sairastuneiden ihmisten hoitoon pääsy

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin huonosta sisäilmasta oireilevien ja sairastuneiden ihmisten tutkimusten, hoidon sekä viranomaisten antaman tuen parantamiseksi mietinnössä ehdotetulla tavalla. Tärkeää on huolehtia, että kaikki terveyshaitoista kärsivät pääsevät asianmukaisiin tutkimuksiin ja saavat apua riippumatta siitä, ovatko he työelämässä tai missä päin Suomea asuvat. Myös silloin, kun oireiden ja sairauksien lääketieteellisistä syistä ei ole varmuutta, tulee käytettävissä olevin keinoin varmistaa, että potilas saa hoitoa mahdollisimman hyvin.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Lääkäriseura Duodecim on julkaissut syksyllä 2016 Käypä hoito -suositukseen kosteus- ja homevaurioista oireilevalle potilaalle. Suositukseen avulla parannetaan ja yhdenmukaistetaan lääkärin toimintaa sisäilma-asioissa. Käypä hoito -suositukset ovat riippumattomia, tutkimusnäyttöön perustuvia kansallisia hoitosuosituksia. Kyseisessä suosituksessa on korostettu sitä, että oireiden ja sairauksien diagnostiikka, erotusdiagnostiikka ja hoito aloitetaan hoitosuosituksen mukaisesti riippumatta siitä, voidaanko oireiden taustalla osoittaa tai olettaa olevan rakennuksen kosteusvaurio. Suosituksessa korostetaan myös sitä, että rakennuksen sisäilman rooliin potilaan oireissa tai sairaudessa ei oteta kantaa ilman, että käytettävissä on pätevän asiantuntijan selvitys rakennuksesta. Näin lääkärit ohjaavat potilaat heti yhteistyöhön terveydensuojeluviranomaisten tai terveydensuojelulaissa säädettyjen pätevien asiantuntijoiden kanssa,

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmassa (LAPE, hallituksen kärkihanke 2016-2018) lasten, nuorten ja perheiden palvelut uudistetaan asiakaslähtöisesti integroiduksi palveluiden kokonaisuudeksi maakunnan ja uuden kunnan toimintaympäristöön. Muutosohjelmassa palveluiden painopistettä siirretään kaikille yhteisiin ja ennalta ehkäiseviin palveluihin sekä varhaiseen tukeen ja hoitoon. Tavoitteena on luoda lapselle ja nuorelle suotuisa kasvu ympäristö, tukea lapsen ja perheen hyvinvointia ja vahvistaa monimuotoista vanhemmuuden tukea. Palvelut tuodaan nykyistä vahvemmin lapsen arkiympäristöihin kuten päiväkotiin ja kouluun. Muutosohjelma painottaa lasten ja perheiden matalan kynnyksen palveluiden verkostoimista perhekeskustointimallin mukaisesti, erityistason palveluiden asiakaslähtöistä integraatiota sekä jalkauttamista perustason toimijoiden tueksi. Muutostyötä tehdään sekä kansallisesti että alueellisesti koko Suomen alueella sote- ja sivistystoimen tiiviissä yhteistyössä.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joiden avulla ensiksi suurimmassa syrjäytymisvaarassa olevat mielenterveys- ja päihdeongelmista kärsivät henkilöt saavat tarvitsemansa avun.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Hallitus on päättänyt vakinaistaa nuorten monialaiset matalan kynnyksen palvelupisteet eli ohjaamot, joihin kehitetään erityishankkeen turvin psykososiaalisen tuen palvelumalleja. Sosiaalihuoltolakiin on lisätty 29 a § sosiaalipäivystyksen ja terveydenhuollon yhteistyöstä. Tavoitteena on varmistaa, että suurimmassa syrjäytymisvaarassa olevat mielenterveys- ja päihdeongelmista kärsivät henkilöt saavat tarvittaessa sekä sosiaali- että terveydenhuollon asiantuntemuksen tuekseen jo päivystystilanteessa. Lisäksi osana itsemääräämisoikeuslainsäädännön laadintatyötä ja siihen liittyvää lastensuojelulain muutostyötä määritellään säädösten toimenpiteet, joilla pyritään tukemaan mm. mielenterveys- ja päihdeongelmista kärsivien lasten ja nuorten itsemääräämisoikeutta.

Mielenterveyslainsäädännön uudistamisen valmistelussa on pyritty palvelujen yhdenvertaiseen saatavuuteen ja palvelujen jatkuvuuteen. Mielenterveys- ja päihdelainsäädännön kokonaisuudistuksen sisältävä luonnos hallituksen esitykseksi on lähdessä lausunnon keväällä 2018 ja myös hallituksen esitys pyritään antamaan eduskunnalle tänä vuonna. Sosiaali- ja terveysministeriön erityismäärärahamanke ”Vaikuttavat mielenterveysinterventiot nuorten palveluissa” alkaa vuonna 2018. Siinä luodaan ohjeistus ja mallit siitä, minkälaisia palveluja tarjotaan 1) kouluterveydenhuollossa sekä 2) opiskelun ja työelämän ulkopuolella oleville nuorille. Syrjäytyneillä nuorilla erilaiset hoitoon ja palveluihin sitouttavat ja motivoivat työskentelymenetelmät ja mallit nousevat keskeisiksi.

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin lasten, nuorten ja perheiden palveluja koskeissa tietosuoja- ja salassapitoasioissa. Valmistelu on määrättävä yhdelle ministeriölle. Ministeriölle tulee antaa toimintaa edellytykset ja toimivalta koota ja yhtenäistää viranomaisten tietosuoja- ja salassapitosäännökset mainittuja palveluja koskien. Ministeriön tulee ryhtyä tarvittaviin lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin sähköisen asiakirjahallinnon ja moniammatillisen yhteistyön esteiden poistamiseksi nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä ja syrjäytyneiden nuorten auttamisessa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Osana Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa (LAPE) on toteutettu monialainen selvitystyö, jossa tehtävänä oli pohtia eri toimijoiden kesken laadittavan yhteisen asiakassuunnitelman mahdollisuuksia edistää ja tukea lasten, nuoren ja perheiden yhteneväistä ja lapsi- ja perhelähtöistä palvelukokonaisuutta sekä asioiden hoitoa. Työryhmä päätyi loppuraportissaan (3.10.2017, Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2017:36) esittämään yhteisen toimintamallin laatimista ja sen yhteydessä lainsäädännöllisten edellytysten ja muutostarpeiden selvittämistä, sekä esiselvityksen toteuttamista yhteisen suunnitelman tietojärjestelmän tarkemmista toiminnallisista vaatimuksista sekä vaihtoehtoista järjestelmätoteutuksen vastuutahoksi. Lisäksi työryhmä painotti moniammatilliseen tiedonhallintaa liittyvän osaamisen vahvistamista sekä esitti tarpeen mukaan selkiytettäväksi viranomaisten tiedonsaantioikeuksiin liittyvää lainsäädäntöä moniammatillisen yhteistyön kannalta. LAPE-muutosohjelma on jo toteuttanut moniammatilliseen tiedonhallintaan liittyvän osaamisen vahvistamista julkaisemalla tähän liittyen ammatilaisille suunnatun Luo luottamusta, suojele lasta -oppaan ja verkkokoulutuksen.

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus edellä kannanottokohtaan neljä pohjautuen varmentaa tiedonkulun ja yhtenäiset tietosuoja- ja salassapitokäytännöt viranomaisyhteistyössä määräyksiin, ohjein ja koulutuksella. Lainsäädännössä, käytännön esimiestyössä ja johtamisessa on korostettava viranomaisen velvollisuutta ottaa vastuu lapsen ja nuoren ongelmista ja etsiä niihin ratkaisuja yhteistyössä perheen ja muiden toimijoiden kanssa. Puutumisessa tulee lähtökohtana olla aina lapsen etu ja lapsen oikeus tulla autetuksi, eikä vastuullisen toiminnan esteenä tulkintatilanteessa pidä olla pelko tietosuoja- ja salassapitosäännösten rikkomisesta ja sen seurauksista.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Hallitusohjelman linjauksen mukaisesti LAPE-muutosohjelmassa kehitetään lasta ja perhettä koskevia palveluita siten, että ne muodostaisivat jatkossa tehokkaasti yhdessä toimivan kokonaisuuden, josta lapsi ja perhe kokee saavansa yhteen sovitettua ja toimivaa palvelua. Yhtenäisen, asiakaslähtöisesti integroidun palvelukokonaisuuden tukena tulisi olla ammatti- ja toimialarajat ylittävä tieto ja suunnitelma lapsen, nuoren ja perheen tukemisesta. Edellytyksiä eri toimijoiden yhteisen asiakassuunnitelman laatimiselle ja kirjaamiselle yhteiselle alustalle on selvitetty LAPE-muutosohjelman Yksi lapsi, yhteinen suunnitelma -työryhmän toimesta (3.10.2017, Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2017:36). Ks. edellä kohta 4. Kehittämistyötä ohjaavat lapsen oikeuksien ja edun, voimavarojen vahvistamisen sekä lapsi- ja perhelähtöisyyden periaatteet. LAPE-muutosohjelma on jo toteuttanut moniammatilliseen tiedonhallintaan liittyvän osaamisen vahvistamista julkaisemalla tähän liittyen ammatilaisille suunnatun Luo luottamusta, suojele lasta -oppaan ja verkkokoulutuksen.

6. Eduskunta edellyttää, että hallitus sosiaali- ja terveydenhuollon monikanavaista rahoitusjärjestelmää uudistaessaan ottaa huomioon, että rahoitus jatkossa ohjaa järjestämään nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn vaatimat ennalta ehkäisevät ja korjaavat palvelut kokonaisuutena matalalla kynnyksellä, yhdeltä luukulta ja moniammatillista yhteistyötä hyödyntäen.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Sosiaali- ja terveydenhuollon monikanavaisen rahoituksen yksinkertaistamista on valmisteltu osana sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta. Sosiaali- ja terveysministeriön asettama kuntoutuksen uudistamiskomitea on tehnyt ehdotukset kuntoutusjärjestelmän uudistamiseksi (Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2017:41²) Komitean ehdotuksiin sisältyvät myös nuorten kuntoutusprosessia, lääkinnällisen, sosiaalisen ja ammatillisen kuntoutuksen järjestämistä sekä tietojärjestelmien ja kannustinten kehittämistä koskevat ehdotukset.

7. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ja ottaa käyttöön yli hallinnonrajojen ulottuvan yhtenäisen toimintatavan, jonka avulla voidaan käytännön työssä tehokkaasti toteuttaa lasten ja nuorten ongelmiin varhainen puuttuminen, tiedonkulku ja toimenpiteiden seuranta sekä estää ongelmien paheneminen.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Osana Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa (LAPE) verkostoidaan lasten ja perheiden matalan kynnyksen palvelut perhekeskustoimintamallin mukaisesti. Perhekeskukset juurrutetaan osaksi kuntien, tulevien maakuntien, järjestöjen ja seurakuntien toimintaa koko Suomessa. Perhekeskukset tuovat avun ja tuen perheiden lähelle toimijoiden asiakaslähtöisellä yhteistyöllä. Perhekeskustoimintamalliin kuuluvat avoimet kohtaamispaikat tarjoavat perheille yhteisen tapaamisen, toiminnan ja vertaistuen foorumin. Osana perhekeskusten kehittämistyötä vahvistetaan lisäksi monimuotoista vanhemmuuden tukea sekä eropalveluiden kokonaisuutta. Lasten ja nuorten palveluita viedään enenevässä määrin lasten arkiympäristöihin kuten päiväkotiin ja kouluun sekä vahvistetaan perustason ammattilaisten osaamista jalkauttamalla nykyistä vahvemmin erityistason palveluita perustason toimijoiden tueksi. LAPE-muutostyötä tehdään tiiviissä yhteistyössä sote- ja sivistystoimen kesken.

Kaiken kaikkiaan osana sote- ja maakuntauudistusta ja hallituksen kärkihankkeita (mm. nuorisotakuu ja ohjaamot) tuetaan palvelujärjestelmän muutosta siihen suuntaan, että paljon palveluja käyttävien henkilöiden asioita hoidetaan kokonaisvaltaisesti, linkittäen perus- ja erityistason sekä eri sektorien ja toimijoiden tarjoamat palvelut yhteen.

² Kuntoutuksen uudistamiskomitean ehdotukset kuntoutusjärjestelmän uudistamiseksi. STM Raportteja ja muistioita 2017:41. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/160273>

Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle valtion vuoden 2015 tilinpäätöksen ja hallituksen vuosikertomuksen tarkastuksesta

EK 14/2016 vp — K 10/2016 vp — K 15/2016 vp

1. Harmaan talouden torjunnan keskeiset hankkeet

Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa toimenpideohjelmaan ne keskeiset hankkeet, joilla on harmaan talouden torjunnan kannalta merkittävää vaikutusta ja varmistaa hankkeiden toteutukseen ja toimeenpanoon riittävät voimavarat.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö, oikeusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö ja sisäministeriö ovat todenneet seuraavaa:

Valtioneuvosto antoi 28.4.2016 periaatepäätöksen kansalliseksi harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategiaksi vuosille 2016–2020³.

Harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimenpideohjelma valmistui 7.6.2016⁴.

Talousrikostorjunnan johtoryhmä seuraa toimenpideohjelman etenemistä, arvioi sen muutostarpeita ja raportoi hankkeiden etenemisestä talouspoliittiselle ministerivaliokunnalle vuosittain. Toimenpideohjelmaa voidaan päivittää sen voimassaolon aikana toimeenpanon tarkastelun yhteydessä sekä hallituksen tekemien päätösten mukaisesti.

Valtioneuvosto on lisäksi asettanut 28.4.2016 harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntaa koskevan parlamentaarisen seurantaryhmän toimikaudeksi 1.5.2016–31.3.2019. Seurantaryhmän tehtävänä on seurata harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategian 2016–2020 toteutumista.

Toimenpideohjelmassa on 20 hanketta, jotka on jaoteltu strategian kärkihankkeiden mukaisesti. Toimenpideohjelmaan on valittu kansallisen harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategian tavoitteiden kannalta keskeisimmät, vaikutuksiltaan merkittävimmät toimenpiteet.

Yksi merkittävimmistä toimenpideohjelman hankkeista on harmaan talouden talousrikollisuuden tilannekuvatoiminnan luominen. Harmaan talouden tilannekuvatoiminnan päälinjaukset hyväksyttiin talousrikostorjunnan johtoryhmässä 7.2.2017. Tilannekuvan toimituskunta on aloittanut toimintansa 3.4.2017. Toimituskuntaan kuuluu 21 viranomaista ja ministeriötä. Tilannekuvasivusto www.harmaa-talous-rikollisuus.fi on otettu käyttöön 12.12.2017. Ensimmäisessä vaiheessa sivustolla on kuvattu

³ Valtioneuvoston periaatepäätös kansalliseksi harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategiaksi vuosille 2016–2020
<http://intermin.fi/documents/1410869/3723676/VN+periaatep%C3%A4%C3%A4t%C3%B6s+harmaan+talouden+torjunta/4c2e9795-9d6f-4fe4-9be7-b96dedd48635>

⁴ Harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimenpideohjelma vuosille 2016–2020
<http://intermin.fi/documents/1410869/3723676/Harmaan+talouden+torjuntaohjelma+vuosille+2016-2020/5babe37d-5044-4b8f-8f10-818640590d60>

ajankohtaisia ja harmaan talouden ja talousrikollisuuden ilmiöitä ja viranomaisten torjuntaa. Sivuston toisen vaiheen toteutus on käynnissä.

2. Valtion uuden vuokrajärjestelmän ja tilankäytön vuokralaisvaikutukset

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää ulkopuolisella taholla uuden vuokrajärjestelmän ja tilankäyttöä koskevien toimenpiteiden vaikutukset vuokralaisten asemaan, toimitilatarpeisiin ja asiakastytytyvyyteen.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtioneuvoston kanslia ja valtiovarainministeriö ovat todenneet seuraavaa:

Valtioneuvosto käynnisti valtioneuvoston kanslian toimesta selvityksen osana valtion tutkimus- ja selvitystoimintaa syksyllä 2017. Selvityksen toteuttajaksi valittiin Deloitte Oy ja se valmistui 2/2018 (Valtioneuvoston kanslia, Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 21/2018, Valtion vuokrajärjestelmän toimivuuden arviointi -raportti. <http://tietokayttoon.fi/julkaisu?pubid=25001>).

3. Seutukaupunkien ja alueiden talouden kehitysarviot

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää etenkin seutukaupunkien taloudellista elinvoimaisuutta ja pärjäämistä sekä julkisten tehtävien sijoittamista ja vaikutuksia alueiden talouksille joko erillisselvityksenä tai osana laajempaa aluetalouksien kehitysarviota ja raportoi eduskunnalle vuoden 2017 loppuun mennessä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

Eduskunnan edellytyksen myötä vuoden 2017 aikana toteutettiin Seutukaupunkiselvitys, jossa selvityshenkilönä toimi Antti Rantakokko. Selvityksen sihteeristön edustajia oli työ- ja elinkeinoministeriöstä, valtionvarainministeriöstä ja ympäristöministeriöstä.

Selvityksessä tarkasteltiin seutukaupunkien taloudellista elinvoimaisuutta ja kehitystä 2010-luvulla hyödyntäen määrällistä ja laadullista aineistoa. Tarkasteluun valittiin seutukaupunkeja, jotka ovat maakuntiansa ”kakkoskaupunkeja” sekä palvelujen ja elinkeinojen sijaintipaikkoja.

Seutukaupunkien havaittiin olevan hyvin erilainen joukko kaupunkeja. Seutukaupunkeja yhdistää, että ne ovat olleet menettäjiä viime vuosikymmenien rakennemuutoksissa, niillä on pula osaavasta työvoimasta rakennetyöttömyydestä huolimatta ja pula pk-yritysten riskirahoituksesta. Toisaalta seutukaupunkien kuntatalous on kohtuullisessa kunnossa; joissakin kunnissa talous kasvaa nopeasti. Havaittiin myös, että toisen asteen ja ammattikorkeakoulutasoisen koulutuksen sekä saavutettavuuden merkitys on seutukaupungeille suuri. Tuleva sote-uudistus muuttaa seutukaupunkien aluesairaaloitten toimintaa ja maakuntauudistukseen liittyvä kasvupalvelu-uudistus ja TE-

toimistojen rooli keskusteluttavat positiivisen rakennemuutoksen yhteydessä. Seutu-kaupungin menestymisen takana on monta tekijää, mutta kaupungin omalla toiminnalla on keskeinen merkitys.

Selvityshenkilö ehdottaa, että 1. Suomi tarvitsee monimuotoista kaupunkipolitiikkaa, ja sen osana 2. tarvitaan elinvoiman kehittämiseen tähtäävä seutukaupunkiohjelma. Lisäksi 3. aluesairaaloitten toiminnan tulee perustua kestäviin ratkaisuihin. 4. Seutu-kaupungit tarvitsevat rohkeita panostuksia uudistumiseen, 5. ja edelleen aktiivista rakennemuutospolitiikkaa. 6. Seutukaupunkien verkostoja on edelleen kehitettävä, ja niiden 7. pitää hyödyntää alihankintaketjujen pidentyminen. Lisäksi 8. seutukaupunkien yritystoiminnan edellytykset on turvattava.

Linkki julkaisuun: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/80805>

Eduskunnan kirjelmä hallituksen vuosikertomuksesta 2016 ja Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomuksesta eduskunnalle valtion vuoden 2016 tilinpäätöksen ja hallituksen vuosikertomuksen tarkastuksesta EK 36/2017 vp; K 14/2017 vp; K 9/2017 vp

Euroalueen vakauteen liittyvistä valtiontalouden vastuista ja riskeistä

Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa ja selkeyttää tavoitteenasettelua euroalueen tulevaisuudesta sekä selkeyttää kokonais kuvan antamista eduskunnalle. Suomen valtion vastuusitoumuksista sekä niihin liittyvistä riskeistä tulee raportoida hallituksen vuosikertomuksessa kaikilta osin ajantasaisesti ja kattavasti.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Valtiovarainministeriö raportoi vuosikertomuksen yhteydessä euroalueen vakauteen liittyvistä valtiontalouden vastuista ja riskeistä.

Lisäksi valtiovarainministeriö julkaisee puolivuositain selvityksen niistä Suomen valtion vastuista, sitoumuksista ja saatavista, jotka aiheutuvat euroalueen rahoitustukiohjelmista. Selvityksen mukaan vakautumiskehitys euroalueella on jatkunut vuonna 2017 ja Suomen vastuisiin liittyvät riskit ovat pääosin vähentyneet.

Valtioneuvosto toimitti eduskunnalle elokuussa 2017 selvityksen Euroopan vakausmekanismin (EVM) vuoden 2016 vuosikertomuksesta ja tilintarkastuslautakunnan kertomuksesta ja Euroopan rahoitusvakausvälineen (ERVV) vuoden 2016 tilinpäätöksestä, johdon kertomuksesta ja tilintarkastajan kertomuksesta (HE 61/2017 vp). Selvityksessä kuvataan euroalueen tilannetta, ja kriisinhallintaan liittyviä taloudellisia vastuita, mukaan lukien Euroopan keskuspankkijärjestelmän kautta syntyviä vastuita. Selvitystä käsiteltiin syyskuussa eduskunnan tarkastusvaliokunnassa.

Terveet tilat 2028 -hanke

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus raportoi Terveet tilat 2028 -hankkeen etenemisestä ja tuloksista ensimmäisen kerran vuodelta 2017 annettavan hallituksen vuosikertomuksen yhteydessä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtioneuvoston kanslia, ympäristöministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö sekä opetus- ja kulttuuriministeriö ovat todenneet seuraavaa:

Pääministeri asetti syyskuussa 2017 hankeryhmän valmistelemaan Terveiden tilojen vuosikymmen -toimenpideohjelmaa. Hankeryhmässä ovat edustettuina ympäristöministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö ja valtioneuvoston kanslia. Ohjelma linjaa yhteistyötä 10 seuraavan vuoden ajaksi sisäilmasta oireita saavien ja sairastuneiden auttamiseksi. Samalla vakiinnutetaan toimintatapaa, jossa julkisten rakennusten sisäilmaongelmien ennaltaehkäisy on osa kiinteistönhoidon arkea, jolloin ongelmiin puututaan ripeästi ja niille etsitään ratkaisu.

Asunto-, energia- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen antoi pääministerin tiedonannon eduskunnalle asiasta 28.11.2017 (PI 5/2017 vp). Ehdotus toimenpideohjelmaksi julkaistiin 13.12.2017 ja samalla aloitettiin laaja kuuleminen, jonka aikana järjestettiin sidosryhmätapaamisia neljällä paikkakunnalla (Oulu, Helsinki, Joensuu ja Turku), avattiin kiinnostuneille verkkoaiivorihi, jonka viimeinen aukiolopäivä oli 15.2.2018, sekä avattiin palautteenanto sähköpostin sekä twitterin kautta. Kuulemisvaihe päättyi 15.2.2018, jonka jälkeen toimenpideohjelmahdotus viimeistellään saatu palaute huomioon ottaen ja aloitetaan toimeenpanovaihe.

Toimenpide-ehdotukset tarkoittavat työn jatkamista usealla hallinnonalalla, kaikilla hallinnontasoilla, etenkin kunnissa ja sosiaali- ja terveydenhuollossa. Ohjelman toimenpidealueet ovat 1) kokonaisvaltainen rakennusten kunnon arviointi ja käyttäjien huomioon ottaminen, 2) vuorovaikutus ja viestintä, 3) terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, 4) rakentamiseen, kiinteistöjen käyttöön ja ylläpitoon liittyvien prosessien vahvistaminen, 5) hankinta- ja omistuspalvelut, 6) osaamisen arviointi ja tarvittavat päivitykset sekä 7) ohjelman toteutumisen ja vaikuttavuuden seuranta. Tuloksia pitäisi näkyä kuntien rakennuskannan kunnon parantumisena ja sisäilmasta oireilevien ihmisten määrän vähenemisenä viimeistään vuoden 2028 loppuun mennessä.

Julkisten rakennusten kosteus- ja homevaurioiden vastuukysymysten selkeyttäminen

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää ja selkeyttää lainsäädännöllisesti vastuukysymykset niissä tilanteissa, joissa julkisten rakennusten kosteus- ja homevaurioista aiheutuu terveyshaittoja mm. tutkimusten, korjaus-toimien tai tiedottamisen viivästymisen tai puutteiden vuoksi.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtioneuvoston kanslia on todennut seuraavaa:

Valtioneuvoston kanslia toteaa lisäksi kohdan 3 osalta tarkastusvaliokunnan mietintöön TrVM 8/2017 vp viitaten, että kohdassa esitettyjä lainsäädännöllisiä selvityksiä vastuukysymyksistä voidaan toteuttaa Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelman aikana

yhteistyössä eri hallinnonalojen kanssa. Valtioneuvoston kanslia, ympäristöministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö osallistuvat tällä hetkellä toimenpideohjelman toteutukseen.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö, oikeusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja ympäristöministeriö ovat todenneet lisäksi seuraavaa:

Nykylainsäädännön mukaisesti työntekijöiden ja tilojen käyttäjien terveyshaitoista on vastuussa työnantaja ja toiminnan järjestäjä. Kiinteistön omistajan vastuu tulee huoneenvuokralaista, jonka periaatteita sovelletaan myös julkishallinnossa, kun käytössä on esim. valtion tai kuntien sisäiset vuokrat. Vuokranantajan tulee pitää tilat käyttökelpoisessa kunnossa. Ellei näin ole, vuokralaisella on oikeus purkaa vuokrasopimus. Monet julkisessa käytössä olevat tilat ovat yksityisten omistamia. Julkista rakentamista ja kiinteistönpitoa ei tule eriyttää muusta rakentamisesta. Rakennuksen kunnan kehittymistä on seurattava ja pyrittävä tekemään korjaavia toimenpiteitä ennen kuin ongelma pääsee syntymään.

Haasteellinen selkeyttämistä vaativa kysymys on näyttö terveyshaitasta. Sisäilmatutkimusten laajuus määräytyy reklamaatioiden määrän ja laadun sekä rakennuksen kuntotutkimuksen perusteella. Tutkimukset on tehtävä niin laajasti ja perusteellisesti kiinteistön omistajan toimesta, että voidaan olla varmoja siitä, että kaikki piilevät ongelmat löytyvät. Usein tekninen sisäilmaongelma on hyvin paikallinen tai se voi liittyä tilojen huonoon siivoukseen tai koti- ja vapaa-ajantiloihin. Vaikka rakennus voidaan teknisesti korjata, kaikki oirehtivat eivät aina voi palata rakennukseen työskentelemään.

Vahingonkorvauslainsäädäntö on vastuukysymysten osalta selkeä, eikä vaadi muutoksia rakennusten aiheuttamien terveyshaittojen osalta. Muutoin kohdassa esitettyjä lainsäädännöllisiä ja muita selvityksiä vastuukysymyksistä voidaan toteuttaa Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelman aikana yhteistyössä eri hallinnonalojen kanssa.

Kokemukset nykyisestä toimeentulotukijärjestelmästä

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää ja arvioi kokemukset nykyjärjestelmästä, jossa Kela vastaa perustoimeentulotuesta ja kunnat täydentävästä ja ehkäisevästä toimeentulotuesta sekä sosiaalityöstä, ja raportoi eduskunnalle vuoden 2020 loppuun mennessä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtioneuvoston kanslia ja valtiovarainministeriö ovat todenneet seuraavaa:

Hallitus tulee tekemään selvityksen ja raporttoimaan eduskunnalle vuoden 2020 loppuun mennessä.

Vastaukset eduskunnan lausumiin ja kannanottoihin

Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa asianmukaisesti huomioon sekä tähän mietintöön että sen liitteinä oleviin erikoisvaliokuntien lausuntoihin sisältyvät eduskunnan aiempia lausumia ja muitakin seikkoja koskevat kannanotot.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Hallitus on ottanut huomioon eduskunnan valiokuntien lausumat ja kannanotot.

Finavia ja valtionyhtiöiden riskienhallinta.

O 72/2016 vp – EK 4/2017 vp

Yleinen ohjeistus valtio-omisteisille yhtiöille riskien hallinnasta

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ja antaa riskien hallintaa koskevan yleisen ohjeistuksen valtio-omisteisille yhtiöille.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtioneuvoston kanslia on todennut seuraavaa:

Valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosasto käy jatkuvaa vuoropuhelua valtio-omisteisten yhtiöiden johdon ja niiden hallitusten puheenjohtajien kanssa. Omistajaohjauksen tavoitteena on yhtiöiden toiminnan kehittäminen ja omistaja-arvon pitkäaikainen kasvattaminen. Keskeinen osa toimintaa ja tiedonvaihtoa on kiinnittää huomiota yhtiöiden merkittäviin riskeihin ja niiden hallintaan. Yhtiöiden hallitusten puheenjohtajilla on velvollisuus yhteydenpitoon riskienhallintaan kuuluvissa asioissa ja vastuu niiden esille tuomisesta.

Riskienhallinta on osa yhtiön liiketoiminnan hallintoa ja valvontaa. Riskienhallinta kuuluu olennaisena osana yhtiön hallituksen ja johdon osakeyhtiölain ja hyvän hallintotavan mukaisiin tehtäviin sekä vastuisiin. Vastuullisen hallituksen tulee käydä vähintään kerran vuodessa läpi yhtiön riskit ja mahdolliset toimenpiteet niiden hallitsemiseksi sekä vähentämiseksi.

Valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosasto on pyytänyt kevään 2017 aikana kaikilta valtionyhtiöiltä selvityksen siitä, kuinka riskienhallinta on yhtiöissä toteutettu. Saatujen selvitysten perusteella omistajaohjausosastolla ei ole ollut huomauttamista yhtiöiden riskienhallintaprosesseihin.

Valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosasto arvioi kuluvan vuoden aikana valtio-omisteisten yhtiöiden riskienhallintakokonaisuuden sisältöä sekä mahdollisia kehitystarpeita. Selvitystyössä tullaan kuulemaan erityyppisiä riskienhallinnan asiantuntijoita mukaan lukien yhtiöiden edustajia.

Selvitystyön pohjalta voidaan tarpeen mukaan antaa yleistä ohjeistusta tai toimiohje valtio-omisteisille yhtiöille. Selvitysten tulokset otetaan huomioon seuraavan omistajaohjausta koskevan periaatepäätöksen valmistelussa.

Valtion omistajaohjauksen toimintaperiaatteiden tarkentaminen

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkentaa valtion omistajaohjauksen toimintaperiaatteita erityisesti valtion kokonaan omistamissa yhtiöissä vuoden 2017 loppuun mennessä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtioneuvoston kanslia on todennut seuraavaa:

Valtion omistajaohjauksen toimintaperiaatteiden kehittäminen ja niiden tarkentaminen perustuu jatkuvan parantamisen periaatteeseen. Kehittämisessä otetaan huomioon toimintaympäristön muutokset, sääntelymuutosten aiheuttamat vaatimukset ja tarpeet sekä omistajapoliittiset painotukset. Omistajaohjauksen toimintaperiaatteiden kehittäminen on keskeinen osa valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosaston tehtäviä, jota toteutetaan osaston jatkuvassa ja normaalissa toiminnassa.

Omistajaohjauksen toimintaperiaatteet on laajavaikutteinen ja koko periaatepääöstä koskeva asiakokonaisuus. Omistajaohjausta koskeva periaatepääös tullaan hallituskauden vaihtuessa käymään läpi, ja omistajaohjauksen toimintaperiaatteiden tarkentaminen tulisi tarkoituksenmukaisimmin otetuksi huomioon tässä valmistelussa.

Eduskunnan budjetti- ja valvontavalta

EK 37/2017 vp – O 21/2016 vp

Asiantuntijan rooli eduskunnan valiokunnissa

1. Eduskunta edellyttää eduskunnan budjetti- ja valvontavallan toteutumisen varmistamiseksi, että hallitus selvittää tarpeet ja mahdollisuudet eduskunnan tarkastusvaliokunnan ja muiden valiokuntien valvontamahdollisuuksien parantamiseen lainsäädännössä siten, että valiokunta voi edellyttää asiantuntijoiden saapumista kuultavaksi ja lausunnot voidaan määrätä annettavaksi todistajavelvoitteella.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta oikeusministeriö on todennut seuraavaa:

Lausuma ja sen taustalla oleva tarkastusvaliokunnan mietintö näyttäisi sisältävän ajatuksen siitä, että eduskunnan valiokuntien kuulemismenettelyyn voitaisiin sovittaa prosessioikeudellisia menettelyjä. Näin ei kuitenkaan ongelmitta voida tehdä. Prosessimenettelyihin kuuluu esimerkiksi velvoite saapua tuomioistuinkäsittelyyn ja velvoite toimia todistajana tietyin oikeudellisin vaikutuksin, viime kädessä rangaistuksen uhall. Asiantuntijan rooli ei oikeudenkäyntimenettelyssä rinnastu todistajaan eikä asiantuntijaan kohdisteta samanlaisia oikeudellisia velvoitteita kuin todistajaan. Oikeudenkäyntimenettelyssä asiantuntijana toimiminen perustuu suostumukseen.

Vuoden 2016 alusta voimaan tulleella lakimuutoksella (732/2015 vp, HE 46/2014 vp) uudistettiin yleisissä tuomioistuimissa sovellettavat todistelusäännökset. Yleisissä tuomioistuimissa asiantuntijalla tarkoitetaan henkilöä, jota kuullaan asiantuntemuksen perusteella oikeudenkäynnin kannalta olennaisista tieteellisistä tai kokemukseen perustuvista lainalaisuuksista tai syysuhteista. Asiantuntijan erottaa todistajasta muun muassa se, että asiantuntija voidaan vaihtaa toiseen samanlaisen ammatin tai

asiantuntemuksen hankkineeseen. Todistaja ei ole tällä tavoin vaihdettavissa, koska todistajan kertomus liittyy välittömiin havaintoihin. Kun todistelun saaminen ei ole sidottu nimenomaan tiettyyn henkilöön, ei ole arvioitu aiheelliseksi säätää yleistä velvollisuutta toimia asiantuntijana. Asiantuntijan täytyy siis suostua tehtävään. Puolestaan todistajana toimiminen luetaan yleiseksi kansalaisvelvollisuudeksi, josta saa tai pitää kieltäytyä vain erikseen laissa säädetyllä perusteella. Todistajan ja asiantuntijan kuulemiseen sovelletaan osin toisistaan poikkeavia säännöksiä muun muassa todistelumenettelystä, todisteluun liittyvistä pakkokeinoista sekä korvauksista ja palkkioista.

Tämän perusteella eduskunnan valiokuntien kuulemien asiantuntijoiden oikeudellisen aseman järjestäminen lausumassa todetulla tavalla näyttäisi edellyttävän aivan omanlaistaan sääntelyä. Pohdintaa edellyttäisi sekin, millaisia sanktioita velvoitteen tulla valiokuntaan kuultavaksi tai velvoitteen pysyä totuudessa voitaisiin liittää juuri eduskunnan toiminnassa. Jos velvoitteet jäisivät sanktioimatta, voidaan kysyä, olisi tällaisella sääntelyllä suurtakaan eroa nykytilaan. Eduskunnan nauttiman arvostus ylimpänä valtioelimenä jo sinällään takaa sen, että valiokunnan kuulemiskutsua lähtökohtaisesti noudatetaan. Myös eduskunnan toiminnan julkisuus, erityisesti valiokunnalle annettujen asiantuntijalausuntojen julkisuus, turvaa eduskunnan oikeellista ja asianmukaista tiedonsaantia asettaessaan asiantuntijoiden esittämät käsitykset julkiseen arviointiin.

Kaikkiaan kyse olisi uudenlaisesta asiantuntijaroolista eduskunnan valiokunnissa. Tämä edellyttää perusteellisempaa pohdintaa.

EVM-rahoitustukiohjelmasta päättäminen

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää tarpeen lakimuutoksille, joiden perusteella uusista EVM-rahoitustukiohjelmista päättäminen on koko eduskunnalla, mikäli EVM:n rooli säilyy nykymuotoisena ja sen päätöksentekoon kuuluvat jäsenmaiden kannanotot.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Euroopan komissio teki 6 päivänä joulukuuta 2017 ehdotuksen neuvoston asetukseksi Euroopan valuuttarahaston perustamisesta. Komissio esittää euroalueen maiden keskinäisellä hallitusten välisellä sopimuksella vuonna 2012 perustetun Euroopan vakaussmekanismin muuttamista Euroopan valuuttarahastoksi. Euroopan valuuttarahasto olisi unionin lainsäädännön alainen oikeushenkilö ja Euroopan vakaussmekanismin seuraaja siten, että Euroopan vakaussmekanismin nykyiset taloudelliset ja institutionaaliset rakenteet olennaisilta osin säilyvät ennallaan. Sen oikeudellinen asema vastaisi EU-virastoa. Unionin neuvoston olisi hyväksyttävä rahaston hallintoneuvoston ja johtokunnan tekemät harkintavallan käyttöä edellyttävät päätökset.

Euroopan vakaussmekanismin kehittämistä ja Euroopan valuuttarahastoksi muuttamista koskevat neuvottelut ovat käynnistyneet tammikuussa 2018.

EU-asioiden valmistelun ajantasaisuus

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii EU-asioiden valmistelun ajantasaisuudesta, jotta eduskunnalla on tosiasiallisesti mahdollisuus vaikuttaa ennen kuin asiat etenevät EU:n toimielimissä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtioneuvoston kanslia on todennut seuraavaa:

Valtioneuvosto kiinnittää toiminnassaan erityistä huomiota siihen, että eduskunta saa viipymättä riittävät tiedot EU:n piirissä tapahtuvasta lainsäädäntövalmistelusta sekä laajemmin kaikesta poliittisesta valmistelusta, jotta eduskunnan tosiasialliset vaikutusmahdollisuudet turvataan. Tässä tarkoituksessa valtioneuvosto toimittaa eduskunnalle kirjelmiä ja selvityksiä perustuslain 96 §:n sekä 97 §:n mukaisesti. Lisäksi pääministeri antaa eduskunnalle tietoja Eurooppa-neuvoston kokouksissa käsiteltävistä asioista etukäteen sekä viipymättä kokouksen jälkeen. Valtioneuvosto toimitti eduskunnalle esimerkiksi komission 2017 joulukuisesta EMU-ehdotuksista horisontaalisen E-kirjeen nopeassa aikataulussa eduskunnan tiedonsaannin ja vaikutusmahdollisuuksien maksimoimiseksi.

Eduskunnan pysyvät määrärahalisäykset

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus esittää talousarvioesityksessä perustelut, mikäli eduskunnan edelliseen talousarvioon esittämiä pysyväksi tarkoitettuja määrärahalisäyksiä ei ole sisällytetty seuraavan vuoden talousarvioesitykseen.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Eduskunnan päättämät määrärahalisäykset käsitellään budjettiesityksessä yleensä pysyvinä, mikäli eduskunta on sellaisiksi ne erikseen todennut. Mikäli pysyvyydestä ei ole erikseen mainittu, käsitellään lisäykset yleensä kertaluonteisina. Mitään ehdotonta sääntöä ei silti ole, vaan kysymys on hallituksen tapauskohtaisesta harinnasta.

1.5 Hallintovaliokunta

Biometriset tunnisteet

HE 25/2005 vp – EV 92/2006 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 19.6.2006, että hallitus käynnistää biometrisiä tunnisteita ja niiden käyttöä koskevan yleisen henkilötietojen suojaa koskevan lainsäädännön valmistelutyön.

EU:n yleinen tietosuoja-asetus, jota aletaan soveltaa 25.5.2018, sisältää perussäännökset erityisistä henkilötietoryhmistä ja tällaisten henkilötietojen käsittelystä. Biometriset tunnisteet kuuluvat tällaisiin henkilötietoihin. Erityisiä henkilötietoryhmiä koskeva tietosuoja-asetuksen 9 artikla koskee biometrisiä tunnisteita niissä tilanteissa, joissa on kyse henkilön yksiselitteisestä tunnistamisesta. Lisäksi asetus määrittelee artikkelissa 4, mitä biometrisellä tiedolla tarkoitetaan. Kansallisella lainsäädännöllä on tarkoitus täydentää asetuksen sääntelyä erityisistä henkilötietoryhmistä ja tällaisten henkilötietojen käsittelystä. Hallituksen esitys yleistä tietosuoja-asetusta täydentäväksi yleiseksi lainsäädännöksi on tarkoitus antaa eduskunnalle kevätistuntoisuuden 2018 alussa.

Tuula Majuri, lainsäädäntöjohtaja, oikeusministeriö

Selviämisasematoiminnan ja muun akuutin päihdehuollon kehittäminen

HE 90/2005 vp – EV 94/2006 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 5.9.2006 hallituksen selvittävän mahdollisuudet edistää selviämisasematoiminnan ja muun akuutin päihdehuollon kehittämistä yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon ja poliisin kanssa.

Päihteisiin ja päihdetyöhön liittyvät kysymykset, kuten lainsäädäntö ja ohjaus, kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriön toimialaan. Sisäministeriö on yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa tehnyt työtä asioiden kehittämiseksi. Ministeriöiden yhteinen päihtyneiden kiinniottamista, kuljettamista, kohtelua ja hoitoa selvittävän työryhmä toimi 2009–2011 ja asian kehittämistä jatkettiin sisäisen turvallisuuden ohjelmassa. Sekä työryhmän että sisäisen turvallisuuden ohjelman ministeriryhmän johtopäätökset olivat samat: poliisin osuutta päihtyneiden kiinnitoissa, kuljettamisessa ja säilöönotoissa on perusteltua vähentää ja vahvistaa sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden roolia. Ei ole perusteltua rakentaa erillisistä selviämisasemista koostuvaa verkostoa, vaan jatkaa jo meneillään olevaa palvelujärjestelmän kehittämistä.

Palvelujärjestelmän kehittäminen on käynnissä. Hallitusohjelmaan perustuen kuntien järjestämisvastuulla nyt olevat sosiaali- ja terveystaloudet on vuoden 2020 alusta lukien tarkoitus siirtää perustettavien itsehallinnollisten maakuntien tehtäväksi. Parhaillaan selvitetään, miten selviämispalveluiden saatavuus järjestetään uusissa rakenteissa kansalaisten yhdenvertaisuuden varmistamiseksi.

Jari Pajunen, poliisitarkastaja, sisäministeriö

Kotikuntalain ja sosiaalihuoltolain muutokset

HE 101/2010 vp – EV 261/2010 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 13.12.2010 hallituksen

1. seuraavan tarkkaan uudistuksen vaikutuksia muun muassa kuntien väliin kustannuksiin sekä
2. selvittävän itsenäisesti asuvien ja avohuollon piirissä olevien henkilöiden kotikunnan määräytymiseen liittyvät eri kysymykset ja ryhtyvän tarvittaessa valmistelevaan lainsäädännöllisiä muutoksia.

Sosiaali- ja terveysministeriön ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tulossopimuksen mukaisesti Terveiden ja hyvinvoinnin laitos toteutti toukokuussa 2013 kuntiin suunnatun kyselyn, jonka tulokset julkaistiin syksyllä 2013 (Ulla Lehtonen, Eeva Nykänen ja Marja Pajukoski: Kotikuntalain ja sosiaalihuoltolain 1.1.2011 voimaan tulleiden muutosten vaikutukset kunnissa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Työpaperi 35/2013). Kyselyyn vastasi 129 kuntaa ja yhteistoiminta-aluetta. Selvityksen mukaan vuoden 1982 sosiaalihuoltolain 16 a §:n mukaista oikeutta hakeutua toisen kunnan palvelujen piiriin oli käyttänyt 207 henkilöä, ja kotikuntalain 3 a §:n mukaista oikeutta vaihtaa kotikunnaksi todellinen, sijoituksen mukaan määräytynyt asuinkunta 84 henkilöä, yhteensä 291 henkilöä.

Henkilön vaihtaessa kotikuntaa edellä mainittujen lainkohtien perusteella vastuu hänen saamansa perhehoidon, laitoshoidon tai asumispalvelujen kustannuksista säilyy entisellä kotikunnalla. Kuntien terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kyselyyn antamat vastaukset osoittivat, että muuttoja ei ole tapahtunut kovin huomattavassa määrin, eikä 1.1.2011 voimaan tulleilla lakimuutoksilla ole eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta ollut merkittäviä taloudellisia tai muita vaikutuksia kunnille. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kyselyssä tiedusteltiin myös, pitäisikö lainsäädäntöä muuttaa niin, että myös avohuollon piirissä olevat henkilöt voisivat hakea palveluja toiselta kunnalta ja siirtyä kyseisen kunnan asukkaaksi. Kysymykseen vastanneista 112 kunnasta tai yhteistoiminta-alueesta 88 katsoi, ettei lakimuutoksille ole tarvetta. Perustelunaan asiaa vastustaneilla oli usein se, että avohuollon piirissä olevilla on mahdollisuus vaihtaa kotikuntaa ilman eri lainsäädäntöäkin. Osa vastaajista ilmaisi huolensa kustannusten, hallinnollisen työn ja kuntien välisten riitojen lisääntymisestä. Lisäksi vastaajat toivat esiin, että kotikunnan vaihtomahdollisuuden laajentaminen vaikeuttaisi palvelutarpeen ennakointia kunnassa.

Vastaajista 24 piti muutosta tarpeellisenä perustellen kantaansa valinnanvapaudella, oikeudenmukaisuudella ja tarpeella turvata kaikille tasavertaiset mahdollisuudet.

Hallituksen antoi eduskunnalle sote- ja maakuntauudistusta koskevan esityksen (15/2017 vp) maaliskuussa 2017. Esitykseen sisältyy lakiehdotussosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä. Lakiehdotuksen 55 §:n perusteluissa todetaan, että kotikunnan vaihtumisia ja siitä seuranneita palvelujen järjestämisvastuun siirtymisiä ei ole tapahtunut kovin suuressa määrin, eikä muuttojen kunnallistaloudellinen vaikutus ole ollut merkittävä. Lisäksi lakiehdotuksen perusteluissa todetaan, että kustannusvastuun siirtymisen merkitys tulee pienenemään järjestämisvastuun ja kustannusvastuun siirtyessä uudistuksen myötä nykyistä laajemmalle väestöpohjalle. Kustannusvastuu jääminen entiselle kotikunnalle on myös osoittautunut hallinnollisesti raskaaksi. Kuntien välisen kustannusvastuun toteuttaminen vuoden 1982 sosiaalihuoltolain

42 b §:ssä tarkoitetulla tavalla on siten osoittautunut epätarkoituksenmukaiseksi ratkaisuksi. Tämän vuoksi sosiaalihuoltolain 42 b § esitetään kumottavaksi järjestämislain säätämisen yhteydessä. Uuteen lakiin ei esitetä säännöstä, jonka mukaan kustannusvastuu säilyisi entisen kotikunnan mukaisella maakunnalla. Henkilöllä, joka haluaa muuttaa toisen kunnan asukkaaksi, mutta joka ei ikänsä, vammaisuutensa tai muun sellaisen syyn vuoksi kykene asumaan siellä ilman perhehoitoa, laitoshoidon tai asumispalveluita, olisi lakiesityksen 56 §:n mukaan oikeus hakea palveluja kyseiseen kunnan mukaiselta maakunnalta samoin perustein kuin muuton kohteena olevan kunnan asukkaalla. Säännös vastaa pääpiirteissään vuoden 1982 sosiaalihuoltolain 16 a §:ää. Laki sisältäisi säännökset maakunnan menettelystä muuttotilanteessa. Avohuollon piirissä olevien henkilöiden palvelujen turvaamisen muuttotilanteissa ei katsota jatkossakaan edellyttävän erillislainsäädäntöä.

Anne-Mari Raassina, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Poliisin pitkän aikavälin tehtävä-, resurssi- ja rahoitussuunnitelma sekä poliisimiehen hätävarjelua koskevat säännökset

HE 224/2010 vp – EV 371/2010 vp

Hallintovaliokunta

1. Eduskunta edellytti hallituksen laativan ajantasaisen poliisin pitkän aikavälin tehtävä-, resurssi- ja rahoitussuunnitelman, johon myös sitoudutaan.
2. Eduskunta edellytti hallituksen tarkkaan seuraavan poliisimiehen hätävarjelua koskevien säännösten toimivuutta ja ryhtyvän tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön tarkistamiseksi.

1. Poliisin pitkän aikavälin tehtävä-, resurssi- ja rahoitussuunnitelmaa on valmisteltu vuodesta 2011 lähtien muun muassa poliisin tulosohtajasta ja voimavarojen kohdentamista selvittäneessä työryhmässä, jonka jälkeen hallituksen kehyspäätyksessä 4.4.2012 poliisille myönnettiin tasokorotuksena lisärahoitusta talouden tasapainottamiseen ja toimintakyvyn varmistamiseen. Lisäksi poliisin tuli toteuttaa osana taloutensa tasapainottamista toimenpiteet, jotka merkitsivät menotason alentumista vuoteen 2016 mennessä yhteensä 35 milj. eurolla. Tähän perustuen sisäasiainministeri asetti 12.4.2012 poliisin hallintorakenteen kehittämistä valmistelevan hankkeen (Pora III).

Pora III -hankkeessa tehtyjen päätösten toimeenpano annettiin Poliisihallituksen tehtäväksi. Pora III -hankkeen toimeenpanovaihe ajoittui vuosille 2014–2016. Poliisihallitus laati uudistuksen käytännön toimeenpanoon liittyen selvityksen "Poliisin hallintorakenteen kehittämishanke (PORA III) -toimeenpanon loppuraportti (Poliisihallituksen julkaisusarja 4/2014).

Sisäministeriö toimitti Eduskunnalle 19.12.2014 Perustuslain 47 §:n 2 momentin mukaisen selvityksen poliisin hallintorakennemuutoksesta (SM022:00/2012) (http://www.intermin.fi/download/57375_pora_III_selvitys_eduskunnalle_19122014.pdf?c0ae968eabe9d188). Hallintovaliokunta on antanut asiasta lausunnon (HaVL 42/2014vp – MINS 5/2014vp).

Sisäministeriö asetti 13.11.2014 työryhmän laatimaan poliisin pitkän aikavälin resurssisuunnitelman, joka ulottuu vuoteen 2019. Kyseessä oli lähinnä v. 2011 asetetun työryhmätyön laskelmien päivitys ja tarkistus ensisijaisesti kevään 2012 kehyspääatöksen jälkeen poliisin määrärahahehkyksiin tehtyjen määrärahaheikkausten johdosta. Työryhmän selvitys julkaistiin 5.2.2015 (<http://intermin.fi/julkaisut/julkaisu?pubid=URN:ISBN:978-952-491-888-4>.)

Sisäministeri Räsänen ja oikeusministeri Henriksson asettivat 7.11.2014 sisäisen turvallisuuden ja oikeudenhoidon resurssitarpeita arvioivan parlamentaarisen työryhmän, jonka ensisijaisena tehtävänä oli tuottaa Eduskunnalle tietoa Suomen sisäisen turvallisuuden sekä oikeudenhoidon strategisista resurssitarpeista seuraavalla kehyskaudella 2016–2019 (SM37:00/2014, SMDno/2014-2398). Parlamentaarisen työryhmän toimikausi päättyi 28.2.2015

Sisäministeriö asetti 18.9.2015 hankkeen Sipilän hallitusohjelman mukaisen sisäisen turvallisuuden selonteon laatimiseksi. Hallitusohjelman mukaan selonteossa tuli kuvata sisäisen turvallisuuden tila, määritellä sisäisen turvallisuuden seurantaan soveltuva tavoitteet ja mittarit sekä arvioida poliisin tehtävät ja toiminnan tavoitteet. Valtioneuvosto antoi sisäisen turvallisuuden selonteon toukokuussa 2016 ja sen pohjalta aloitettiin sisäisen turvallisuuden strategian valmistelu.

Sisäisen turvallisuuden strategia hyväksyttiin valtioneuvostossa 5.10.2017. Strategia toimenpiteineen korvaa sisäasiainhallinnon konsernistrategian ja aiemman sisäisen turvallisuuden poikkihallinnollisen ohjelman.

Sisäisen turvallisuuden strategian toimenpideohjelman yhtenä tavoitteena on turvata viranomaisten ydintoiminnot ja palvelutaso mm. ajanmukaistamalla toimintamalleja ja kehittämällä suorituskykyä. Sisäministeriössä on päätetty selvittää vuoden 2018 aikana kootusti pidemmän aikavälin resurssitarpeet hallinnonalalla (ml. poliisitoimi) sekä kehittää menetelmiä ja työkaluja, joilla resurssisuunnittelu jatkuvana toimintana integroidaan tiiviimmin strategiseen ja operatiiviseen toiminnan suunnitteluun.

Tiina Ranta-Lassila, johtava asiantuntija, sisäministeriö

2. Uusi poliisilaki (872/2011) tuli voimaan 1.1.2014. Valtioneuvosto on ryhtynyt lain voimaantulosta lähtien seuraamaan poliisimiehen hätävarjelua koskevien säännösten toimivuutta ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön tarkistamiseksi. Poliisilaki on ollut voimassa kolme vuotta, ja poliisimiehen hätävarjelua koskevaa oikeuskäytäntöä ei ole ehtinyt syntyä siinä määrin, että sen perusteella voitaisiin arvioida säännösten toimivuutta. Asiaa on tarkoituksenmukaista seurata edelleen, koska voidaan pitää mahdollisena, että asiasta syntyy oikeuskäytäntöä kohtuullisen ajan kuluessa.”

Marko Meriniemi, lainsäädäntöneuvos, sisäministeriö

Poliisin henkilötietolain kokonaisuudistus

HE 66/2012 vp – EV 216/2013 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 16.12.2013, että hallitus käynnistää mahdollisimman pian poliisin henkilötietolain kokonaisuudistuksen ja että sen yhteydessä

huomioidaan muiden seikkojen ohella EU:ssa valmisteilla olevan uuden tietosuojalainsäädännön lopullinen sisältö ja vaatimukset kansalliselle lainsäädännölle sekä hallintovaliokunnan mietinnöstä HaVM 26/2013 vp ilmenevät lain rakennetta ja sisältöä koskevat huomautukset, mukaan lukien poliisin henkilötietolaissa tarkoitettujen rekisterien valvonnan kehittäminen. Samassa yhteydessä tulee tarkistaa myös rajavartiolaitoksen henkilötietolain säännökset.

Sisäministeriö asetti 28.1.2016 hankkeen valmistelemaan ehdotukset poliisin henkilötietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön kokonaisuudistamiseksi. EU:n tietosuoja-asetus ja tietosuojadirektiivi annettiin 27.4.2016. Säädöshankkeessa otetaan huomioon hallintovaliokunnan mietinnössään HaVM 26/2013 vp esittämät huomautukset EU:n tietosuojalainsäädännön täytäntöönpanon lisäksi sekä eräät keskeisimmät rikostorjunnan tarpeet. Työskentelyyn on otettu mukaan sisäministeriön hallinnonalan lisäksi oikeusministeriö, puolustusministeriö ja valtiovarainministeriö sekä näiden hallinnonalan viranomaisia.

Sisäministeriö on 28.10.2016 asettanut hankkeen henkilötietojen käsittelyä Rajavartiolaitoksessa koskevan lainsäädännön tarkistamiseksi. Hankkeessa toteutetaan EU:n tietosuojalainsäädännön uudistamisen edellyttämät muutokset lakiin sekä arvioidaan lain muut muutostarpeet. Hanke toteutetaan tiiviissä yhteistyössä poliisin henkilötietolain kokonaisuudistuksen kanssa.

Tavoitteena on valmistella hallituksen esitykset niin, että ne saatettaisiin eduskunnan käsiteltäväksi kevätistuntokauden loppupuolella 2018.

Suvi Pato-Oja, ylitarkastaja, sisäministeriö

Poliisin henkilötietojen käsittely

HE 57/2013 vp – EV 79/2014 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että hallintovaliokunnalle annetaan viimeistään vuoden 2015 loppuun mennessä kattava selvitys

1) niistä toimenpiteistä, joihin on ryhdytty erityisesti epäiltyjen tietojärjestelmän, mutta myös muiden poliisin henkilörekisterien osalta, sen varmistamiseksi, että tietojärjestelmät ovat virheettömiä ja että henkilötietojen käsitteleminen tapahtuu kaikilta osin lainsäädännön edellyttämällä tavalla ja muutoinkin asianmukaisesti sekä

2) niistä toimenpiteistä, joihin on ryhdytty henkilörekisterien ja henkilötietojen käsittelyn sekä niihin liittyvän koulutuksen, ohjeistuksen ja valvonnan kehittämiseksi.

Sisäministeriö on toimittanut selvityksen hallintovaliokunnalle 26.10.2016.

Poliisihallitus on antanut 30.3.2016 päivätyn ohjeen; "Tietojen käsittely epäiltyjen tietojärjestelmässä". Ohjeen tarkoituksena on ohjata valtakunnallisesti epäiltyjen tietojärjestelmän käyttöä, yhdenmukaistaa menettelytavat sekä antaa käyttäjille tulkinta-

ohjeet tietojärjestelmän tietosisältöä koskeviin menettelytapoihin ja syöttöjen perusteisiin. Tavoitteena on lisäksi selkeyttää tietojärjestelmän tietosisällön valvonta. Ohje on päivitetty 22.3.2017.

Marko Viitanen, poliisijohtaja, sisäministeriö

Rahankeräyslain muuttaminen

HE 6/2014 vp – EV 69/2014 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellyttää, että rahankeräyslainsäädännön muutostarpeita koskevaa selvitystyötä kiirehditään ja että selvitystyössä arvioidaan eri vaihtoehtoja rahankeräystoiminnan järjestämiseksi, mukaan lukien mahdollisuudet ilmoitusperusteisen järjestelmän käyttöönottoon, ja tarkastellaan lain uudistamista myös joukkorahoituksen kehittämis- ja sääntelytarpeiden näkökulmasta. Arvioinnissa on kiinnitettävä huomiota myös rahankeräysten tehokkaaseen valvontaan ja siihen, miten rahankeräysten luotettavuus ja kohdentuminen lailliseen toimintaan varmistetaan.

Pääministeri Stubbin hallitusohjelmakirjauksen perusteella sisäministeriö käynnisti hankkeen rahankeräyslain kokonaisuudistamiseksi kesällä 2014. Samalla aikaisemmin sisäministeriössä käynnistynyt selvityshanke rahankeräyssäätelyn vaihtoehtoisista ratkaisumalleista lakkautettiin. Sisäministeriössä valmisteltiin hallituksen esitys uudeksi rahankeräyslaiksi loppuvuonna 2014. Hallitus ei antanut esitystä eduskunnalle käsiteltäväksi. Hallitusryhmät antoivat 19.2.2016 normien purun ja säädösten sujuvoittamisen edistämiseksi alustavan ehdotuksen rahankeräyslain uudistamiseksi siten, että varainhankinta olisi mahdollista pienemmällä byrokratialla ja nopeammin poistamalla rekisteröidyltä yhdistyksiltä velvollisuus hakea poliisin lupa ja korvata se ilmoitusmenettelyllä. Sisäministeriö asetti elokuussa 2016 hankkeen rahankeräyslain uudistamiseksi. Tehtävänä oli kartoittaa rahankeräystoiminnan nykytila ja kehittämiskohteet sekä selvittää vaihtoehtoiset toteuttamisvaihtoehdot rahankeräystoiminnan sujuvoittamiseksi pitäen kiinni voimassa olevan rahankeräyslain tavoitteesta estää epärehellinen toiminta rahankeräysten yhteydessä. Hankkeessa arvioitiin myös nykyistä sääntelyä laajemmin julkisyhteisöjen asemaa rahankeräysten toimeenpanijoina. Esiselvityshankkeen toimikausi on päättynyt 31.12.2017. Hallituksen esityksen muotoon laadittu rahankeräyslakityöryhmän mietintö⁵ on lähetetty lausuntokierrokselle 17.1.2018. Hallituksen esitys rahankeräyslaiksi on tarkoitus antaa eduskunnalle vuoden 2018 syysistuntokauden alussa. Sisäministeriön näkemyksen mukaan edellä mainittu eduskunnan lausuma ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Sini Lahdenperä, ylitarkastaja, sisäministeriö

⁵ <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-178-7>

Todistajansuojeluohjelmaa koskeva lainsäädäntö

HE 65/2014 vp – EV 248/2014 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellyttää hallituksen ryhtyvän pikaisesti lainvalmistelutoimenpiteisiin todistajansuojeluohjelmaa koskevan lainsäädännön tarkistamiseksi siten, että suojeltavan asunnon ja sen lähiympäristön valvonnassa teknisen laitteen, menetelmän tai ohjelmiston avulla saatavaa tietoa voidaan käyttää mahdollisimman laajasti myös muihin kuin suojeltavaan kohdistuvien rikosten estämisessä, esitutkinnassa ja koko rikosprosessissa.

Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa.

Sisäministeriössä on käynnissä lainsäädäntöhanke poliisin henkilötietolainsäädännön kokonaisuudistamiseksi. Samassa yhteydessä on tarkoituksenmukaista arvioida todistajansuojeluohjelmia koskevaan rekisteriin talletettujen tietojen käyttö myös muihin kuin suojeltavaan kohdistuvien rikosten estämisessä, esitutkinnassa ja koko rikosprosessissa.

Katriina Laitinen, lainsäädäntöjohtaja, sisäministeriö

Kuntiin kohdistuvien uudistushankkeiden valmistelu

HE 268/2014 vp – EV 348/2014 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellyttää, että jatkossa suuria ja kauaskantoisia kuntiin kohdistuvia uudistushankkeita valmistellaan aidossa yhteistyössä parlamentaarisesti.

Sekä maakunta- että sote-uudistuksen ensimmäiseen ja toiseen vaiheeseen (muut valtiolta ja kunnilta siirrettävät tehtävät) on asetettu omat parlamentaariset seurantaryhmät. Lisäksi Tulevaisuuden kunta -hankkeen valmisteluun on asetettu parlamentaarinen ryhmä, jonka tehtävänä on valmistella linjaukset kuntien rooleista ja asemasta tulevaisuudessa ja luoda näin pohjaa valtion pitkäaikaiselle kuntapolitiikalle.

Täten lausuma on otettu huomioon valmistelussa eikä tällä hetkellä aiheuta toimenpiteitä.

Auli Valli-Lintu, hallitusneuvos, valtiovarainministeriö

Viranomaisyhteistyö uhkan arvioinnissa ja uhkaavan teon estämisessä

HE 333/2014 vp – EV 268/2014 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellyttää hallituksen antavan hallintovaliokunnalle vuoden 2017 loppuun mennessä perustuslain 47 §:n 2 momentissa tarkoitetun kirjallisen selvityksen siitä,

1. kuinka viranomaiset ja muut toimijat ovat uuden lainsäädännön nojalla ilmoittaneet oma-aloitteisesti poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia tai uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot salassapitovelvollisuuden estämättä
2. kuinka luovutettuja tietoja on hyödynnetty ja niiden avulla toiminnan vaikuttavuutta on parannettu sekä
3. millä tavoin erimuotoinen viranomaisyhteistyö ja sen vaikuttavuus on kehittynyt uudistuksen myötä.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että tiedot tehdyistä ilmoituksista poliisille ovat kootusti vain poliisilla. Sisäministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön pyrkimyksenä on kehittää yhteistyössä poliisille uhka-arvion työkalua henkilön vaarallisuuden arvioimiseksi. Kehittämistyö on kesken.

Kun selvitys on laadittu yhteistyössä sisäministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa, se toimitetaan eduskunnalle.

Pia-Liisa Heiliö, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain uudistamistarpeet

HE 348/2014 vp – EV 334/2014 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee kiireellisesti poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain kokonaisuudistuksen.

Sisäministeriö asetti 30.3.2015 työryhmän, jonka tehtävänä on laatia esiselvitys poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain (841/2006) uudistamistarpeista. Hankkeen toimikautta on jatkettu 31.1.2018 asti.

Jarkko Nieminen, erityisasiantuntija, sisäministeriö

Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta

VNS 5/2016 vp – EK 8/2017 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus

1. turvaa sisäisen turvallisuuden keskeisten viranomaisten poliisin, Rajavartiolaitoksen, pelastustoimen, hätäkeskuslaitoksen, Tullin ja maahanmuuttoviraston suorituskyvyn sekä näiden viranomaisten lakisääteisten tehtävien hoitamisen asianmukaiset edellytykset nykyistä paremmin muun muassa vahvistamalla olennaisesti näiden viranomaisten rahoituspohjaa,
2. turvaa myös syyttäjälaitoksen, tuomioistuinten ja Rikosseuraamuslaitoksen toimintaedellytykset rikosvastuun toteuttamisessa olennaisesti nykyistä paremmin,

3. korjaa hallintovaliokunnan mietinnöstä HaVM 5/2017 vp ilmenevät sisäisen turvallisuuden puutteet ja epäkohdat sekä varautuu mietinnössä mainittuihin uhkatekijöihin, panostaa kehittämiskohteisiin ja ryhtyy muihin mietinnössä mainittuihin toimenpiteisiin,

4. ottaa hallintovaliokunnan mietinnön HaVM 5/2017 vp sisäisen turvallisuuden linjausten ja toimenpiteiden perustaksi sekä noudattaa mietinnön linjauksia myös sisäisen turvallisuuden strategiatyössä,

5. antaa hallintovaliokunnalle vuoden 2020 loppuun mennessä kirjallisen selvityksen niistä toimenpiteistä, joihin valiokunnan mietinnön HaVM 5/2017 vp johdosta on ryhdytty, sekä

6. antaa eduskunnalle vuoden 2021 loppuun mennessä uuden kokonaisvaltaisen sisäisen turvallisuuden selonteon sisäisen turvallisuuden tilannekuvasta, uhkista ja tilasta, kansalaisten turvallisuuden tunteesta, sisäisen turvallisuuden viranomaisten suorituskyvystä ja toiminnan tuloksellisuudesta, toimintojen kehittämistarpeista ja haasteista sekä erävien asianmukaisen hoitamisen edellyttämistä kehittämistoimenpiteistä ja tehtäväperusteisesti pidemmän tähtäimen taloudellisista ja muista resurssitarpeista.

Vuonna 2015 aloitettu sisäisen turvallisuuden selonteon valmistelu saatiin päätökseen keväällä 2016 ja hallitus antoi sisäisen turvallisuuden selonteon eduskunnalle toukokuussa 2016. Sisäisen turvallisuuden selonteko valmisteltiin tiiviissä vuorovaikutuksessa ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon ja puolustusselonteon valmistelun kanssa. Selontekolinjausten mukaisesti on valmistelussa muun muassa järjestelmä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden sekä rikosten ennalta estämisen, paljastamisen ja selvittämisen painopisteiden ja prioriteettien määrittämiseksi, arvioidaan tarvittavia lainsäädäntömuutoksia ja selvitetään yhteistyössä oikeusministeriön kanssa poliisin tutkintavelvollisuutta koskevien säännösten muutostarpeet ja muut toimenpiteet rikostorjunnan vaikuttavuuden lisäämiseksi. Lisäksi osana selonteon toimeenpanoa sisäministeriö ohjaa poliisitoiminnan kehittämistä poliisin palvelujen tavoitettavuuden lisäämiseksi perinteisen näkyvän valvonnan, lähipoliisitoiminnan ja virtuaalisen poliisitoiminnan yhdistelmällä.

Sisäisen turvallisuuden strategian valmistelu käynnistyi syksyllä 2016 ja valmisteluun osallistui noin 100 asiantuntijaa, jotka edustivat eri organisaatioita mukaan lukien viranomaiset, järjestöt ja elinkeinoelämä. Strategian toimenpiteitä valmisteltiin kolmessa asiantuntijaryhmässä. Sisäisen turvallisuuden strategia on valmisteltu hallintovaliokunnan mietinnön edellyttämällä tavalla. Valtioneuvosto hyväksyi lokakuussa 2017 periaatepäätöksen sisäisen turvallisuuden strategiasta. Strategian toimenpideohjelmassa on kahdeksan toimenpidekokonaisuutta ja yhteensä 39 toimenpidettä, joilla nämä muutosvoimat hallitaan niin, että strategian tavoite saavutetaan. Strategia toimeenpannaan valtionhallinnossa osana eri hallinnonalojen toiminnan ja talouden suunnittelua ja tulosohtoa. Muiden vastuutahojen osalta toimeenpano toteutetaan kumppanuusperusteisesti verkostoyhteistyössä. Sisäisen turvallisuuden strategian toimeenpanoa tuetaan jatkuvalla viestinnällä.

Strategian sisältämän toimenpideohjelman yhtenä tavoitteena on varmistaa kokonaisvaltaisesti viranomaisten pitkän aikavälin toimivaltuus- ja resurssisuunnittelu (Toimenpidekokonaisuus 2: Toimivaltuudet ja suorituskvyt, myös oma toimeenpanosuunnitelma). Toimenpidekokonaisuuden taustalla olevan turvallisuusympäristön

muutoksen johdosta poliisi, Suojelupoliisi, Rajavartiolaitos ja Häätokeskuslaitos saivat keväällä ja syksyllä 2017 lisärahoitusta toimintansa tehostamiseen.

Sisäministeriössä selvitetään parhaillaan kootusti pidemmän aikavälin resurssitarpeet hallinnonalalla sekä kehitetään menetelmiä ja työkaluja, joilla resurssisuunnittelu jatkuvana toimintana integroidaan tiiviimmin strategiseen ja operatiiviseen toiminnan suunnitteluun. Pidemmän aikavälin voidaan ajatella kattavan kaksi kehyskautta (4+4 vuotta) tai toimialan strategisen suunnittelun aikajänteen (noin 10 vuotta). Kehittämistyötä ja mahdollisia jatkotoimenpiteitä varten on asetettu hallinnon sisäinen hanke aikavälille 1.2.–31.12.2018 ja sen kokoonpanoa tarkistetaan ja toimikautta jatketaan tarvittaessa (SMDno-2018-190). Kehittämistoiminta on osa normaalia toiminnan ja talouden suunnittelua ministeriössä, mutta asian merkityksellisyyden ja aikaintensiivisyyden takia on ollut perusteltua tehdä työ erillisenä hankkeena ja nimetä tätä varten hankeryhmään osallistuvat tahot. Työ on vaiheistettu kolmeen osaan: 1) Julkisen talouden suunnitelman ja kehysten 2019–2022 valmistelun aikataulu (kevät 2018); 2) Työkalujen ja menetelmien kehittäminen mm. analysointi- ja ennakoitintointia hyödyntämällä (vuosi 2018) sekä 3) mahdollinen seuraavaan hallituskauteen valmistautumiseen liittyvä jatkovaihe.

Valtioneuvosto päätti sisäisen turvallisuuden strategiasta tehdyssä periaatepäätöksessä, että vuonna 2011 julkaistu ikääntyneiden turvallisuusohjelma päivitetään. Ohjelma on edelleen ajantasainen, mutta yhteiskunnassa tapahtuvien muutoksien huomioiminen edellyttää sen päivittämistä. Väestön vanhenemisen seurauksena ikääntyneiden turvallisuus on pian useamman kuin joka neljännen suomalaisen turvallisuutta. Ohjelma oli lausuntokierroksella marras–joulukuussa 2017. Ohjelman päivittäminen tehdään kiinteässä yhteistyössä eri hallinnonalojen ja ikääntyneiden turvallisuuden parissa työskentelevien toimijoiden ja järjestöjen kanssa.

Ari Evwaraye, strategiapäällikkö, sisäasiainministeriö

Rahanpesudirektiivin muutos ja tosiallisia edunsaajia koskevien tietojen rekisteröintikynnyksen riittävyys

HE 228/2016 vp – EV 57/2017 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi neljännen rahanpesudirektiivin muutosten täytäntöönpanon yhteydessä, onko tosiasiallisia edunsaajia koskevien tietojen rekisteröintikynnys riittävällä tasolla sen varmistamiseksi, että säännökset eivät ole helposti kierrettävissä, huomioiden myös näiden tietojen käyttötarkoituksen.

Eduskunnan lausuma liittyy rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain (444/2017) 1 luvun 5 §:ään, jossa säädetään yhteisön tosiasiallisen edunsaajan määritelmästä. Yhteisön on rekisteröitävä tosiasiallisten edunsaajiensa omistussuoksien laajuudet kaupparekisteriin kyseisen määritelmän sisältämän kynnysarvon mukaisesti. Hallituksen esityksen (HE 228/2016 vp) eduskuntakäsittelyn yhteydessä sisäministeriö katsoi muita toimivaltaisia ministeriöitä kuultuaan, että rekisteröintikynnys oli syytä säätää rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 648/2012 muuttamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/60/EY ja komission direktiivin 2006/70/EY kumoamisesta annetun Euroopan

parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2015/849 (*neljäs rahanpesudirektiivi*) edellyttämän minimitason mukaiseksi.

Neljännän rahanpesudirektiivin muuttamista koskevan direktiiviehdotuksen lopullisesta kompromissitekstistä hyväksyttiin Coreperissä 20.12.2017. Jäsenvaltioiden on pantava direktiivi täytäntöön 18 kuukauden kuluessa sen voimaantulosta. Sisäministeriöllä on tarkoitus yhteistyössä valtiovarainministeriön kanssa tarkastella tosiasiallisia edunsaajia koskevien tietojen kansallisen rekisteröintikynnyksen riittävyttä eduskunnan lausuman mukaisesti direktiivin muutosten täytäntöönpanon yhteydessä.

Virpi Koivu, ylitarkastaja, sisäministeriö

1.6 Lakivaliokunta

Vaikutusvallan väärinkäyttö

HE 79/2010 vp – EV 373/2010 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellytti 15.3.2011, että hallitus ryhtyy kiireellisesti valmistelemaan lainsäädäntöehdotuksen vaikutusvallan väärinkäytön kriminalisoinniseksi.

Oikeusministeriö asetti 25.4.2014 työryhmän selvittämään muun muassa tätä kysymystä (lahjusrikoksia koskevien säännösten eräitä muutostarpeita selvittävä työryhmä, OM 7/41/2014). Työryhmän mietintö valmistui helmikuussa 2015 ja siitä pyydettiin lausunnot. Jatkovalmistelussa laadittiin asiaa koskeva lainsäädäntöluonnos, josta 31.5.2016 lähetettiin lausuntopyynnöt. Lainsäädäntöehdotuksen jatkovalmistelu on käynnissä oikeusministeriössä.

Lahjusrikoksia koskevien säännösten eräät muutostarpeet

<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/76577>

Lahjusrikoksia koskevien säännösten eräät muutostarpeet. Lausuntotiivistelmä

<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/76612>

Vaikutusvallan kauppaamisrikos. Lausuntotiivistelmä

<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/79800>

Jussi Matikkala, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Esitutkitaviranomaisten toiminnan valvonta ja salaisista tiedonhankintakeinoista päättäminen

HE 222/2010 vp – EV 374/2010 vp

Lakivaliokunta

2. Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää ja harkitsee, tulisiko salaisia tiedonhankintakeinoja koskeva ratkaisutoimivalta osoittaa tuomioistuinten toimivaltaan.

Asiassa ei uutta ilmoitettavaa:

”Vuoden 2014 alussa voimaan tulleen uuden pakkokeinolain (806/2011) käsittelyä koskevista eduskunnan valiokunta-asiakirjoista ilmenee, että kirjaus koskee peitetoinnista, valeostosta ja salaisen tiedonhankinnan suojaamisesta päättämistä. Kun uuden lain soveltamiskäytännöstä on saatu riittävästi kokemuksia, lainsäädännön muuttamistarpeet tulevat pohdittaviksi lähivuosina. Tämä koskee myös salaisten tiedonhankintakeinojen käyttämisestä päättämistä.”

Janne Kanerva, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Syyteneuvottelujärjestelmän seuranta

HE 58/2013 vp – EV 68/2014 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellytti 18.6.2014, että oikeusministeriö seuraa ja arvioi syyteneuvottelua koskevan lainsäädännön soveltamista ja toimeenpanoa edellä todettujen periaatteellisten ongelmien ja järjestelmän uutuuden vuoksi ja antaa lakivaliokunnalle selvityksen lainsäädännön toimivuudesta vuoden 2017 loppuun mennessä.

Oikeusministeriö on 27.10.2017 toimittanut lakivaliokunnalle selvityksen syyteneuvottelua koskevan lainsäädännön toimivuudesta.

Kirsi Pulkkinen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Vakuutusoikeuden yksimielisten asioiden ratkaiseminen

HE 104/2014 vp – EV 330/2014 vp

Lakivaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että oikeusministeriö seuraa yksimielisten asioiden ratkaisemista ilman muodollisen istunnon pitämistä koskevan sääntelyn toimivuutta ja vaikutuksia sekä antaa lakivaliokunnalle vuoden 2018 loppuun mennessä selvityksen siitä, millaisissa ja kuinka suuressa osassa eri kokoonpanoissa ratkaistavia asioita menettelyä on sovellettu, miten se on toiminut ja millaisia vaikutuksia sillä on ollut vakuutusoikeuden toimintaan ja asianosaisten oikeusturvaan.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi mahdollisuudet muuttaa vakuutusoikeuden työoloja, yritystoimintaa sekä sotilasvamma-asioita tuntevien jäsenten nimitysmenettelyä nykyistä avoimemmaksi sekä kelpoisuusvaatimusten asettamista tällaisille jäsenille.

1. Asiassa ei uutta ilmoitettavaa.

”Oikeusministeriö seuraa vakuutusoikeuden yksimielisten asioiden ratkaisemista ilman muodollisen istunnon pitämistä koskevan sääntelyn toimivuutta ja sitä, millaisia vaikutuksia sillä on ollut vakuutusoikeuden toimintaan ja asianosaisten oikeusturvaan. Seurantakohteena on myös se, millaisissa ja kuinka suuressa osassa eri kokoonpanoissa ratkaistavia asioita menettelyä on sovellettu. Oikeusministeriö toimittaa selvityksen lakivaliokunnalle 31.12.2018 mennessä.

2. Asiassa ei uutta ilmoitettavaa.

”Oikeusministeriössä on laadittu muistio vakuutusoikeuden työoloja, yritystoimintaa sekä sotilasvamma-asioita tuntevien jäsenten tämän hetkisestä nimitysmenettelystä. Ministeri Lindström on linjannut, että oikeusministeriö selvittää mahdollisuudet muuttaa vakuutusoikeuden työoloja, yritystoimintaa sekä sotilasvamma-asioita nykyistä avoimemmaksi sekä asettaa kelpoisuusvaatimuksia näille jäsenille. Oikeusministeriö toimittaa selvityksen lakivaliokunnalle 31.12.2018 mennessä.”

Tuula Pääkkönen, kehittämisspäälikkö, oikeusministeriö

Säätiölain toimivuus ja täytäntöönpano

HE 166/2014 vp – EV 276/2014 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi uuden säätiölain toimivuutta ja toimeenpanoa sekä antaa lakivaliokunnalle asiasta selvityksen vuoden 2018 loppuun mennessä.

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Uuden säätiölain soveltamista seurataan ja eduskunnalle tullaan antamaan lausumassa tarkoitettu selvitys lausumassa edellytetyssä määräajassa.”

Antti Leinonen, lainsäädäntöjohtaja, oikeusministeriö

Identiteettivarkaudet

HE 232/2014 vp – EV 335/2014 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa itsenäisenä esiintyvän identiteettivarkauden nykyisten tutkintakeinojen ja -valtuuksien toimivuutta ja riittävyyttä, ja jos aiheutta ilmenee, ryhtyy toimenpiteisiin kyseisten rikosten torjunnan ja selvittämisen tehostamiseksi.

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Identiteettivarkautta koskeva rikoslain 38 luvun uusi 9 b § (368/2015) on tullut voimaan 4.9.2015. Uuden rikoksen torjunnasta ja selvittämisestä ei ole vielä kertynyt mainittavasti kokemuksia. Tarvittavat soveltamiskäytäntöä koskevat tiedot voidaan hankkia sekä selvittämiskeinojen ja -valtuuksien toimivuus ja riittävyys arvioida, kun vuoden 2014 alussa voimaan tulleen pakkokeinolain (806/2011) muuttamis- ja täydentämistarpeet tulevat pohdittaviksi.

Asia ei anna aiheutta muihin toimenpiteisiin.”

Janne Kanerva, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Hallintolainkäyttölain kokonaisuudistus

HE 245/2014 vp – EV 296/2014 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus saattaa ripeästi loppuun pitkään jatkuneen hallintolainkäyttölain kokonaisuudistuksen ja antaa asiasta esityksen eduskunnalle.

Luonnos hallituksen esitykseksi on ollut lausuntokierroksella keväällä 2017. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle keväällä 2018.

Arja Manner, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Oikeudenhoidon uudistamisohjelma

HE 246/2014 vp – EV 308/2014 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus joutuisasti selvittää tarpeen ja mahdollisuudet ottaa käyttöön järjestelmä, jossa suullinen näyttö otetaan muutoksenhakutuomioistuimessa vastaan käräjäoikeudessa tehdyn kuva- ja äänitallenteen avulla.

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Oikeudenhoidon uudistamisohjelman vuosille 2013–2025 (OMML 16/2013) keskipitkän aikavälin tavoitteena on selvittää edellytykset ja aikataulu sellaisen järjestelmän käyttöönottamiselle, jossa suullinen näyttö otetaan muutoksenhakutuomioistuimessa vastaan käräjäoikeudessa tehtyä videotallennetta katsomalla. Kysymys olisi periaatteellisella ja teknisellä tasolla merkittävästä muutoksesta oikeudenkäyntimenettelyyn. Muutoksen toteuttaminen edellyttäisi käytännössä oikeudenhoidon uudistamisohjelman muiden uudistusten toimeenpanoa, esimerkiksi käräjäoikeusverkoston supistamista. Tämän vuoksi selvitystyötä ei ole vielä käynnistetty.”

Maarit Leppänen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Järjestäytyneen rikollisuuden torjunta

HE 263/2014 vp – EV 345/2014 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa yhtenäistettyjen järjestäytyneitä rikollisuutta koskevien rikoslain säännösten soveltamista ja toimivuutta, ja jos aihetta ilmenee, ryhtyy pikaisesti toimenpiteisiin järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan ja rikosvastuun toteutumisen tehostamiseksi.

Asiassa ei uutta ilmoitettavaa.

”Yhtenäistetyt järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevat uudet rikoslain säännökset ovat tulleet voimaan 1.10.2015. Tarvitaan näin ollen kokemuksia uusien säännösten soveltamisesta ja toimivuudesta. Hallitus seuraa asiaa ja, jos aihetta ilmenee, ryhtyy toimenpiteisiin järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan ja rikosvastuun toteutumisen tehostamiseksi.”

Jussi Matikkala, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Rattijuopumuksen rangaistukset

M 5/2014 – EK 56/2014 vp

Lakivaliokunta

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee lainsäädäntöehdotukset siitä, että valvontaviranomaiselle annetaan toimivalta keskeyttää alkoholin tai muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alaisena ajoneuvoa kuljettavan

henkilön ajo, vaikka teko ei sellaisenaan täyttäisi rattijuopumusrikoksen tunnusmerkistöä.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii selvityksen, jossa sekä perustunnusmerkistön mukaisen rattijuopumuksen että törkeän rattijuopumuksen promillerajan tarkoituksenmukaisuutta arvioidaan kokonaisvaltaisesti eri näkökohdat huomioon ottaen.

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii selvityksen rattijuopumuksen rangaistuskäytännöstä. Selvityksessä tulee erityisesti kiinnittää huomiota kuolemantapauksiin päätyneiden rattijuopumusten rangaistuskäytäntöön ja vähimmäis- ja enimmäisrangaistuksiin.

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus tehostaa nuorten rattijuopumuksesta epäiltyjen päihdetilanteen kartoitusta ja siihen liittyviä jatkotoimia.

2. Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen 180/2017 vp tieliikennelaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Ehdotuksen mukaan poliisimies voisi kieltää ja tarvittaessa estää alkoholia nauttinutta kuljettajaa jatkamasta ajoa, kunnes hänen elimistössään ei enää ole havaittava määrää alkoholia.

3. Oikeusministeriössä valmistellaan lausuman mukaisesti selvitystä, jossa arvioidaan kokonaisvaltaisesti sekä perustunnusmerkistön mukaisen rattijuopumuksen että törkeän rattijuopumuksen promillerajan tarkoituksenmukaisuutta.

4. Oikeusministeriö on tilannut Helsingin yliopistolta selvityksen, jossa tarkastellaan rattijuopumusten rangaistuskäytäntöä sekä yleisesti että erityisesti kuolemaan johtavissa tapauksissa (kuolemantuottamus, törkeä kuolemantuottamus). Selvityksessä kuvataan rangaistuskäytäntöä eri rikosten yhdistelmissä, niihin liittyviä rangaistusasteikkoja ja rikosten yleisyyttä.

5. Hallitus toteuttaa SOTE-uudistuksen, jossa sosiaali- ja terveystalouden järjestäminen siirretään maakuntien vastuulle vuonna 2020. Hallitusohjelma suhtautuu erittäin kriittisesti kunnille osoitettaviin lisätehtäviin. Tässä tilanteessa kuntien sosiaali-toimelle ei voida eikä ole järkevää osoittaa erillisiä päihdekartoitusta tai päihdekeskusteluja koskevia lisätehtäviä. Eduskunnan lausumaa toteutetaan jatkamalla nykyisten mallien toteutusta, hakemalla yhteistyötä muiden vastaavien mallien kanssa ja erityisesti varmistamalla Tie selväksi -mallin toteuttaminen sosiaali- ja terveydenhuollon ohjauksen yhteydessä.

Ville Hinkkanen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Sakon muuntorangaistusmenettelyn keventäminen ja yksinkertaistaminen

HE 291/2014 vp – EV 363/2014 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus viipymättä selvittää mahdollisuudet keventää ja yksinkertaistaa sakon muuntorangaistusmenettelyä ja sitä edeltä-

viä vaiheita ja valmistelee tarvittavat ehdotukset annettavaksi samanaikaisesti eduskunnalle sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain voimaannpanoa koskevan lakiehdotuksen kanssa.

Sakon muuntorangaistusmenettelyn keventämistä ja yksinkertaistamista on selvitetty oikeusministeriössä eduskunnan lausuman mukaisesti. Säädösvalmistelun aikana on katsottu, ettei hallituksen esitystä ole ollut tarkoituksenmukaista antaa sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain voimaannpanoa koskevan lakiehdotuksen kanssa erityisesti siitä syystä, ettei esityksellä ole juurikaan yhtymäkohtia sakkomenettelylain voimaantumiseen. Sitä vastoin sakon muuntorangaistusmenettelyn yksinkertaistamiseen liittyvien lainmuutosten valmistelu on katsottu perustelluksi yhdistää parhaillaan valmisteltavaan laajempaan oikeusprosessien keventämishankkeeseen. Tällainen ratkaisu on perusteltu, koska näin vältetään päällekkäiseltä työltä ja varmistetaan esitysten sisällöllinen yhdenmukaisuus. Molemmissa esityksissä on kyse muun muassa videoneuvottelun käytön laajentamisesta.

Oikeudenkäyntien keventämishankkeesta on tarkoitus antaa hallituksen esitys tammikuussa 2018. Esitykseen sisältyy säännösmuutoksia sakon muuntorangaistusmenettelyn yksinkertaistamiseksi. Esityksessä ehdotetaan videoneuvottelun käyttöönottoa muuntorangaistusmenettelyssä sekä muutoksia siihen, missä vaiheessa menettelyä voidaan myöntää maksuaikaa sakon maksamista varten.

Erikseen valmistellaan sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpanon aloittamistehävien siirtämistä ulosotolta Rikosseuraamuslaitokselle siten, että muutos voitaisiin toteuttaa samaan aikaan Rikosseuraamuslaitoksessa valmisteltavan ROTI-tietojärjestelmän käyttöönoton kanssa.

AIPA-tietojärjestelmähankkeen yhteydessä on tarkoitus parantaa edellytyksiä käsitellä sakon muuntorangaistusasiat tietojärjestelmien avulla.

Lausuman otsikossa mainittu lainsäädäntö on kumottu lailla 1695/2015, koska uudistuksen edellyttämä rahoitus 12,4 miljoonaa euroa on poistettu Julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2016–2019. Tällä ei ole kuitenkaan vaikutusta lausumassa mainitun menettelyn yksinkertaistamistavoitteen kannalta.

Juho Martikainen, hallitussihteeri, oikeusministeriö

Tuomarien koulutusta koskeva uudistus

HE 7/2016 vp – EV 99/2016 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tuomareiden koulutusta koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia kiinnittäen erityistä huomiota muun muassa uudistuksen aiheuttamiin kustannuksiin, tuomarinkoulutuslautakunnan voimavaroihin, asessorien haku- ja nimitysmenettelyyn ja uudistuksen vaikutuksiin tuomarin uran avoimuuteen ja antaa lakivaliokunnalle asiasta selvityksen sekä vuoden 2020 että vuoden 2023 loppuun mennessä.

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Tuomarinkoulutuslautakunta on asetettu 15.12.2016. Oikeusministeriön tarkoituksena on seurata tuomareiden koulutusta koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia yhteistyössä lautakunnan kanssa.”

Anne Hallavainio, hallitusneuvos, oikeusministeriö

Kansainvälistä suojelua koskevien valitusten käsittelyn hajauttamisen vaikutukset

HE 234/2016 vp – EV 218/2016 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että turvapaikkaa ja muuta kansainvälistä suojelua koskevien valitusasioiden käsittelyn hajauttamisen vaikutuksia seurataan ja arvioidaan paitsi yleisesti myös siitä näkökulmasta, onko esityksen myötä kansainvälistä suojelua koskevia valitusasioita käsitteleviin hallinto-oikeuksiin saatu rekrytoitua riittävästi asiantuntevaa henkilökuntaa ja että lakivaliokunnalle annetaan asiasta selvitys elokuun 2018 loppuun mennessä.

Turvapaikkaa ja muuta kansainvälistä suojelua koskevien valitusasioiden käsittely on 1.2.2017 lähtien hajautettu Helsingin hallinto-oikeuden lisäksi Itä-Suomen, Pohjois-Suomen ja Turun hallinto-oikeuksiin. Tuolloin Itä-Suomen hallinto-oikeuteen siirtyi 1 007, Pohjois-Suomen hallinto-oikeuteen 1 622 ja Turun hallinto-oikeuteen 951 valitusta. Helsingin hallinto-oikeuteen jäi vireille 4 456 valitusasiaa. Ajalla 1.2.–31.12.2017 Helsingin hallinto-oikeuteen on saapunut 1 778, Itä-Suomen hallinto-oikeuteen 1 002, Pohjois-Suomen hallinto-oikeuteen 779 ja Turun hallinto-oikeuteen 756 uutta hakemusta.

Hallinto-oikeuksien keskimääräiset käsittelyajat turvapaikka-asioissa vaihtelevat jonkin verran. Vuoden 2017 lopussa keskimääräiset käsittelyajat eri hallinto-oikeuksissa vaihtelivat 8,0 ja 10,2 kuukauden välillä. Pisimmät käsittelyajat olivat Pohjois-Suomen hallinto-oikeudessa. Keskimääräinen käsittelyaika hallinto-oikeuksissa on kasvanut 1.2.2017 jälkeen 3,0 kuukaudella (tilanne 31.12.2017). Oikeusministeriön näkemyksen mukaan keskimääräisen käsittelyajan kasvu johtuu kuitenkin asioiden ruuhkautumisesta yleisesti eikä asioiden hajauttamisesta. Jos turvapaikka-asioita ei olisi hajautettu, käsittelyaika olisi tällä hetkellä edellä mainittua pidempi.

Rekrytoinnit aloitettiin jo ennen asioiden hajauttamista ja rekrytointeja on jatkettu käytännössä koko vuoden 2017. Oikeusministeriö on myöntänyt yhteensä 169 henkilötyövuoden lisäresurssin turvapaikka-asioita käsitteleviin hallinto-oikeuksiin (tilanne 31.12.2017). Kaikkiin turvapaikka-asioita käsitteleviin hallinto-oikeuksiin on saatu rekrytoitua riittävästi asiantuntevaa henkilökuntaa. Tuomareiden rekrytoiminen on ollut haastavampaa kuin muun henkilökunnan rekrytoiminen. Henkilökunnan rekrytoiminen on edelleen haastavinta Helsingissä, jossa henkilöstön vaihtuvuus on selvästi suurempaa kuin muissa hallinto-oikeuksissa. Tieto vuoden 2018 resursseista annettiin hyvissä ajoin syyskuussa 2017, minkä odotetaan helpottavan henkilöstösuunnittelua ja vähentävän henkilöstön vaihtuvuutta.

Turvapaikka-asioden käsittelyn hajauttamisen, muiden lainsäädäntömuutosten ja tuomioistuinten sisäisten kehittämistoimien sekä myönnettyjen lisäresurssien ja onnistuneiden rekrytointien ansiosta oikeusministeriö arvioi, että turvapaikka-asioden

ruuhka saadaan purettua ja keskimääräinen käsittelyaika lyhennettyä kuuteen kuukauteen vuoden 2018 loppuun mennessä.

Arja Manner, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Käräjäoikeusverkoston kehittämishankkeen vaikutusten seuranta

HE 270/2016 vp – EV 126/2017 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa käräjäoikeuksien rakenneuudistuksen ja siihen liittyvän mahdollisen summaaristen riita-asioiden käsittelyä koskevan uudistuksen vaikutuksia kiinnittäen erityistä huomiota oikeusturvan alueelliseen saatavuuteen, kielellisten oikeuksien toteutumiseen, taloudellisiin vaikutuksiin ja oikeudellisten palvelujen tarjontaan sekä antaa lakivaliokunnalle edellä mainituista seikoista selvityksen vuoden 2022 loppuun mennessä.

Tasavallan Presidentti on 14.12.2017 vahvistanut käräjäoikeuksien rakenneuudistusta koskevan lainsäädännön tulemaan voimaan 1.1.2019. Uudistuksen täytäntöönpanon edellyttämät valtioneuvoston asetukset (1021-1026/2017) ja oikeusministeriön asetukset (1031-1035/2017) on annettu 19.12.2017. Uudistuksen täytäntöönpano on vielä kesken.

Jenni Huovinen, hallitussihteeri, oikeusministeriö

1.7 Liikenne- ja viestintävaliokunta

Pisteytysjärjestelmään pohjautuva ajokorttiseuraamusjärjestelmä

HE 212/2010 vp – EV 269/2010 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellytti pisteytysjärjestelmään pohjautuvan ajokorttiseuraamusjärjestelmän toteuttamista.

Hallituksen esitys uudeksi tieliikennelaiksi annettiin eduskunnan käsiteltäväksi 23.11.2017. Uudessa tieliikennelaissa koottaisiin yhteen liikenteessä käyttäytymisen säännöt. Sen lisäksi säädettäisiin mm. lain rikkomisesta määrättävästä liikennevirhemaksusta ja sen järjestelmästä, joka olisi mahdollista määrätä lievista liikenne rikkomuksista rikosoikeudellista menettelyä joustavammassa hallinnollisessa menettelyssä. Valtioneuvosto linjasi seuraamusjärjestelmän uudistuksen lähtökohdat 15.12.2016 hyväksymässään periaatepäätöksessä tieliikenneturvallisuuden parantamiseksi.

Tieliikennelain ohella esitetään ajokorttilakia muutettavaksi niin, että ajo-oikeuden voisi menettää toistuvana tekoja tiettyjen liikennevirhemaksulla käsiteltävien liikenne rikkomusten oheisseuraamuksena. Ajokieltoon johtavien toistuvien rikkomusten soveltamisalaa samalla supistettaisiin. Vähäisimmät nopeusrajoituksen rikkomiset, ajoneuvolaissa säädetyt ajoneuvorikkomukset sekä liikenteen palveluista annetussa laissa ja ajokorttilaissa asiakirjarikkomukset eivät toistuvina rikkomuksina enää lainkaan vaikuttaisi ajo-oikeuteen.

Ajo-oikeuteen vaikuttavien rikkomusten vähentäminen ajokorttilaissa suhteuttaisi tieliikenteessä tapahtuvien vähäisten liikenne rikkomusten merkitystä ja poistaisi sanktiokumulaatiota pienimmissä rikkomuksissa.

Kimmo Kiiski, liikenneneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

Väylämaksulainsäädännön kokonaisuudistus

HE 65/2011 vp – EV 53/2011 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellytti 30.11.2011, että hallitus käynnistää väylämaksulainsäädännön kokonaisuudistuksen, jossa otetaan huomioon myös alusten ympäristöominaisuudet ja jäänmurtopalvelujen tosiasiallinen käyttö.

Väylämaksulakia muutettiin vuoden 2015 alusta siten, että väylämaksut puolitetaan vuosiksi 2015–2017. Väylämaksun alentamisen tavoitteena on keventää elinkeinoelämän, erityisesti teollisuuden, kustannusrasitetta. Väylämaksun yksikköhintoja alennetaan lastialuksia ja parhaita jääloukkia painottaen. Samassa yhteydessä tehtiin joitain rakenteellisia muutoksia, kuten jäänmurtopalveluiden vapauttaminen väylämaksusta sekä alusten aluskäyntikohtaisen enimmäismaksun puolittaminen. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strategisen ohjelman mukaisesti väylämaksujen puolitusta jatketaan vuoden 2018 loppuun asti.

Liikenne- ja viestintäministeriö on selvittänyt vuosien 2015–2016 kokemukset väylämaksun alentamisesta ja asettanut työryhmän selvittämään väylämaksujen uudistamista. Työryhmän toimikausi on 6.11.2017–31.3.2018. Työryhmän tavoitteena on laatia selvitys siitä, onko väylämaksulainsäädäntöä tarpeen uudistaa ja miten mahdollinen uudistaminen tulisi tehdä. Lisäksi työryhmä päivittää seurantaselvityksen väylämaksun alentamisen vaikutuksista.

Tatu Giordani, ylitarkastaja, liikenne- ja viestintäministeriö
Johanna Särkijärvi, neuvotteleva virkamies, liikenne- ja viestintäministeriö

Liikennepoliittinen selonteko

VNS 2/2012 vp – EK 17/2012 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta hyväksyi 21.6.2012 mietinnön mukaisen kannanoton:

2. Alemman asteisen tieverkon ja yksityisteiden hoitoon ja kehittämiseen on yhteistyössä kuntien ja tienhoitokuntien kanssa saavutettava rahoituksellinen ja lainsäädännöllinen kokonaisratkaisu, joka takaa alemman asteisen ja yksityistieverkon nykyistä riittävämmän rahoituksen sekä selventää eri tahojen vastuita.

3. Maamme elinkeinoelämän kilpailukykyä verrattuna kilpailijamaihin on parannettava alentamalla logistiikkakustannuksia. Erityisesti tulee selvittää mahdollisuus ottaa käyttöön dieselperon korotuksen palautusjärjestelmä ammattiliikenteelle.

5. Liikennesektorin on saavutettava Suomelle asetetut liikenteen päästövähennystavoitteet mm. edistämällä uusimman ajoneuvoteknologian ja kestävien biopolttoaineiden käyttöä ja kehittämistä. Lisäksi tulee edistää hybridi- ja sähköautojen käyttöä esimerkiksi kehittämällä latausinfrastruktuuria sekä panostamalla alan kotimaiseen innovaatiotoimintaan ja tuotekehitykseen.

6. Kansallista edunvalvontaa maamme kannalta keskeisten liikennepoliittisten päätösten valmistelussa on yhteistyössä keskeisten etujärjestöjen kanssa tehostettava ja terävöitettävä sekä EU:ssa että kansainvälisesti päätösvaltaisilla eri foorumeilla.

2. Jotta korjausvelan kasvu saataisiin pysäytettyä ja kääntymään laskuun, hallituskauden aikana suunnataan perusväylänpitoon lisärahoitusta yhteensä noin miljardi euroa. Tästä summasta 35 miljoonaa suunnataan yksityistieavustuksiin vuosina 2016–2019. Lisäksi vuonna 2017 asetetun parlamentaarisen liikenneverkon rahoitusta arvioivan työryhmän tehtävänä on määritellä liikenneverkon ylläpitoon ja kehittämiseen tarvittavat keinot, ottaen huomioon korjausvelan vähentämisen, kehittämisinvestoinnit, digitalisaatiokehityksen sekä päästövähennystavoitteet.

Yksityistielain kokonaisuudistus käynnistettiin vuonna 2015 ja hallituksen esitys on annettu eduskunnalle 19.10.2017. Lakiuudistuksen tavoitteena on antaa edellytykset yksityistieverkon kehittämiselle ja ylläpidolle sekä selkeyttää eri osapuolten vastuita yksityisteiden rakentamisen, ylläpidon sekä rahoituksen suhteen sekä selkeyttää ja

modernisoida lakia muutoinkin. Avustuskriteereitä, rahoitusta ja hallintoa uudistettaisiin. Maakuntauudistuksen yhteydessä yksityisteiden valtionavustustehtävä siirretään maakunnille. Jatkossa avustuskriteereinä olisi vain yksityistien järjestäytyneisyys sekä yksityistietä koskevan tiedon olemassaolo, ajantasaisuus ja avoimuus. Laissa ei rajoitettaisi avustettavia kohteita ja avustustaso määräytyisi kuntien ja maakuntien oman harkinnan perusteella. Jatkossa maakunta, kunta tai valtio voisi myös olla tieosakas. Ulkopuolisten tienkäyttöä koskevaa sääntelyä selkeytettäisiin, ja hyötyjä mak-saa -periaatetta korostettaisiin puuttumatta kuitenkaan jokamiehen oikeuksiin.

Uudistuksen myötä kuntien tielautakunnat lakkautettaisiin ja niiden tehtävät siirret-täisiin, yksityistietoimituksiin, joita hoitavat Maanmittauslaitos ja eräissä tapauksissa kunnan kiinteistörekisterinpitäjä, käräjäoikeuksiin sekä valtion lupa- ja valvontaviras-toon. Samalla kevennettäisiin menettelyjä; tiekunnan perustaminen, jakaminen, yh-distäminen ja lakkauttaminen olisi mahdollista tehdä myös ilman toimitusta.

Lupamenettelyiden keventämiseksi ja selkeyttämiseksi annettaisiin tieosakkaille oi-keus päättää maahan sijoitettavien kiinteistöä tai yhdyskuntaa palvelevien johtojen ja niihin liittyvien vähäisten laitteiden sijoittamisesta yksityistien tiealueelle.

3. Toimivat kansalliset ja kansainväliset yhteydet ovat Suomen elinkeinoelämän ja sitä kautta koko yhteiskunnan kilpailukyvyyn elinehto. Merenkulku vastaa pääosin Suomen tavarakuljetuksista. Kilpailukyvyyn turvaamiseksi väylämaksut on puolitettu vuosien 2015–2017 väliseksi ajaksi ja ratamaksusta on luovuttu vastaavaksi ajaksi. Väylämak-sujen puolitusta on jatkettu vielä vuoden 2018 ajaksi. Lisäksi elinkeinoelämän kilpai-lukykyä on parannettu toteutetuilla tie- rata- ja vesiväyläverkon parantamis- ja kehit-tämishankkeilla.

5. Kansallisen energia- ja ilmastostrategian (2008/2013) mukaan Suomen kotimaan liikenteen kasvihuonekaasupäästöt saisivat vuonna 2020 olla yhteensä enintään 11,4 miljoonaa tonnia hiilidioksidiekvivalenttia. Kotimaan liikenteen päästöt olivat vuonna 2015 jopa alle asetetun tavoitteen, noin 11,1 miljoonaa tonnia CO₂ ekv, mutta kasvoi-vat taas vuonna 2016, jolloin ne olivat Tilastokeskuksen ennakkotiedon mukaan 12,6 miljoonaa tonnia CO₂ ekv. Päästöjen kasvun taustalla vaikuttivat erityisesti taloude-lisen taantuman hellittäminen ja liikennesuoritteiden melko nopea kasvu sekä bio-polttoaineiden vähentynyt käyttö.

Marraskuussa 2016 valmistuneessa uudessa energia- ja ilmastostrategiassa tavoit-teeksi asetettiin, että liikenteen päästöjä tulisi vähentää jopa 50 % vuoteen 2030 men-nessä verrattuna vuoden 2005 tasoon. Strategiassa linjattiin, että liikenteen biopolt-toaineiden fyysinen osuus nostettaisiin 30 prosenttiin vuonna 2030. Sähköautotavoit-teeksi asetettiin 250 000 sähköauton määrä ja kaasuautojen tavoitteeksi 50 000 kaa-suauton määrä vuonna 2030. Konkreettisia toimenpiteitä liikenteen vaihtoehtoisten käyttövoimien käytön edistämiseksi linjattiin parlamentarisessa liikennetyöryh-mässä elokuussa 2017. Työryhmä esitti, että täyssähköautojen hankintoja ja vanhojen autojen muuntamista kaasu- tai korkeaseosetanolikäyttöiseksi tuettaisiin yhteensä 6 miljoonalla eurolla/vuosi vuosina 2018–2021. Lisäksi työryhmä ehdotti, että sähköau-tojen lataus- ja biokaasun jakeluverkon rakentamista sekä taajamalogistiikan sähköis-tämistä tuettaisiin 4,5 miljoonalla eurolla/vuosi mainittuina vuosina. Työ- ja elinkei-noministeriön budjettiin varattiin vuodelle 2018 yhteensä 3 miljoonaa euroa ja ympä-ristöministeriön budjettiin 1,5 miljoonaa euroa tätä tarkoitusta varten. Tukijärjestel-mien yksityiskohdat tarkennetaan alkuvuoden 2018 aikana.

Syksyn 2017 budjettineuvotteluissa sovittiin myös 8 miljoonan euron määrärahasta vuonna 2018 toteutettavaan romutuspalkkiokampanjaan. Romutuspalkkiota voidaan hyödyntää myös ladattavan hybridin tai muun sähköauton hankintaan kampanja-aikana (1.1.–31.8.2018).

6. Ministeriöiden välistä yhteistyötä sekä yhteistyötä sidosryhmien kanssa on edelleen kehitetty ja edellytyksiä parempaan ennakointiin edunvalvontaan parannettu. Vuoden 2017 aikana keskeisten liikennepoliittisten päätösten valmisteluun on vaikutettu ennakoivasti ja tuloksellisesti niin EU- kuin kansainvälisellä tasolla.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Eeva Ovaska, ylitarkastaja, liikenne- ja viestintäministeriö
Saara Jääskeläinen, liikenneneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

Tietoyhteiskuntakaari

HE 221/2013 vp – EV 106/2014 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

3. Eduskunta edellytti, että viestintämarkkinoiden sääntelyssä ja tietoyhteiskuntakaaren toimeenpanossa pyritään keskeisinä lähtökohtina sääntelyn ja hallinnollisen taakan vähenemiseen, palvelukehityksen mahdollistamiseen sekä alan investointien edistämiseen.

4. Eduskunta edellytti, että palvelujen käyttäjien oikeuksien, kuten yksityisyyden suojan ja luottamuksellisen viestin suojan säilymisestä sähköisissä palveluissa ja verkkoympäristössä huolehditaan kaikin keinoin ja mm. kyberturvallisuuden kehittämisessä pyritään erityisesti ottamaan näiden oikeuksien toteutuminen huomioon.

5. Eduskunta edellytti, että välitystietojen säilyttämistä viranomaistarpeisiin koskevan sääntelyn arviointia varten perustetaan laajapohjainen työryhmä, jonka tulee tehdä kattava selvitys viranomaisten tarpeista, tietojen säilyttämisestä sekä säilyttämisen yksityisyyden suojaan liittyvistä kysymyksistä. Työn pohjalta tulee tehdä arvio kyseisen sääntelyn mahdollisista muutostarpeista ja tarvittaessa laatia muutosehdotukset ilman tarpeetonta viivästystä.

6. Eduskunta edellytti, että liikenne- ja viestintäministeriö antaa edellä kuvattujen verkkoneutraliteetin, sääntelyn vähenemisen ja alan investointien sekä luottamuksellisen viestin suojan toteutumisen näkökulmista liikenne- ja viestintävaliokunnalle selvityksen viimeistään 1.9.2017 mennessä.

3. Liikenne- ja viestintäministeriö toimitti eduskunnalle 30.8.2017 selvityksen tietoyhteiskuntakaaren (917/2014) toimivuudesta ja vaikutuksista (O 42/2017 vp). Selvityksen keskeinen sisältö voidaan tiivistää seuraavasti:

Verkkoneutraliteetin tilanne on pysynyt Suomessa hyvänä. EU:n sähköisen viestinnän sisämarkkina-asetusta (EU 2015/2120) on sovellettu suoraan jäsenmaissa 30.4.2016 alkaen. Asetuksen johdosta verkkoneutraliteettia koskeva tietoyhteiskuntakaaren 110 § muutettiin viittaus- ja valtuutussäännöksi kesällä 2016 (laki 456/2016). EU-ase-

tuksen periaatteena on tiukka verkon neutraliteetti eli liikenteen tasapuolisen kohtelun periaate, josta poikkeaminen on sallittu vain tarkasti rajatuin perustein. EU-asetuksella on ollut Suomessa jonkinasteista vaikutusta liittymien ja palvelujen tuotteistukseen ja sopimusvapauteen. Sääntelyn vaikutuksia seurataan ja mahdollisia epäkohtia ja muutostarpeita on tarkoitus tuoda esille EU-tason uudelleentarkastelussa huhtikuuhun 2019 mennessä.

4. Hallitusohjelman toimeenpanosuunnitelman mukaisesti liikenne- ja viestintäministeriössä keväällä 2016 hyväksytyssä tietoturvastrategiassa on määritelty tavoitteet ja toimenpiteet luottamuksen lisäämiseksi internetiin ja digitaalisiin toimintatapoihin. Strategian mukaisten toimenpiteiden täytäntöönpano ja seuranta on käynnissä liikenne- ja viestintäministeriössä.

5. Yksityisyydensuojan toteutumisesta sähköisissä palveluissa ja verkkoympäristössä tulee huolehtia kaikin keinoin. Sähköisen viestinnän välitystietojen säilytysvelvollisuutta on arvioitu eduskunnan edellyttämällä tavalla työryhmässä. Tämän työn lopputulosten perusteella ministeriö ei ole havainnut välittömiä muutostarpeita olemassa olevaan sääntelyyn.

6. Liikenne- ja viestintäministeriössä on tarkasteltu alkuperäisen tietoyhteiskuntakaaren voimaantulon jälkeen sen säännöksiä ja tunnistettu eräitä normeja, jotka eivät ole enää tarpeen ja jotka voidaan kumota. Normien keventämis- ja sujuvoittamistavoitteita edistetään huomattavan markkinavoiman sääntelyn ja loppukäyttäjien oikeuksia koskevan sääntelyn osalta myös EU-tasolla, sillä tietoyhteiskuntakaaren säännökset perustuvat merkittävässä määrin parhaillaan uudistettavana oleviin sähköistä viestintää koskeviin EU-direktiiveihin.

Teleyritysten investoinnit eivät tilastollisesti ole kasvaneet, mutta sääntelyn suoraa vaikutusta asiaan on vaikea arvioida.

Tämän lisäksi yhtenä tietoturvastrategian keskeisimpänä toimenpiteenä hallitus antoi 19.12.2017 esityksen eduskunnalle Euroopan unionin verkko- ja tietoturvadirektiivin kansallisesta täytäntöönpanosta (HE 192/2017 vp).

Johanna Tuohino, neuvotteleva virkamies, liikenne- ja viestintäministeriö
Maija Rönkä, ylitarkastaja, liikenne- ja viestintäministeriö
Sini Wirén, neuvotteleva virkamies, liikenne- ja viestintäministeriö

Uudet liikkumisvälineet

HE 24/2015 vp – EV 110/2015 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa jalankulkua avustavan tai korvaavan liikkumisvälineen sekä kevyen sähköajoneuvon käyttöä koskevien joko jalankulkijaa tai polkupyöräilijää koskevien säännösten rajanvedon toimivuutta ja vaikutusta liikenneturvallisuuteen, sekä että hallitus tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin liikenneturvallisuuden turvaamiseksi.

Uusien liikkumisvälineiden osalta tilanne vastaa pitkälti vuoden 2016 vuosikertomuksessa esitettyä, eli niiden käyttö on säilynyt edelleen rajallisena, eikä liikenneturvallisuuden liittyviä ongelmia ole esiintynyt.

Säännösten soveltamisesta kertyneiden kokemusten perusteella uusien liikkumisvälineiden käyttöön liittyviä säännöksiä on kuitenkin tarkennettu tarvittavilta osin eduskunnalle annetussa uutta tieliikennelakia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 180/2017 vp).

Hallitus seuraa jatkossakin uusien liikkumisvälineiden käyttöä osana lainsäädännön toimivuuden seurantaa, mutta nimenomaan uusiin liikkumisvälineisiin kohdistuvia toimenpiteitä ei ole nyt näköpiirissä.

Erik Asplund, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Sähköinen ensitunnistaminen

HE 74/2016 vp – EV 103/2016 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa sähköisen ensitunnistamisen toimivuutta ja kohtuuhintaisuutta erityisesti tunnistuspalveluiden markkinoiden liikkeellelähdön varmistamiseksi sekä tarvittaessa ryhtyy tunnistuspalveluiden markkinoiden liikkeellelähdön edellyttämiin toimenpiteisiin ennen luottamusverkoston käyttöönottoa.

Liikenne- ja viestintäministeriö on seurannut sähköisen ensitunnistamisen toimivuutta ja kohtuuhintaisuutta ja katsonut, että ensitunnistustietojen välittämisestä perityt korkeat hinnat vaikeuttavat olemassa olevien sähköisten tunnistusvälineiden hyödyntämistä uusien sähköisten tunnistusvälineiden hankkimisessa ja siten vaikeuttavat kilpailun toimivuutta ja markkinoiden kehitystä sekä jatkossa todennäköisesti myös luottamusverkoston kehittymistä.

Edellä esitetyn johdosta liikenne- ja viestintäministeriö valmisteli vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista annetun lain muuttamista koskevan hallituksen esityksen (HE 83/2017 vp), joka annettiin eduskunnalle kesäkuussa 2017. Lain 17 §:ään ehdotettiin viiden vuoden väliaikaista enimmäishintasäntelyä ensitunnistamista koskevan tiedon välittämiseksi. Ensitunnistamistietojen välittämistä tarvitaan, kun olemassa olevan vahvan sähköisen tunnistusvälineen avulla haetaan sähköisesti uutta vahvaa tunnistusvälinettä. Enimmäishintasäntelyllä pyritään edistämään sitä, että markkinoilla olisi tarjolla eri osapuolten tarpeisiin sopivia ja keskenään kilpailevia tunnistusvälineitä.

Väliaikainen lainmuutos (816/2017) tuli voimaan 15.12.2017. Viestintävirasto antaa päätöksen enimmäishinnasta laissa määriteltyjen rajojen mukaisesti.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Jenni Rantio, neuvotteleva virkamies, liikenne- ja viestintäministeriö

Luvanvaraista liikennettä koskevan sääntelyn noudattamisen viranomaisvalvonta

HE 161/2016 vp – EV 27/2017 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

1. Eduskunta edellyttää valtioneuvoston huolehtivan siitä, että luvanvaraista liikennettä koskevan sääntelyn noudattamisen viranomaisvalvonta säilyy tehokkaana ja lupasääntelyn keventämisen myötä ei synny harmaaseen talouteen tai markkinahäiriöihin liittyviä ilmiöitä.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi tiellä tapahtuvan ammattimaisen kuljettamisen määritelmää erityisesti harmaan talouden torjunnan osalta ja tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin liikennemarkkinoiden terveen ja tasapuolisen toimintaympäristön turvaamiseksi.

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa tiiviisti nyt säädettävän lakikokonaisuuden vaikutuksia ja ryhtyy tarvittaessa viipymättä toimiin sääntelyn muuttamiseksi. Valtioneuvoston tulee antaa liikenne- ja viestintävaliokunnalle kirjallinen selvitys lain vaikutuksista ja mahdollisista muutostarpeista viimeistään vuoden 2018 loppuun mennessä. Pidemmän aikavälin seuranta ja vaikutuksia koskeva selvitys tulee antaa valiokunnalle viimeistään vuoden 2022 loppuun mennessä.

1. Liikenteen turvallisuusvirasto, laissa säädettynä valvontaviranomaisena, valmistautuu sille 1 päivänä heinäkuuta 2018 siirtyviin uusiin tieliikenteen lupa- ja valvontatehtäviin. Valmistautumisessa on tiiviisti mukana elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista tehtävien mukana siirtyvät henkilöstön edustajat. Liikenteen turvallisuusvirasto on tehnyt vuosille 2018 ja 2019 valvontasuunnitelman, jota päivitetään joustavasti. Laki ei enää erikseen edellytä vuosittaista lupaedellytysten tarkistusta luvan haltijoilta, mutta on se koettu tehokkaaksi tavaksi valvoa toimijoita, ehkäistä harmaata taloutta ja taata tasapuoliset edellytykset toiminnanharjoittamiseen. Liikenteen turvallisuusviraston tavoitteena on lisätä valvonnan tehokkuutta jatkossa ottamalla siihen mukaan riskiperusteiseen valvontaan liittyviä elementtejä ja tehdä yhä tiiviimpää yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa.

2. Eduskunta edellytti lisäksi, että ammattimaisen kuljettamisen määritelmää ja sen vaikutuksia tullaan seuraamaan osana lain vaikutusten arviointia. Lisäksi eduskunta edellytti, että valtioneuvosto seuraa tiiviisti lakikokonaisuuden vaikutuksia. Lakikokonaisuuden ensimmäiset osa-alueet, jotka liittyivät tiedon avaamiseen, ovat tulleet voimaan 1.1.2018. Pääosa uudistuksista tulee kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä heinäkuuta 2018. Liikenteen turvallisuusvirasto on osaltaan varautunut tuottamaan ensimmäisen vaikutusarvion lain vaikutuksista jo syksyllä 2018 ja tämän jälkeen säännöllisesti. Vaikutuksia seurataan luonnollisestikin laskennallisesti todennettavien muutosten avulla, mutta Liikenteen turvallisuusvirasto seuraa myös yritysten ja asiakkaiden kokemuksia tutkimuksella, jonka nykytilaa kartoittava osuus tehtiin kesällä 2017 ja ensimmäinen muutoksen vaikutuksia arvioiva kokemus tarkasteleva osuus alkusyksystä 2018.

3. Liikenne- ja viestintäministeriö seuraa nyt säädettävän lakikokonaisuuden vaikutuksia ja antaa pyydetty kirjalliset selvitykset lain vaikutuksista liikenne- ja viestintävaliokunnalle määräaikoihin mennessä.

Elina Immonen, neuvotteleva virkamies, liikenne- ja viestintäministeriö

Ajoneuvolain, ajoneuvojen katsastustoiminnasta annetun lain ja ajoneuvojen yksittäishyväksynnän järjestämisestä annetun lain toimivuus

HE 9/2017 vp – EV 51/2017

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa lainsäädännön toimivuutta erityisesti liikenneturvallisuuden osalta.

Lakimuutokset tulevat voimaan keväällä 2018, eikä niiden toimivuudesta ja vaikutuksista voida tässä vaiheessa tehdä johtopäätöksiä. Liikenne- ja viestintäministeriö tulee seuraamaan lakimuutosten toimivuutta ja vaikutuksia muutosten tultua voimaan.

Joel Karjalainen, ylitarkastaja, liikenne- ja viestintäministeriö

Yleisradion hallintoneuvoston kertomus eduskunnalle yhtiön toiminnasta vuonna 2016

EK 19/ 2017 vp – K 7/2017 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellytti, että hallintoneuvosto seuraa ja edistää Yleisradio Oy:n riippumattomuutta, puolueettomuutta ja luotettavuutta jatkossakin.

Liikenne- ja viestintävaliokunta on 8.6.2017 antamassaan mietinnössä LiVM 12/2017 vp esittänyt, että eduskunta hyväksyisi Yleisradion hallintoneuvoston kertomuksen K 7/2017 vp eduskunnalle yhtiön toiminnasta vuonna 2016. Eduskunta hyväksyi kertomuksen 15.6.2017 ja edellytti, että hallintoneuvosto seuraa ja edistää Yleisradio Oy:n riippumattomuutta, puolueettomuutta ja luotettavuutta jatkossakin.

Yleisradion ylin päättävä elin on hallintoneuvosto. Sen 21 jäsentä valitsee eduskunta vaalikauden ensimmäisillä valtiopäivillä. Jäseniksi valitaan tiedettä, taidetta, sivistystyötä ja elinkeino- ja talouselämää tuntevia sekä eri yhteiskunta- ja kieliryhmiä edustavia henkilöitä. Yleisradion hallintoneuvosto päättää yhtiön arvoista. Viimeksi arvoista on päätetty syksyllä 2017 päätettäessä yhtiön strategiasta. Hallintoneuvoston päättämät arvot ovat luotettavuus, riippumattomuus ja ihmisen arvostaminen.

Yleisradion päätöksentekojärjestelmä on omiaan edistämään ohjelmien ja sisältöjen riippumattomuutta ja luotettavuutta, sillä sisältöjen julkaisemisesta päättävät hallituksen nimittämät sananvapauslain mukaiset vastaavat toimittajat. Vastaavien toimittajien päätöksentekoa ohjaavat lait sekä ohjelmien ja sisältöjen eettiset ohjeet, jotka edellyttävät, että Yleisradio toimii riippumattomasti ja niin, että mikään ulkopuolinen taho ei ohjaa journalismia.

Hallintoneuvosto saa myös säännöllisesti tutkimustulokset Yleisradion riippumattomuudesta. Kertomuksessaan eduskunnalle vuodelta 2016 todettiin muun muassa: alkuvuonna 2017 tehdyssä tutkimuksessa Yleisradion uutisiin luottavien osuus oli 86 prosenttia eli samalla tasolla kuin aiemmissa tutkimuksissa 2015–2016. Myös riippumattomuus on säilynyt tutkimusten mukaan lähes ennallaan, sillä Yleisradiota piti riippumattomana 47 prosenttiasuomalaisista kun vuotta aiemmin vastaava osuus oli 48 prosenttia.

Hallintoneuvosto on lisäksi syksyllä 2017 päättänyt linjauksinaan muun muassa: Yleisradiotoiminnan luotettavuus on tärkeä edellytys yhteiskunnan tarjoamalle mediapalveluille. Luotettavuus edellyttää ohjelmatoiminnan riippumattomuutta poliittisista ja taloudellisista intresseistä. Hallituksen nimittämät vastaavat toimittajat vastaavat itsenäisesti sisällöistä ja niiden julkaisemisesta. Journalistiset ja sisältöjä koskevat päätökset tehdään itsenäisesti ohjelmatoiminnassa.

Emil Asp, ylitarkastaja, liikenne- ja viestintäministeriö

1.8 Maa- ja metsätalousvaliokunta

Riistavahinkolain vaikutukset

HE 90/2008 vp – EV 198/2008 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 12.12.2008, että annettavan riistavahinkolain vaikutuksia seurataan ja että seurannan tuloksista toimitetaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys vuoden 2010 loppuun mennessä.

Maa- ja metsätalousministeriö toimitti vuoden 2010 loppuun mennessä selvityksen maa- ja metsätalousvaliokunnalle.

Selvityksessä todettiin, että riistavahinkolaissa ja -asetuksessa on otettu korostetusti huomioon erityisen merkittävien suurpetovahinkojen korvaaminen. Riistavahinkolain tuomat rakenteelliset uudistukset kuten vasahävikkikorvausjärjestelmä ja poikkeuksellisen suurten porovahinkojen korvaaminen luotiin erityisesti suurpetokantojen aiheuttamien vahinkojen aiempaa kattavamman korvauksen varmistamiseksi ja porotalouselinkeinon turvaamiseksi.

On kuitenkin tullut esille seikkoja, joita ei vuoden 2010 selvityksessä vielä ollut todettavissa. Riistavahinkolakiin on syytä tehdä suhteellisen nopeasti välttämättömät muutokset, täsmentää pykälää ja menettelyitä sekä pyrkiä keventämään kaikkien viranomaisten (erityisesti kuntien maaseutuelinkeinoviranomaisten) hallinnollista taakkaa. Tätä koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle vuonna 2018. Valmistelussa käsitellään myös poikkeuksellisten suurten porovahinkojen korvauselementin (ns. Lex Halla) poistoa tai muuttamista. Maa- ja metsätalousministeriö on käynnistänyt myös petovahinkoilmoitusten ja -hakemusten sähköistämishankkeen. Hanke on saatu sähköisen porovahinkoilmoituksen ja korvaushakemuksen osalta valmiiksi vuonna 2017. Hankkeen sähköinen vahingonilmoitus- ja korvaushakemusosio kotieläin-, viljelys- ja mehiläisvahinkoihin rajapintoineen on tarkoitus saattaa valmiiksi Maaseutuviraston Tukisovelluksen uusimisen yhteydessä vuosina 2018–2019. Tarkoituksena on nopeuttaa vahinkoilmoitusten saamista riistavahinkorekisteriin sekä keventää kuntien maaseutuelinkeinoviranomaisten tallennustyötä.

Jussi Laanikari, ylitarkastaja, maa- ja metsätalousministeriö

Maaseutu ja hyvinvoiva Suomi, valtioneuvoston selonteko

VNS 5/2009 vp – EK 7/2010 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 28.4.2010 selonteon johdosta seuraavan kannanoton, jossa edellytetään, että:

1. Hallitus huolehtii maaseudun infrastruktuurin ja palveluiden kehittämisestä asukkaiden ja elinkeinojen tarpeet huomioon ottaen siten, että maaseutu on yhdenvertaisessa asemassa koko maahan nähden.
2. Hallitus edistää maaseudun elinkeinoelämän kehittymistä siten, että perinteisten elinkeinojen rinnalla kehitetään erityisesti sellaisia aloja, joilla on

globaalisten muutosten seurauksena erityisvahvuuksia, esimerkkinä hajautettu uusiutuva energia ja puhdas ruoka.

3. Hallitus huolehtii maaseutua koskevan perustutkimuksen ja soveltavan tutkimuksen samoin kuin koulutuksen tarpeista siten, että ne voivat vastata uusiin, muun muassa globaaleista muutoksista johtuviin haasteisiin.

4. Hallitus ottaa valtiontaloudellisessa suunnittelussa huomioon maaseudun kehittämisen edellyttämät voimavaratarpeet ja ryhtyy toimenpiteisiin toimivamman yhteistyön luomiseksi eri hallinnonalojen viranomaisten välille saattaen samalla maaseutuvaikutusten arvioinnin ennakkotoimeksi kaikkeen sellaiseen kansalliseen päätöksentekoon, jolla on alueellisia vaikutuksia.

1.–4. Maa- ja metsätalousministeriö valmisteli yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) kanssa periaatepäätöksen maaseudun kehittämisestä, jonka TEM esitteli ja valtioneuvosto hyväksyi 24.2.2011. Maaseudun tulevaisuuden kannalta keskeiset haasteet, joihin periaatepäätöksellä pyritään vastaamaan, ovat:

1. Maaseudun väestön kaupunkeja nopeampaan ikääntymiseen varautuminen
2. Palvelujen saatavuuden varmistaminen maaseudulla
3. Liikenne- ja tietoliikenneinfrastruktuurin kattavuudesta ja kunnosta huolehtiminen
4. Maaseudun elinkeinojen elinvoimaisuuden edistäminen.

Kataisen hallitusohjelman mukaisesti kansallisen maaseutupolitiikan tehtävien hoito siirrettiin vuoden 2012 alussa maa- ja metsätalousministeriöstä työ- ja elinkeinoministeriöön. Edellä mainittujen ministeriöiden yhteisellä sopimuksella maaseutupolitiikan kansallisten tehtävien (mm. maaseutupolitiikan neuvosto, MANE, ent. maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä, YTR) ja lisäksi saaristoasiain neuvottelukunnan toiminta sekä niihin liittyvät resurssit on siirretty vuoden 2016 alusta maa- ja metsätalousministeriölle. Samalla on siirtynyt myös vastuu valtioneuvoston selonteon toteutuksen seurannasta.

Hallitus edistää lausumassa edellytettyjä toimia maaseudun infrastruktuurin, elinkeinoelämän kehittymisen sekä t&k&i-tarpeiden toteutusta ennen kaikkea alueellisesti ja paikallisesti toteutettavien maaseutu- ja koheesiopolitiikkaohjelmien tuella. Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2014–2020 sisältää resursseja ja mahdollisuuksia toimeenpanna alueellisia ja paikallisia strategioita maaseutualueiden elämän laadun, ympäristön ja elinkeinotoiminnan edistämiseksi. Alueellisesti tavoitteena on erityisesti maaseudun elinkeinotoiminnan ja työllisyyden edistäminen.

Myös rakennerahastojen (EAKR ja ESR) rahoituksesta merkittävä osa kohdistuu erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomen maaseutualueiden kehittämistoimenpiteisiin.

Valtuudet edellä mainitun sekä kansallisen kehittämisrahoituksen käytöstä ja päätöksenteosta on delegoitu pääosin alueille ja paikalliselle tasolle. Alueellisten strategioiden ja tavoitteiden mukainen toiminta tapahtuu eri hallinnonalojen ja maakuntien liittojen yhteistyönä. Alueellinen hallinnonalojen yhteistyö kaikissa maaseudun kehittämistoimissa on avainasemassa ja sitä korostetaan myös aluehallintoon kohdentuvassa ohjauksessa.

Valtioneuvosto asetti syksyllä 2017 Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarisen työryhmän Suomen harvaan asuttujen alueiden mahdollisuuksien parantamiseksi toimikaudelle 1.11.2017–30.9.2019. Työryhmän tavoitteena on esittää konkreettisia toimenpiteitä harvaan asuttujen alueiden elinvoimaisuuden vahvistamiseksi.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Christell Åström, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Riistanhoitomaksut

HE 237/2010 vp – EV 275/2010 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 25.1.2011, että riistanhoitomaksuista kertyvistä varoista nykyistä suurempi osuus osoitetaan riistanhoitoyhdistysten menoihin.

Eduskunnan lausuman mukaisesti riistanhoitoyhdistysten osuutta riistanhoitomaksuista on nostettu lainsäätämisen ajankohdan 18,5 prosentista asteittain.

Riistanhoitoyhdistysten osuus riistanhoitomaksuista oli vuoden 2013 talousarviossa 20 prosenttia, vuoden 2014 talousarviossa 22 prosenttia, ja vuosien 2015, 2016 ja 2017 talousarvioissa 23 prosenttia. Vuoden 2018 talousarviossa riistanhoitoyhdistysten valtionavustuksen määrä, 2,340 milj. euroa, säilyi vuoden 2017 tasolla. Lisäksi riistanhoitoyhdistysten toiminnan kehittämishankkeisiin arvioidaan myönnettävän noin 1 milj. euroa riistanhoitomaksun korotuksen johdosta kertyvistä lisävaroista.

Sami Niemi, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Pienteurastamojen lihan tarkastus

HE 293/2010 vp – EV 333/2010 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 1.3.2011, että pienteurastamoille lihan tarkastuksesta ja valvontatoiminnasta aiheutuvien kustannusten alentaminen toteutetaan siten, että hyöty kustannusten alenemisesta koituu täysimääräisesti pienteurastamoiden hyväksi, ja että kustannusten alenemisesta ja sen seurannasta toimitetaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys vuoden 2012 syyskuun loppuun mennessä.

Pienteurastamojen ja riistan käsittelylaitosten lihan tarkastus ja siihen liittyvä valvonta siirrettiin 1.9.2011 valtiolle. Siirron vaikutuksia koskevan selvityksen laati Helsingin yliopiston elintarvike- ja ympäristöhygienian laitos. Arviointiraportti sekä Elin-
tarvike- ja elintarviketurvallisuusviraston selvitys pienteurastamojen lihan tarkastuskustannuksista ja laitosten valvonnasta vuonna 2012 toimitettiin eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle 27.9.2012.

Elintarvike- ja elintarviketurvallisuusvirasto toimitti vuonna 2013 maa- ja metsätalousministeriön pyynnöstä lisäselvityksen, jonka mukaan elintarvikelain (23/2006) 70 §:n mahdollis-

tamaa valtion tukea on käytetty pelkästään pienteurastamoiden lihantarkastuskustannusten alentamiseksi. Lisäksi Elintarviketurvallisuusviraston maksullisista suoritteista annettua maa- ja metsätalousministeriön asetusta (1056/2012) muutettiin asetuksella (694/2014) siten, että valtion tukea käytetään myös pienteurastamoihin tehtävien hygieniavalvontakäyntien maksujen alentamiseen. Lihantarkastusmaksujen valtion tukea on jatkettu uudella Elintarviketurvallisuusviraston maksullisista suoritteista annetulla maa- ja metsätalousministeriön asetuksella (1161/2014). Asetuksen muutoksella (488/2016) on otettu huomioon sorkka- ja kavioläinten pienteurastamoiden enimmäisteurastusmäärien nostaminen. Elintarviketurvallisuusviraston maksullisista suoritteista annetun ja vuotta 2018 koskevan maa- ja metsätalousministeriön asetuksen (1425/2016) sisältö on pienteurastamoiden osalta säilynyt ennallaan.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Anna-Maija Grönlund, eläinlääkintöylitarkastaja, maa- ja metsätalousministeriö

Kaupallisen kalastuksen vakuutustuki

HE 129/2012 vp – EV 151/2012 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

2. Eduskunta edellytti, että hyljekantojen hoitosuunnitelma päivitetään.

2. Maa- ja metsätalousministeriö on tulosohjannut Itämeren hyljekantojen hoitosuunnitelman päivityksen Suomen riistakeskuksen tehtäväksi vuonna 2018.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Maija Mela, vanhempi hallitussihteeri, maa- ja metsätalousministeriö

Janne Pitkänen, ylitarkastaja, maa- ja metsätalousministeriö

Viljelylohkojen hyväksytty pinta-ala

HE 156/2012 vp – EV 7/2013 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 12.2.2013, että viljelylohkojen hyväksytyn pinta-alan muuttumisesta tukihakemusten käsittelyn aikana tai sen jälkeen aiheutuvien epäoikeudenmukaisten seuraamusten estämiseksi Suomi ajaa EU:n maatalousuudistuksessa tukihakemusten esitetyille (digitoiduille) viljelylohkotiedoille virallista asemaa hallinnon hyväksymänä pinta-alana.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy kaikkiin mahdollisiin kansallisiin toimiin, jotta maataloustuottajien oikeusturva taataan pinta-alojen ajantasauksissa ja että tuottajien asema turvataan muutoinkin säännösten soveltamisessa.

1.–2. Maa- ja metsätalousministeriö on pyrkinyt eri tavoin edistämään hallinnon hyväksymän pinta-alan palauttamista EU-asetuksiin. Komission kanssa on useissa yhteyksissä nostettu esiin digitointiin ja pinta-alojen muutoksiin liittyvät ongelmat.

Maa- ja metsätalousministeriö on myös komissiolle lähettämissään kirjeissä, mm. maatalouskomissaari Phil Hoganin pyyntöön toimittaa ehdotuksia yhteisen maatalouspolitiikan (YMP) yksinkertaistamiseksi ja kommentoidessaan varainhoitoasetuksen uudistamisen yhteydessä esitettyjä yhteisen maatalouspolitiikan perusasetusten yksinkertaistamismuutoksia (ns. Omnibus-asetus), tuonut esiin ongelmia ja esittänyt mm. hallinnon hyväksymän pinta-alan palauttamista EU-säädöksiin. Maa- ja metsätalousministeriön johto on myös muissa hallinnollisen taakan vähentämistarpeeseen liittyvässä kirjelmöinnissä ja tapaamisissa komission virkamiesjohdon kanssa ottanut asiaa esille.

Maataloushallinnon asettaman peltolohkorekisterin selvityshankkeen (MMM031:00/2014) johtopäätöksissä tuodaan esiin kehittämistyökaluja pinta-aloihin liittyvissä prosesseissa ja moniin toimenpiteisiin on jo ryhdyttykin.

Selvityksen johtopäätösten mukaan Euroopan unionin lainsäädännön kehittäminen on keskeisessä roolissa pinta-alamuutosten vähentämiseksi, koska peltolohkolle ei ole määriteltävissä absoluuttisesti yhtä ja ainoaa oikeaa pinta-alaa. Mittaukseen vaikuttavat aina monet eri tekijät, mm. viljelijän viljelytoimenpiteet, erilaiset mittausvälineet ja menetelmät, mittaajan tulkinnat viljelyalan ulottuvuudesta yms. Selvityksen mukaan YMP:n yhteydessä EU-säädöksiin saatu 2 %:n marginaali, jolla pyritään peltolohkorekisterin pinta-alojen muutostarpeiden vähentämiseen rekisterin ajantasaisuudessa, tulisi olla Suomen peltolohkojen koko huomioon ottaen korkeampi. Toisaalta on muistettava, että selkeät virheet joudutaan edelleen korjaamaan ilman toleransseja. Näkyvät tukikelvottomat alueet tulee poistaa peltolohkorekisteristä, koska muutoin rekisterin laatu vähitellen heikkenee.

Peltolohkorekisteri on keskeinen väline, jonka perusteella komissio arvioi jäsenmaan hallinto- ja valvontajärjestelmän luotettavuutta ja kykyä suojata EU:n rahastoja riskeiltä, joten peltolohkorekisterin laadusta ja luotettavuudesta ei selvityksen mukaan ole syytä tinkiä. Useat jäsenmaat ovat saaneet ko. rekisterin puutteista jopa useiden kymmenien miljoonien eurojen rahoituskorjauksia. Tämä tarkoittaa sitä, että EU:n komissio voi rekisterin puutteiden ja virheiden vuoksi jättää maksamatta jäsenmaalle suuren määrän EU-rahoitusta. EU-säädösten lähtökohtana on, että viljelijä on itse vastuussa ilmoittamisestaan pinta-alosta, eikä hallinnon hyväksymää pinta-alaa säädöksissä tunneta.

YMP:n viimeisessä uudistuksessa on saatu EU-asetuksiin kaikkiin tuki- ja korvausmuotoihin yhtenäinen 100 euron takaisinperintäraja. Myös tämä auttaa osaltaan pienien pinta-alamuutosten hallinnoinnissa siten, että myös viljelijöiden taakkaa näissä takaisinperintäselvityksissä voidaan keventää. Toimijoiden koulutus nähtiin selvityksessä osaamistason parantamisen, osaamistason yhdenmukaistamisen ja laadun parantamisen tärkeäksi keinoksi. Pinta-alavalvonta- ja digitointiprosessien osallisten koulutusta on tarpeellista jatkaa ja tehostaa.

Maataloushallinnon ja maanmittauslaitoksen yhteistyö kuvien hankintaan, mittaukseen ja sen tekniikkaan liittyvissä asioissa on ollut keskeisessä asemassa ja sen merkitys on jatkossakin tärkeä. Maanmittauslaitos kehittää muun muassa laserkeilausaineistoon perustuvaa nykyistä tarkempaa korkeusmallia. Peltolohkojen ulkorajojen kartoittaminen maastotietojen ajantasaistuksen yhteydessä on aloitettu maanmittauslaitoksessa ja tämän työn hyödyntämismahdollisuudet peltolohkorekisterin osalta ovat selvityksen alla.

Vaikuttaminen vuonna 2021 alkavan rahoituskauden linjauksiin on käynnissä. Vaihtoehtoisena valvontamenetelmänä komissio esittää jo kuluvalle rahoituskaudelle peltovalvontojen yksinkertaistamista uutta teknologiaa hyödyntämällä. Valvonnassa hyödynnettäisiin Sentinel-satelliittien tuottamaa aineistoa tai muuta vastaavanta-soista aineistoa ja tämän aineiston koneellista analysointia ja luokittelua. Tämän valvontamenetelmän toivotaan avaavan ovia myös kohti kokonaisvaltaisempaa ja riskiperusteisempaa analysointia tukiehtojen täyttymisestä pienten, muun muassa pinta-alan liittyvien, virheiden havainnoinnin sijaan.

Mirja Kiviranta, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Metsälain muutos

HE 75/2013 vp – EV 175/2013 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 10.12.2013 varmistamista lakia alemman tason säännöksillä, etteivät vesat ja siemensyntyiset lehtipuut tavoita havupuuvaltaisilla taimikoilla, muun muassa kuusitaimikoilla, istutustaimien keskipituutta.

2. Eduskunta edellytti, että selvitetään vaikutukset siirtymisestä metsälain 11 §:n mukaisten, maanomistajalle taikka hallinto-oikeuden tai muun sellaisen erityisen oikeuden haltijalle aiheutuvien taloudellisten menetysten arvioinnissa kuntakohtaisesta tarkastelusta metsäkiinteistökohtaiseen tarkasteluun.

1. Valtioneuvoston asetus metsien kestävästä hoidosta ja käytöstä sisältää 9 §:n 2 momentin, jossa säädetään taimikon perustamista haittaavien puiden ja pensaiden poistamisesta. Asetuksen 9 §:n 2 momentin mukaan katsotaan metsälain 8 §:n 2 momentissa tarkoitetuiksi taimikon perustamista haittaaviksi puiksi tai pensaisiksi havupuuvaltaisissa taimikoissa siemen- ja vesasyntyiset lehtipuiden taimet, jotka haittaavat taimikon jatkokehitystä.

Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio arvioi vuonna 2014 metsälain metsänuudistamisvelvoitteen toteutumista taimikon jatkokehityksen osalta. Arvioinnin yhteenvedossa todetaan, että metsälailta ja alemman tason säännöksillä sekä metsänhoidon suosituksilla ja metsätalouden edistämistoiminnalla pystytään varmistamaan istutus-taimikoiden varhaishoito ja näin turvaamaan taimikoiden kasvatettavan puuston kehittyminen siten, ettei lehtipuuvesakko tukehauta istutustaimia. Kestävän metsätalouden määräaikainen rahoituslaki (34/2015) tuli voimaan kesäkuussa 2015. Määräaikaiseen rahoituslakiin sisältyy uutena työläjina taimikon varhaishoito, joka tukee osaltaan kasvatettavan taimikon jatkokehitystä. Vuonna 2017 taimikon varhaishoidon tukea myönnettiin 49 086 hehtaarille.

Taimikoiden metsänhoidollista laatua ja laadun kehitystä seurataan osana valtakunnallista metsien inventointia. Inventoinnin perusteella voidaan todeta, että metsänhoidolliselta laadultaan hyvien ja tyydyttävien taimikoiden osuus taimikoiden kokonaispinta-alasta on kasvanut metsälain muutoksen voimaantulon jälkeen. Maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan asia ei edellytä toimenpiteitä, mikäli seuranta ei jatkossa osoita merkittävää heikentymää taimikoiden laadussa.

2. ”Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio arvioi vuonna 2014 vaikutuksia siirtymisestä taloudellisen menetyksen arvioinnissa kuntakohtaisesta tarkastelusta metsäkiinteistökohtaiseen tarkasteluun. Arvioinnin yhteenvedossa Tapio toteaa, että vähäisen haitan raja kertaantuu, kun omistajalla on saman kunnan alueella useita metsäkiinteistöjä, joilla on 10 §:n kohteita. Tilastoihin perustuvan arvion mukaan tällaisia on alle 10 % metsänomistajista. Arvioinnissa kuitenkin todetaan, että kokonaisuuden kannalta merkittävä on eduskunnan metsälakiin tekemä muutos, joka laskee vähäisen haitan ylärajan 4 000 eurosta 3 000 euroon. Siten valtaosalla metsänomistajista muutos taloudellisten menetysten arvioinnissa ei aiheuta negatiivisia taloudellisia vaikutuksia: vähäisen haitan raja pysyy ennallaan tai pienenee..”

Asia ei enää anna enää toimenpiteisiin.

Matti Mäkelä, ylitarkastaja, maa- ja metsätalousministeriö

Satovahinkovakuutusten vakuutusmaksuvero

HE 143/2013 vp – EV 196/2013 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 17.12.2013, että mahdollisuudet vakuutusveron välttämiseksi tai palauttamiseksi uudessa korvausjärjestelmässä selvitetään mahdollisimman nopeasti ottaen huomioon veron vaikutukset maatalouden kannattavuuteen ja tuottajien kiinnostukseen vakuutuksen ottamiseen.

Vakuutusmaksuveron suuruus maatalouden vahinkovakuutuksissa on 24 % vakuutusmaksusta. Maa- ja metsätalousministeriön rahoittamassa AtRisk -tutkimushankkeessa (2012–2015) selvitettiin vakuutusmaksuveron mahdollista tuottoa valtiolle sekä veron vaikutusta satovahinkovakuutusten kysynnälle. Tutkimuksen mukaan vero vakuutuksen hintaa lisäävänä tekijänä vähentää vakuutuksen kysyntää. Valtion rahoittaman satovahinkokorvausjärjestelmän loputtua vuodesta 2016 vakuutusyhtiöt ovat tarjonneet satovahinkovakuutuksia kasvun kannalta epäedullisten säiden aiheuttamien vahinkojen varalle. Vakuutusyhtiöiltä saadun tiedon mukaan vain 1–2 % Suomen viljellystä peltoalasta oli vakuutettuna vuonna 2017.

Maa- ja metsätalousministeriö on uudistanut esityksensä valtiovarainministeriölle vakuutusmaksuveron poistamiseksi satovahinko-, kasvintuhooja- ja eläintautivakuutuksilta mahdollisimman pian, mutta viimeistään siinä vaiheessa, kun EU:n uusi rahastokausi käynnistyy vuoden 2020 jälkeen. Hallitus on päättänyt vuoden 2017 kolmannen lisätalousarvioesityksen yhteydessä, että hallitus selvittää kevään 2018 kehysriihen mennessä mahdollisuuden eräistä vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta annetun lain (664/1966) muutokseen, jolla satovahinkovakuutukset vapautetaan vakuutusmaksuverosta joko suoran vapautuksen tai palautusjärjestelmän kautta. Selvityksessä huomioidaan EU:n maatalouspolitiikan tuleva uudistus sekä tarve toteuttaa järjestelmä valtiontalouden kannalta kustannusneutraalisti.

Anne Vainio, maatalousylitarkastaja, maa- ja metsätalousministeriö

Metsäpoliittisen selonteon toimeenpano

VNS 1/2014 vp – EK 13/2014 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 20.5.2014 selonteon johdosta seuraavan kannanoton:

1. maamme luontaisia edellytyksiä ja metsäalan osaamista nykyistäkin tehokkaammin hyödyntämällä vahvistetaan maamme asemaa maailman johtavana metsämaana;
2. maamme metsät kattavalla kestäväällä hoidolla ja hyödyntämisellä mahdollistetaan puun käytön lisääminen ja edistetään ilmastonmuutokseen sopeutumista ehkäisten ilmastonmuutoksen haittavaikutuksia – metsien hoidon ja käytön tulee olla hyväksyttävää ja tavoiteltavaa;
3. metsien monipuoliseen käyttöön perustuvaa aktiivista yrittäjyyttä edistetään muun muassa helpottamalla sukupolvenvaihdosten toteuttamista sekä edistämällä yhteismetsien muodostumista, joilla toimenpiteillä samalla ehkäistään metsälöiden pirstoutumista;
4. metsäalan kilpailukykyä lisäämällä luodaan edellytykset alan uusille investoinneille ja puunkäytön lisäämiselle;
5. metsäalan uudistumisen ja monipuolistamisen tueksi vahvistetaan monitieteistä tutkimusta ja
6. panostetaan nykyistä voimakkaammin ja määrätietoisemmin aloitteellisuuteen, koordinaatioon, johdonmukaisuuteen ja laaja-alaiseen vaikuttamiseen EU:n ja kansainvälisen metsä- ja ympäristöpolitiikan metsiä koskevien asioiden valmistelussa metsien monipuolisen käytön varmistamiseksi.

1–6. Valtioneuvosto hyväksyi helmikuussa 2015 Kansallinen metsästrategia 2025:n, joka linjaa metsäalan tärkeimmät tavoitteet ja hankkeet metsäalan kasvun, kilpailukyvyn ja uudistumisen edistämiseksi. Metsästrategian linjaukset pohjautuvat metsäpoliittiseen selontekoon ja eduskunnan siitä tekemiin kannanottoihin. Strategia sisältää vision, strategiset päämäärät, tavoitteet mittareineen sekä strategisesti tärkeistä hankkeista muodostetun hankesalkun.

Metsästrategian hankkeita on toteutettu maa- ja metsätalousministeriön johdolla osana hallitusohjelman toimeenpanoa. Metsäala on kokonaisuudessaan kehittynyt vuonna 2017 suotuisasti. Metsäalan toimintaympäristö on suhteellisen kilpailukykyinen, mikä näkyy uusina investointeina, metsäalan uudistumisena ja puun käytön lisääntymisenä. Muun muassa EU:n ilmastopolitiikan valmisteluun on vaikutettu määrätietoisesti ja johdonmukaisesti. Lisäksi puumarkkinat toimivat ennustettavasti, yhteismetsien määrä kasvaa, Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä annetun lain muutos mahdollistaa metsävaratiedon käytön tehostumisen ja metsätilojen sukupolvenvaihdosten edistämiseen on luotu kannustimet.

Marja Kokkonen, metsäneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Vähämerkityksisen tuen myöntämistä koskeva rekisteri

HE 138/2014 vp – EV 219/2014 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että tuki Pohjois-Suomen vajaatuottoisten ja vajaa-puustoisten metsien uudistamiselle otetaan erillisen valmistelun jälkeen mahdollisimman pikaisesti käyttöön ja että samassa yhteydessä luodaan eri viranomaiset kattava vähämerkityksisen tuen myöntämistä koskeva rekisteri.

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Eduskunnan lausuman johdosta on selvitetty, ettei eri viranomaiset kattavaa vähämerkityksisen tuen myöntämistä koskevaa rekisteriä ole tarkoituksenmukaista lähteä valmistelemaan. Sellaisen valtakunnallisen rekisterin kustannukset olisivat erittäin suuret suhteessa rekisteristä saataviin hyötyihin.

Kukin tuensaaja vastaa jatkossakin vastaanottamansa vähämerkityksisen tuen ilmoittamisesta tukea myöntävälle viranomaiselle, joka näiden ilmoitusten perusteella seuraa vähämerkityksisten tukien tukikaton täyttymistä.

Otaen huomioon tuensaajien yhdenvertaiseen kohteluun liittyvät seikat, käytettävissä olevien määrärahojen rajallisuus metsätalouden toimenpiteisiin sekä vähämerkityksiseen tukeen liittyvän hallinnollisen työn lisääntyminen maa- ja metsätalousministeriö on arvioinut, ettei tässä valtion taloudellisessa tilanteessa ole edellytyksiä valmistella uutta erillistä metsätalouden tukijärjestelmää vähämerkityksisen tuen myöntämiseksi Pohjois-Suomen metsänuudistamisen. ”

Marja Hilska-Aaltonen, metsäneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Uudistetun maatalouspolitiikan toimeenpanoon liittyvät lausumat

HE 140/2014 vp – EV 229/2014 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 16.12.2014, että tukijärjestelmän pysyvän nurmen säilyttämisvelvoitteeseen liittyen, että maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnössä nurmikierron katkaisemisesta todettua noudatetaan tukisäännöksiä sovellettaessa.
2. Eduskunta edellytti edellyttää, että hallitus toimii aloitteellisesti EU:n maatalouspolitiikan yksinkertaistamiseksi ja tukien hallinnointiin liittyvän byrokratian karsimiseksi.
3. Eduskunta edellytti, että maatalouden suorat tuet, kansalliset tuet kuin myös Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmankin mukaiset tuet maksetaan ajallaan ja siinä aikataulussa kuin nykyisinkin, mikäli EU:n säännöksistä ei suoranaisesti muuta johdu.
4. Eduskunta edellytti esityksen pohjalta säädettävien lakien tulkinnan seuraamista ja maa- ja metsätalousministeriön varmistavan, etteivät lakien pe-

rusteella annettavat valtioneuvoston asetukset, ministeriön asetukset, Maaseutuviraston määräykset tai soveltamisohjeet ole ristiriidassa valiokunnan mietinnössä esitettyjen linjausten kanssa, ja että maa- ja metsätalousministeriö toimittaa valiokunnalle vuosittain selvityksen lakien soveltamisesta.

Laki Euroopan unionin suorista tuista maataloudelle annetun lain muuttamisesta (1356/2014) ja laki maatalouden tukien toimeenpanosta annetun lain muuttamisesta (1358/2014) ovat tulleet voimaan 1.1.2015.

1. Pysyvän nurmen säilyttämisvelvoitteeseen liittyen Maaseutuvirasto on ohjeistanut ilmeisen virheen säännön soveltamisesta niihin tapauksiin, joissa nurmi halutaan muuttaa takautuvasti vihantaviljaksi.

2. EU:n maatalouspolitiikan yksinkertaistamiseen ja tukien hallinnointiin liittyvän byrokratian karsimiseen liittyviä kohtia on asetettu maa- ja metsätalousministeriön EU-vaikuttamisen prioriteeteiksi vuodelle 2015 ja 2016. Maatalouskomissaari Hoganin pyyntöön yksinkertaistamishdotuksista on vastattu laajalla konkreettiset asetusmuutokset ja perustelut sisältävällä koosteella. Näiden ehdotusten etenemiseen vaikuttaminen eri tasoilla oli keskeinen tavoite vuoden 2017 EU-vaikuttamisessa.

Komissio on keväällä ja kesällä 2015 tehnyt ja saattanut voimaan ensimmäiset konkreettiset ehdotuksensa yksinkertaistamiseksi. Muutokset toteutettiin asetuksilla (EU) 2015/747 ja (EU) 2015/1383 sekä neljän komission antaman työasiakirjan muuttamisella. Yksinkertaistamistyötä jatkettiin muuttamalla täytäntöönpanoasetusta (EU) N:o 809/2014 asetuksella (EU) 2015/2333 ja delegoitua asetusta (EU) N:o 639/2014 asetuksella (EU) 2016/141 muun muassa tuotantosidonnaista tukea koskevien sääntöjen yksinkertaistamiseksi vuodesta 2016 alkaen.

Valvontaseuraamusten yksinkertaistamiseksi annettiin vuonna 2016 komission delegoitu asetusta (EU) 2016/1393. Muutokset mahdollistavat muun muassa seuraamusten laskemisen ruokintapäivien perusteella sekä ns. keltaisen kortin lievemmän seuraamusikäytännön.

Komissio antoi suoriin tukiin kuuluvan viherryttämistuen säädösten yksinkertaistamishdotuksia vuonna 2016, mutta niiden merkitys Suomessa on vähäinen. Yleisen rahoitusasetuksen ja siinä yhteydessä muutettavien perusasetusten (Omnibus-asetus) käsittelyn yhteydessä saatiin voimaan tiettyjä yksinkertaistavia muutoksia. Suorien tukien perusasetuksen muutos mahdollistaisikin tiettyjä muutoksia muun muassa pysyvien nurmien sääntöjen soveltamiseen, kuten kynnön huomioon ottamisen pysyvän nurmen muodostumisen katkaisijana. Muutos vastaa osittain Suomen esityksiä, mutta eroaa niistä siten, että Suomi oli esittänyt kynnön sijaan mainintaa muokkauksesta. Sen jälkeen kun myös alempiasteisten säädösten sisältö on selvillä, arvioidaan muutosten toimeenpanomahdollisuudet Suomessa. Suomen ehdotukset tuotantosuuntaa vaihtaneiden yms. poikkeuksista pysyvän nurmen sääntöihin olivat pitkään mukana Omnibus-asetuksen muutosehdotuksissa, mutta neuvottelujen viime vaiheissa ne jäivät pois lopullisesta kompromissiratkaisusta. Vaikuttamista jatketaan alempiasteisten säädösten valmistelun yhteydessä.

3. Euroopan unionin lainsäädännöstä tulee vaatimus maksujen suorittamisesta vasta sitten kuin sekä hallinnollinen ja paikan päällä tehtävä valvonta on saatettu loppuun. Tähän on poikkeuksena ainoastaan maaseudun kehittämistuen ennakkomaksun mahdollisuus sen jälkeen kun hallinnolliset valvonnat on saatettu päätökseen. Näiden säännösten noudattamatta jättäminen johtaa EU-palautuksen keskeytykseen ja/tai

menettämiseen. Näiden menetysten välttämiseksi maksuaikataulut on sopeutettu voimassa oleviin Euroopan unionin säädöksiin. Lisäksi yhteisen maatalouspolitiikan (YMP) uudistus on tuonut vuonna 2015 käyttöön uusia tietojärjestelmiin rakennettavia elementtejä, jotka eivät mahdollista täysin samanlaista maksuaikataulua kuin aiempina vuosina. Muun muassa tietojärjestelmien rakentamista on priorisoitu siten, että saadaan maksuun mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ne tuet, joiden saajina on laajin joukko viljelijöitä. Rahoituskauden edetessä tilanne on kehittynyt ja vuoden 2017 EU:n suorien tukien tukimäärästä maksettiin joulukuussa 2017 noin 95 prosenttia. Suomi on aloitteellisesti ehdottanut yksinkertaistamista ja etsinyt yhteistyökumppaneita myös tukien maksatusmahdollisuuksien aikaistamiseksi. Suomi on edelleen yksinkertaistamishetimituksissaan, samoin kuin voimassa olevan asetuksen valmisteluvaiheessa, ehdottanut muun muassa mahdollisuutta suorien tukien ennakkomaksuihin hallinnollisten valvontojen perusteella. Omnibus-asetuksen yhteydessä tehdyn yksinkertaistamistyön tuloksena ohjelmaperusteisten tukien ennakoiden maksaminen on edelleen mahdollista samoilla aikatauluilla kuin aiemminkin.

Taloudellisen tilanteen vaikutuksesta EU:n lainsäädäntöön vuodelle 2017 tehtiin kahden aiemman vuoden tapaan poikkeus, mutta nyt vain jäsenvaltion perustellun pyynnön nojalla. Tämä poikkeus mahdollisti muun muassa sen, että luonnonhaittakorvauksen ennakkona voitiin 75 %:n sijaan maksaa 85 % korvauksesta lokakuun 2017 alussa. Muiden maksatusten toteutumaa on kuvattu kohdassa 4 mainitussa selvityksessä.

4. Maa- ja metsätalousministeriön lähtökohtana lakien soveltamisessa, niitä alempiasteisten säädösten antamisessa ja Maaseutuviraston ohjauksessa on ollut se, että tulokinnat ovat Euroopan unionin lainsäädännön mukaisia ja siten turvataan käytävissä olevin keinoin EU-rahoituksen täysimääräinen tulouttaminen. Maa- ja metsätalousministeriö on toimittanut 20.12.2017 eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvityksen HE 140/2014 vp kuuluneiden lakien soveltamisesta vuoden 2017 osalta (Dnro 2058/01.06.02/2017).

Arja-Leena Kirvesniemi, maatalousneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Ympäristökorvaukset Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmassa 2014–2020

HE 177/2014 vp – EV 230/2014 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Ympäristökorvauksen perustason alenemisen vaikeuttaessa jo viljelijöiden uuteen ympäristökorvausjärjestelmään sitoutumista eduskunta edellytti 16.12.2014, että järjestelmään ei sisällytetä uusia kansallisia lisäehtoja.

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan 2014–2020 sisältyvä maatalouden ympäristö-ilmastotoimenpide (ympäristökorvaukset) on uusi järjestelmä, jossa kuitenkin on vanhasta ympäristötuesta mukana hyväksi koetut elementit tarkemmin kohdennettuna. Koko tilaa koskeva ravinteiden tasapainoinen käyttö ei ole sisällöltään aiempaa perustoimenpidettä vastaava ja sen vuoksi myöskään korvaustaso ei voi olla sama kuin aiemmissa perustoimenpiteissä. Ympäristökorvauksissa on lisäksi useita lohkokohtaisesti valittavia toimia. Komissio hyväksyi Manner-Suomen maaseudun

kehittämishajelman 12.12.2014. Kevään 2015 ympäristökorvausten haku ylitti ennusteet niin pinta-alojen kuin hakijoiden määrän osalta.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.”

Tiina Malm, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Yhteisalueen muutostarpeiden arviointi

HE 192/2014 vp – EV 353/2014 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

1. Eduskunta edellyttää osakaskuntia koskevan yhteisalueen (758/1989) muutostarpeiden arvioimista osakkaiden keskinäisen yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja osakaskuntatoiminnan kehittämiseksi.

2. Eduskunta edellyttää, että kalastuslain 13 §:n mukaisen lupajärjestelmän käytännön toimivuutta kaupallisten kalastajien kalavesien saantiin sekä kotimaisen pyydetyn kalan tarjontaan seurataan ja vaikutusten arvioinnista toimitetaan selvitys maa- ja metsätalousvaliokunnalle kolmen vuoden kuluessa lain voimaantulon jälkeen.

1. Yhteisalue on kahteen tai useampaan kiinteistöön tietyn oikeusperusteen mukaan kuuluva rekisteriyksikkö, joka merkitään kiinteistörekisteriin ns. muuna rekisteriyksikkönä (Kiinteistörekisterilaki 2 §). Yhteisen alueen osakkaina olevien kiinteistöjen eli ns. osakaskiinteistöjen omistajat muodostavat yhteisen alueen osakaskunnan, jonka tehtävänä on huolehtia yhteisen alueen hallinnosta ja aluetta koskevien muiden asioiden hoidosta. Yhteisen alueen osakaskiinteistölle kuuluva osuus yhteisestä alueesta on osa osakaskiinteistön alueellista ulottuvuutta.

Yhteisten alueiden käyttöön ja hallintoon sovelletaan yhteisaluealakeia (YhtAIL 758/1989). Lakeia sovelletaan yhteisten alueiden hallintaan, jos muussa lainsäädännössä ei ole erikseen toisin säädetty tietyn tyyppisen toiminnan osalta. Muun muassa yhteinen vesialue kuuluu lain soveltamisalaan siltä osin kuin sen hallinnoinnista ei ole kalastuslaissa tai muussa laissa toisin säädetty.

YhtAIL sisältää säännökset yhteisen alueen toimielimistä, päätöksenteosta, hallinnomisesta, maksujen määräämisestä ja muutoksenhausta toimielinten päätöksiin. Yhteisaluealakein tehtävänä on siten käytännössä luoda puitteet tietyn tyyppisen yksityiseen omaisuuteen kuuluvan omaisuuserän hallintaan ja varmistaa kunkin yksittäisen kiinteistön omistajan oikeusaseman turvaaminen kiinteistöille yhteisesti kuuluvien alueiden hallinnointiin liittyvissä kysymyksissä.

Hallituksen esitystä uudeksi kalastuslakeiksi (HE 192/2014) koskevassa vastauksessaan (EV 353/2014) eduskunta on kiinnittänyt huomiota voimassaolevan yhteisaluealakein toimivuuteen laille asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Eduskunta edellyttää mainittuun vastaukseen sisältyvässä lausumassaan ”osakaskuntia koskevan yhteisaluealakein (758/1989) muutostarpeiden arvioimista osakkaiden keskinäisen yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja osakaskuntatoiminnan kehittämiseksi.”

Yhteisäluelain muutostarpeiden arviointi

Eduskunnan lausumassaan edellyttämän arvioinnin toteuttamiseksi maa- ja metsätalousministeriö pyysi 28.6.2016 päivätyllä kirjeellä 38:aa yhteisäluelain soveltamisalan kannalta keskeistä tahoja esittämään kirjallisesti näkemyksensä mahdollisista lausumassa tarkoitetun tyyppisistä yhteisäluelain muutostarpeista. Lausuntopyyntöön sisältö oli muotoiltu vastaamaan tarkoin eduskunnan lausumassaan esille nostamaa näkökulmaa, ja lausunnonantajia pyydettiin nimenomaisesti arvioimaan yhteisäluelain muutostarpeita osakkaiden keskinäisen yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja osakaskuntatoiminnan kehittämiseksi.

Lausunto pyydettiin seuraavilta tahoilta: Maanmittauslaitos, Lapin kalatalouskeskus, Pohjois-Savon kalatalouskeskus, Metsähallitus, Pohjois-Savon ELY, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK, Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC, Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö, Kalatalouden Keskusliitto, Akujärven lohkokunnan vedet, Elimäen Vilpulan jakokunta, Haapaselän osakaskunta, Huttulan osakaskunta, Jurvan jakokunta, Kemijärven yhdistetty jakokunta, Korkalon osakaskunta, Korkeakosken osakaskunta, Laitilan Untamalan osakaskunta, Lappfjärds fiskelag, Lappfjärds skifteslag, Lautiosaaren yhteisalueen osakaskunta, Lipinlahden kalaveden osakaskunta, Marttisen-Siekkisen osakaskunta, Molpe bys skifteslag, Nämptnäs Sammfälligheter, Pietolansaa-ren osakaskunta, Pohjois-Sysmän osakaskunta, Pulkkilan jakokunta, Rantasalo 10 osakaskunta, Roineen osakaskunta, Salon osakaskunta, Sirkan-Könkään osakaskunta, Sotjalan osakaskunta, Sundom samfällighet, Tertunselän osakaskunta, Vesalan maa-osakaskunta, Ylsöbäck samfällighet,

Lausuntoja asiassa saatiin määräjän loppuun mennessä 11 kappaletta. Lausunnon antoivat Etelä-Suomen aluehallintovirasto, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto, Maanmittaus-laitos, Metsähallitus Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK r.y., Kalatalouden keskusliitto, Suomen Vapaa-ajan kalastajien Keskusjärjestö, Tenon kiinteistönomistajat r.y., Rantasalo 10 osakaskunta, Laitila-Untamalan osakaskunta sekä Pietolansaa-ren osakaskunta.

Yhteenveto lausuntopalautteesta

Maa- ja metsätalousministeriö on pitänyt lausuntopalautteen arvioinnissaan lähtökohtana yhteisäluelain toimivuutta sen koko soveltamisalan kannalta. Riippumatta siitä, että nyt käsillä oleva eduskunnan lausuma on syntynyt kalastuslain hyväksymiskäsittelyn yhteydessä käytännössä tiettyihin yksityiskohtaisiin kalastusta koskeviin kysymyksiin liittyen, ei arviointia yhteisäluelain yleisestä toimivuudesta ole mahdollista tehdä ottaen huomioon lain soveltamisalasta vain tämä yksi osa-alue. Yhteisäluelain järjestelmä liittyy yksityisen vesialueen hallinnoinnin kautta keskeisesti kalastusta koskeviin kysymyksiin, mutta varsinaista kalastuksen järjestämistä ja siihen liittyviä erityiskysymyksiä ei ole mahdollista ratkaista yhteisäluelain kautta, vaan tätä koskien on olemassa omaa erityislainsäädäntöään (kalastuslaki 379/2015, kalastusasetus 1360/2015). Oikeusjärjestyksen selkeyden kannalta on oleellista, että kalastusta koskevista asioista säädetään kalastuslainsäädännössä.

Valtaosa lausunnonantajista piti saadun palautteen perusteella yhteisäluelakia perusrakenteeltaan toimivana eduskunnan lausumassa keskiössä olleiden osakkaiden yhdenvertaisuuden sekä osakaskuntatoiminnan kehittämisen näkökulmasta. Lausuntoihin sisältyvät muutos- ja parannusehdotukset koskivat useissa tapauksissa tiettyjä

säännöksiä ja yksityiskohtaisia kysymyksiä esimerkiksi osakaskunnan kokousten järjestämiseen sekä kokouskäytäntöihin liittyen. Niillä ei useinkaan ollut suoraa yhteyttä osakkaiden yhdenvertaisuuteen, tai lain yleiseen toimivuuteen suhteessa sen tavoitteena olevaan omistajien oikeuksien turvaamiseen yhteistä aluetta hallinnoitaessa. Lausunnoissa esitettyjen ehdotusten perusteella lain tiettyjä kohtia koskien todettiin olevan mahdollista tarvetta lain yksittäisten säännösten osittaiseen tarkistamiseen. Muun muassa lain 23 ja 23 a §:ien säännökset muutoksenhakuun ja oikeudenkäyntiin liittyen ovat lausunnoissa esitetyllä tavalla jossain määrin vaikeaselkoisia ja niiden yksinkertaistaminen voisi olla tarkoituksenmukaista.

Erityisesti osakaskunnan kokouskäytäntöihin liittyy toisaalta lain sisällöllisten ongelmien sijasta lausuntojen perusteella osakaskuntatoimijoiden keskuudessa myös epäselvyyksiä sekä suoranaisia väärinymmärryksiä lain tulkinnoista, sen oikeasta soveltamisesta sekä tiettyjen asioiden sisällyttämisestä muuhun, jo olemassa olevaan lainsäädäntöön. Tällaisissa tapauksissa kyse vaikutti useimmiten olevan tarpeesta ohjeistaa toimijoita lain tulkinnoissa sekä käytännön osakaskuntatoiminnan järjestämisessä. Itse lain sisällön muutoksiin näissä tapauksissa ei lausuntopalautteen perusteella vaikuttanut olevan tarvetta, vaan lain soveltamisen paremmalla ohjeistamisella sekä sitä koskevalla koulutuksella olisi mahdollista poistaa osa laissa oleviksi epäkohdiksi tulkituista ongelmista.

Esimerkkinä edellä mainitusta lain 10 §:ää koskien esitettiin lausunto, jonka mukaan järjestäytymättömän yhteisalueen kokouskutsun hoitaminen tulisi voida antaa Maanmittauslaitoksen sijasta osakkaan itse valitsevalle taholle. Näin on mahdollista lain mukaan tehdä jo nyt. Lain 10 §:n 2 momentin säännös on tarkoitettu Maanmittauslaitosta velvoittavaksi, ei rajaamaan järjestämisessä käytettäviä avustavia tahoja. Osakas voi huolehtia järjestämisvastuun hoitamisesta sopimalla asiasta vapaaehtoisesti valitsemansa ulkopuolisen tahon kanssa. Jos järjestämisessä halutaan käyttää apua, eikä vapaaehtoista sopimuskumppania löydy, lain 10 §:n 2 momentin säännös takaa sen, että osakas voi saada tarvitsemaansa apua. Maanmittauslaitos on osakkaan pyynnöstä velvoitettu toimimaan. Vastaavanlainen ongelma liittyy lausuntojen perusteella lain 14 §:n mukaisen äänileikkurin käyttöön. Edellä esitetyn tyyppiset ongelmat lain soveltamisessa tulisi pyrkiä poistamaan lainsäädäntöä koskevan koulutuksen ja osakaskuntien informoinnin kautta, ei kirjoittamalla laista nykyistä yksityiskohtaisempi. Tämä on oleellista erityisesti ottaen huomioon hallitusohjelman, jonka tavoitteina ovat sääntelyn sekä yksityiseen toimintaan kohdistuvan hallinnollisen taakan keventäminen.

Lausuntopalautteessa esitettiin, oletettavasti asian taustasta johtuen, jonkin verran myös kalastuslakia koskevia muutos- sekä parannusehdotuksia. Huolimatta siitä, että lausuntopyynnön taustalla oleva eduskunnan lausuma on annettu kalastuslain valmistelun yhteydessä, koskee se sisällöllisesti osakaskuntatoimintaa yleisesti sekä yhteis-alue lain järjestelmää kokonaisuudessaan. Näin ollen tässä muistiossa ei oteta kantaa sellaisiin lausunnoissa esitettyihin näkemyksiin, jotka koskevat nimenomaisesti kalastuslaissa tai muussa lainsäädännössä säänneltäviä tai säänneltäväksi esitettäviä kysymyksiä taikka yleisesti kalastuksen järjestämistä osana osakaskuntien toimintaa.

Lausuntopalautteen arvioinnissa on huomioitu myös se, että määräaikaan mennessä lausunnon asiasta jätti alle yksi kolmasosa lausuntopyynnön saaneista tahoista. Lain yleisen toimimattomuuden tai laajamittaisen tyytymättömyyden tilanteessa lausuntojen määrän olisi voinut olettaa kasvavan huomattavasti edellä mainittua suuremmaksi.

Maa- ja metsätalousministeriön johtopäätökset

Edellä esitetyn perusteella maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että osakkaiden yhdenvertaisuuden sekä osakaskuntatoiminnan kehittämisen näkökulmasta yhteisaluelakiin liittyy joitakin yksityiskohtaisia kysymyksiä, joiden osalta nykyisen lain sisältöä tai sanamuotoja olisi mahdollisesti tarpeen muuttaa. Tällaisten muutosten toteuttaminen olisi mahdollista lain mainittuja kysymyksiä koskevien yksittäisten säännösten tarkistamisella. Lausuntopalautteen perusteella lain varsinaiselle kokonaisuudistukselle, laajemmalle osittaisuudistukselle tai periaatteellisille sisältömuutoksille ei tässä vaiheessa havaittu olevan erityistä tarvetta tai edellytyksiä. Yhteisaluelaki täyttää yleisesti ottaen hyvin tehtävänsä. Lain perusrakenteen voidaan lausuntopalautteen perusteella edelleen arvioida toteuttavan osakkaiden yhdenvertaisuuden siltä edellytetyllä tavalla sekä mahdollistavan tehokkaan osakaskuntatoiminnan osakkaille kuuluvan yhteisomaisuuden hyödyntämiseksi ja sen arvon turvaamiseksi.

Pentti Lähteenoja, ylijohtaja, maa- ja metsätalousministeriö

2. Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Maa- ja metsätalousministeriö toimittaa selvityksen maa- ja metsätalousvaliokunnalle vuoden 2018 loppuun mennessä.”

Orian Bondestam, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Maaseudun kehittämisen tukemiseen liittyvän byrokratian karsiminen

HE 195/2014 vp – EV 200/2014 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 10.12.2014, että niin EU-lainsäädännön liikkumavara kuin kansallinenkin liikkumavara hyödynnetään täysimääräisesti byrokratian karsimiseksi siten, että tukien hallinnointi tulee kevyemmäksi kuin edellisellä tukiohjelmakaudella.

Valtioneuvoston asetukseen maaseudun hanketoiminnan tukemisesta (1174/2014) sisältyy niin sanotut yksinkertaistetut kustannusmallit, joita ovat kertakorvaus ja prosenttimääräiset korvaukset. Kertakorvaus keventää erityisesti pienten hankkeiden maksatushakemusten käsittelyä ja prosenttimääräiset korvaukset laajempien hankkeiden välillisten kustannusten käsittelyä. Näiden käyttöönoton arvioidaan vähentävän yksittäisten menotositteiden käsittelyä merkittävästi. Uutena hankemuotona on teemahanke, jonka tavoitteena on ennen kaikkea keventää pienten toimijoiden kehittämistoimia, mutta myös keventää hallinnollista työtä ELY-keskuksissa ja paikallisissa toimintaryhmissä, kun monia pieniä toimenpiteitä voidaan yhdistää ja käsitellä hallinnollisesti yhtenä hakemuksena.

Yksinkertaistetuista kustannusmenettelyistä säädetään EU:n yleisasetuksessa (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) N:o 1303/2013) ja ne koskevat kaikkia Euroopan rakenne- ja investointirahastoja (ERI-rahastoja). Syksyllä 2015 ilmeni komission tulkinta, jonka mukaan kertakorvausmenettely ei ollut toimeenpantavissa maaseutuohjelman menetelmänä. Kertakorvausmenettelyn käyttöönotto olisi vaatinut selvityksiä, jotka olisivat vieneet paljon aikaa, eivätkä olisi voineet olla kattavia. Maa- ja metsätalousministeriön teettämän ulkopuolisen arvioinnin mukaan ei ole mahdollista

tuottaa sellaisia laskelmia, jotka olisivat sopivat, kustannustehokkaat ja oikeudenmukaiset kaikille hakijoille. Muissa rahastoissa eli rakennerahastoissa ja meri- ja kalatalousrahastossa kertakorvaus-menettely on EU:n yleisasetuksen mukainen, yksinkertainen sekä hallinnolle ja tuensaajalle toimiva. Rakennerahastoissa hakijan on mahdollista laatia hakemukselleen kustannusarvio perusteluineen ja tuen myöntäjä tarkastaa, että se on kohtuullinen ja realistinen suhteessa hankkeen tavoitteisiin. Sen jälkeen, mikäli hankkeen tavoitteet ovat toteutuneet, tuki voidaan maksaa hakijalle kertakorvauksena, mikä vähentää sekä tuen saajan että hallinnon työtä. Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että maaseuturahaston kehittämishankkeiden ja yritystukien menettelyiden tulisi olla samanlaiset kuin vastaavissa hankkeissa muissa ERI-rahastoissa. Komissio antoi 14.9.2016 monivuotisen rahoituskehityksen 2014–2020 väliarvion. Se koostuu komission tiedonannosta sekä varainhoitoasetuksen ja sektorikohtaisen lainsäädännön muutosesityksistä. Ehdotuksella tuetaan kahta väliarvioinnin keskeistä tavoitetta: yksinkertaistamista ja joustavuutta.

Suomi on useassa otteessa nostanut esiin EU-vaikeuttamisessa sen, että yksinkertaistettujen kustannusmenettelyiden käyttö maaseuturahastossa on hankalampaa kuin muissa ERI-rahastoissa.

Maaseuturahaston kehittämishankkeita koskevat kertakorvausmenettelyt yhdenmukaistettiin muiden rahastojen vastaaviin toimenpiteisiin nk. omnibus-asetuksen muutoksella. Asetusmuutokset tulivat voimaan vuoden 2018 alusta.

Yritystukia koskevassa kansallisessa valmistelussa on pyritty yksinkertaistamaan tukijärjestelmää kokoamalla ja vähentämällä tukitoimenpiteitä ja luopumalla useista aiemmin erillisistä tukimuodoista. Hallinnollista taakkaa vähennetään myös ottamalla yrityksen perustamiseen myönnettävän tuen osalta käyttöön kertakorvaustyyppinen menettely. Tämä vähentää ja yksinkertaistaa ELY-keskusten käsittelemiä maksatushakemuksia ja lyhentää käsittelyaikoja. Tuettavan toimenpiteen toteuttamista koskevien määräaikojen väljentäminen oletettavasti vähentää määrääjän pidentämistä koskevia hakemuksia.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla tukien sähköisen asioinnin sekä hallinnoinnin työ etenee. Hyrrä-verkkoasiointipalvelun avulla toimeenpannaan Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014–2020 (maaseutuohjelma) mukaisia toimenpiteitä. Lisäksi Hyrrä on otettu käyttöön meri- ja kalatalousrahaston sekä Ahvenanmaan maaseutuohjelman tukien toimeenpanossa. Järjestelmän kehittämisessä keskeisenä tavoitteena on ollut sähköistää koko hanke-, yritys- ja rakennetukien sekä neuvontakorvauksen haku-, päätös- ja maksuprosessi sekä muut viranomaistoiminnallisuudet aina takaisinperintöihin ja hankkeiden seurantaan saakka. Tukiprosessien sähköistäminen on sujuvoittanut niin tuen hakijan kuin hallinnon työtä. Hyrrän kehittäminen jatkuu edelleen yhdessä maa- ja metsätalousministeriön kanssa sovitun priorisoinnin mukaisesti.

Kertakorvauksen käyttöönottoon liittyvä toimeenpanon valmistelu on käynnissä Maaseutuvirastossa. Tavoitteena on ottaa kertakorvaus käyttöön tietojärjestelmän muutostöiden, ohjeistusten valmistelun ja koulutusten jälkeen, kevään 2018 aikana.

Sanna Sihvola, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Aluehallintoa ja ympäristöterveydenhuoltoa koskevat rakenteelliset uudistukset

HE 235/2014 vp – EV 344/2014 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että aluehallintoa ja ympäristöterveydenhuoltoa koskevat rakenteelliset uudistukset tulee valtiovarainministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön toimesta toteuttaa välittömästi siihen sisällyttäen myös järjestelmä, jolla kunnaneläinlääkärien tekemästä työstä aiheutuvat valvontakustannukset korvataan valtion varoista kunnille yksinkertaista ja selkeää menettelyä käyttäen.

Laiksi eläimistä saatavista sivutuotteista annetun hallituksen esityksen käsittelyn yhteydessä eduskunta edellytti valtion korvaamien kunnaneläinlääkäreiden valvontakustannusten korvausjärjestelmän selvittämistä. Maa- ja metsätalousministeriön ja aluehallintovirastojen läänineläinlääkäreiden kokouksessa 13.11.2015 selvitettiin nykyisen korvausjärjestelmän toimivuutta ja muutostarpeita. Aluehallintovirastojen mukaan laskutusjärjestelmä toimii alkuvaikeuksien jälkeen hyvin ja tilanne on vakiintunut. Tulevasta aluehallintouudistuksesta johtuen ei järjestelmään tehdä tässä vaiheessa muutoksia. Perustettaville maakunnille siirretään tehtäviä aluehallintovirastoista ja kunnista. Maakunnat vastaavat ympäristöterveydenhuollosta 1.1.2020 lukien. Maakuntauudistuksen yhteydessä maakuntahallinnolle on tarkoitus osana valtion yleiskatteellista rahoitusta osoittaa rahoitus eläinlääkintähuollon valvontakustannusten kattamiseen. Tällöin nykyinen laskutusmenettely poistuisi ja maakunnat vastaisivat itse maksullisten suoritteiden laskutuksesta.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Pirjo Tomperi, lainsäädäntöneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Metsähallituksen uudelleenorganisointia koskeva lainsäädäntö

HE 132/2015 vp – EV 25/2016 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

2. Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousvaliokunnalle toimitetaan vuoden 2017 loppuun mennessä selvitys nyt säädettävän lainsäädännön vaikutuksista.

2. Maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön yhdessä laatima selvitys Metsähallitusta koskevan lainsäädännön vaikutuksista on toimitettu eduskuntaan joulukuussa 2017.

Uuden lain myötä Metsähallituksen yleistehtävä ei muuttunut, vaan tehtävänä on edelleen toimia valtion maa- ja vesialueiden haltijana. Suurin lain tuoma muutos on metsätalouden tulosalueen muuttaminen osakeyhtiöksi (Metsähallitus Metsätalous Oy), jota Metsähallitus hallinnoi ja jonka omistajaohjauksesta se vastaa. Laki selkeytti erätalousjohtajan asemaa ja eräasioiden hoitoa julkisissa hallintotehtävissä. Julkisia hallintotehtäviä myös laajennettiin mm. kulttuuriperinnön suojelun osalta. Tavoitteena on aikaisempaa yhtenäisempi ja yhteistyöhön valmiimpi organisaatio.

Asia ei anna enää aihetta muihin toimenpiteisiin.

Leena Arpiainen, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain muuttaminen

HE 142/2015 vp – EV 32/2016

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että alkutuotannon asemaa markkinoilla vahvistetaan kaikissa tuotantosuunnissa.

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Lausumassa mainitun hallituksen esityksen (HE 142/2015) perusteella annettu maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain muutos mahdollisti tuottajaorganisaatioiden hyväksymisen tietyillä tuotealoilla. Tuottajaorganisaatiot voivat vahvistaa tuottajien asemaa muun muassa siksi, että niille on sallittu tietyt poikkeukset yleisestä kilpailulainsäädännöstä. Esityksen käsittelyn yhteydessä eduskunta kiinnitti huomiota siihen, että hyväksymismahdollisuus tulisi laajentaa kaikille tuotealoille. Maa- ja metsätalousministeriö valmisteli hallituksen esityksen (HE 144/2016) maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain muuttamisesta. Laki (1074/2016) tuli voimaan 1.1.2017. Se mahdollistaa tuottajaorganisaatioiden hyväksymisen kaikilla tuotealoilla. Lisäksi se mahdollistaa elintarvikeketjun kaikkien toimijoiden yhteisten toimialaorganisaatioiden perustamisen. Lausumassa edellytetty toimenpide on siten toteutettu.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin. ”

Aku-Petteri Korhonen, lainsäädäntöneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Tenojoen kalastussääntöä koskeva sopimus

HE 239/2016 vp – EV 16/2017 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että Maanmittauslaitokselle varataan riittävät taloudelliset ja henkilöstölliset resurssit Tenojoen kalastussääntöä koskevan sopimuksen ja kalastussäännön määräysten aiheuttamien menetysten korvaamiseksi annetun lain (501/1991) mukaisten vanhojen korvaustoimitusten loppuunsaattamiseksi nopealla aikataululla.

2. Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousministeriö tarkastelee yhdessä Norjan kanssa sopimuksen yleistä toimivuutta ja kalakantojen kehityssuuntaa viimeistään kolmen vuoden kuluttua sopimuksen voimaantulosta. Lisäksi saamelaisten sekä muualla asuvien kiinteistönomistajien kalastusoikeuksien laajuutta ja käyttöä tulee arvioida. Samalla on myös selvitettävä edellytykset siirtymiselle päivä- ja kausikohtaisiin kalastuskiintiöihin.

1. Maanmittauslaitos on lisännyt resursseja Tenojoen kalakorvaustoimitusten edistämiseen. Korvaustoimitusten suorittaminen edellyttää, että alueen kalastusoikeudet on

selvitetty lainvoimaisesti. Tämä on oikeudellisesti vaativaa ja pitkäkestoista työtä. Kalastusoikeusjärjestelmä on Tenojoella huomattavasti monimutkaisempi kuin muualla Suomessa, minkä vuoksi kalastusoikeusjärjestelmän yksityiskohdista joudutaan usein hakemaan ennakkoratkaisu korkeimmasta oikeudesta. Näitä kalastusoikeuksia käsitteleviä toimituksia on edelleen tuomioistuinkäsittelyissä lukuisten muutoksenhakujen vuoksi. Osa näistä toimituksista on palautettu uuteen käsittelyyn. Kalakorvaustoimituksia jatketaan sitä mukaan, kun kalastusoikeudet on lainvoimaisesti ratkaistu.

Jere Rajalin, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

2. Tenon kalastussopimus tuli voimaan 1.5.2017 ja kalastuskausi alkoi 1.6.2017. Ensimmäisen kalastuskauden osalta pääpaino sopimuksen toimeenpanossa oli kalastuslupien sähköisen myyntijärjestelmän ja saaliiden ilmoitusjärjestelmän toteuttamisessa ja muissa sopimuksen toimeenpanon kannalta välttämättömissä tehtävissä.

Syksyllä 2017 on jatkettu Tenon kalastussopimuksen toimeenpanoa. Lapin ELY-keskus on perustanut (kalastus)sopimuksen paikallisen seurantaryhmän, joka aloitti toimintansa ja Tenon kalastussopimukseen liittyvästä seuranta- ja tutkimusyhteistyötä tekevästä tutkijaryhmästä on allekirjoitettu yhteisymmärryspöytäkirja Norjan ilmasto- ja ympäristöministeriön kanssa. Lisäksi ELY-keskus on perustanut kalataloushallinnon sekä kalastusoikeuden haltijoiden edustajista Norjan kanssa Tenojoen lohikantojen hoitotyöryhmän, jonka tehtävänä on valmistella Tenojoen lohikantojen hoitosuunnitelma maiden yhteisen tutkijaryhmän työn pohjalta sekä arvioida tarvetta ja edellytyksiä kalastussäännön määräyksistä poikkeamiselle kalastussopimuksen 6 ja 7 artiklojen mukaisesti. Perustetut työryhmät tuottavat osaltaan sellaista tietoa, jonka avulla eduskunnan edellyttämät arvioinnit on mahdollista tehdä asetetussa määräajassa, mutta tällä hetkellä kehityssuunnista ei ole mahdollista tehdä luotettavia arvioita.

Tapio Hakaste, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Valtioneuvoston selonteko ruokapolitiikasta Ruoka2030 Suomi-ruokaa meille ja maailmalle

VNS 2/2017 vp – EK 21/2017 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto:

1. edistää nykyistä tehokkaammin ruokamarkkinoiden aitoa toimivuutta ja kilpailullisuutta ja tarvittavin lainsäädäntötoimin huolehtii markkinoiden tasapuolisesta kilpailuasetelmasta,
2. asettaa elintarvikeketjun eri osien ruokahävikin vähentämiselle numeeriset tavoitteet sekä selvittää elintarvikkeiden päiväysmerkintöjä koskevat uusimistarpeet ruokahävikin vähentämiseksi,
3. lisää ja tehostaa systemaattisesti ruokasektoria koskevaa ennakkovaikuttamista EU-lainsäädännön valmistelussa,
4. varaa riittävät taloudelliset ja toiminnalliset resurssit elintarvikkeiden ja veden viennin pitkäjänteiseen ja suunnitelmalliseen edistämiseen, sekä

5. helpottaa kotimaisen ruuan ja lähiruuan pienimuotoista jalostusta.

1. Maa- ja metsätalousministeriö asetti keväällä 2017 selvitysmiehen, jonka tehtävänä oli laatia toimenpide-ehdotukset ruokaketjun arvonalisän kasvattamiseksi ja yritysten elintarvikevienti-yhteistyön parantamiseksi. Työssä myös kartoitettiin, millaisia lainsäädännön tai muita kehittämistarpeita näiden tavoitteiden saavuttaminen mahdollisesti edellyttää. Kesäkuussa 2017 valmistunutta selvitystä hyödynnettiin selonteon toimeenpanosuunnitelman valmistelussa, toimeenpanosuunnitelmatyöhön osallistui laajasti ruokaketjun toimijoita. Selonteon toimeenpanosuunnitelma on valmistunut ja selonteon toimenpiteitä toteutetaan laajassa yhteistyössä ruokaketjun eri toimijoiden kanssa.

Maa- ja metsätalousministeriö asetti syyskuussa 2017 elintarvikemarkkinoiden lainsäädäntöä valmistelevan työryhmän, jonka tehtävänä on luoda pohja hallituksen esitykselle elintarvikemarkkinalaiksi. Työryhmän toimeksiantoon sisältyy myös erillisen elintarvikevaltuutetun viran valmistelu. Työryhmän työ päättyi tammikuun 2018 lopussa. Lain on tarkoitus astua voimaan vuoden 2019 alusta.

2. Maa- ja metsätalousministeriö esittää ruokahävikin numeeriseksi vähennystavoitteeksi -50 % vuoden 2012 tasoista. Tavoite noudattaa YK:n Agenda 2030 kestävän kehityksen tavoitteita, joihin komissio ja EU-parlamentti tähtäävät. Vuodelta 2012 on kansallista hävikkitietoa koko ruokaketjusta. Ruokahävikin mittausta ja seurantatietoja vuodelta 2017 on saatu kotitalouksien ja ruokapalveluiden osalta Wastestimator-hankkeesta. Koko ruokaketjun hävikkitietojen keruuseen sekä ruokahävikin vähentämiseen ohjaa valtakunnallinen jättesuunnitelma (VALTSU). Työ jatkuu ministeriöiden yhteistyöhankkeessa 2018. Elintarvikelain kokonaisuudistuksen yhteydessä tarkastellaan elintarvikkeiden päiväysmerkintöjä. Päiväysmerkinnöistä tehtiin 2017 hävikkiviikon yhteydessä kuluttajakysely. Myös komissio pureutuu päiväysmerkintöjen rooliin osana Food waste and loss platformin työtä, johon Suomi osallistuu aktiivisesti.

VN TEAS -hanke ”Lainsäädäntötarkastelulla ruokahävikkiä pienemmäksi – Lexfood-waste -hanke” tarkasteli myös päiväysmerkintöjä ja muistuttaa toimijan vastuusta käyttää viimeinen käyttöpäivä -merkintää ainoastaan helposti pilaantuville tuotteille. Kehityskohta on vakiintuneissa toimintatavoissa, ei lainsäädännössä.

3. Maa- ja metsätalousministeriö on aktiivisesti osallistunut EU:n Elintarvikeketjun parempaa toimivuutta käsittelevän korkean tason työryhmän (HLF) ja sen alaisten asiantuntijatyöryhmien kokouksiin. Maatalousneuvostossa hyväksyttiin viime vuonna niin sanotun Omnibus-asetuksen yhteydessä useita tuottajien asemaa parantavia toimenpiteitä. Muun muassa Yhteisen markkinajärjestelyn artiklaa 168 muutettiin siten, että sopimus on tehtävä kirjallisesti tuottajan tai tuottajaryhmittymän sitä vaatiessa ilman että asia vaatii kansallista päätöstä. Muutokset tulivat voimaan tämän vuoden alusta.

Ministeriö laati syksyllä 2017 Suomen kannat komission elintarvikeketjun toimintaa koskevaan online-kuulemiseen, missä kysyttiin tarvetta EU:n tason toimenpiteistä, joilla puututtaisiin elintarvikeketjussa esiintyviin hyvien kauppatapojen vastaisiin käytäntöihin sekä markkinoiden avoimuuteen. Vastauksessaan Suomi katsoi, että maatalousmarkkinoiden paremman toimivuuden ja markkinoiden tasapuolisen kilpailuaseman edistämiseksi tarvitaan toimenpiteitä. Arvonlisän tulee jakautua tasaisesti läpi elintarvikeketjun ja maataloustuottajien on saatava oikeudenmukainen osa siitä. Kuluttajien valintojen tueksi tarvitaan myös entistä läpinäkyvämpi tuotantoketju. Kauppatapakysymyksen osalta vapaaehtoiset toimet maatalousmarkkinoiden

paremman toimivuuden saavuttamiseksi ovat hyödyllisiä, mutta yksistään ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi. Suomi onkin valmis harkitsemaan kansallisia ja mahdollisia EU:n tason jatkotoimia elintarvikeketjun toimivuuden parantamiseksi, ottaen huomioon myös maatalousmarkkinoiden työryhmän loppuraportin ja siinä annettavat suositukset. Komission odotetaan antavan ehdotuksensa tarvittavasta EU:n lainsäädännöstä tai muista toimenpiteistä maaliskuussa 2018, minkä jälkeen ehdotuksen käsittely aloitetaan maatalousneuvostossa.

Seuraavan rahastokauden kansallinen valmistelu eri tasoilla on ollut käynnissä jo pidempään ja jatkuva EU-vaikuttaminen eri instituutioihin ja jäsenmaihiin on käynnissä. Eri yhteyksissä on monipuolisesti tuotu esille Suomen kantoja (esityksissä, puheissa, kirjallisesti). Lisäksi osallistutaan aktiivisesti eläin- ja kasvinterveyden kansainväliseen yhteistyöhön, kansainvälisen kasvinterveysvuoden 2020 järjestämiseen (Suomen aloite) ja kansainvälisten standardien ja EU-säädösten kehittämiseen.

4. Maa- ja metsätalousministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö rahoittavat elintarvikkeiden ja juomien vienninedistämiseen keskittyvää, Business Finland Oy:n toteuttamaa Food From Finland -kasvuohjelmaa. Hallituksen kärkihankerahoitusta on ohjattu Elintarviketurvallisuusvirastolle vientimahdollisuuksia avaaviin markkinoillepääsyhankkeisiin, vientivalvontajärjestelmien kehittämiseen, pk-elintarvikeyritysten neuvontaan ja vientivalmiuksien parantamiseen sekä sähköisen, Kiinan viranomaisien vaatiman, eläinlääkintötodistusjärjestelmän kehittämiseen. Maa- ja metsätalousministeriö on myös resurssoinut Kiinaan elintarvikkeiden vientiin keskittyvän attasean. Maa- ja metsätalousministeriö on varannut rahoitusta vuonna 2018 alkaviin vienninedistämiseen liittyviin hankkeisiin. Rahoitettavat hankkeet liittyvät ammattikorkeakoulutasoisen elintarvikkeiden vientiosaaja -koulutuksen toteuttamiseen, elintarvikeviennin koordinointiin, kauran vientivalmiuksien lisäämiseen sekä kotimaisen tuotannon erityispiirteiden terävöittämiseen suhteessa kilpailijamaihin. Maa- ja metsätalousministeriö on ohjannut rahoitusta myös vesialan kansainvälistymiseen.

5. Maa- ja metsätalousministeriö on tehnyt lukuisia lainsäädännöllisiä muutoksia, joilla on helpotettu maatilojen suoramyyntiä ja pienimuotoisesti jalostettujen elintarvikkeiden markkinoillepääsyä. Säädöksiä joustavoitetaan edelleen elintarvikelainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä. Elintarviketurvallisuusvirasto on tuottanut runsaasti opasmateriaalia Elintarvikealan pk-yritysten neuvonta -kärkihankkeessa, jossa on myös tehty koulutus- ja neuvontakiertueita sekä tehostettu yhtenäisten viranomaistulkintojen aikaansaamista ja uuden palvelumallin toteuttamista.

Anna-Leena Miettinen, yksikön päällikkö, maa- ja metsätalousministeriö

Riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain, riistahallintolain ja riistavahinkolain 46 §:n muuttaminen

HE 117/2017 vp – EV 142/2017 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa seuraavan valtiontalousarvioesityksen yhteydessä esityksen, jolla nuorten riistanhoitomaksua alennetaan.

Valtioneuvosto on 19.12.2017 päättänyt määrätä eduskunnan lausuman merkittäväksi pöytäkirjaan ja ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin vuoden 2019 talousarvion valmistelun yhteydessä.

Sami Niemi, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä annetun lain muuttaminen

HE 170/2017 vp – EV 173/2017 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousvaliokunnalle toimitetaan vuoden 2020 loppuun mennessä selvitys nyt säädettävän lainsäädännön vaikutuksista.

Maa- ja metsätalousministeriö toimittaa selvityksen maa- ja metsätalousvaliokunnalle vuoden 2020 loppuun mennessä

Niina Riissanen, ylitarkastaja, maa- ja metsätalousministeriö

1.9 Puolustusvaliokunta

Asevelvollisten taloudelliset etuudet

HE 37/2007 vp — EV 110/2007 vp

Puolustusvaliokunta

Eduskunta edellytti 11.12.2007, että hallitus ryhtyy toimiin varusmiespalvelusajan ottamiseksi huomioon eläkkeen määräytymisessä sekä kotiuttamisrahan maksamiseksi palveluksesta kotiutetuille. Eduskunta edellyttää lisäksi, että asevelvollisille kuuluvia taloudellisia etuuksia kehitetään edelleen.

Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa.

”Asevelvollisten taloudellista ja sosiaalista asemaa on pyritty kehittämään pitkäjänteisesti ja suunnitelmallisesti. Asevelvollisten etuuksien kehittämistä koordinoi puolustusministeriön poikkihallinnollinen yhteistyöfoorumi, joka on toiminnassaan systemaattisesti korostanut asevelvollisten taloudellisten ja sosiaalisten etujen parantamisen sekä heidän yhteiskunnallisen asemansa (työelämä, opinnot) arvostamisen merkitystä.

Yhteistyöfoorumin linjausten mukaisesti asevelvollisten taloudellisia etuuksia on parannettu viimeksi 1.1.2015 lukien korottamalla asevelvollisten päivärahoja ja erillis-korvauksia.

Reserviläispalkan maksuperusteet uusittiin vuonna 2008, jolloin reserviläispalkka si-dottiin puolustusministeriön palkkataulukkoon.” Tämän mukaisesti reserviläispalk-koja korotettiin viimeksi 1.2.2016 lukien.

”Varusmiespalvelusajan mahdollinen huomioon ottaminen eläkkeen määräytymi-ssä sekä mahdolliseen kotiuttamisrahaan liittyvät toimenpiteet kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle. Ottaen huomioon taloudellisten tukien koko-naisuus, sosiaali- ja terveysministeriö ei ole pitänyt tarpeellisena kotiuttamisrahan pa-lauttamista.”

Janne Torvinen, ylitarkastaja, puolustusministeriö

Valmiuslakia koskeva kokonaisarvio

HE 3/2008 vp — EV 71/2010 vp

LJL 1 /2011 vp — EK 28 /2011 vp

Puolustusvaliokunta

Eduskunta edellytti 9.12.2011, että valtioneuvosto laatii kokonaisarvion val-miuslain suhteesta perustuslain uuteen 23 §:ään perustuslakivaliokunnan esittämät näkökohdat huomioon ottaen.

Oikeusministeriö on käynnistänyt vuonna 2017 valtioneuvoston kanslian ns. TEAS-tutkimushankkeena selvityksen valmiuslain ja perustuslain 23 §:n suhteesta. Hank-keessa on tarkoitus laatia asiasta kokonaisarvio ja selvittää, miltä osin perustuslain

säätämisyjärjestykseen johtaneet valmiuslain säännökset ovat edelleen ristiriidassa perustuslain uuden 23 §:n kanssa ja ovatko nämä ristiriidat poistettavissa valmiuslakiin tehtävillä muutoksilla. Selvityksen on tarkoitus valmistua maaliskuussa 2018.

Tuula Majuri, lainsäädäntöjohtaja, oikeusministeriö

Valtioneuvoston puolustusselonteko

VNS 3/2017 vp – EK 23/2017 vp

Puolustusvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että kaikki eduskuntapuolueet kattava parlamentaarinen seuranta järjestetään myös tulevien turvallisuutta koskevien selonteiden valmistelun yhteydessä.

Valtioneuvosto antoi eduskunnalle helmikuussa 2017 puolustusselonteon, joka käsiteltiin vuoden 2017 aikana. Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko puolestaan käsiteltiin eduskunnassa vuonna 2016 (VNS 6/2016 vp – EK 29/2016). Näiden selonteiden valmistelua on seurannut eduskunnan puhemiesneuvoston marraskuussa 2015 asettama parlamentaarinen seurantaryhmä. Valtioneuvosto antoi eduskunnan käsiteltäväksi toukokuussa 2016 selonteon sisäisestä turvallisuudesta, jonka käsittely saatettiin eduskunnassa loppuun vuonna 2017 (VNS 5/2016 vp – EK 8/2017). Selonteko valmisteltiin tiiviissä vuorovaikutuksessa ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon ja puolustusselonteon valmistelun kanssa.

Eduskuntaa informoidaan selonteiden toimeenpanosta perustuslain 47 ja 97 §:ien nojalla. Lisäksi selonteiden toteutumisesta raportoidaan osana hallituksen vuosikertomusta. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että turvallisuutta koskevien selonteiden yhteydessä järjestetään parlamentaarinen seuranta.

Pasi Rantakari, vanhempi osastoesiupseeri, puolustusministeriö

Timo Lankinen, alivaltiosihteeri, valtioneuvoston kanslia

Puolustusvoimien ja poliisin työnjako turvaamistehtävien hoidossa

HE 187/2016 vp – EV 3/2017 vp

Puolustusvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että puolustusministeriö ja sisäministeriö antavat eduskunnalle selvityksen puolustusvoimien ja poliisin työnjaosta turvaamistehtävien hoidossa vuoden 2018 loppuun mennessä.

Eduskunnan pyytämä selvitys tullaan antamaan vuoden 2018 syysistuntokauden loppupuolella, jotta seurantakausi olisi mahdollisimman kattava.

Kosti Honkanen, hallitussihteeri, puolustusministeriö

1.10 Sivistysvaliokunta

Ammattikorkeakoulut, rahoitusjärjestelmä

HE 206/2002 vp – EV 306/2002 vp

Sivistysvaliokunta

3. Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että ammattikorkeakouluopiskelijoille turvataan terveydenhuoltopalvelut opiskelupaikkakunnalla.

Terveys- ja hyvinvointilain 17 § velvoittaa kuntia järjestämään alueellaan sijaitsevien oppilaitosten, myös ammattikorkeakoulujen, opiskelijoille opiskeluterveydenhuollon. Opiskeluterveydenhuollon sisältö on määritelty laissa ja se on sama kaikille opiskelijoille. Vuonna 2012 tehdyn selvityksen mukaan opiskeluterveydenhuollossa oli puutteita muun muassa palvelujen saatavuudessa, resursseissa sekä opiskeluterveydenhuollon järjestämisessä toiminnallisena kokonaisuutena. STM:n asettama työryhmä (STM 2014:10) esitti useita toimenpiteitä kaikkien opiskelijoiden, myös ammattikorkeakouluopiskelijoiden, opiskeluterveydenhuollon kehittämiseksi. STM:n ja THL:n tulossopimukseen sisältyy opiskeluterveydenhuollon kehittäminen.

Ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämistä Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön kautta selvitettiin kolmevuotisena ns. YTHS-mallin koekiluna vuosina 2011–2014 hallitusohjelman mukaisesti. Kokeilun perusteella todettiin, että YTHS-malli soveltuu hyvin ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämistavaksi niin opiskelijoiden kuin palveluntuottajienkin näkökulmasta. Opiskelijat olivat tyytyväisiä YTHS-kokeilumallilla tuotettuihin palveluihin. He myös käyttivät niitä ja opiskelijoiden terveydellisiin tarpeisiin pystyttiin vastaamaan.

Toimeksiantonsa puitteissa kokeilun suunnittelu- ja toimeenpanoryhmä esitti sotevalmistelussa huomioitaviksi seuraavia asioita: Opiskeluterveydenhuollon erityisluonteen vuoksi on perusteltua, että korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelujen tuotanto olisi valtakunnallista ja opiskeluterveydenhuoltoon erikoistunutta. Kaikkien korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämiseksi nykyisellä yliopisto-opiskelijoiden terveydenhuoltomallilla on ratkaistava valtiontuki- ja hankintaoikeudelliset näkökohdat sekä terveydenhoitomaksuun liittyvät kysymykset. Jatkovalmistelussa on selvitettävä, mitä lainsäädännöllisiä muutoksia tarvitaan, jotta kaikki korkeakouluopiskelijat saataisiin laadukkaiden, integroitujen ja opiskelukykyä tukevien palveluiden piiriin.

Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt osana maakunta- ja sote-uudistuksen valmistelua korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltoa koskevan säädösvalmistelun. Tavoitteena on opiskeluterveydenhuollon palvelujen järjestäminen valtakunnallisena kokonaisuutena siten, että Kansaneläkelaitos vastaa korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämisestä ja Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö toimii valtakunnallisena palvelujen tuottajana. Tässä yhteydessä YTHS:n palvelut laajennettaisiin kattamaan yliopisto-opiskelijoiden lisäksi myös ammattikorkeakouluopiskelijat. Valmistelussa olevassa hallituksen esityksessä säädettäisiin muun muassa opiskeluterveydenhuollon järjestämisestä ja tuottamisesta, toiminnan rahoituksesta, opiskelijoiden maksamasta terveydenhoitomaksusta, tuottajakorvausten määräytymisestä ja maksamisesta YTHS:lle sekä YTHS:n toiminnan seurannasta.

Maire Kolimaa, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö.

Yliopistouudistus, toteutumisen ja vaikutusten seuraaminen

HE 7/2009 vp – EV 103/2009 vp

Sivistysvaliokunta

5. Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että yliopistokeskuksille suunnataan vuosittain vähintään nykyisen tasoiset määrärahat.

5. Opetus- ja kulttuuriministeriö osoittaa kaudella 2017–2020 yliopistokeskuksia koordinoiville yliopistoille rahoitusta osana valtakunnallisia tehtäviä. Vuonna 2018 rahoitusta osoitetaan 590 000 euroa kutakin yliopistokeskusta kohden. Valtakunnallisten tehtävien lisäksi yliopisto saa rahoitusta perusrahoituksen laskennallisten panos/tuotos -kriteerien kautta, joista osa liittyy myös yliopistokeskuksissa tapahtuvaan toimintaan.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Jorma Karhu, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Oppimisen tukeminen

Erityisopetus

HE 109/2009 vp – EV 90/2010 vp

Sivistysvaliokunta

2. Eduskunta edellytti, että valtiontalouden kehyksissä ja tulevaisuuden valtion talousarvioissa otetaan huomioon perusopetuslain erityisopetusta ja muuta erityistä tukea koskevien lainmuutosten johdosta syntyvät lisärahoitustarpeet.

Opetus- ja kulttuuriministeriö laati eduskunnan sivistysvaliokunnalle selvityksen (2014:2) kolmiportaisen tuen toimeenpanosta keväällä 2013. Selvityksen perusteella kolmiportaisen tuen toimeenpano on sujunut kokonaisuutena hyvin. Erot kuntien välillä ovat kuitenkin suuria. Selvityksen perusteella vaativan erityisopetuksen kehittämisen osalta ilmeni isoja haasteita.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti maaliskuussa 2015 vaativan erityisen tuen kehittämisryhmän jaostoineen. Kehittämisryhmän tehtävä kattoi sairaalaopetusyksiköiden, kuntien ja kuntayhtymien ja yksityisten laitosten ja erityiskoulujen tarjoaman opetuksen ja koulunkäynnin, joilla on opetuksen järjestämislupa.

Vaativan erityisen tuen kehittämisryhmän loppuraportti julkaistiin syyskuussa 2017. Kehittämisryhmä esitti ehdotuksia, jotka liittyvät informaatio-ohjaukseen, lainsäädännön muutoksiin, sekä monialaisen yhteistyön kehittämiseen. Ehdotukset koskevat noin 10 000 vaativan erityisen tuen oppilasta. Ehdotuksilla pyritään turvaamaan jokaisen oppilaan oikeus saada opetusta jokaisena esiopetus- ja koulupäivänään, aina kun se oppilaan terveydentila huomioon ottaen on mahdollista.

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää valtion erityisavustusta erityisopetuksen laadun kehittämiseen ja siihen liittyvään koulunkäyntiavustajien palkkaamiseen.

Valtion vuoden 2016 talousarvioesityksessä oli osoitettu enintään 7 645 000 euroa avustuksina esi- ja perusopetuksen erityisopetuksen laadun kehittämiseen ja siihen liittyvään koulunkäyntiavustajien palkkaamiseen sekä enintään 10 540 000 euroa koulutuksellista tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin. Valtiovarainvaliokunnan talousarvioesitykseen tekemä lisäys oli 2 000 000 euroa ja se koski perusopetuksen laadun parantamista. Toimenpiteiden vaikuttavuuden lisäämiseksi yhdistettiin erityisavustus kattamaan kokonaisuutena esi- ja perusopetuksen tasa-arvoa edistävät toimenpiteet, erityisopetuksen laadun kehittäminen, siihen liittyvä koulunkäyntiavustajien palkkaaminen ja opetusryhmäkoon pienentäminen siten, että vuosille 2016–2017 oli haettavana yhteensä enintään 20 185 000 euroa.

Vuonna 2017 oli osoitettu enintään 17 028 000 euroa avustuksina esi- ja perusopetuksen tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin, erityisopetuksen laadun kehittämiseen ja siihen liittyvään koulunkäyntiavustajien palkkaamiseen ja opetusryhmäkoon pienentämiseen vuosille 2017–2018.

Ei aiheuta enää toimenpiteitä.

Jussi Pihkala, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Kulttuurin tulevaisuus

VNS 4/2010 vp – EK 38/2010 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 20.1.2011 valtioneuvoston selonteon johdosta kannanoton:

1. Kehitetään taiteilijoiden sosiaaliturvaa niin, että nykyistä suurempi osa taiteilijoista saadaan sosiaaliturvan piiriin.
2. Ratkaistaan kulttuurialan sosiaali- ja työttömyysturvaan ja eläkekysymyksiin liittyvät erityiskysymykset niin, että mahdollisimman moni työllistymisen este voidaan poistaa.
5. Edistetään Prosentti taiteeseen -periaatetta, jota voidaan toteuttaa rakentamis- ja perusparannuskustannuksiin sidottuna.

1. ja 2. Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 5.9.2012 työryhmän selvittämään luovilla aloilla työskentelevien ja muiden itsensä työllistävien sosiaaliturvassa ja sosiaaliturvaan vaikuttavassa verotuksessa mahdollisesti olevat epäkohdat ja tekemään tarvittavat muutosehdotukset epäkohtien korjaamiseksi. Työryhmä luovutti ehdotuksensa sosiaali- ja terveysministeriölle 7.10.2013. Työryhmän ehdotuksesta antoivat lausuntonsa useat taiteen ja luovien alojen järjestöt. Työryhmän jatkotyöskentelyä koordinoi sosiaali- ja terveysministeriö.

Sosiaali- ja terveysministeriössä valmisteltiin hallituksen esitys (HE 226/2014 vp), jossa ehdotettiin, että apurahakauden johdosta otettavan vakuutuksen voi keskeyttää muun ansiotyön vuoksi. Esitys hyväksyttiin ja laki tuli voimaan 1 päivänä kesäkuuta

2015. Muutos paransi apurahansaaajien mahdollisuutta ottaa vastaan lyhytaikainen työsuhde.

Sosiaali- ja terveysministeriön esittelemällä hallituksen esityksellä työttömyysturvalain 1 luvun 6 §:ää muutettiin lailla 1654/2015. Yrittäjämääritelmää muutettiin siten, että yrittäjänä pidetään henkilöä, jota pidetään yrittäjänä yrittäjän eläkelaisa tai maatalousyrittäjän eläkelaisa. Täten työttömyysturvalain yrittäjämääritelmä laajeni koskemaan henkilöitä, joiden toimintaa on aiemmin arvioitu omassa työssä työllistymisenä. Muutos koskee erityisesti yksityisiä elinkeinonharjoittajia, joita on muun muassa luovien alojen toimijoissa.

Työ- ja elinkeinoministeriön esittelemällä hallituksen esityksellä muutettiin muun muassa työttömyysturvalain 2 luvun 6, 9 ja 11 §:ä lailla 1374/2014. Pykälää muutettiin siten, ettei työttömyysetuuden saaminen edellytä yrityksessä työskentelyn, omassa työssä työllistymisen tai opiskelun päättymistä koskevien selvitysten esittämistä työ- ja elinkeinotoimistolle eikä pykälistä voi saada tällaista käsitystä. Muutokset koskevat vain velvollisuutta esittää selvitystä eikä niillä olisi vaikutusta muihin työttömyysetuuden saamisen edellytyksiin.

Työ- ja elinkeinotoimisto ratkaisee yrityksessä työskentelyn, omassa työssä työllistymisen ja päätoimisen opiskelun päättymisen työnhakijan ilmoittamien tietojen perusteella, mutta toimistolla säilyi mahdollisuus pyytää tarvittaessa muita selvityksiä 11 luvun 2 §:n perusteella. Muutos ei tarkoita sitä, että työttömyysetuuden maksajalle syntyy velvollisuus tarkistaa työvoimapolitiittisen lausunnon oikeellisuus.

Opetus- ja kulttuuriministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö asettivat 13.12.2016 työryhmän tekemään ehdotuksia luovien alojen vahvistamiseksi. Työryhmän toimikausi oli 13.12.2016–31.3.2017. Työryhmän tehtäviin kuului mm. tehdä ehdotuksia luovien alojen ammattilaisten ja taiteilijoiden sosiaaliturvan kehittämiseksi. Työryhmä teki tähän liittyen useita esityksiä, joista osaan sosiaali- ja terveysministeriö jätti eriävän mielipiteen. Työryhmän sosiaaliturvaa koskevien esitysten jatkovalmistelu on sosiaali- ja terveysministeriön vastuulla.

Sosiaali- ja terveysministeriö on vuonna 2017 aloittanut yrittäjien eläkevakuuttamisen kehitystyön. Tässä yhteydessä on tarkoitus selvittää, kuinka itsensä-työllistäjien, ja täten myös taiteen ja kulttuurin alan toimijoiden, eläkevakuuttamista voitaisiin jatkossa joustavoittaa.

5. Asunto- ja kulttuuriministerin vuosiksi 2015–2017 asettama poikkihallinnollinen ohjausryhmä, jonka tehtävä oli tukea ja ohjata prosenttiperiaatteen edistämistä, miettiä kannustimia ja ohjauskeinoja julkisen rakentamisen prosenttiperiaatteen käytölle, kartoittaa tutkimustietoa prosenttiperiaatteen vaikutuksista sekä kerätä kokemuksia ja hyviä käytäntöjä ulkomaisista taiteen ja rakentamisen yhdistämiseen liittyvistä hankkeista, luovutti loppuraporttinsa⁶ joulukuussa 2017. Raportissa ohjausryhmä antoi yhteensä 12 suositusta tai ehdotusta, jotka liittyvät viiteen eri teemaan: 1) Suositus prosenttiperiaatetta koskevan valtion toiminnan organisoimiseksi pohjoismaisten esimerkkien valossa; 2) Kaavoitukseen ja kaupunkisuunnitteluun liittyvät ehdotukset; 3) Yksityistä sektoria, rakennusteollisuutta ja rakennusliikkeitä koskevat ehdotukset; 4) Taiteen ja rakentamisen asiantuntijuuden yhdistävään koulutukseen liittyvät ehdotukset sekä 5) Tutkimustoimintaa ja viestintää koskevat ehdotukset.

⁶ Esitys prosenttiperiaatteen edistämiseksi; Ohjausryhmän raportti <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-533-4>

Taiteen edistämiskeskuksessa on toiminut vuosina 2014–2018 ”taiteen prosenttiperiaatteen kehittämisohjelma”, jossa kohdennetaan läänintaiteilijoiden ja virkahenkilökunnan työpanosta prosenttiperiaatteen edistämiseen, vuonna 2017 n. 3,5 henkilötyövuotta. Lisäksi Taiteen edistämiskeskus on vuodesta 2014 lähtien myöntänyt valtionavustuksia uusille prosenttiperiaatteen mukaisille kohteille taidehankintojen osarahoituksena. Vuonna 2017 käynnistettiin 26 kohdetta, joissa työllistyi noin 60 taiteilijaa. Yhteensä Taiteen edistämiskeskuksen toimenpiteillä on ohjelmakauden aikana tuettu yli sataa uutta taidehankintaa rakentamisen yhteydessä kattavasti eri puolilla Suomea ja työllistetty n. 200 visuaalisen alan taiteilijaa. Taiteen edistämiskeskuksen ohjelmatyön tavoitteina on ollut rakennuttajien sitoutumisen vahvistaminen, uusien taidehankintojen määrä ja taidehankintojen laadun vahvistaminen.

Valtioneuvoston selonteko kulttuurin tulevaisuudesta -asiakirjan voimassaolo päättyi 30.12.2015. Tämä liittyy valtioneuvoston päätökseen vähentää voimassa olevien erillisstrategioiden määrää.

Petra Havu, kulttuuriasianneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (kohdat 1. ja 2. sekä 5.)

Inka Hassinen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö (kohdat 1. ja 2.)

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki, uudistuksen vaikutusten seuraaminen

HE 67/2013 vp – EV 218/2013 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa uudistuksen vaikutuksia oppilashuollon vaikuttavuuteen ja tehostumiseen sekä henkilöstön riittävyyteen ja palvelujen saatavuuteen eri puolilla maata ja antaa asiasta sivistysvaliokunnalle selvityksen kevätistuntokaudella 2018.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki tuli voimaan 1.8.2014. Keväällä 2014 opetus- ja kulttuuriministeriö järjesti yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön ja paikallisten aluehallintoviranomaisten kanssa kahdeksan isoa koulutustilaisuutta eri puolilla Suomea lain toimeenpanon edistämiseksi. Koulutustilaisuuksissa oli noin 3 000 osallistujaa. Näiden tilaisuuksien lisäksi Opetushallitus sekä Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos ovat kouluttaneet runsaasti toimijoita uuden opiskeluhuoltolain mukanaan tuomiin uudistuksiin. Opetus- ja kulttuuriministeriö on yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön, OPH:n ja THL:n kanssa laatinut ja julkaissut soveltamisohjeen lain toimeenpanon tueksi.

Kansallisen koulutuksen arviointikeskus on 2016 käynnistänyt oppilas- ja opiskelijahuoltoa koskevan arviointityön. Arviointityön pohjalta opetus- ja kulttuuriministeriö antaa sivistysvaliokunnalle kevätistuntokaudella 2018 selvityksen oppilas- ja opiskelijahuoltolain vaikuttavuudesta ja tehostumisesta sekä henkilöstön riittävyydestä ja palvelujen saatavuudesta.

Anne-Marie Brisson, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Esittävien taiteilijoiden oikeudet av-teoksissa

HE 73/2013 vp – EV 120/2013 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellytti 5.11.2013, että hallitus huolehtii av-teoksissa esiintyvien esittävien taiteilijoiden oikeuksista tasavertaisesti muiden taiteilijoiden kanssa.

Opetus- ja kulttuuriministeriössä on ryhdytty valmistelemaan selvityksen tekemistä audiovisuaalisten esitysten suojasta Euroopan unionissa. Selvitys luo pohjaa kansallisten lainsäädäntötarpeiden arvioinnille siinä yhteydessä, kun Euroopan unionissa valmistellaan unionin ja sen jäsenvaltioiden liittymistä vuonna 2012 tehtyyn audiovisuaalisten esitysten suojaa koskevaan Pekingin sopimukseen. Osaselvitys on valmistunut 2016.

Tekijänoikeusasioita käsittelevässä neuvoston työryhmässä aloitettiin syksyllä 2014 keskustelu Pekingin sopimuksen voimaansaattamisprosessista.

Valmistelut Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden liittymiseksi Pekingin sopimukseen ovat olleet komission johdolla edelleen käynnissä eikä niitä ole vielä saatettu loppuun. Suomessa tapahtuva kansallinen valmistelu ja selvitystyö on tarkoituksenmukaisuussyistä sovitettu aikataulullisesti yhteen Euroopan unionin valmistelun kanssa.

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

Jorma Waldén, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

Opintotuki

HE 116/2013 vp ja HE 197/2013 vp – EV 189/2013 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellytti 30.12.2013, että hallitus ryhtyy pikaisiin toimenpiteisiin opintotukilainsäädännön uudistamiseksi siten, ettei samassa tilanteessa olevia täysi-ikäisiä opiskelijoita aseteta enää eri asemaan iän perusteella.

Vanhempien tulot eivät vaikuta korkeakouluopiskelijoiden opintotukeen vähentävästi.

Muiden kuin korkeakouluopiskelijoiden vanhempien tulot vähentävät opintorahaa, jos opiskelija on alle 20-vuotias, sekä asumislisää, jos opiskelija on alle 18-vuotias. Tavoitteena on ollut, että vanhempien tulojen vähentävästä vaikutuksesta toisen asteen 18–19-vuotiaiden itsenäisesti asuvien opintorahaan luovutaan vaihteittain.

Itsenäisesti asuvien 18–19-vuotiaiden toisen asteen opiskelijoiden vanhempien tulo-rajot on korotettu 1.8.2014 ja 1.1.2016 ja tulojen vähentävästä vaikutuksesta on luovuttu hallituksen esityksen (229/2016) mukaisesti 1.1.2018 kokonaan (laki 4/2017).

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Virpi Hiltunen, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

Ammattikorkeakoululaki ja laki yliopistolain 49 §:n muuttamisesta

HE 26/2014 vp – EV 134/2014 vp

Sivistysvaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tiiviisti ammattikorkeakoulujen rahoitusuudistuksen kokonaisvaikutuksia ja antaa siitä selvityksen sivistysvaliokunnalle vuoden 2018 aikana.
2. Eduskunta edellyttää, että ammattikorkeakoulutuksen on oltava työelämälähtöistä ja aluekehitystä tukevaa. Alueellisen ja paikallisen päätöksen teon pitää olla ammattikorkeakoulutuksen vahvuus myös jatkossa.
3. Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii viivytyksettä ehdotuksen, joka perustuslain vaatimukset täyttäen mahdollistaa pakollisen terveydenhoitomaksun keräämisen ammattikorkeakouluopiskelijoilta opiskeluterveydenhuollon palveluiden järjestämiseksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö teettää ammattikorkeakoulu-uudistuksen vaikutusten arvioinnin siten, että arvioinnin tulokset ovat käytettävissä eduskunnan edellyttämässä aikataulussa vuonna 2018. Owl Group Oy:n toteuttama arviointi sisältää eduskunnan edellyttämän selvityksen rahoitusuudistuksesta.

”Yliopistolakiuudistuksen arvioinnin ja käynnissä olevan ammattikorkeakoululakiuudistuksen arvioinnin pohjalta valmistuu kokonaiskuva ja analyysi molemmista toteutetuista korkeakoulureformeista vuonna 2018.”

Maarit Palonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

2. ”Opetus- ja kulttuuriministeriön ohjauksella edistetään ammattikorkeakoulujen profiilia työelämäläheisinä ja aluekehitystä tukevinä korkeakouluina. Ammattikorkeakoulujen profiili on otettu huomioon mm. ammattikorkeakoulujen rahoitusmallin kehittämistyössä sekä korkeakoulujen sopimuskauden 2017–2020 tavoitteissa.

Vuoden 2017 alusta voimaan tullut rahoitusmalli turvaa ammattikorkeakoulujen pitkäjänteisen kehittämisen mahdollisuudet ja kannustaa profiloitumaan sekä kehittämään laatua ja toimimaan tuottavasti ja taloudellisesti. Rahoitusmalli vahvistaa valtakunnallisia korkeakoulu- ja tiedepoliittisia tavoitteita sekä ammattikorkeakoulusektorin profiilia suomalaisessa korkeakoulujärjestelmässä. Samalla se pyrkii kannustamaan uusimuotoisia ammattikorkeakouluja strategiseen kehittämiseen.

Rahoitusmallin pääosiot muodostuvat edelleen koulutuksesta, tutkimus- kehittämis- ja innovaatiotoiminnasta sekä koulutus-, tutkimus- ja kehittämispolitiikan tavoitteista.

Ammattikorkeakoulujen sopimuskauden 2017–2020 tavoitteiden valmistelu on pohjautunut hallitusohjelman kehittämislinjauksiin, korkeakoululaitoksen uudistamisen tarpeisiin sekä ammattikorkeakoulujen strategisiin linjauksiin ja päätöksiin. Tutkintotavoitteet on sovittu opetus- ja kulttuuriministeriön ja ammattikorkeakoulujen välillä pohjautuen ennakointityöhön työelämän edellyttämistä osaamistarpeista.”

Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen vision 2030 jatkotoimenpiteinä käynnistyy ohjauksen käytänteiden ja rahoitusmallien uudistaminen.

Käynnissä olevassa ammattikorkeakoulu-uudistuksen vaikuttavuuden arvioinnissa selvitetään myös ammattikorkeakoulujen roolia työelämä- ja aluekehittämisessä sekä vuorovaikutusta yhteiskunnan eri toimijoiden kanssa.

Maarit Palonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

3. Sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitus- ja lainsäädäntöpohjaa koskevat päätökset vaikuttavat opiskelijoiden terveydenhuollon toteutumiseen.

Sanna Hirsivaara, ylitarkastaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain edellyttämät opiskeluhuollon palvelut

HE 189/2014 vp – EV 224/2014 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen uudistuksen yhteydessä hallitus huolehtii siitä, että oppilas- ja opiskelijahuoltolain edellyttämät opiskeluhuollon palvelut voidaan jatkossakin toteuttaa kouluissa lähipalveluna.

Oppilas- ja opiskelijahuollon palvelut ovat osa peruspalveluja ja järjestetään kouluissa ja oppilaitoksissa lähellä oppilasta ja opiskelijaa. Opiskeluhuoltoon keskeisesti kuuluvaa yhteisöllistä opiskeluhuoltoa toteutetaan opiskeluhuoltopalvelujen ja oppilaitoksen henkilöstön, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa yhteistyössä laaditun oppilaitoksen opiskeluhuoltosuunnitelman mukaan. Oppilas- ja opiskelijahuollon palvelut (psykologin ja kuraattorin palvelut, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut) on säädetty lainsäädännöllä oppilaitoksiin ja opiskeluyhteisöihin, joissa opiskelijat opiskelevat ja viettävät suuren osan päivästänsä. Oppilas- ja opiskelijahuollon palveluissa toteutuu sote-palvelujen yhteensovittaminen kunnan muiden palvelujen kanssa. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammatillaiset tekevät tiivistä yhteistyötä koulun muun henkilöstön kanssa. Asiakaslähtöisyys konkretisoituu palveluja ohjaavaksi toiminnaksi. Tavoitteena on tarvittavien palvelujen keskittäminen opiskelijan ympärille.

Eduskunnassa keväällä 2018 käsiteltävät maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta koskevat lakiluonnokset muuttavat opiskeluhuoltopalvelujen järjestämistapaa (maakunta järjestäisi koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut ja kunta edelleen opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologipalvelut), mutta eivät niiden toteuttamistapaa. Tarkoitus on, että opiskeluhuoltopalvelut tarjotaan jatkossakin kouluissa ja oppilaitoksissa lähellä oppilaita ja opiskelijoita.

Terveydenhuoltolakiin valmistellaan muutoksia, joiden mukaan täsmennettäisiin sitä, että koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut toteutettaisiin osana koulu- ja oppilaitosyhteisöä. Lisäksi

valmistellaan toisen asteen opiskeluterveydenhuoltoa varten ohjeistusta, jonka mukaan opiskeluterveydenhuolto muodostaisi toiminnallisen kokonaisuuden joko oppilaitoksessa tai keskitetysti oppilaitoksia lähellä olevassa toimipisteessä.

Opiskeluhuoltopalveluja kehitetään myös osana Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa (2016–2018). Varhaiskasvatus, koulu ja oppilaitos lapsen ja nuoren hyvin-

voinnin tukena -kokonaisuudessa opiskeluhoitopalveluja kehitetään lapsi- ja nuori-solähtöisesti sekä monialaisesti, jotta palvelut säilyvät lapsille ja nuorille yhtenä kokonaisuutena koulu- ja oppilaitosympäristössä niiden järjestäjästä riippumatta.

Marjaana Pelkonen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö
Maire Kolimaa, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Opintotukilain uudistaminen

HE 210/2014 vp – EV 360/2014 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellytti, että seuraavalla vaalikaudella toteutetaan opintotukilainsäädännön kokonaisuudistus, jolla turvataan päätoimisen opiskelun taloudelliset edellytykset ja jossa otetaan huomioon myös järjestelmän selkeyttä, läpinäkyvyyttä, joustavuutta ja kannustavuutta sekä opiskelijoiden keskinäistä yhdenvertaisuutta parantavat näkökohdat.

Opintotukea on kehitetty eduskunnan edellyttämän lausuman suuntaisesti.

Hallitusohjelman edellyttämä opintotuen selvityshenkilön professori Roope Uusitalon ehdotuksiin perustuva opintotukiuudistus toimeenpantiin pääosin 1.8.2017 voimaan tulleella lailla opintotukilain muuttamisesta (4/2017) siten, että korkea-asteen tukiaika lyheni, eri koulutusasteiden opintorahan tasot yhtenäistyvät ja lainatakauksen määrä nousi. Uudistukseen liittyen myös opiskelijan omia tulorajoja on tarkistettu ansiotasoindeksin muutoksen perusteella ja takaisinperittävän opintotuen korotusta on alennettu 1.1.2018 lukien. Lisäksi vanhempien tulot eivät enää vaikuta vähentävästi 18–19-vuotiaiden itsenäisesti asuvien opintorahaan toisella asteella 1.1.2018 lukien.

Tuen taso parani lainatakauksen nousun myötä merkittävästi ja opintolainahyvityksen ja -vähennyksen ehdot säilyivät nykytasolla kannustaen tutkinnon suorittamiseen tavoiteajassa. Lainan käyttökelpoisuus parani lisäksi siten, että maksuhäiriömerkintä ei enää estä valtiontakauksen myöntämistä ja toisella asteella lukukauden lainan voi nostaa yhdellä kertaa.

Opiskelijat siirtyvät 1.8.2017 pääasiassa yleisen asumistuen piiriin, jolloin heidän asumistaan tuetaan samoin perustein kuin muidenkin pienituloisten asumista. Muutos paransi erityisesti pienituloisimpien ja korkeita asumismenoja maksavien yksin asuvien opiskelijoiden taloudellista tilannetta. Uudistuksen myötä opintotuki ja asumistuki turvaavat yhdessä päätoimisen opiskelun edellytyksiä aiempaa paremmin.

Lisäksi 1.1.208 lukien alle 18-vuotiaan lapsen huoltaja voi saada opintorahan huoltajakorotuksen (75 €/kk), jolloin opintorahan määrä on 325,28 euroa kuukaudessa.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Virpi Hiltunen, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

Ammatillisen valmentavan koulutuksen uudistus

HE 211/2014 vp, HE 357/2014 vp – EV 311/2014 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ammatillisen valmentavan koulutuksen uudistuksen vaikuttavuutta määrätietoisesti kaikkien koulutukseen osallistuvien eri henkilöryhmien osalta. Hallituksen tulee antaa sivistysvaliokunnalle selvitys uudistuksen toimeenpanosta ja vaikuttavuudesta keväällä 2017.

Lailla ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta (246/2015) lisättiin lainsäädäntöön ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaa koulutusta sekä työhön ja itsenäiseen elämää valmentavaa koulutusta koskevat säännökset. Laki hyväksyttiin maaliskuussa 2015 ja uudet koulutukset käynnistyivät 1.8.2015

Hallituksen esityksen mukaan ennen lain voimaantuloa myönnettyjen valmistavien ja valmentavien koulutusten (ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaava ja valmistava koulutus, maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutuksen valmistava koulutus, vammaisten opiskelijoiden valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus sekä talouskoulutus) yhdistettiin uudeksi ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaksi koulutuskokonaisuudeksi. Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava koulutus on tarkoitettu ensisijaisesti perusopetuksen päättäneille nuorille, jotka tarvitsevat erityistä johtuvaa opiskeluvälineiden parantamista sekä ohjausta ja tukea koulutuksen ja ammatin valinnassa. Koulutukseen voivat osallistua myös muut vailla tutkintoa olevat nuoret ja aikuiset, jotka tarvitsevat taitoja ammatilliseen peruskoulutukseen siirtymiseksi. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus vastaa ennen lain voimana tuloa toteutettua vammaisten valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on tehnyt selvityksen yhteistyössä Opetushallituksen kanssa ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen vaikuttavuudesta kaikkien koulutukseen osallistuvien eri henkilöryhmien osalta⁷.

Lisäksi ministeriö on tehnyt keväällä 2016 selvityksen vaikeimmin vammaisten erityisopetuksen tarpeesta ja koulutuksen saatavuudesta ammatillisessa peruskoulutuksessa⁸. Ministeriö on antanut keväällä 2017 näiden selvitysten perusteella sivistysvaliokunnalle selvityksen uudistuksen toimeenpanosta ja vaikuttavuudesta.

Selvitysten perustella ammatillisen koulutuksen valmentavat koulutukset ovat vastanneet koulutuksille asetettuja tavoitteita ja erilaisten koulutukseen osallistuvien henkilöryhmien osaamistarpeita. Koulutukset ovat tukeneet opiskelijoiden yksilöllisiä opintopolkuja jatko-opintoihin ja muihin palveluihin siirtymisessä sekä edistäneet ammatillisen koulutuksen läpäisyä.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Anne Mårtensson, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

⁷ Valmasta vauhtia. Tilannekatsaus ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen (Valma) toimeenpanosta ja vaikuttavuudesta syksyllä 2016. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2017: 8.

⁸ Selvitys vaikeimmin vammaisten erityisopetuksen tarpeesta ja koulutuksen saatavuudesta ammatillisessa peruskoulutuksessa. Opetus- ja kulttuuriministeriö, 19.5.2016 OwlGroup

Erikoistumiskoulutusta koskeva tiedonkeruu

HE 241/2014 vp – EV 210/2014

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa korkeakoulujen tarjoaman jatkokoulutuksen toteutumista ottaen huomioon koulutuksen tarpeen eri aloilla, koulutusmäärien riittävyyden ja muut koulutuksen tarjoajat, sekä jatkokoulutuksen rahoitus pohjan laajentumista ja opiskelijakohtaisten maksujen tason määräytymistä. Hallituksen tulee antaa asiasta selvitys sivistysvaliokunnalle vuoden 2018 loppuun mennessä.

Erikoistumiskoulutuksen kehittämishankkeita toteutetaan useilla eri koulutus- ja toimialoilla. Opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa kehittämishankkeita ja erikoistumiskoulutuksen kokonaisuutta. Erikoistumiskoulutusten suoritusmääriä seurataan osana yleistä korkeakoulujen opintojen ja opiskelun tiedonkeruuta.

Sanna Hirsivaara, ylitarkastaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

Varautuminen hyvitysmaksun rahoituksen monipuolistamiseen

HE 249/2014 vp – EV 239/2014 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellytti 10.12.2014, että hallitus varautuu hyvitysmaksun rahoituksen monipuolistamiseen esimerkiksi ottamalla valtion rahoituksen rinnalle myös kattavan laitemaksujärjestelmän, jos valtion rahoituksella ei tulevaisuudessa kyetä suorittamaan EU:n tietoyhteiskuntadirektiivin 2001/29/EY edellyttämää sopivaa korvausta (fair compensation) yksityisen kopioinnin sallimisesta. Hallituksen tulee antaa asiasta selvitys sivistysvaliokunnalle viimeistään vuoden 2018 loppuun mennessä.

Valtion vuoden 2016 talousarviossa yksityisen kopioinnin hyvitys on toteutunut hallituksen esittämällä tavalla. Hyvityksen suuruus vuonna 2016 oli 11 miljoonaa euroa, ja se sisälsi myös arvonlisäveron osuuden. Hyvityksen suuruus vuonna 2017 oli 15 648 000 euroa sisältäen arvonlisäveron osuuden.

Jorma Waldén, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

Sivistyksellisten oikeuksien toteutuminen

HE 258/2014 vp – EV213/2014 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkoin tällä vaalikaudella toteutettujen säästöpäätösten tosiasiallisia vaikutuksia opetus- ja kulttuuritoimeen liittyvien sivistyksellisten oikeuksien toteutumiseen ja ryhtyy välittömästi toimenpiteisiin, kun etenkin nuorten ihmisten tosiasialliset ja yhtäläiset mahdollisuudet saada koulutusta heikkenevät. Hallituksen tulee antaa asiasta selvitys sivistysvaliokunnalle vuoden 2017 loppuun mennessä.

Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta (1410) ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (1411/2014, 1412/2014, 1413/2014, 1414/2014, 1415/2014, 1416/2014, 1417/2014, 1418/2014) tulivat voimaan 1.1.2015. Säästöjen vaikutuksia opetus- ja kulttuuritoimeen liittyvien sivistyksellisten oikeuksien toteutumiseen eri puolilla maata voidaan arvioida sen jälkeen, kun lain edellyttämät säästötoimenpiteet on toteutettu ja niiden vaikutuksia seurataan.

Opetus- ja kulttuuriministeriö antoi Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) tehtäväksi toteuttaa arvioinnin, joka eduskunnan edellyttämällä tavalla selvittää hallituskaudella 2011–2015 tehtyjen valtiontalouden säästöjen vaikutuksia sivistyksellisten oikeuksien toteutumiseen varhaiskasvatuksessa ja yleissivistävässä koulutuksessa. Arviointi on osa Kansallista koulutuksen arviointisuunnitelmaa 2016–2019. Ammatillisen koulutuksen osalta vaikutuksia on selvitetty erillisellä selvityksellä, jonka toteutti Owl Group. Edellä mainittu arviointi ja erillisselvitys on sisällytetty osaksi hallituksen Eduskunnalle joulukuussa 2017 antamaa selvitystä.

Lausuma ei aiheuta enää toimenpiteitä.

Jari Rajanen, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

Ruotsin kieli valinnaiseksi oppiaineeksi kaikilla kouluasteilla

M 2/2014 vp – EK 54/2014 vp

Sivistysvaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii kokonaisselvityksen, jossa tarkastellaan maamme yleistä kielten opiskelun politiikkaa ja miten sitä pitäisi kehittää tulevia kielitaitohaasteita ennakoiden sekä huomioiden yhteiskunnan ja elinkeinoelämän yhä laajentuva ja monipuolistuva vieraiden kielten osaamisen tarve.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää lainsäädännölliset edellytykset alueellisiin kokeiluihin kielivalikoiman laajentamiseksi ilman velvoittavaa toisen kansalliskielen opiskelua.

Opetus- ja kulttuuriministeriö tilasi selvityshenkilöltä selvityksen Suomen kielivaranon tilasta ja tasosta. Selvityshenkilö, vararehtori, professori Riitta Pyykkö luovutti selvityksensä opetusministerille 13.12.2017. Selvitys tarkastelee maamme yleistä kielikoulutuspolitiikkaa kattuen kaikki koulutusasteet sekä antaa ehdotuksia kielikoulutuksen kehittämiseksi maamme tulevia kielitaitohaasteita ajatellen, huomioiden yhteiskunnan ja elinkeinoelämän tarpeet. Selvitys on lähetetty lausuntokierrokselle, jonka määräaika on 28.2.2018.

2. Kielikokeilua koskeva eduskunnan ponsi (M 2/2014vp – EK 54/2014 vp) on tarkoitettu toteuttaa osana kärkihanketta ja siitä on raportoitu vuosikertomuksessa osaamisen ja koulutuksen kärkihankkeiden yhteydessä.

Hallituksen vuosikertomuksen 2015 kärkihankkeita koskevassa osassa 2.2.2 sivulla 20 todetaan, että kielten opiskelun lisäämistä ja monipuolistamista koskevaa kärkihanketta on valmisteltu kahdessa osassa. Ehdotusta alueelliseksi kokeiluksi vieraan kielen opiskelun aloittamisesta jo ensimmäisellä luokalla on valmisteltu. Samoin eduskunnan ponnien mukaisen alueellisen kokeilun valmistelu on aloitettu.

Hallitus on 14.4.2016 tarkentanut kärkihankesuunnitelmaansa (Toimintasuunnitelma strategisen hallitusohjelman kärkihankkeiden ja reformien toimeenpanemiseksi 2015–2019 – Päivitys 2016) kuulumaan seuraavasti:

"Mahdollistetaan alueellinen kokeilu kielivalikoiman laajentamisesta eduskunnan hyväksymän ponnien mukaisesti. Selvitetään lainsäädännölliset edellytykset alueellisiin kokeiluihin kielivalikoiman laajentamiseksi ilman velvoittavaa toisen kansalliskielen opiskelua. Opetus- ja kulttuuriministeriön osalta on selvitetty mitä lainsäädäntömuutoksia toimintalainsäädäntöön tarvitaan. Lisäksi asiaan liittyy perusoikeuksien toteutumiseen liittyviä selvitettäviä asioita, joita opetus- ja kulttuuriministeriö selvittää yhteistyössä oikeusministeriön kanssa. 9/2016 lainsäädännölliset edellytyksen selvitetty, päättyy 12/2018."

Kokeilu, jossa toinen kotimainen kieli jätettäisiin pois kaikille yhteisestä perusopetuksen oppimäärästä edellyttää lain muutosta. Kokeilun toteuttamista varten on säädetty erillinen kokeilulaki, joka on tullut voimaan vuoden 2018 alusta. Opetushallitus on yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa käynnistänyt alueellisen kokeilun kielivalikoiman laajentamiseksi ilman velvoittavaa toisen kansalliskielen opiskelua. Haku kokeiluun on avattu 18.12.2017 ja hakuaika päättyy 23.2.2018. Kokeilu kohdistuu perusopetuksen 5. tai 6. luokan oppilaisiin, jotka 1.8.2018 alkavana lukuvuonna olisivat aloittamassa toisen kotimaisen kielen opiskelun. Mahdollisuutta osallistua kokeiluun tarjotaan enintään 2 200 perusopetuksen oppilaalle. Kokeilun mukainen opetus käynnistyy elokuussa 2018.

Janne Öberg, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Museolain ajantasaisuuden ja kokonaisuudistuksen tarpeen arviointi

HE 303/2014 vp – EV 275/2014 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee museolain kokonaisuudistuksen siten, että laki voidaan hyväksyä vaalikaudella 2015–2018.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 29.6.2015 työryhmän museopoliittisen ohjelman laatimiseksi. Työryhmän tehtävänä on mm. arvioida museolain ajantasaisuus ja tarve lain kokonaisuudistukselle. Ehdotus museopoliittiseksi ohjelmaksi valmistui (opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:9) 2.2.2017. Työryhmä totesi, että museolain uudistaminen on tarkoitus toteuttaa osana museoiden, teattereiden (ml. tanssi ja sirkus) ja orkestereiden rahoitusjärjestelmän uudistamistyötä. Työryhmä ehdotti, että museolain kokonaisuudistuksessa tuli huomioida, että museolaki- ja asetus toimivat myös jatkossa museoalan kehittämisen tukena. Laissa tulee määritellä ammatillisen museotoiminnan tavoitteet ja tehtävät sekä toiminnalle asetettavat edellytykset. Museoiden tehtävät ja toiminnan tarkoitus tulee saattaa ajan tasalle. Valtionosuuden edellytykset tulee määritellä selkeästi ja korotettua valtionosuutta saavien museoiden tehtävistä tulee säätää lain tasolla.

Museolain kokonaisuudistus sisältyy opetus- ja kulttuuriministeriölle 17.1.2018 luovutettuun työryhmän ehdotukseen esittävän taiteen ja museoiden valtionrahoituksen uudistamisesta. Museoiden osalta työryhmä on työssään ottanut huomioon museopoliittisen työryhmän linjaukset. Lain tavoitteet, toiminnan tarkoitus ja valtionosuuden

edellytykset on uudistettu. Valtionosuus muodostuisi ns. perusrahoituksesta sekä tehtäväkohtaisesta rahoituksesta alueellisille ja valtakunnallisille vastuumuseoille. Vastuumuseot korvaisivat nykyisen maakunta- ja aluetaidemuseojärjestelmän sekä valtakunnallisen erikoismuseojärjestelmän. Vastuumuseoiden tehtävistä ja edellytyksistä säädettäisiin lailla. Ne neuvottelisivat Museoviraston kanssa kolmivuositoin toimintaansa koskevasta suunnitelmasta. Perusrahoituksen laskenta perustuisi henkilötyövuosiin ja yksikköhintaan, valtionosuusprosentti olisi 37. Alueellisten vastuumuseoiden tehtäväkohtaisesti määräytyvän henkilötyövuosien osan valtionosuusprosentti olisi 85. Valtakunnallisten vastuumuseoiden tehtäväkohtainen rahoitus myönnettäisiin valtionosuuden euromääräisenä korotuksena. Rahoituksen myöntäminen perustuisi kaikilla museoilla kolmivuotiseen rahoitussuunnitelmaan. Valtionosuuden lisäksi museoille voitaisiin myöntää harkinnanvaraisia hankeavustuksia. Työryhmä on ehdottanut, että uudistus tulisi voimaan vuoden 2020 alusta lukien siten, että toimeenpanon edellyttämiin toimiin voitaisiin ryhtyä jo vuoden 2019 aikana.

Päivi Salonen, kulttuuriasianneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksen kehittämissuunnitelma

HE 304/2014 vp – EV 297/2014 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että vaalikaudella 2015–2018 hallitus arvioi kokonaisuudessaan uudelleen opetuksen ja tutkimuksen merkityksen sille yhteiskunnalliselle kehitykselle, jota muun muassa hallitusohjelmissa on tavoiteltu, ja laatii selkeän opetuksen ja tutkimuksen rahoituksen kehittämissuunnitelman, jolla rahoitustaso kytketään realistisella tavalla opetuksen ja tutkimuksen keskeisiin tavoiteasetteluihin.

Opetus- ja kulttuuritoimen sektorille aikaisemmalla ja nykyisellä hallituskaudella päätetyt menosäästöt toteutetaan lisäämällä koulutuksen ja tutkimuksen tuottavuutta ja tehokkuutta sekä tekemällä rakenteellisia uudistuksia. Keskeisimpiä uudistuksia ovat varhaiskasvatuksen uudistukset, toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformi sekä korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kehittäminen. Tarkoituksena on toteuttaa uusitukset siten, että laadukkaiden koulutus- ja kulttuuripalveluiden tarjonnan edellytykset voidaan turvata. Järjestelmää on tarkoitus kehittää erityisesti osaamisen ja koulutuksen kärkihankkeilla. Uusien oppimisympäristöjen ja digitaalisten materiaalien käyttöönoton edistämiseen sekä opettajien osaamisloikkaan panostetaan yhteensä 90 milj. euroa kolmessa vuodessa, jonka keskeisin toimeenpanon vuosi on 2017.

Osana opetus- ja kulttuuritoimen hallinnonalan ohjausta ja määrärahatasoa koskevaa valmistelutyötä hallitus selvittää opetuksen ja tutkimuksen merkitystä hallitusohjelman mukaisen yhteiskunnallisen kehityksen saavuttamiselle. Hallitus pitää tärkeänä, että julkisen talouden suunnitelman ja valtion talousarvion valmistelun yhteydessä määrärahataso asetetaan vastaamaan lainsäädännön ja muun tavoitteenasettelun edellyttämää tasoa. Hallitus on käynnistänyt kehittämissuunnitelman valmistelun, jossa arvioidaan rahoituksen riittävyyttä pidemmän aikavälin tavoitteenasetteluihin. Samassa yhteydessä huomioidaan esi- ja perusopetuksesta vastaavien kuntien uusi rooli.

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

Pasi Rentola, talouspäällikkö, opetus- ja kulttuuriministeriö

Varhaiskasvatuslaki

HE 341/2014 vp – EV 357/2014 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa uuden varhaiskasvatuslain kokonaisvaikutuksia sekä vaikutuksia laatuun ja ryhmäkokoihin ja ryhtyy varhaiskasvatuslain toisen vaiheen uudistamisen yhteydessä toimenpiteisiin laista puuttuvien keskeisten määritelmien täsmentämiseksi, jotta turvataan lasten kokonaisvaltainen hoiva, kasvu ja kehitys. Hallituksen tulee antaa asiasta sivistysvaliokunnalle selvitys vuoden 2017 keväällä.

Hallituksen esitys laeiksi lasten päivähoidosta annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (341/2014) annettiin 18.12.2014. Lasten päivähoidosta annetun lain (36/1973) nimike muuttui varhaiskasvatuslaiksi elokuun ensimmäisenä päivänä 2015 voimaan tulleella päivähoitolain muutoksella (580/2015). Varhaiskasvatuslaissa päivähoito-käsite korvattiin varhaiskasvatuksella ja varhaiskasvatus määritellään suunnitelmalliseksi ja tavoitteelliseksi kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaksi kokonaisuudeksi, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Myös varhaiskasvatuksen tavoitteet ajanmukaistettiin. Varhaiskasvatuksen järjestämisessä korostetaan lapsen etua ja oikeus varhaiskasvatukseen määritellään lapsen oikeutena. Lisäksi laissa säädetään lapsiryhmän enimmäiskoosta. Varhaiskasvatuslaissa korostetaan myös lasten ja vanhempien osallisuuden ja vaikuttamisen vahvistamista sekä monialaisen yhteistyön merkitystä.

Varhaiskasvatuslakiin tehtiin vuonna 2016 uusia muutoksia valtion talouden säästöjen toteuttamiseksi. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelman mukaisesti varhaiskasvatuslain (108/2016) ja lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (109/2016) muutokset vahvistettiin 29.1.2016. Jokaiselle lapselle säädettiin oikeus saada varhaiskasvatusta 20 tuntia viikossa aiemman kokopäiväisen oikeuden sijasta. Muutos astui voimaan 1.8.2016. Samaan aikaan tuli voimaan lasten päivähoidosta annetun asetuksen muutos (1282/2015), jolla muutettiin päiväkodeissa 3 vuotta täyttäneiden lasten ja hoito- ja kasvatustehtävissä olevien henkilöiden välistä mitoitusta siten, että nykyisen seitsemän lapsen sijasta päiväkodissa tulee olla yksi hoito- ja kasvatustehtävissä oleva henkilö kahdeksaa lasta kohden.

Eduskunnan lausuman toteuttamiseksi osana valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoimintaa Oulun yliopisto teki selvityksen varhaiskasvatuslainsäädäntöön vuosina 2015 ja 2016 tehtyjen muutosten kokonaisvaikutuksista⁹. Tässä VakaVai-hankkeessa tehtiin neljään kyselyyn pohjautuva monitahoarviointi, johon osallistui kunnan varhaiskasvatusjohtajia, yksityisten päiväkotien johtajia, varhaiskasvatuksen työntekijöitä ja lasten vanhempia. Tulosten mukaan kuntien varhaiskasvatuksen johtajat arvioivat, että varhaiskasvatuslain lähtökohdat ja uudistetut tavoitteet ovat olleet oikeansuuntaisia.

Selvityksessä työntekijät ja lasten vanhemmat arvioivat kriittisesti vuoden 2016 lainsäädännön muutoksia, joissa lapsen subjektiivista varhaiskasvatusoikeutta rajattiin sekä aikuisten ja lasten välistä suhdelukua nostettiin yli 3-vuotiaiden lasten päiväkotiryhmissä.

⁹ Selvitys varhaiskasvatuksen lainsäädännön muutosten vaikutuksista <http://tietokayttoon.fi/julkaisu?pubid=23203>

Puolet varhaiskasvatuksen johtajista (103 kuntaa) ilmoitti, että kunnassa ei ole nostettu aikuisten ja lasten välistä suhdelukua.

Eduskunta edellytti lausumassaan, että hallitus antaa asiasta sivistysvaliokunnalle selvityksen vuoden 2017 keväällä. Opetus- ja kulttuuriministeriö on toimittanut pyydetyn selvityksen sivistysvaliokunnalle 30.6.2017. Sivistysvaliokunnalle toimitetussa selvityksessä on hyödynnetty edellä mainitun VakaVai-hankkeen ohella CHILDCARE-hankkeen¹⁰ tuottamaa tietoa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö valmistelee parhaillaan varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön uudistusta. Tavoitteena on antaa hallituksen esitys varhaiskasvatuslaiksi eduskunnalle kevät istuntokaudella 2018.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Tarja Kahiluoto, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

Yliopistojen rahoitustason ja -järjestelmän muutokset

HE 38/2015 vp – EV 75/2015 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus kattavasti seuraa korkeakoulujen rahoituksen riittävyyttä suhteessa korkeakouluille osoitettuihin tehtäviin. Erityisesti tulee seurata yliopiston perusrahoituksen vaalikaudella 2011–2015 toteutettujen ja tällä vaalikaudella toteutuvien leikkausten tosiasiallisia vaikutuksia yliopistojen toimintaan ja sitä, miten perusrahoituksen merkittävä väheneminen vaikuttaa tutkimuksen laatuun ja toteuttamisedellytyksiin sekä tutkimukseen perustuvan opetuksen tasoon ja saatavuuteen. Hallituksen tulee antaa asiasta selvitys sivistysvaliokunnalle vuoden 2018 keväällä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ottaa yliopistojen toiminnan ja talouden seurannassa huomioon tarpeen selvittää menosäästöjen vaikutuksia yliopistojen toimintaan.

Käynnissä olevassa yliopistouudistuksen vaikutusten arvioinnissa yhtenä näkökulmana oli yliopistojen rahoitustason ja -järjestelmän muutosten vaikutus yliopistojen toimintaan. Yliopistolain uudistuksen vaikutuksista annettiin eduskunnan sivistysvaliokunnalle selvitys joulukuussa 2016. Yliopistouudistuksessa yliopistot perustettiin maksukykyisinä, vakavaraisina ja luottokelpoisina. Talouden heikentymisen seurauksena yliopistojen rahoitusasema ei ole vahvistunut siinä määrin kuin uudistusta valmisteltaessa tavoiteltiin. Yliopistot eivät myöskään ole täysimääräisesti hyödyntäneet yliopistolain vahvistamaa autonomiaa voimavarojen strategiansa mukaisessa suunnamisessa.

Valtioneuvosto on pääomittanut yliopistoja 150 miljoonalla eurolla vuonna 2017 ja varautunut 46 miljoonan euron pääomittamiseen vuonna 2018. Lisäksi on päätetty lukuisista lisäpanostuksista koulutuksen ja tutkimuksen laadun parantamiseksi, osaan työvoiman riittävyyden turvaamiseksi ja talouden kasvun tukemiseksi. Yliopisto-

¹⁰ CHILDCARE-hanke
<https://www.jyu.fi/edupsy/fi/tutkimus/tutkimushankkeet/kotisivut/childcare>.

lakiuudistuksen arvioinnin ja käynnistetyn ammattikorkeakoululakiuudistuksen arvioinnin pohjalta valmistuu kokonaiskuva ja analyysi molemmista toteutetuista korkeakoulureformeista vuonna 2018.

Jorma Karhu, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Opintuen reaalikehityksen seuranta

HE 40/2015 vp – EV 39/2015 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkossa vaalikaudella 2015–2019 arvioi opintotuen reaalikehitystä tasapuolisesti suhteessa vastaavaan kehitykseen muiden perustulon muotojen reaalikehityksen kanssa.

Opintotukilain (65/1994) mukainen opintotuki koostuu opintorahasta, asumislisästä sekä opintolainan valtiontakauksesta. 1.8.2016 lukien opintorahoja ei enää ole korotettu kansaneläkeindeksin perusteella. Hallitusohjelman mukaisesti opintotuen rakenne uudistui 1.8.2017 siten, että korkea-asteen tukiaika lyheni ja opintorahoja leikattiin samalle tasolle kuin toisen asteen opintorahat ovat. Samalla korotetaan opintolainan valtiontakauksen määrää siten, että tuen enimmäismäärä nousi merkittävästi. Opintotuen osana olevasta asumislisästä luovuttiin ulkomailla ja opistojen asuntoloissa maksullisella linjalla opiskelevia lukuun ottamatta ja opiskelijat siirtyvät pääosin yleisen asumistuen piiriin.

Opintotuen reaalikehitystä seurataan vuosittain. Vuonna 2018 opintoraha, opintolainan valtion takaus ja asumistuki turvaavat yhdessä yleensä korkeamman toimeentuloturvan kuin toimeentulotuki, vähimmäismääräinen sairauspäiväraha, työttömyysturvan peruspäiväraha, työmarkkinatuki taikka takuueläke yhdessä asumistuen kanssa.

Virpi Hiltunen, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

Varhaiskasvatuslain uudistusten vaikutukset

HE 80/2015 vp – EV 112/2015 vp

Sivistysvaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto laatii kokonaisarvioinnin eri uudistusten aiheuttamista vaikutuksista sekä lapsiin että perheen ja sukupuolten väliseen tasa-arvoon ja että tämä arviointi huomioidaan varhaiskasvatuslain uudistuksessa.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto osana varhaiskasvatuslain uudistusta tekee varhaiskasvatuslain asetuksenantovaltuuksia koskevan kokonaistarkastelun, jonka yhteydessä harkitaan myös päiväkodissa ja perhepäiväkodissa hoito- ja kasvatustehtävissä olevan henkilöstön sekä lasten välisen henkilöstömitoituksen kirjaamista lakiin.

1. Lausuman ensimmäisen osion osalta opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että kokonaisarvioinnin laatiminen eri uudistusten vaikutuksista sekä lapsiin että perheen ja

sukupuolten väliseen tasa-arvoon olisi erittäin tarpeellinen. Tällaisen kokonaisarvioinnin tekeminen tulisi vastuuttaa esimerkiksi valtioneuvoston kanslialle tai valtiovarainministeriölle ja se voitaisiin toteuttaa esimerkiksi valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoimintana. Selvityksessä tulisi ottaa huomioon kaikilla hallinnonaloilla tehdyt uudistukset, joilla on vaikutuksia lapsiin, nuoriin ja perheisiin. Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että tällaista kokonaisarviointia ei ministeriön tiedon mukaan ole tehty. Varhaiskasvatuksen osalta Oulun yliopisto toteuttaa vuosina 2016–2017 selvityksen ”Varhaiskasvatuslain kokonaisvaikutuksista” valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoimintana¹¹. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Karvi selvitti valtiontalouden säästöjen vaikutukset sivistyksellisiin oikeuksiin¹². Raportissa arvioitiin hallituskaudella 2011–2015 toteutettujen valtiontalouden säästöpäätösten vaikutuksia opetus- ja kulttuuritoimeen liittyvien sivistyksellisten oikeuksien toteutumiseen varhaiskasvatuksessa ja yleissivistävässä koulutuksessa.

2. Lausuman toisen osion osalta opetus- ja kulttuuriministeriö valmistelee varhaiskasvatuksen lainsäädännön uudistusta. Valmistelun yhteydessä arvioidaan voimassa olevaan lakiin sisältyvät asetuksenantovaltuudet sekä nykyiseen lasten päivähoidosta annettuun asetukseen sisältyvät säännökset.

Tarja Kahiluoto, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

Hakemusten käsittelymaksujen poistamisen ja lukuvuosimaksujen käyttöönoton vaikutukset

HE 36/2016 vp – EV 61/2016 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hakemusten käsittelymaksujen poistamisen ja lukuvuosimaksujen käyttöönoton vaikutuksia korkeakoulujen hakijamääriin, hakijoiden keskimääräiseen koulutus- ja osaamistasoon ja korkeakoulujen kansainvälistymiseen seurataan ja arvioidaan huolella. Hakemusten käsittelymaksujen poistamisen vuoksi opetushallitukselle on turvattava riittävä lisärahoitus korkeakoulujen haku- ja valintapalvelujen kehittämiseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulee antaa asiasta selvitys sivistysvaliokunnalle viimeistään syksyllä 2018.

Yliopistoilla ja ammattikorkeakouluilla on velvollisuus periä lukuvuosimaksuja 1.8.2017 tai sen jälkeen opintonsa aloittavilta Euroopan unionin ja Euroopan talousalueen ulkopuolisilta opiskelijoilta alempaan tai ylempään korkeakoulututkintoon johtavassa vieraskielisessä koulutuksessa. Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti vuonna 2017 työryhmän korkeakoulujen lukuvuosimaksujen käyttöönoton ja hakemuksen käsittelymaksun poistamisen seuranta- ja arviointia varten. Työnsä toteuttamiseksi työryhmä laati seuranta- ja arviointisuunnitelman, jonka opetus- ja kulttuuriministeriö vahvisti. Työryhmä arvioi lukuvuosimaksujen käyttöönoton ja hakemuksen käsittelymaksun poistamisen vaikutuksia korkeakoulujen kansainvälistymiseen ja

¹¹ Selvitys varhaiskasvatuksen lainsäädännön muutosten vaikutuksista
<http://tietokayttoon.fi/julkaisu?pubid=23203>

¹² https://karvi.fi/app/uploads/2017/11/KARVI_2717.pdf

opiskelijavirtoihin, seuraa korkeakoulujen apurahakäytäntöjen toimivuutta ja vaikuttavuutta sekä raportoi lukuvuosimaksujen käyttöönnotosta ja apurahakäytäntöjen kehittämisestä säännöllisesti opetus- ja kulttuuriministeriölle.

Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen välisissä tulosneuvotteluissa on sovittu 1 miljoonan euron lisämäärärahasta korkeakoulujen tarvitseman tietojärjestelmätoiminnallisuuden kehittämiseen vuodelle 2017.

Maija Innola, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Nuorisolain tavoitteiden toteutuminen

HE 111/2016 vp – EV 175/2016 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö selvittää maakunta- sekä sosiaali- ja terveyspalveluja koskevien merkittävien uudistusten vaikutuksen laajasti nuorisotyöhön ja varmistaa myös jatkossa nuorisolain tavoitteiden toteutumisen niin kunnan kuin maakunnankin tasolla. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulee antaa asiasta selvitys sivistysvaliokunnalle viimeistään seuraavan vaalikauden alkupuolella.

Opetus- ja kulttuuriministeriö kartoittaa maakuntauudistuksen toimeenpanon aloittamisen jälkeen selvityksen laadinnan vaatimat toimenpiteet.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa erillisen työryhmän selvittämään maakunta- sekä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusten johdosta toimialalle aiheutuvia vaikutuksia, jonka yhteydessä huomioidaan vaikutukset myös nuorisotyöhön.

Työryhmää ei ole vielä asetettu, sillä selvityksen laadinta ei ole ollut vielä tarkoituksenmukaista maakunta- sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistusten ollessa valmisteluvaiheessa.

Georg Henrik Wrede, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

Yksityisarkistot

HE 191/2016 vp – EV 181/2016 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa lain muutoksen vaikutuksia yksityisarkistojen itsenäiseen asemaan ja arkistotoiminnan moninaisuuteen ja että hallitus arvioi seurannan ja tehtyjen johtopäätösten pohjalta mahdollisuutta vahvistaa ja kehittää yksityisarkistojen edustajista koostuvan yksityisarkistoneuvottelukunnan roolia.

Laki, johon lausuma liittyy, on tullut voimaan 1.1.2017. Opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut lain 5 §:n 2 momentin mukaisen yksityisarkistojen neuvottelukunnan. Yksityisiin arkistoihin kohdistuvan arkistotoiminnan monimuotoisuus on otettu huomioon neuvottelukunnan kokoonpanossa siten, että edustettuina ovat niin sanottujen

valtionapuarkistojen lisäksi myös muut arkistot (Arkistoyhdistys), museosektori (Suomen Museoliitto ja Suomen kotiseutuliitto) sekä arkistojen keskeisimmät käyttäjäryhmät (yliopistot/Unifi, Suomen historiallinen seura ja Historiska Föreningen). Kansallisarkistossa säilytettäviä yksityisiä arkistoaineistoja koskeva sääntely tulee tarkasteltavaksi valtiovarainministeriön johtaman tiedonhallintalakityön yhteydessä kevään 2018 aikana. Tiedonhallintalailla on tarkoitus korvata muun muassa arkistolakiin (831/1994) sisältyvät viranomaisten asiakirjoja koskevat säännökset, jolloin laista jäisi jäljelle vain sen yksityisiä arkistoaineistoja koskeva 5 luku.

Immo Aakkula, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Kiusaamisen ehkäisy ja koulurauha

HE 206/2016 – EV 259/2016

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö valmistelee perusopetuksen kurinpitoa selkeyttävät ja vaikuttavuutta lisäävät toimet kevätis-tuntokauden 2018 loppuun mennessä. Ministeriön on syytä harkita muun muassa jälki-istunnon suorittamista osana oppivelvollisuutta sekä perusopetuksen rehtorin oikeutta erottaa oppilas lyhyeksi määrääjäksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 24.11.2016 työryhmän pohtimaan kiusaamisen ehkäisyä ja koulurauhaa. Sen yhtenä tehtävänä on tehdä esitys lainsäädännöllisistä mahdollisuuksista lisätä velvoitteita puuttua kiusaamiseen. Työryhmä on asetettu 16.2.2018 asti. Valmistelussa huomioidaan tarkoin perustuslailliset näkökohdat.

Kirsi Lamberg, ylitarkastaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

Opintotuen huoltajakorotus

HE 229/2016 vp – EV 238/2016

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto harkitsee opintotukeen huoltajakorotusta.

Hallitus on toimeenpannut eduskunnan edellyttämän huoltajakorotuksen lailla opintotukilain muuttamisesta (960/2017). Sen mukaan opintorahaa saavalle alaikäisen lapsen huoltajalle voidaan 1.1.2018 lukien myöntää opintorahaan huoltajakorotus (75 €/kk), jolloin opintorahan määrä on 325, 28 euroa kuukaudessa. Huoltajakorotusta ei otetta tulona huomioon asumistuessa, sotilasavustuksessa eikä määrättäessä varhaiskasvatuksen maksuja tai kotihoidon tai yksityisen hoidon tuen hoitolisää.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Virpi Hiltunen, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

Organisaatiouudistuksen vaikutukset

HE 31/2017 vp – EV 49/2017 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö selvittää organisaatiouudistuksen vaikutukset Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen ja Ylioppilastutkintolautakunnan itsenäisyyteen, riippumattomuuteen ja kansainvälisesti tunnustettuun asemaan, ja antaa sivistysvaliokunnalle selvityksen vuonna 2019.

Opetus- ja kulttuuriministeriö tulee teettämään asiasta ulkopuolisen selvityksen.

Kirsi Kangaspunta, suunnittelupäällikkö, opetus- ja kulttuuriministeriö

Opintotukineuvonta Kansaneläkelaitoksen toiminnassa

HE 36/2017 vp – EV 77/2017 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että Kansaneläkelaitoksen toiminnassa varmistetaan, että opiskelijoilla on saatavissa henkilökohtaisesti tarvitsemansa asiantunteva opintotukineuvonta riittävän helposti ja ilman ylimääräisiä kuluja. Kansaneläkelaitoksen toiminnassa on varauduttava nykyisen opintotukilautakuntajärjestelmän vaatimaan työmäärään ja asiantuntemukseen.

Korkeakouluissa tehtävän työn siirtyminen Kansaneläkelaitoksen vastuulle on otettu huomioon Kansaneläkelaitoksen henkilöstötarve-ennusteessa. Kansaneläkelaitoksen arvion mukaan muutos lisää jonkin verran Kansaneläkelaitoksessa tehtävää työtä. Muutos ei kuitenkaan lisää tarvetta palkata uutta henkilöstöä, koska vakuutuspiirien henkilöresursseja voidaan hyödyntää joustavasti ja myös muut muutokset vaikuttavat opintotuen kokonaistymäärään. Lisäksi toukokuusta 2018 alkaen osa korkeakouluopiskelijoiden opintotukipäätöksistä voidaan antaa automaattisesti, mikä vähentää opintotuen toimeenpanotyötä aiempaan verrattuna. Kansaneläkelaitos on valmistautunut opintotuen ratkaisu- että neuvontatyöhön kattavalla ohjeistuksella ja koulutuksella.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Virpi Hiltunen, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

Ammatillisen koulutuksen reformi, toimeenpano ja vaikutusten seuranta

HE 39/2017 vp – EV 86/2017 vp

Sivistysvaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto tuo viipymättä eduskunnalle lakiehdotuksen, joka toteuttaa sellaiset työsopimuslain ja virkasuhteita koskevan lainsäädännön muutokset, jotka mahdollistavat oppisopimuksella työskentelyn tasavertaisesti kaikilla toimialoilla, lisätyön tarjoamisvelvoitteen tätä estämättä.

2. Eduskunta edellyttää, että rahoitusuudistuksen siirtymäkauden aikana opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa ammatillisen koulutuksen uuden rahoitusjärjestelmän vaikutuksia ammatillisen koulutuksen järjestämiseen ja tuo sivistysvaliokunnalle selvityksen tiedoksi vuosittain syysistuntokauden aluksi. Tässä yhteydessä arvioidaan myös perusrahoitusosuuden riittävyyttä.

3. Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö ryhtyy valmistelemaan selvitystä erityistä vaativaa tukea tarvitsevien opiskelijoiden koulutuspolkujen eheydestä ja koulutusmahdollisuuksista.

4. Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö tukee ja seuraa sekä sen perusteella arvioi ammatillisen koulutuksen reformin toteutumista, muun muassa vaikutuksia koulutuksen alueelliseen ja kielelliseen saavutettavuuteen, opintojen keskeyttämisen vähentämiseen ja koulutustakuun toteutumiseen sekä siihen, että oppisopimus- ja koulutussopimuspaikkamäärät lisääntyvät toimialoittain uudistuksen tavoitteiden mukaisesti. Mikäli havaitaan muutostarpeita, joiden johdosta sääntelyä on tarkennettava tai muutettava, hallitus ryhtyy viipymättä toimiin ja valmistelee myös tarvittavat esitykset eduskunnalle. Hallituksen tulee seurata tarkoin sääntelyn tosiasiallisia vaikutuksia perustuslain sivistyksellisten oikeuksien toteutumiseen.

1. Työ- ja elinkeinoministeriössä valmisteltiin hallituksen esitys (HE 189/2017) eduskunnalle laeiksi työsopimuslain 13 luvun 6 §:n, kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 22 §:n ja valtion virkamieslain 32 §:n muuttamisesta, joka annettiin eduskunnalle joulukuussa 2017. Esityksen mukaan työnantaja voisi jatkossa ottaa oppisopimusopiskelijan määräaikaiseen työ- tai virkasuhteeseen työnantajalle laissa säädetyn lisätyön tarjoamisvelvollisuuden tai takaisinottovelvollisuuden estämättä. Valtion virkamieslakia muutettaisiin siten, että työnantaja voisi ottaa oppisopimusopiskelijan määräaikaiseen virkasuhteeseen valtion virkamieslaissa säädetyn takaisinottovelvollisuuden estämättä. Esityksen tavoitteena on mahdollistaa oppisopimuksen avulla saatava ammatillinen koulutus kaikilla toimialoilla, myös sellaisen työnantajan palveluksessa, jolla on osa-aikatyötä tekeviä tai takaisinottovelvollisuuden piirissä olevia työntekijöitä. Tavoitteena on lisätä ammatillisesti koulutautuvien opiskelijoiden mahdollisuuksia saada oppisopimuskoulutustyöpaikka. Näin edistetään ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden pääsyä työelämään ja mahdollisuuksia hankkia työmarkkinoilla vaadittavaa osaamista. Lakien on tarkoitus tulla voimaan mahdollisimman pian. Asian käsittely on kesken eduskunnassa.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

2. Ammatillisen koulutuksen uusi rahoitusmalli tulee lopullisessa muodossaan käyttöön varainhoitovuodesta 2022 alkaen, jolloin laskennallisesta rahoituksesta 50 prosenttia on perusrahoitusta, 35 prosenttia suoritusrahoitusta ja 15 prosenttia vaikuttavusrahoitusta. Varainhoitovuosina 2018 ja 2019 rahoitus on vahvasti perusrahoituspainotteista. Laskennallisesta rahoituksesta 95 prosenttia kohdennetaan järjestäjille perusrahoituksena tavoitteellisen opiskelijamäärän perusteella ja 5 prosenttia suoritusrahoituksena suoritettujen tutkintojen määrän perusteella. Suoritusrahoituksen osuus on siis vain hieman korkeampi kuin oli vanhassa järjestelmässä tuloksellisuusrahoituksen osuus (3 %). Varainhoitovuonna 2020 perusrahoituksen osuus laskee 70 prosenttiin ja suoritusrahoituksen osuus nousee 20 prosenttiin, ja mukaan tulee vai-

kuttavuusrahoitus 10 prosentin painolla. Suoritusrahoituksessa rahoituksen suoritteeksi tulee tutkintojen rinnalle tutkinnon osien osaamispisteet, jotka muodostavat suurimman osan suoritusrahoituksen suoritteista. Vaikuttavuusrahoituksessa suoritteina ovat tutkinnon suorittaneiden työllistyminen ja jatko-opiskelu (7,5 prosenttiyksikön painolla) ja opiskelijapalaute (2,5 prosenttiyksikön painolla). Varainhoitovuonna 2021 perusrahoituksen osuus laskee 60 prosenttiin ja vastaavasti suoritusrahoituksen osuus nousee 30 prosenttiin.

Eduskunta hyväksyi 21.11. lain valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä. Laki tuli voimaan 1.1.2018. Samalla otettiin käyttöön kansallinen opintosuoritus- ja tutkintotietojen luovutuspalvelu Koski. Koski tulee jatkossa tuottamaan merkittävän osan rahoituksen määräämisessä tarvittavasta tiedosta, samoin ohjauksen ja seurannan tiedoista. Ensimmäisen kerran Koski-järjestelmän tietoa voidaan hyödyntää vuonna 2019, jolloin käytettävissä ovat vuoden 2018 tiedot. Kattavammin sitä voidaan hyödyntää sen myötä, kun Koski-järjestelmän tietosisältö laajenee ja tietoa kertyy useammalta vuodelta.

Uuden rahoitusjärjestelmän vaikutuksia voidaan alustavasti arvioida varainhoitovuodelta 2018 saatavien tietojen perusteella vuonna 2019. Kuitenkin vasta vuonna 2021, jolloin käytettävissä on varainhoitovuoden 2020 tiedot, voidaan kertyneen tiedon perusteella tehdä ensimmäisiä arvioita perusrahoituksen riittävydestä. Silloin voidaan arvioida, miten perusrahoituksen osuuden pieneneminen ja suoritusrahoituksen osuuden kasvu sekä vaikuttavuusrahoituksen mukaan tulo on alkanut vaikuttaa.

3. Vuoden 2018 alusta voimaan tulleen lain ammatillisesta koulutuksesta (531/2017) mukaan opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän oppimisvaikeuksien, vammaan, sairauden tai muun syyn vuoksi tarvitsee pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten tai osaamistavoitteiden saavuttamiseksi. Erityisen tuen antamisen tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisen ammattitaidon ja osaamisen. Vaativan erityisen tuen tehtävän saaneen koulutuksen järjestäjän tehtävänä on järjestää koulutusta opiskelijoille, joilla on vaikeita oppimisvaikeuksia taikka vaikea vamma tai sairaus, joiden vuoksi opiskelija tarvitsee yksilöllistä, laaja-alaista ja monipuolista erityistä tukea. Uudistetun lainsäädännön myötä erityistä ja vaativaa erityistä tukea voi opiskelija saada kaikissa ammatillisen koulutuksen koulutusmuodoissa; ammatilliseen koulutukseen valmentavissa koulutuksissa, ammatillisissa perustutkinnoissa sekä ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnistää vuoden 2018 alussa selvitystyön vaativaa erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden koulutuspolkujen eheydestä ja koulutusmahdollisuuksista. Selvitystyön aikana kuullaan laajasti eri sidosryhmiä, viranomais-tahoja sekä vammaisia henkilöitä. Johtopäätösten ja kehittämis ehdotusten tulee olla valmiit vuoden 2018 loppuun mennessä.

4. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) toteutti vuosina 2016–2017 valtioneuvoston kanslian tilauksesta ”Ammatillisen koulutuksen osaamisperusteisuus, asiakaslähtöisyys ja toiminnan tehokkuus” -arvioinnin (VN TEAS-hanke). Hankkeen tarkoituksena oli tuottaa tietoa osaamisperusteisuuden toteutumisesta sekä sitä edistä-vistä ja estävistä tekijöistä tulevaisuutta ennakoiden. Arvioinnin tavoitteena oli myös varmistaa ammatillisen koulutuksen reformin painopisteitä koskevien valintojen osu-vuus ja tarkoituksenmukaisuus ammatillisen koulutuksen ja sen järjestelmän toimi-vuuden ja kehittymisen sekä koulutuksen vetovoimaisuuden ja arvostuksen kannalta.

Arvioinnin tulosten mukaan koulutuksen järjestäjät ovat edenneet osaamisperusteisuuden toimeenpanossa reformin tavoitteen suuntaisesti, mutta kehitettävää on edelleen. Uudistus tuo ammatillisen koulutusta lähemmäs työelämää, tiivistää työelämän ja koulutuksen järjestäjien välistä yhteistyötä ja lisää opiskelijoiden mahdollisuuksia aiempaa yksilöllisempiin opintoihin. Samalla se luo paineita työelämälle ja koulutuksen järjestäjille tarjota aiempaa enemmän työssäoppimispaikkoja, joustavoittaa toimintaa sekä uudistaa opetushenkilöstön työtä ja osaamista. Osaamisperusteisuuden toimeenpanoa ovat kuitenkin jossain määrin haitanneet samanaikaisesti toteutetut ammatillisen koulutuksen säästöt. Kriittisenä reformin onnistumisen kannalta pidetään rahoitusjärjestelmän kykyä turvata osaamisperusteisen koulutuksen laadukas toteuttaminen ja estää haitalliset ilmiöt, kuten osaamisen kapea-alaistuminen, osaamisvaatimusten madaltuminen ja suoritetehtailu. Työ- ja elinkeinoelämän ja kansalaisten näkökulmasta keskeistä on onnistua koulutustarpeiden alueellisessa lyhyen ja pitkän tähtäimen ennakkoinnissa sekä väestön yhdenvertaisten koulutusmahdollisuuksien turvaamisessa. Arviointihankkeen tulokset antavat hyvän pohjan reformin vaikutusten seurannan ja arvioinnin pitkäjänteiselle kehittämiselle.

Ammatillisen koulutuksen tiedonkeruut, tilastointi ja seurantaindikaattorit on tarpeen uudistaa kokonaan, jotta reformin ja uuden lainsäädännön vaikutuksia on mahdollista seurata ja arvioida. Ammatillisen koulutuksen reformin toteutumisesta tullaan seuraamaan pääosin rahoitukseen, koulutuksen järjestämisen kustannuksiin ja opiskelijoihin sekä opintoihin liittyvien vuosittaisten tietojen pohjalta. Opiskelijan ja työ- ja elinkeinoelämän osaamistarpeisiin vastaamista seurataan keräämällä tietoja mm. työllistymisestä, opintoajoista, keskeyttämisestä ja opiskelija- ja työelämäpalautteesta. Oppisopimuskoulutuksen ja koulutussopimukseen perustuvan koulutuksen toteutumia tullaan seuraamaan myös osana kansallista opintosuoritus- ja tutkintotietojen luovutuspalvelua Koskea. Koski tulee jatkossa tuottamaan merkittävän osan rahoituksen määräämisessä tarvittavasta tiedosta, samoin ohjauksen ja seurannan tiedoista. Ensimmäisen kerran Koski-järjestelmän tietoa voidaan hyödyntää vuonna 2019, jolloin käytettävissä ovat vuoden 2018 tiedot. Kattavammin sitä voidaan hyödyntää sen myötä, kun Koski-järjestelmän tietosisältö laajenee ja tietoa kertyy useammalta vuodelta. Ammatillisen koulutuksen lain siirtymäsäännösten mukaisesti esimerkiksi rahoitusta koskevat muutokset tulevat täysimääräisenä voimaan vasta vuonna 2022, jolloin rahoituksen perusteena kerättäviä tietoja voidaan kokonaisuudessaan arvioida.

Mari Pastila-Eklund, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (kohta 1)
Kari Korhonen, kehittämisspäälikkö, opetus- ja kulttuuriministeriö (kohta 2)
Anne Mårtensson, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (kohta 3)
Jukka Lehtinen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (kohta 4)

1.11 Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut

HE 49/2002 vp – EV 299/2002 vp

Suuri valiokunta ja sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 17.2.2003, että sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksusäännösten kokonaisuudistukseen sekä laitoshoidon että avopalveluiden osalta ryhdytään pikaisesti ja sen yhteydessä yhtenäistetään avo- ja laitoshoidon tulokäsite ja turvataan myös pitkäaikaisessa avohoidossa olevalle käyttövara. Eduskunta edellytti lisäksi, että uudistuksessa huolehditaan koko perheen toimeentulon turvaamisesta perheenjäsenen pitkäaikaisen avo- tai laitoshoidon aikana.

Hallitus käynnisti sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulainsäädännön kokonaistarkastelun keväällä 2017. Uuden asiakasmaksulainsäädännön valmistelua varten perustettiin työryhmä, jonka toimikausi oli 15.2.2017–31.12.2017. Hallituksen linjauksen mukaisesti asiakasmaksuja koskevaa lainsäädäntöä uudistetaan niin, että se ottaa huomioon sote-palveluiden integraation ja ennaltaehkäisyn tavoitteet. Uudistuksessa ja sitä koskevassa lainsäädännössä huomioidaan, ettei asiakasmaksuihin tule kohtuuttomia korotuksia. Uudessa lainsäädännössä säädetään maksujen tasapainoisesta suhteesta saatuun palveluun ja henkilön maksukykyyn sekä kohtuullisuudesta integroiduissa sote-palveluissa. Uusi asiakasmaksulainsäädäntö sisältää säännökset myös asumispalveluiden asiakasmaksuista. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyllä 2018 ja uudistus tulisi voimaan 1.1.2020.

Marjo Kekki, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Lääkehoidon kustannusten rajanvedon selkeyttäminen kunnallisen terveydenhuollon ja sairausvakuutuksen välillä

HE 50/2004, 164/2004 vp – EV 160/2004 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 24.11.2004, että hallitus selvittää, miten kunnallisen terveydenhuollon ja sairausvakuutuksen välistä rajanvetoa lääkehoidon kustannusten osalta voidaan edelleen selkeyttää, jotta perusteeton kustannusten siirto järjestelmien välillä estyisi.

Asiaan liittyviä selvityksiä on tehty eri hallituskausina.

Pääministeri Sipilän hallitusohjelman mukaisesti valmisteltavina ovat sosiaali- ja terveydenhuollon uudistaminen, ja rationaalisen lääkehoidon toimeenpano-ohjelman toteuttaminen. Lääkkeet ovat oleellinen osa sairauden ja terveydenhoitoa ja lääkehuolto on osa sosiaali- ja palvelujärjestelmää. Siksi kustannusvastuuta koskevat kysymykset, joihin kuuluu myös kunnallisen terveydenhuollon ja sairausvakuutuksen välinen rajanveto, tulevat selvitettäväksi osana edellä mainittuja uudistuskokonaisuuksia.

Kirsi Päivänsalo, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Lastensuojelu

HE 252/2006 vp – EV 309/2006 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

4. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa lapsen huostaanottoa koskevan päätöksenteon toimivuutta ja että hallitus tarvittaessa ja mahdollisimman ripeästi valmistelee ehdotuksen sellaisen lastensuojelua tehostavan päätöksentekomenettelyn käyttöönotosta, että päätöksen tahdonvastaisesta huostaanotosta tekee moniammatillinen toimielin, joka perustettaisiin esimerkiksi kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta annetun lain 6 §:ssä tarkoitettujen kuntayhtymien yhteyteen.

Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa

4. Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle joulukuussa 2017 erillisen selvityksen tässä asiassa. Sosiaali- ja terveysministeriö on seurannut lapsen huostaanottoa koskevan päätöksenteon toimivuutta. Ministeriö on valmistellut asiassa aiemmin viitatuksi sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta, jonka lainsäädäntötyö jatkuu edelleen. Uudistustyö etenee yleisestä tasosta kohti yksityiskohtaisempaa erityislainsäädäntöä. Tällä hetkellä valmistellaan myös itsemääräämistä koskevaa lainsäädäntöä, joka aiheuttanee lastensuojelulain tarkistamisen tarpeita. Lisäksi hallituksella on meneillään lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelma, jossa lastensuojelua kehitetään sisällöllisesti laajasti. Näistä kaikista syntyy tarvetta uudistaa lastensuojelun lainsäädäntöä. Sosiaali- ja terveysministeriö vie näitä muutostarpeita eteenpäin ja kiinnittää lastensuojelulakia uudistaessaan edelleen huomiota lasten huostaanottoa koskevan päätöksenteon toimivuuteen.

Marjo Malja, sosiaalineuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Annika Parsons, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Lääkkeiden annosjakelun korvaaminen

HE 134/2008 vp – EV 106/2008 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 4.11.2008, että lääkkeiden annosjakelutoiminnan säätelyyn liittyvän selvitystyön yhteydessä annosjakelun korvattavuuden rajoitusten, kuten kuuden korvattavan lääkkeen rajan, tarkoituksenmukaisuus ja kokonaistaloudellisuus arvioidaan ja tehdään tarvittavat esitykset lainsäädännön muutoksiksi.

Sairausvakuutuslain (1224/2004) 5 luvun 10 §:n mukaan vakuutetulla, joka on täyttänyt 75 vuotta, on oikeus korvaukseen annosjakelun kustannuksista, jos hänellä on annosjakelun alkaessa vähintään kuusi annosjakeluun soveltuvaa sairausvakuutuslain mukaan korvattavaa lääkettä. Lisäksi edellytyksenä on, että vakuutetun lääkitys on tarkistettu tarpeettomien, keskenään yhteen sopimattomien ja päällekkäisten lääkitysten poistamiseksi ja annosjakeluun siirtyminen on pitkäaikaisessa läkehoidossa lääketieteelliseltä kannalta perusteltua.

Sosiaali- ja terveysministeriön johdolla toimi työryhmä, joka selvitti avohuollon apteekkitoiminnan kehittämistarpeita. Työryhmän 24.3.2011 valmistuneessa muistiossa

(Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2011:16) oli useita ehdotuksia koneellisen annosjakelun kehittämiseksi. Eräs ehdotuksista oli annosjakelupalkkioiden korvauskriteereiden tarkistaminen tukemaan pitkäaikaissairaiden asianmukaisen lääkehoidon toteutumista.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 18.11.2013 apteekkitoiminnan ja muun lääkehuollon kehittämiseksi työryhmän valmistelemaan, miten apteekkijärjestelmää ja muuta lääkehuoltoa kehitetään vastaamaan väestön lääkehuollon tarpeisiin sosiaali- ja terveyspalveluiden rakenteiden muuttuessa. Työryhmän toimikausi päättyi vuoden 2014 lopussa. Annosjakelutoiminnan kehittämistarpeita arvioitiin tässä työryhmässä, mutta työryhmä ei käsitellyt annosjakelun sairausvakuutuskorvattavuuden mahdollisia kehitystarpeita.

Pääministeri Sipilän hallitusohjelman mukaisesti valmisteltavina ovat sosiaali- ja terveydenhuollon uudistaminen, monikanavarahoituksen yksinkertaistaminen ja rationaalisen lääkehoidon toimeenpano-ohjelman toteuttaminen. Nämä vaikuttavat myös annosjakelun kehittämiseen ja annosjakelua koskevat kysymykset tulevat selvitettäväksi osana edellä mainittuja uudistuskokonaisuuksia.

Kirsi Päivänsalo, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Eläkerahastoja koskeva kokonaisuudistus

HE 152/2008 vp – EV 8/2009 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 25.2.2009, että hallitus välittömästi valmistelee eläkerahastoja koskevan kokonaisuudistuksen, joka sisältää uudet lisäeläkejärjestelyt ja joka turvaa vakuutettujen ja työnantajien oikeudet ja velvollisuudet sekä eläkesäätiöiden ja kassojen toimintaedellytykset tarkoituksenmukaisella tavalla.

Lausuman taustalla on eduskunnan aikaisempi, lähes samankaltainen lausuma HE 156/2005 vp – EV 34/2006 vp, jonka johdosta sosiaali- ja terveysministeriö päätti helmi-/maaliskuulla 2008, että ensimmäisessä vaiheessa valmisteltaisiin kansainvälisesti kilpailukykyinen lisäeläkeuudistus, joka koskisi maksuperusteisia lisäeläkejärjestelyjä nykymuotoisissa eläkesäätiöissä ja eläkekassoissa. Tarvittavat säännökset otettaisiin erillislakiin, ja nykyiset eläkesäätiölaki (1774/1995) ja vakuutuskassalaki (1164/1992) toimitaisivat erillislain taustalakeina.

Uudistusta koskeva lait 173/2009, 174/2009 ja 175/2009 hyväksyttiin 27 päivänä maaliskuuta 2009 ja ne tulivat voimaan 1.4.2009.

Ministeriössä laadittu arviomuistio oli lausuntokierroksella keväällä 2013. Ministeriö asetti 30.5.2013 laajapohjaisen työryhmän valmistelemaan eläkesäätiö- ja vakuutuskassalain kokonaisuudistusta. Työryhmän toimikausi päättyi 31.1.2016, minkä jälkeen työryhmän loppuraportista järjestettiin lausuntokierros ja loppuraportti lähetettiin lainsäädännön arviointineuvostolle. Arviointineuvoston lausunto 8.3.2017 johti tarpeeseen täydentää esitystä. Ministeriöllä ei ole ollut mahdollisuuksia jatkaa kokonaisuudistuksen valmistelua kertomusvuonna eläkesäätiöiden ja -kassojen lisäeläketointintaan sovellettavan ammatillisia lisäeläkkeitä tarjoavien laitosten toiminnasta ja valvonnasta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2016/2341

(IORP II - direktiivi) johdosta, joka on pantava kansallisesti täytäntöön 13.1.2019 mennessä. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle IORP II - direktiivin täytäntöönpanon jälkeen. Eläkesäätiöitä ja eläkekassoja koskevien esitysten osalta ratkaisevana on pidettävä sosiaaliturvan tehokasta ja turvaavaa toimeenpanoa. Lisäksi erot työeläkelaitosten ja lisäeläkkeitä hoitavien eläkelaitosten kilpailuolosuhteissa huomioidaan lainsäädäntöä valmisteltaessa.

Riitta Kokko-Herrala, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Palveluseteli

HE 20/2009 vp – EV 67/2009 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

2. Eduskunta edellytti, että maksukattojärjestelmää uudistettaessa selvitetään, millä tavoin palvelusetelin omavastuuosuus huomioidaan maksukaton kertymisessä.

2. Palvelusetelilaki on tarkoitus kumota ja korvata valinnanvapauslailla, jota koskeva hallituksen esitys annetaan eduskunnalle kevätistuntokaudella 2018. Palvelusetelin tilalle tulisi asiakkaalle palvelujen valintaan annettava asiakasseteli. Asiakas maksaisi asiakassetelillä hankkimissaan palveluissa asiakasmaksulain mukaisen maksun, jolloin maksu kerryttäisi maksukattoa. Hallitus on käynnistänyt asiakasmaksulainsäädännön kokonaisuudistuksen keväällä 2017. Asiakasmaksulainsäädännön uudistuksen valmistelua varten perustettiin työryhmä, jonka toimikausi oli 15.2.2017–31.12.2017. Asiakasmaksulakia koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyllä 2018. Uudistus tulisi voimaan 1.1.2020. Maksukattoa koskevat säädökset sisältyvät tähän valmisteluun.

Marjo Kekki, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Biopankkilainsäädännön toimivuus

HE 86/2011 vp – EV 78/2012 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 2.10.2012, että hallitus seuraa ja arvioi biopankkilainsäädännön toimivuutta ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön tarkistamiseksi.

Biopankkilaki vahvistettiin 30.11.2012. Laki tuli voimaan 1.9.2013. Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut yleistä ohjausta lain täytäntöönpanosta. Biopankkilainsäädännön operatiivinen toimeenpano kuuluu Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle (Valvira). Valvira kiinnittää huomiota muun muassa riittävään henkilötietojen suojaan, rekisterinpitäjien velvollisuuksiin ja oikeuksiin, itsemääräämisoikeuden toteutumiseen sekä tutkimuksen tukemiseen. Viestinnän avoimuus ja kansalaisten luottamus biopankkitoimintaan ovat ensiarvoisen tärkeitä. Tästä syystä biopankit kiinnittävät erityistä huomiota siihen, ettei kansalaisten tutkimusmyönteistä asennetta ja luottamusta menetetä. Jokaisella biopankilla on viestintäsuunnitelma ja koulutettu henkilökunta. Valvira käy biopankkien laatujärjestelmät sekä riskienhallinnan läpi rekisteröimisprosessin yhteydessä. Valtakunnalliseen biopankkirekisteriin on merkitty

alun perin kaikki yksitoista biopankkia, joista kaksi yhdistyi vuoden 2016 aikana. Tällä hetkellä Suomessa toimii kymmenen rekisteröityä biopankkia. Lisäksi kaikki kuusi sairaanhoitopiirien biopankkia ovat yhdessä perustaneet osuuskunnan (Suomen Biopankkiosuuskunta) operatiivisten toimintojensa yhtenäistämiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 27.11.2012 biopankkilainsäädännön ohjausryhmän ja virkamiestyöryhmän. Virkamiestyöryhmä valmisti seuraavat biopankkilain nojalla annettavat alemmanasteiset säädökset: STM:n asetus alueellisen eettisen toimikunnan ja valtakunnallisen lääketieteellisen tutkimuseettisen toimikunnan lausunnoista perittävistä maksuista 650/2013, STM:n asetus biopankin tiedonannosta 649/2013 sekä valtioneuvoston asetus biopankin suostumusasiakirjasta 643/2013.

Biopankkilainsäädännön ohjausryhmän tehtävänä on seurata ja arvioida biopankkilainsäädännön toimivuutta ihmisperäisiä näytteitä käyttävässä tutkimuksessa sekä ohjata biopankkitoiminnan edellyttämän infrastruktuurin rakentamista Suomessa yhteistyössä tutkijoiden, rahoittajien, terveydenhuollon palvelujärjestelmän, asiantuntijalaitosten sekä muiden sidosryhmien kanssa. Ohjausryhmän toimikausi on 3.12.2012–31.12.2017. Ohjausryhmän työlle on laadittu jatkopäätös kaudelle 1.1.2018–31.12.2019.

Ohjausryhmä antoi väliraporttinsa 2.6.2015 (Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistiota 2015:26). Väliraportti on luettavissa täällä: <https://www.julkari.fi/handle/10024/126257>.

Väliraportin tarkoituksena on antaa kokonaiskuva käynnistyneestä biopankkitoiminnasta lainsäädännön, viranomaisten ja biopankkien näkökulmasta. Se käsittelee seuraavia asiakokonaisuuksia:

- Biopankkilain toimeenpano ja viranomaistoiminta
- Biopankkien perustaminen ja toiminnan käynnistyminen
- Biopankkitoiminnan infrastruktuuri
- Näytteiden antajien oikeuksien toteutuminen
- Yhteiskunnalliset vaikutukset, vaikutukset toimintaympäristöön ja kansainvälisen yhteistyö
- Lainsäädännön toimivuus
- Biopankkitutkimukseen kohdistuvat asenteet ja niiden muutokset

Ohjausryhmän väliraportti osoittaa, että nykyinen biopankkilaki vaatii säännösmuutoksia. Väliraportin liitteessä on koottu tähän asti esiin nousseita säännösmuutostarpeita yleistasolla. Osa ehdotuksista koskee lainsäädännön selkiyttämistä ja terminologian tarkentamista ja osa on eri intressiryhmien toiveita siitä, mitä lain tulisi mahdollistaa tulevaisuudessa.

Ohjausryhmässä on keskusteltu myös muun muassa seuraavista asioista:

EU:n tietosuojasetuksen vaikutukset biopankkitoimintaan

- biopankissa olevien tietojen hyödyntäminen käytännön terveydenhuollossa
- biopankkien toiminnan yhdistäminen
- biopankkisuostumuksen hallinta Omakanta-palvelussa

- biopankkien ja genomikeskuksen välinen yhteistyö

Sosiaali- ja terveysministeriö on aloittanut väliraportin pohjalta biopankkilain muutosten valmistelun virkatyönä. Hallituksen esitys on tarkoitettu antamaan eduskunnalle keväällä 2018 aikana. Säädosmuutokset on katsottu tarkoituksenmukaisiksi tehdä biopankkien yhdistymistä sekä genomikeskuksen perustamista koskevan työn yhteydessä. Säädosmuutokset ovat kiinteästi yhteydessä EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen kansalliseen toimeenpanoon sekä vireillä olevan sosiaali- ja terveystietojen toissijaista käyttöä koskevan lakiehdotuksen voimaantuloon. Ohjausryhmä antaa loppuraporttinsa vuoden 2019 loppuun mennessä.

Eurooppalaisia biopankkeja ja biologisia aineistoja koskeva tutkimusinfrastruktuuri-konsortio BBMRI-ERIC on uusi komission toimivallalla perustettu ERIC -muotoinen tutkimusinfrastruktuurikonsortio, jonka perustajana on 12 jäsenmaata ja isäntämaana toimii Itävalta. Suomi liittyi BBMRI-ERIC:n perustajajäseneksi 31.10.2013. Sosiaali- ja terveysministeriö koordinoi kansallisen BBMRI-yhteistyöverkoston toimintaa.

Sandra Liede, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Vanhuspalvelulain toteutuminen

HE 160/2012 vp – EV 162/2012 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 18.12.2012, että hallitus arvioi henkilöstömitoituksen toteutumisen vanhuspalvelulaissa tarkoitetulla tavalla vuoden 2014 aikana ja mikäli ympärivuorokautisessa hoidossa ei ole saavutettu suositusten mukaista henkilöstömitoitusta (vähintään 0,5), antaa eduskunnalle esityksen lain täsmämisestä.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi lain tavoitteiden toteutumista ja vaikutusta erityisesti ikääntyneen väestön hyvinvointiin, terveyteen ja toimintakykyyn ja sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuuteen sekä kunnille aiheutuviin kustannuksiin.

Vanhuspalvelulain seuranta- ja arviointia varten Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on koonnut laajat aineistot kunnista, kuntayhtymistä ja yhteistoiminta-alueilta sekä koti- ja ympärivuorokautisen hoidon toimintayksiköistä keväällä 2013 ja syksyllä 2014 ja syksyllä 2016. Syksyn 2016 kyselyssä alle 0,5 mitoituksen alitti 92 yksikköä 1350 yksiköstä (7 %), joista 56 oli julkisia ja 36 yksityisiä. Seuraava seurantakysely tehdään vuoden 2018 syksyllä.

Hallitusohjelmaan on kirjattu, että STM:n ja Kuntaliiton 2013 julkaisemaa laatusuositusta hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi tarkistetaan siten, että tehostetussa palveluasumisessa ja vanhainkodeissa henkilöstön ehdoton vähimmäismäärä on 0,4–0,5 hoitotyöntekijää/asiakas (nykyisin 0,5). Terveyskeskusten vuodeosastojen pitkäaikaishoidossa suositus säilyy tasolla 0,6–0,7 hoitotyöntekijää/asiakas. Laatusuosituksen muita perusteita henkilöstöön mukaan laskettavista oppisopimuskoulutettavista, sosiaali- ja terveydenhuollon opiskelijoista, sekä ilman sosiaali- ja terveydenhuollon ammatillista koulutusta olevista henkilöistä tarkenne-

taan siten, että näihin ryhmiin kuluvat olisivat nykyistä väljemmin perustein hoitotyöntekijän asemassa. Uusi laatusuositus¹³ julkaistiin 26.6.2017. Suositusta valmisteltaessa hallitus suhtautui vakavasti useilta tahoilta tulleisiin viesteihin siitä että henkilöstömitoituksen alentaminen vaarantaa asiakkaiden hyvän hoidon. Hallitus linjasi, että jatkossakin ympärivuorokautisen tehostetun palveluasumisen hoitoon osallistuvan henkilöstön vähimmäismitoituksen pitää olla vähintään 0,5 hoitajaa asukasta kohden. Siltä osin tilanne säilyi aiemman laatusuosituksen mukaisena. Suosituksessa määritelty vähimmäismitoitustaso tukee vanhuspalvelulain henkilöstöä koskevaa 20 pykälää, jonka mukaan henkilöstöä pitää olla riittävästi asiakkaiden palveluntarpeeseen nähden kaikkina vuorokauden aikoina. Lain säädökset ovat ensisijaisia suositukseen nähden.

Laatusuosituksessa laajennettiin tehostetussa palveluasumisessa henkilöstömitoitukseen laskettavien piiriä siten, että hoiva-avustajien työaika lasketaan kokonaisuudessaan mitoitukseen ja viriketoimintaa toteuttava henkilöstö siltä osin, kun heidän työaikansa kohdistuu välittömään asiakastyöhön. Suosituksessa myös suositellaan, että henkilöstön mitoittamisen osalta julkisia ja yksityisiä palveluntuottajia ohjataan, valvotaan ja seurataan samoin perustein, koska erilaisten lupamenettelyjen vuoksi mitoitukset yksityisissä ja julkisissa yksiköissä poikkeavat toisistaan.

Hallituksen lähtökohtana on iäkkäiden palvelurakenteen muuttaminen siten, että kotiin annettavat palvelut ovat ensisijaisia. Hallituksen lähtökohtana on sekä iäkkäiden palvelurakenteen että kotiin annettavien palveluiden sisällön kehittäminen siten, että nykyistä suurempi osa iäkkäistä saa tarvitsemansa palvelut omassa kodissaan eikä ympärivuorokautisen hoidon yksiköissä.

Satu Karppanen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Ennalta ehkäisevät palvelut ja kotipalvelut sosiaalihuoltolain kokonaisuudistuksessa

HE 164/2014 vp – EV 195/2014 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa sosiaalihuoltolain kokonaisuudistuksen toimeenpanossa sosiaalihuollon painopisteen siirtymistä ennalta ehkäiseviin palveluihin ja erityisesti kotipalvelujen laadun ja saatavuuden toteutumista sekä uudistuksen kustannusvaikutuksia ja vaikuttavuutta.

Sosiaalihuoltolain kokonaisuudistus edellyttää kunnilta palvelurakenteen moninaista kehittämistä ja uudistamista. Muutostyötä on tuettu laajalla sosiaalihuoltolain koulutuskierroksella, teemakohtaisilla tiedotteilla ja lain soveltamisoppaalla. Toimeenpanon tukea on jatkettu vuonna 2016 muun muassa järjestämällä kaksi alueellista koulutuspäivää kotiin vietävistä palveluista yhteistyössä aluehallintovirastojen ja Valviran kanssa. Ennalta ehkäisevien palvelujen saatavuutta, laatua, kustannusvaikutuksia ja vaikuttavuutta seurataan yhteistyössä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen, aluehallintoviranomaisten ja Valviran kanssa.

¹³ Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2017-2019, Sosiaali- ja terveysministeriö Julkaisuja 2017:6, Kvalitetsrekommendation för att trygga ett bra äldre och förbättra servicen 2017-2019, Social- och hälsovårdsmisniseriet, Publikation 2017:7

Kotipalvelun saatavuutta seurataan THL:n toteuttaman kyselyn avulla vuodesta 2015 alkaen. Omavalvonnan toimeenpanon tukeminen ja varmistaminen on osa Valviran valvontaohjelmaa vuosille 2016–2019. Myös lastensuojelun määräaikoihin ja asiakasmääriin, kotiin annettavien palveluiden sekä lasten ja nuorten ehkäisevien palveluiden sujuvuuteen kiinnitetään valvonnassa vuonna 2016 erityistä huomiota. Hallituskaudella 2015–2019 toteutettavan lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman osana edistetään ja levitetään neuvolan, varhaiskasvatuksen ja koulun yhteydessä tarjottavan kotipalvelun, perhetyön ja vanhemmuuden tuen hyviä käytäntöjä perhekeskusmallin puitteissa. Vuodelle 2016 osoitettiin valtion talousarviossa 10 miljoonan euron määräraha lapsiperheiden kotipalvelujen saatavuuden turvaamiseen.

Vuoden 2017 aikana käynnistyivät maakunnalliset hankkeet osana hallituksen lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelmaa. Hankkeet edistävät edellä kuvatulla tavalla myös sosiaalihuoltolain toimeenpanoa.

Annika Juurikko, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö
Marjo Malja, sosiaalineuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Turvakotien rahoituslaki

HE 186/2014 vp – EV 208/2014 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa lain toimeenpanoa ja arvioi turvakotitoiminnan järjestämisvastuun ja rahoituksen toimivuutta samoin kuin kriisiavun toimivuutta suhteessa sosiaali- ja terveystalouden järjestelmään.

Sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimi 20.10.2015–31.12.2016 poikkihallinnollinen valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle annetun lain toimeenpanon seuranta- ja arviointiryhmä (STM048:00/2015). Tämän turvakotilain arviointiryhmän tehtävänä oli 1. seurata ja arvioida uuden lain toimivuutta ja tehdä siihen mahdollisia muutosesityksiä; 2. arvioida laissa määritellyn järjestämisvastuun toimivuutta; 3. arvioida rahoitusmenettelyn toimivuutta ja rahoituksen riittävyyttä; 4. arvioida valtion varoista tarjottavan akuutin kriisiavun toimivuutta suhteessa sosiaali- ja terveystalouden toimintaan; 5. tehdä kehittämissesityksiä.

Turvakotilain arviointiryhmän työn pohjalta valmistui hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle annetun lain muuttamisesta (HE 166/2017 vp). Hallituksen esityksen perusteluissa on arvioitu turvakotitoiminnan järjestämisvastuun ja rahoituksen toimivuutta samoin kuin kriisiavun toimivuutta suhteessa sosiaali- ja terveystalouden järjestelmään.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Laura Terho, lakimies, sosiaali- ja terveysministeriö

Perhehoitolain vaikutukset

HE 256/2014 vp – EV 313/2014 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa perhehoitolain vaikutuksia eri väestöryhmiin ja perhehoidon eri muotoihin sekä sitä, miten perhehoito vaikuttaa kuntien kustannuskehitykseen.

Perhehoitolakia muutettiin Juha Sipilän hallituksen ohjelman liitteen 6 mukaisesti 1.7.2016 alkaen. Lakimuutoksella muun muassa korotettiin perhehoidon vähimmäishoitopalkkiota, lisättiin perhehoitajan oikeutta vapaaseen yhdestä arkipäivästä kahteen vuorokauteen kuukaudessa sekä nostettiin perhehoitajien hyvinvointi- ja terveys-tarkastukset lakitasolle. Lisäksi perhehoitolakiin tehtiin muutoksia perhekodissa hoidettavien enimmäismäärän osalta sekä täsmennettiin oheishuoltajuutta koskevaa sääntelyä. Muutosten tarkoituksena oli tukea perhehoitajien jaksamista sekä toisaalta vakiinnuttaa perhehoito osaksi iäkkäiden hoidon palvelujärjestelmää.

Vuodesta 2017 eteenpäin kuntien valtionosuuksiin on lisätty perhehoidon osalta 20 miljoonaa euroa. Perhehoitoa on kehitetty perhehoitolain muutosten lisäksi myös osana *Kehitetään ikäihmistenkotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa* -kärkihanketta, jossa perhehoidon osalta luodaan muun muassa uusia toimintamalleja. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman yhteydessä osana lastensuojelun kehittämistyötä luodaan uudenlaisia palvelu- ja toimintamalleja, mikä koskee myös perhehoitoa.

Sosiaali- ja terveysministeriö on valmistellut valtiovarainministeriön kanssa omais- ja perhehoidon seuranta vuodelle 2018. Tarkoituksena on selvittää, kuinka eri maakunnissa on toimeenpantu omais- ja perhehoitolakeja. Näin ollen tehdään selvityksiä omais- ja perhehoidon kehityksestä ja kustannuksista, omais- ja perhehoitajien kokemuksista ja heille annettavan tuen kehityksestä sekä perhehoitajien ja -hoidettavien määrästä. Seurannan ensimmäiset tulokset ovat käytettävissä keväällä 2018, ja näitä kyselyitä on tehty muun muassa yhteistyössä maakuntien muutosagenttien kanssa.

Kirsi-Maria Malmlund, lakimies, sosiaali- ja terveysministeriö

Toimeentulotukilain uudistuksen vaikutukset

HE 358/2014 vp – EV 374/2014 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että uudistuksen vaikutuksia toimeentulotukea saavien määrään, toimeentulotukijaksojen keston ja toimeentulotuen kustannuksiin seurataan ja arvioidaan myös sitä, tukeeko uudistus tuen luonnetta väliaikaisena, itsenäistä suoriutumista edistävänä ja syrjäytymistä ehkäisevänä taloudellisena etuutena.

2. Eduskunta edellyttää, että toimeentulotukilaki kokonaisuudessaan uudistetaan. Uudistuksessa tulee pyrkiä vahvistamaan toimeentulotuen luonnetta viimesijaisena ja väliaikaisena etuutena. Tavoitteena toimeentulotuessa tulee olla moniammatillinen yhteistyö Kelan ja kuntien välillä sekä sellaiset toimintakäytännöt, jotka tukevat toimeentulotukea saavan itsenäistä suoriutumista ja ehkäisevät syrjäytymistä.

Perustoimeentulotuen laskenta ja maksatus siirtyivät Kansaneläkelaitokselle vuoden 2017 alusta. Hallitus on seurannut uudistuksen vaikutuksia ja käynyt läpi toimeenpanoon liittyviä kysymyksiä yhteistyössä Kansaneläkelaitoksen ja Suomen Kuntaliiton kanssa. Lisäksi on meneillään useita tutkimushankkeita, joissa arvioidaan siirron vaikutuksia.

Perustoimeentulotuen toimeenpanon siirron vaikutusten arviointia hyödynnetään jatkossa toimeentulotuen kehittämisessä. Kehittämiseen vaikuttavat myös hallituksen käynnistämät muut kehittämissuunnitelmat. Näitä ovat muun muassa eriarvoisuustyöryhmän työ, osallistavan sosiaaliturvan kokeiluhanke sekä perustusturvan uudistamista pohtiva niin sanottu TOIMI-hanke. Myös sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen uudistus vaikuttaa toimeentulotuen kehittämiseen.

Susanna Rahkonen, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

Omassa työssä työllistyvien ja yrittäjien työttömyysturva

HE 94/2015 vp – EV 106/2015 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

1. Eduskunta edellytti, että TE-toimistojen osaamista, ohjeistusta ja toimintakäytäntöjä pikaisesti tarkennetaan omassa työssä työllistyvien ja yrittäjien työttömyysturvan osalta ja työvoimahallinnon ratkaisukäytäntöä seurataan yhdenmukaisen ratkaisukäytännön ja työttömyysturvaa hakevien oikeusturvan varmistamiseksi. Tarkennukset tulee tehdä erityisesti toiminnan sivu- ja päätoimisuuden sekä toiminnan lopettamisen osalta.

2. Eduskunta edellytti, että epätyypillisissä työsuhteissa ja toimeksiantosuhteissa työskentelevien sosiaaliturvan kehittämistarpeet selvitetään ja selvityksen perusteella tarvittaessa valmistellaan lainsäädännön muutosehdotukset.

1. Työ- ja elinkeinoministeriö antoi vuoden 2016 alussa työ- ja elinkeinotoimistoille ohjeen, jossa otettiin huomioon vuoden 2016 alusta voimaan tulleet yrittäjiä koskevien työttömyysturvalain säännösten muutokset. Lisäksi ohjeeseen tehtiin tarkennuksia. Yrittäjien työttömyysturva-oikeuden selvittämistä on sujuvoitettu kesäkuussa 2016 ottamalla käyttöön sähköisesti täytettävät lomakkeet, joilla työnhakija selvittää yritystoimintaansa liittyviä seikkoja työ- ja elinkeinotoimistolle. Työ- ja elinkeinoministeriö pyysi lisäksi toukokuussa 2016 työ- ja elinkeinotoimistoilta näkemyksiä yrittäjän työttömyysturvan työvoimapolitiisiin edellytyksiin ja niiden selvittämiseen liittyvistä mahdollisista kehittämistarpeista. Useat näkemyksiä esittäneet työ- ja elinkeinotoimistot pitivät juuri yritystoiminnan pää- ja sivutoimisuuden ratkaisemista haasteellisena.

Oikeus- ja työministeri Jari Lindström asetti kesäkuussa 2016 selvityshenkilöt, joiden tehtävänä oli selvittää ns. itsensä työllistävien henkilöiden työttömyysturva-oikeuteen liittyviä muutostarpeita. Selvitystyö päättyi joulukuussa 2016. Selvityshenkilöiden ehdottamia muutoksia yritystoiminnan pää- ja sivutoimisuutta koskeviin säännöksiin arvioitiin yhteistyössä keskeisten työelämän järjestöjen kanssa. Työttömyysturvalakia on muutettu selvityshenkilöiden ehdotuksen pohjalta vuoden 2018 alusta lukien lailla työttömyysturvalain muuttamisesta (906/2017) niin, että työttömänä aloitetun yritystoiminnan pää- ja sivutoimisuutta arvioidaan vasta, kun yritystoimintaa on harjoitettu

neljä kuukautta. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että työttömänä aloitetun yritystoiminnan neljän ensimmäisen kuukauden ajan työttömyysetuuden saajalla on oikeus saada työttömyysetuus yritystoiminnasta syntyvillä ansiotuloilla soviteltuna.

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen (HE 188/2017 vp) vaihtelevaa työaikaa noudattavan työntekijän asemaa parantavaksi lainsäädännöksi. Työttömyysturvalakia muutettaisiin esityksen mukaan siten, että työstä eroamista ja työstä kieltäytymistä koskeissa säännöksissä otettaisiin tietyin edellytyksin huomioon tilanteet, joissa työtä ei tosiasiallisesti ole ollut tarjolla tai joissa työstä maksettava palkka jää pieneksi. Muutokset koskevat muun muassa ns. nollatuntisopimuksella työskenteleviä.

Marjaana Maisonlahti, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muuttamisesta

HE 96/2015 vp – EV 57/2016 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkoin lainsäädännön vaikutuksia kehitysvammaisten oikeuksien toteutumiseen ja jatkaa itsemääräämisoikeutta koskevan sääntelyn kehittämistä.

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muuttamisesta tuli voimaan 10.6.2016. Sosiaali- ja terveysministeriö käynnisti syksyllä 2016 itsemääräämisoikeuslainsäädännön jatkovalmistelun virkamiestyönä. Ministeriö asetti 20.4.2017 työryhmän, jonka tehtävänä on laatia ehdotus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeuden vahvistamista sekä päihde- ja mielenterveyspalveluja koskeviksi säännöksiksi. Työryhmän toimikausi päättyi 28.2.2018. Uutta lainsäädäntöä koskeva hallituksen esitys on tarkoitettu antaa eduskunnalle syksyllä 2018.

Tulevan sääntelyn henkilöllinen soveltamisala olisi laaja. Tavoitteena on, että itsemääräämisoikeudesta ja sen rajoittamisesta säädettäisiin kaikkien sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden ja potilaiden osalta.

Itsemääräämisoikeuslainsäädännön jatkovalmistelussa hyödynnetään kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain uudistuksesta kertyneitä kokemuksia. Erityisen tärkeänä pidetään asiakkaiden ja heidän omaistensa samoin kuin alalla työskentelevien henkilöiden kuulemista.

Riitta Burrell, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

EU- ja ETA-maiden ammattihenkilöiden kielitaidon osoittamisvelvollisuus

HE 107/2015 vp – EV 103/2015 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että kielitaitovaatimuksen toteutumista lain toimeenpanossa seurataan ja tarkastellaan tarvetta laajentaa EU- ja ETA-maiden ammattihenkilöiden kielitaidon osoittamisvelvollisuutta. Seurannan yhteydessä tulee selvittää direktiivin toimeenpanoa muissa jäsenmaissa.

Alustava selvitys direktiivin toimeenpanosta eräissä muissa jäsenmaissa on tehty.

Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt lainsäädäntöhankkeen, jonka tavoitteena on uudistaa terveydenhuollon ammatinharjoittamislainsäädäntö. Tässä yhteydessä tarkastellaan myös kielitaitovaatimuksen toteutumista ja direktiivin toimeenpanoa muissa jäsenmaissa. Tässä yhteydessä arvioidaan ovatko nyt voimassa olevat kielitaitoa koskevat säännökset riittäviä vai onko säännöksiä tarpeen tarkentaa.

Eila Mustonen, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelut

HE 112/2015 vp – EV 108/2015 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että osana kokonaisuudistusta työnsuojelun valvontaan liittyvät toimivaltakysymykset selvitetään ja lomittajien työturvallisuutta ja sen valvomista koskevat säännökset saatetaan työsuojelulainsäädännön edellyttämälle tasolle. Lisäksi yrittäjän tarpeiden ja lomittajan työajan yhteensovittamista tulee tarkastella kokonaisuudistuksen yhteydessä siten, että lomittajan työn osa-aikaisuutta pystytään vähentämään.
2. Eduskunta edellyttää, että nyt säädettävän varallaolon maksullisuuden vaikutuksia lomituspalveluiden käyttöön ja käytänteisiin seurataan ja lomituksen kokonaisuudistuksen yhteydessä tarkastellaan sen muutostarpeita.
3. Eduskunta edellyttää, että tuetun maksullisen lomituksen enimmäistuntimäärän riittävyttä ja rajauksen vaikutuksia maatalousyrittäjien jaksamiseen seurataan ja tuntimäärän muutostarpeita tarkastellaan kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Maatalousyrittäjien lomituspalvelulakiin ja turkistuottajien lomituspalvelulakiin on lisätty paikallisyksikön järjestämän lomituksen osalta lomittajien työnjohtoa sekä työturvallisuutta ja sen valvomista koskevat säännökset. Kyseiset muutokset ovat tulleet voimaan 1.1.2017.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti lisäksi maatalouden lomitusrjestelmien toimeenpanon uudistamistyöryhmän ajalle 15.8.2016 –31.3.2017. Työryhmässä valmisteltiin lomitusrjestelmän kokonaisuudistusta ottaen huomioon etenkin maakunta-uudistus ja yllä mainitut eduskunnan lausumissa tarkoitetut seikat. Työryhmän lopuraportti, joka laadittiin hallituksen esityksen muodossa, julkaistiin 21.4.2017 ja lausuntokierros pidettiin kesällä 2017. Tämän jälkeen hallituksen esityksen valmistelua on jatkettu sosiaali- ja terveysministeriössä huomioiden muun muassa saadut lausunnot ja maakuntauudistuksen eteneminen. Työ jatkuu edelleen kevätkaudella 2018. Tämänhetkisen tavoitteen mukaan hallituksen esitys viedään eduskuntaan kevätkaudella 2018.

Anne Vänskä, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

Tartuntatautilain vaikutukset hoitoon hakeutumiseen

HE 13/2016 vp – EV 168/2016 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää viimeistään vuoden 2018 aikana lain vaikutuksia ulkomaalaisten hakeutumiseen Suomeen tartuntatautien hoitoon, tästä aiheutuvia kustannuksia sekä tartuntatautien hoidon alueellisen yhdenmukaisuuden toteutumista. Hallituksen tulee seurannan perusteella tarvittaessa antaa viipymättä esitys eduskunnalle lainsäädännön muuttamiseksi.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää viimeistään vuoden 2018 aikana tartuntatautien hoitoa saaneiden ulkomaalaisten henkilöiden nykyistä kattavamman rekisteröinnin tarpeen.

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos seuraa ulkomaalaisten ja ilman muodollista henkilötunnusta olevien henkilöiden yleisvaarallisten ja joidenkin ilmoitettavien tartuntatautien, kuten hivin, tapausmääriä valtakunnallisesti ja sairaanhoitopiireittäin. Tapausmäärissä ei ole tapahtunut sellaisia muutoksia vuonna 2017, jotka edellyttäisivät nykyistä tarkempaa seurantaa.

Valtiovarainministeriö on asettanut työryhmän toimikaudeksi 1.9.2017 – 31.12.2019, joka selvittää mm. miten sellaisille suomalaisen yhteiskunnan palveluja käyttäville ulkomaiden kansalaisille, jotka eivät asu Suomessa, voidaan antaa yleisesti käytettäväksi tarkoitettu tunniste.

Työryhmän tavoitteena on tehdä ehdotus kansalliseksi toimintamalliksi henkilöiden yksilöimiseen Suomessa ja kuvata viranomaisten rooli henkilöön liittyvien ydintietojen hallinnassa. Tämä voi mahdollistaa mm. suomalaisissa sairaaloissa hoidettujen ulkomaiden kansalaisten henkilötietojen entistä joustavamman rekisteröinnin ja tähän rekisteröintiin liittyen yksilöintitunnusten luonnin ko. henkilöille. Uuden tunnuksen hyödyntäminen edellyttää lisäksi muutoksia henkilötietojen käsittelyyn käytettävissä tietojärjestelmissä, kuten potilastietojärjestelmät ja sairauksien rekisteröintiin, seurantaan ja tilastointiin käytettävät järjestelmät.

Liisa Katajamäki, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysvaliokunta

Diabeteslääkkeiden erityiskorvausluokan muutoksen vaikutukset

HE 184/2016 vp – EV 187/2016 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa välittömästi lainsäädännön voimaantultua diabeteslääkkeiden erityiskorvausluokan muutoksen vaikutuksia diabeteslääkkeiden ja toimeentulotuen käyttöön ja ryhtyy seurannan perusteella mahdollisesti tarvittaviin toimenpiteisiin.

Valtioneuvoston asetusta lääketieteellisin perustein vaikeiksi ja pitkäaikaisiksi arvioitavista sairauksista, joiden perusteella lääkeshoidon kustannuksista korvataan 65 tai 100 prosenttia, (25/2013) muutettiin 21.12.2016 annetulla asetuksella (1149/2016). Muutos tuli voimaan 1.1.2017. Vuoden 2017 alusta lukien diabeteslääkkeistä muut

kuin insuliinivalmisteet siirtyvät alempaan erityiskorvausluokkaan ja niiden korvaus-taso laskee. Sosiaali- ja terveysministeriö on seurannut lain voimaantultua yhteis-työssä Kelan kanssa diabeteslääkkeiden käytössä ja korvauksissa samoin kuin lääke-kuluihin annetun toimeentulotuen käytössä tapahtuneita muutoksia tilastojen mah-dollistamalla tarkkuudella. Riittävää tietoaaineistoa ei kuitenkaan vielä ole selvitysten tai tutkimusten tekemiseen, koska diabeteslääkkeiden korvattavuutta koskeva muutos on tullut voimaan vuoden 2017 alusta. Vasta, kun tietoaaineistoa on riittävästi käytet-tävissä, voidaan korvausmuutoksen vaikutuksia arvioida syvällisemmin.

Kirsi Päivänsalo, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Erikoissairaanhoidon työnjaon uudistuksen ja terveydenhuoltolain tar-koittamien kielellisten oikeuksien seuranta

HE 224/2016 vp – EV 244/2016 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että erikoissairaanhoidon työnjaon uudistusta seu-rataan tiiviisti. Jos osoittautuu, että joillakin alueilla aiheutuu toiminnallisia ongelmia tai potilasturvallisuus heikkenee tai tavoiteltua kustannustehok-kuutta ei saavuteta, hallituksen on ryhdyttävä välittömästi toimenpiteisiin tilanteen korjaamiseksi.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa toteutuvatko terveydenhuolto-lain 50 §:n 3 momentissa tarkoitetut kielelliset oikeudet Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin päivystyspalveluissa siten, että potilas saa palvelut valit-semallaan kielellä joko suomeksi tai ruotsiksi ja ryhtyy tarvittaessa seuran-nan edellyttämiin toimenpiteisiin.

1. Erikoissairaanhoidon työnjakoa ja eräiden tehtävien keskittämistä koskevia sään-nöksiä sovelletaan 1 päivästä tammikuuta 2018 lukien.

2. Päivystystä koskevia uusia säännöksiä sovelletaan 1 päivästä tammikuuta 2018 lu-kien. Terveydenhuoltolain 50 §:n 3momentin voimaantulon siirtymäaika päättyi vuo-den 2017 lopussa ja säännöksiä on sovellettava vuoden 2018 alusta lukien. Sosiaali- ja terveysministeriö on seurannut erikoissairaanhoidon työnjaon ja päivystyksen uudis-tuksen toimeenpanoa. Osana uudistusta annettiin elokuussa 2017 Valtioneuvoston asetus erikoissairaanhoidon työnjaosta ja eräiden tehtävien keskittämisestä sekä Val-tioneuvoston asetus kiireellisen hoidon perusteista ja päivystyksen erikoisalakohdai-sista edellytyksistä. Asetusten mukaan yliopistollisten sairaanhoitopiirien on laadi-tava ja kahdesti vuodessa toimitettava selvitys siitä, miten päivystyksen ja erikoissai-raanhoidon työnjako, tavoitellut taloudelliset vaikutukset ja sitoutuminen yhtenäisiin hoidon perusteisiin ovat toteutuneet. Asetuksen mukaisesti sosiaali- ja terveysminis-teriö on perustanut kansallisen koordinaatioryhmän seuraamaan ja tukemaan uudis-tuksen etenemistä.

Valtion vuoden 2018 talousarviossa myönnettiin Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopii-rille 220 000 euron määräraha kielellisten oikeuksien turvaamiseen (momentti 28.70.05 *Maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmistelun ja toi-meenpanon tuki ja ohjaus*).

Vuonna 2016 Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin palveluiden kysynnästä Vaasan sairaanhoitopiirin jäsenkunnista tuli 1,4 %. Vuonna 2016 Vaasan sairaanhoitopiiriin alueelta tuli kaikkiaan 306 päivystysluonteista potilasta, joista 19 potilasta oli ruotsinkielisiä. Vuoden 2017 alkuvuoden aikana (1.1.2017–30.6.2017) Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirissä päivystyskäyntejä Vaasan sairaanhoitopiiriin jäsenkuntien alueelta kertyi yhteensä 115, joista ruotsinkielisiä päivystyspotilaita oli 17 kappaletta.

Vuoden 2016 aikana Vaasan keskussairaalan päivystyksestä siirrettiin jatkohoitoon muuhun sairaalaan yhteensä 71 potilasta, joista Tampereen yliopistosairaalaan 40 potilasta (56%), Turun yliopistosairaalaan 18 potilasta (25%), Seinäjoen keskussairaalaan 5 potilasta (7 %), Helsingin yliopistosairaalaan 3 potilasta ja muihin sairaaloihin 5 potilasta. Vaasan sairaanhoitopiiriin siirryttyä vuoden 2013 alusta Turun yliopistollisen sairaalan erityisvastuualueelle on Vaasan keskussairaalan hankkimien hoitopalveluiden käyttö siirtynyt Turun yliopistosairaalaan, mutta myös Satakunnan keskussairaalan käyttö on lisääntynyt.

Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiriin ei ole viime vuosina tullut yhtään muistutusta tai kantelua siitä, että potilas ei ole saanut palvelua ruotsiksi. Seinäjoen keskussairaala pystyy toimittamaan asiakirjat potilaalle ruotsiksi seuraavana päivänä. Sairaalan opastekyltit ovat suomeksi ja ruotsiksi ja lähes kaikki potilasohjeet ovat saatavissa myös ruotsiksi.

Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri on kartoittanut henkilöstön ruotsin kielen taitoa ja henkilöstölle on järjestetty kielikoulutusta ruotsin kielessä. Lääkärikunta Seinäjoen keskussairaalaossa hallitsee hyvin ruotsin kielen taidon. Seinäjoen keskussairaalan lääkäreistä noin 80 prosentilla on suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta valtiotodistuksen mukainen virallinen todistus ruotsin kielen taidosta. Myös hoitohenkilökunnan ruotsin kielen taitoa on selvitetty ja merkittävä osa hallitsee ruotsin kielen ja omaa siihen kielitodistuksen esimerkiksi ammattikorkeakoulututkinnon kautta.

Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri on laatinut suunnitelmia päivystyksen toiminnan muuttamiseksi siten, että se vastaa lain velvoitteita vuoden 2018 alusta lukien. Työvuorojärjestelyin pystytään järjestämään vähintään yksi sujuvaa ruotsia puhuva henkilö päivystysyksikköön kaikkina vuorokauden aikoina.

Sosiaali- ja terveysministeriö seuraa uudistuksen toimeenpanoa, potilasturvallisuuden ja kustannustehokkuuden toteutumista sekä kielellisten palveluiden laajuutta ja sitä, miten Seinäjoen keskussairaala pystyy toteuttamaan kielelliset oikeudet.

Anne Koskela, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Uuden sotilastapaturmalainsäädännön toimivuus ja vaikutukset

HE 225/2016 vp – EV 241/2016 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että sosiaali- ja terveysministeriö selvittää sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta annetun lain sekä tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävässä annetun

lain toimivuutta ja antaa siitä eduskunnalle selvityksen ja mahdolliset esitykset lainsäädännön muuttamisen tarpeista vuoden 2018 loppuun mennessä.

Asiassa ei uutta ilmoitettavaa.

”Sosiaali- ja terveysministeriö seuraa uuden sotilastapaturmalainsäädännön toimeenpanoa ja valmistelee selvityksen lakien toimivuudesta ja mahdollisista muutostarpeista eduskunnalle viimeistään syyskaudella 2018. Uuden lainsäädännön toimivuutta ja vaikutuksia selvitetään yhteistyössä valtiokonttorin ja sen yhteydessä toimivan sotilastapaturma-asioiden neuvottelukunnan kanssa.”

Mika Mänttäri, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Perhevapaiden yhdenvertaisuus

HE 232/2016 vp – EV 242/2016

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa sosiaali- ja terveysministeriössä tehdyn selvitystyön pohjalta erilaisten perheiden perhevapaajärjestelmän ja siihen liittyvän lainsäädännön kehittämistä, jotta perheiden erilaiset elämäntilanteet huomioitaisiin yhdenvertaisella tavalla.

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama työryhmä arvioi monimuotoisten perheiden yhdenvertaista oikeutta vanhempainvapaisiin (Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2015:45¹⁴). Sairausvakuutuslain (1224/2004) muutokset, jotka koskevat lapsen äidin naispuolisen avio- tai avopuolison, rekisteröityjen puolisoitten, samaa sukupuolta olevien adoptiovanhempien sekä lapsen hoidosta vastaavan isän vanhempainpäiväraha-oikeuksia, tulivat voimaan 1.3.2017. Hallitus seuraa lakimuutosten vaikutuksia erilaisten perheiden asemaan.

Nykyisin sairausvakuutuslain vanhempainpäivärahasäännökset muodostavat vaikeasti tulkittavan ja ymmärrettävän sekä lakiteknisesti ja terminologisesti epä johdonmukaisen kokonaisuuden. Siten perhevapaiden yhdenvertaisuuden edelleen kehittämisen kannalta on tarkoituksenmukaista selvittää ja arvioida kokonaisuutena perhevapaalainsäädäntöä ja siihen liittyviä kehittämistarpeita.

Hallitus on käynnistänyt perhevapaalainsäädännön kokonaisuudistuksen. Uudistusta koskevan hallituksen esityksen valmistelussa otetaan huomioon erilaisten perheiden yhdenvertaisuus.

Milja Tiainen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

¹⁴ Monimuotoiset perheet. Työryhmän loppuraportti. STM Raportteja ja muistioita 2015:45. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/74725>

Alkoholijuomien nauttimisen yleisillä paikoilla ja alkoholin etämyynnin rajoittaminen

HE 100/2017 vp – EV 186/2017 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää mahdollisuutta säätää kunnalle oikeus rajoittaa erityisin perustein alkoholijuomien nauttimista puistoissa ja niihin rinnastettavilla yleisillä paikoilla, kuten lasten leikkipuistoissa, päiväkotien ja koulujen piha-alueilla ja hautausmailla.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää etämyyntiä koskevat säännökset ottaen huomioon unionin oikeuden vaatimukset sekä KKO:n tuleva ratkaisu Visnapuu-tapauksessa. Sosiaali- ja terveysministeriön vastuulla olevassa valmistelussa tulee EU-oikeudellisten reunaehtojen ohella ottaa huomioon erityisesti se, että etämyyntiä koskevat ratkaisut eivät saa vaarantaa laissa säädetyn vahvuusrajan ylittävien alkoholijuomien vähittäismyynnin yksinoikeuden säilyttämistä eivätkä suomalaisen elinkeinoelämän yhdenvertaisuutta ulkomaisiin kilpailijoihin nähden. Valmistelussa tulee ottaa huomioon myös valmisteverojen sujuvalle perinnälle asetettavat vaatimukset.

1. Sosiaali- ja terveysministeriö on selvittänyt alkoholijuomien nauttimisen rajoittamista yleisellä tasolla.

2. Sosiaali- ja terveysministeriö on 20.12.2017 perustanut alkoholijuomien rajat ylittävän etämyynnin rajoittamista selvittävän työryhmän. Työryhmän toimikausi päättyy 31.3.2018.

Ismo Tuominen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Työttömyysturvan omavastuupäivin toteutettava aktiivimalli

HE 124/2017 vp – EV 184/2017

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että uudistuksen vaikutuksia tulee tarkasti seurata ja tarvittaessa laajentaa keinoja, joilla aktiivisuusedellytyksen voi täyttää, jos ilmenee, etteivät nyt ehdotettavat keinot ole riittäviä estämään aktiivisesti työnhakua tai palveluun pääsyä yrittäneen työnhakijan joutumista vähenne-
tylle etuudelle.

Työttömyysturvalakia (1290/2002) muutettiin 28.12.2017 vahvistetulla lailla (1138/2017), joka tuli voimaan 1.1.2018. Vuoden 2018 alusta lukien työttömyysetuuden omavastuuaikaa lyhennettiin aiemmasta 7 päivästä 5 päivään, ja samalla omavastuuta lisättiin, jos työttömyysetuuden saanti pitkittyy. Tähän omavastuun syntymiseen vaikuttaa henkilön aktiivisuus 65 työttömyysetuuden maksupäivän mittaisella jaksolla, ja jos etuudensaajalla ei ole riittävästi määrää laissa säädettyä aktiivisuutta, etuutta alennetaan seuraavan 65 työttömyysetuuden maksupäivän mittaiseksi jaksoksi 4,65 prosentilla.

Edellytetyn aktiivisuuden voi täyttää työllistymällä palkkatyössä tai ansaitsemalla tuloa yritystoiminnasta niin, että työllistyminen yhden kalenteriviikon sisällä tapahtuneena olisi kerryttänyt työssäoloehdot. Lisäksi edellytyksen voi täyttää osallistumalla työllistymistä edistävään palveluun tai muuhun työvoimaviranomaisen järjestämään työllistymisedellytyksiä parantavaan palveluun tai toimintaan taikka osallistumalla työpaikalla tai työllistymiseen liittyen toteutettavaan rekrytointia tukevaan toimintaan, jonka ajalta henkilölle maksetaan työttömyysetuutta.

Hallitus seuraa ensivaiheessa muutoksen voimaantultua sen vaikutuksia työttömyysetuuden suuruutta koskeviin ratkaisuihin tilastojen ja tilastotietoa tukevien selvitysten mahdollistamalla tarkkuudella.

Marjaana Maisonlahti, neuvotteleva virkamies

1.12 Talousvaliokunta

Energiamarkkinoiden manipulaatiota koskevat rangaistussäännökset

HE 50/2014 vp – EV 75/2014 vp

Talousvaliokunta

Eduskunta edellytti 23.6.2014, että valtioneuvosto ryhtyy valmistelemaan tarvittavia lainsäädännön muutoksia, jotta energiamarkkinoiden manipulaatiota koskevat rangaistussäännökset saadaan vastaamaan finanssimarkkinoiden vastaavia säännöksiä.

Asiassa ei ole uutta todettavaa.

”Keskustelut eduskunnan lausuman johdosta on aloitettu työ- ja elinkeinoministeriön sekä oikeusministeriön välillä.”

Arto Rajala, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Metsähakesähkö

HE 360/2014 vp – EV 331/2014 vp

Talousvaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa sääntelyn vaikutuksia polttoaineiden ajojärjestykseen ja ryhtyy tarvittaviin toimiin, mikäli kivihii-
len käyttö lisääntyy tai muutokset uhkaavat muutoin vaarantaa uusiutuvan
energian käytölle asetetut tavoitteet.
2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa esityksestä aiheutuvan
hallinnollisen taakan ja siihen liittyvien kustannusten kehittymistä ja ryhtyy
tarvittaviin toimiin, mikäli taakka uhkaa vaarantaa sääntelyn perustavoittei-
den toteutumisen.
3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa uuden tukijärjestelmän
vaikutuksia puumarkkinoihin ja ryhtyy tarvittaviin toimiin, mikäli kilpailu
markkinoilla uhkaa vääristyä.

Kansallisessa energia- ja ilmastostrategiassa vuoteen 2030 (VNS 7/2016 vp) on käsi-
teltä puupohjaista energiaa ja sen edistämistä. Turpeen, kivihiilen, maakaasun ja bio-
massan (metsäteollisuuden sivutuotteet, metsähake, puru ja kuori sekä muu bio-
massa) ajojärjestykseen energian tuotannossa vaikuttavat näiden polttoaineiden
hintaa, fossiilisten polttoaineiden ja turpeen verotus sekä päästöoikeuden hinta. Met-
sähakkeen kilpailukyky turpeeseen verrattuna sähkön ja lämmön yhteistuotannossa
varmistetaan metsähakesähkön tuotantotukijärjestelmällä. Metsähakkeella tuotetun
sähkön tuen leikkaaminen järeän puun hakkeelle 60 %:iin vuodesta 2019 alkaen las-
kee energialaitosten maksukykyä tällaisesta puusta alle kuitupuun nykyisen tehdas-
hinnan. Ilman tukirajausta metsäteollisuuden puunhankintakustannus voi nousta, ja
kansantaloudellisesta näkökulmasta puun jalostuskäytön tulisi olla energiantuotan-
toon nähden ensisijaista. Lisäksi uusien metsäteollisuuden investointien johdosta

puun käyttö Suomessa tulee kasvamaan merkittävästi lähivuosina. Energiapuun korjuuta on mahdollista lisätä muilta kuin järeän puun hakkuukohteilta. Uusiutuvan energian käytölle asetettujen tavoitteiden ei arvioida olevan vaarantumassa.

Energiavirasto valmistelee järeän puun hakkeen käyttöön liittyvää ohjeistusta, jotta sovelletaan vuodesta 2019 alkaen metsähakkeella tuotettuun sähkön. Valmistelussa on laajasti kuultu sidosryhmiä ja erityisesti kiinnitetty huomiota siihen, että yrityksille ei aiheudu tarpeetonta hallinnollista taakkaa.

Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriöllä on ollut vuodesta 2011 lähtien käytössä puu- ja energiamarkkinoiden seurantajärjestelmä, jolla seurataan tukien ja niissä tapahtuvien muutosten vaikutusta muun muassa puumarkkinoihin ja polttoaineiden ajojärjestykseen.

Asia ei aiheuta enää lisätoimenpiteitä.

Anja Liukko, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Kirjanpitolain muuttaminen

HE 89/2015 vp – EV 95/2015 vp

Talousvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että tilintarkastuslain muuttamista koskevassa hallituksen esityksessä tehdään tarvittavat muutokset lainsäädäntöön siten, että varsinaisen tilintarkastuksen kohteena voi olla yksinomaan tilinpäätös ja toimintakertomukseen kohdistetaan vain direktiivien edellyttämät toimet.

Asiassa ei ole uutta todettavaa.

”Eduskunnan lausuman edellyttämät muutokset kirjanpitolakiin on saatettu voimaan kirjanpitolain muutoksella 1376/2016, joka tuli voimaan 31.12.2016.”

Mika Björklund, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö

Sijoittajien korvausrahastosäätelyn kokonaisarviointi

HE 46/2016 vp – EV 98/2016 vp

Talousvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy välittömästi vaadittavien lainsäädännön muutosten valmisteluun, jotta sijoittajien korvausrahastoa koskea sääntely vastaisi muuttuneen toimintaympäristön tarpeita sijoittajien suojan turvaavalla tavalla huomioiden erityisesti palvelun tarjoajan oikeudellinen rakenne, toiminnan laatu, laajuus ja riskit.

Hallituksen esitys joukkorahoituslaiksi (HE 46/2016 vp) annettiin eduskunnalle 7.4.2016. Laki tuli voimaan 1.9.2016. Eduskunnan talousvaliokunta kiinnitti lakiesityksestä antamassaan lausunnossa huomiota joukkorahoituslain tarkoittamien palveluntarjoajien velvollisuuteen kuulua sijoittajien korvausrahastoon, sijoittajan suojan

tarpeeseen ja tarpeeseen saattaa erilaiset toimijat keskenään yhdenvertaiseen asemaan.

Sijoituspalveluyrityksen, joka tarjoaa sijoituspalveluna yksinomaan toimeksiantojen välittämistä tai sijoitusneuvontaa tai monenkeskisen kaupankäynnin järjestämistä ja jolla ei ole hallussaan tai hallinnoitavana asiakasvaroja, ei tarvitse kuulua sijoittajien korvausrahastoon. Sikäli kuin sijoituspalveluyrityksellä on myös muuta toimintaa, ulottuu velvollisuus kuulua sijoittajien korvausrahastoon kuitenkin kaikkeen kyseisen sijoituspalveluyrityksen harjoittamaan toimintaan.

Valtiovarainministeriössä on aloitettu selvitystyö sijoittajien korvausrahaston muutostarpeista sääntelyn muuttamiseksi vastaamaan muuttuneita toiminta- ja sääntelyolosuhteita. Samassa yhteydessä on tarkoitus kartoittaa korvausrahaston maksuperusteiden määräytymistä ja määrää myös muutoin kokonaisuudessaan. Kartoitusta on valmisteltu yhteistyössä Sijoittajien korvausrahaston ja Finanssivalvonnan kanssa. Selvityksessä kartoitetaan myös parhaita kansainvälisiä käytäntöjä sijoittajien korvausrahaston maksuperusteiden osalta. Selvitystyön tulosten purkaminen päästään aloittamaan vuoden 2018 aikana.

Paula Kirppu, lainsäädäntöneuvos, valtiovarainministeriö

Tilintarkastuslain muuttamisen vaikutukset

Talousvaliokunta

HE 70/2016 vp – EV 85/2016 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy välittömästi valmistelemaan kirjanpitolain muutoksia oikean ja riittävän kuvan käsitteen yhdenmukaistamiseksi tilintarkastuslain säännösten kanssa.

Asiassa ei ole uutta todettavaa.

”Eduskunnan lausuman edellyttämät muutokset kirjanpitolakiin on saatettu voimaan kirjanpitolain muutoksella 1376/2016, joka tuli voimaan 31.12.2016.”

Liisa Huhtala, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Hankintamenettelyä koskeva lainsäädäntö

HE 108/2016 vp – EV 239/2016 vp

Talousvaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto varmistaa julkisyhteisöjen omistuksessa tai määräysvallassa olevien sidosyksiköiden mahdollisuudet täyttää velvoitteensa hankintalainsäädännön tavoitteiden mukaisella tavalla.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa sääntelyn vaikutuksia ja ryhtyy tarvittaessa valmistelemaan lainsäädännön muutoksia, joilla parannetaan pienten ja keskisuurten yritysten tasapuolisia mahdollisuuksia osallistua julkisiin hankintoihin.

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy tarvittaessa toimialakohtaisiin lainsäädäntöä täsmentäviin toimiin, pitäen erityisesti silmällä jätetöimialan ja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden toimintaedellytyksiä.

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus huomioi sosiaali- ja terveyspalvelujen lainsäädännössä vammaisten ja vanhusten asumispalvelujen järjestämisen inhimillisellä ja asiakaslähtöisellä tavalla.

1. Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa. Säädösvalmistelun tarkempi aikataulu selviää lausuman 3 kohdalla.

”Valtioneuvostossa valmisteilla olevassa useassa hankkeessa on tarkoitus varmistaa, että julkisyhteisöjen määräysvallassa olevilla sidosyksiköillä on mahdollisuudet täyttää velvoitteensa. Ympäristöministeriö on perustanut syksyllä 2016 työryhmän valmistelevaan yhdyskuntien jätehuollon vastuunjakoa koskevaa uudistusta sekä selvittämään jätelain ja hankintalain yhteensovittamista. Valtioneuvosto on valmistelevassa hallituksen esitystä maakuntaudistukseksi ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisuudistukseksi sekä niihin liittyviksi laeiksi. Jätelain osalta vastuuministeriö on ympäristöministeriö ja maakuntalain osalta valtiovarainministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö.”

Tarja Sinivuori-Boldt, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

2. Valtioneuvosto on päivittänyt julkisten hankintojen ilmoittamisjärjestelmää selkaiseksi, että pienten ja keskisuurten yritysten huomioon ottamista käytännössä voidaan tehokkaasti seurata ja tilastoida. Päivitys tehtiin kesken vuoden 2017 joten se on ollut käytössä vasta vajaassa kolmanneksessa kilpailutuksista. Seurannan mukaan jo nyt selvästi yli puolessa kilpailutuksista oli erityisesti huomioitu pk-yritysten osallistumismahdollisuudet. Myös Suomen Yrittäjät ry:n kokemuksen mukaan pk-yritykset ovat uuden lain myötä huomioitu kilpailutuksissa selvästi aiempaa paremmin. Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriö on vuoden 2017 alussa valmistellut yhdessä pk-yrityksiä edustavien järjestöjen kanssa yritysten neuvontatoimintaan liittyviä käytännönläheisiä malleja, joilla tuetaan pk-yritysten näkökulman huomioimista jo hankintojen suunnitteluvaiheessa ja markkinakartoituksessa.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Tarja Sinivuori-Boldt, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

3. Ensimmäiseen lausumaan annetussa vastauksessa viitatuissa toimialakohtaisissa lainsäädäntöhankeissa pidetään silmällä palveluiden toimintaedellytyksiä julkisiin hankintoihin liittyen. Jätelain osalta vastuuministeriö on ympäristöministeriö ja maakuntalain ja valinnanvapauslain osalta valtiovarainministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö.

Tarja Sinivuori-Boldt, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Eduskunnassa parhaillaan käsiteltävänä olevassa ehdotuksessa laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (HE 15/2017 vp) ehdotetaan säädettäväksi, että maakunnan on päätettävä palvelustrategiassaan sen järjestämisvastuulle kuuluvan sosiaali- ja terveydenhuollon pitkän aikavälin tavoitteet. Maakunta päättää palvelustrategiassa myös yksityisiltä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelun tuottajilta hankittavien

palvelujen vähimmäismäärää koskevat tavoitteet. Jotta uudet innovatiiviset tavat toteuttaa palveluja saataisiin ilman tarpeettomia viiveitä käyttöön, palvelustrategiassa on lisäksi määriteltävä, mikä osa hankinnoista kilpailutetaan palvelujen innovatiivisuutta ja kustannusvaikuttavuutta parantavien uusien ratkaisujen kehittämiseksi.

Lisäksi valmisteilla oleva valinnanvapauslainsäädäntö lähtee siitä, että asiakkaiden mahdollisuuksia valita palvelun tuottaja laajennetaan olennaisesti. Niin sanotuissa suoran valinnan palveluissa asiakas voisi itse valita palveluntuottajan ilman maakunnan osoitusta tai palvelutarpeen arviointia. Maakunnalla olisi velvollisuus ottaa käyttöön asiakasseteli ja henkilökohtainen budjetti, joilla asiakas voi valita palveluntuottajan. Asiakasseteliä on käytettävä ainakin laissa säädettävissä sosiaalihuollon palveluissa sekä maakunnan päättämissä erikoissairaanhoidon palveluissa. Henkilökohtainen budjetti otetaan käyttöön vanhuspalvelulain (980/2012), vammaispalvelulain (380/1987) ja kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (519/1977) mukaisissa muissa kuin suoran valinnan palveluihin kuuluvissa sosiaali- ja terveyspalveluissa. Henkilökohtaisen budjetin perusteella asiakas valitsisi palvelujen sisällön ja palvelun tuottajat. Näiden uudistusten tuloksena palvelujen järjestäminen hankintalain mukaisilla kilpailutuksilla vähenisi hyvin olennaisesti. Kuitenkin uuden hankintalain vaikutuksia on tarpeen seurata, jotta voidaan arvioida sen mahdollisesti aiheuttamia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden toimintaedellytyksiä koskevan lainsäädännön täsmentämistarpeita muilta osin.

Pekka Järvinen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Ympäristöministeriö perusti syksyllä 2016 työryhmän valmistelemaan yhdyskuntien jätehuollon vastuunjakoa koskevaa uudistusta sekä selvittämään jätelain ja hankintalain yhteensovittamista. Työryhmän loppuraportin pohjalta valmisteltiin hallituksen esitys jätelain muuttamisesta (HE 195/2017 vp). Hallituksen esitys hyväksyttiin 19.12.2017 ja sen käsittely eduskunnassa on kohta alkamassa.

Esityksessä ehdotetaan julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetusta laista poiketen, että kunnan jätehuollon alalla toimiviin sidosyksiköihin ja hankintayksiköihin sovellettava markkinaehtoista toimintaa rajoittava ulosmyynnin osuus olisi kymmenen prosenttia 31 päivään joulukuuta 2029 saakka ja pysyvästi viisi prosenttia 1 päivästä tammikuuta 2030. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2019.

Esityksen tavoitteena on edistää kilpailua ja yritystoiminnan kehittymistä varmistamalla samalla terveyden- ja ympäristönsuojelun tavoitteet turvaava ja toimiva yhdyskuntajätehuolto, jätehuollon etusijajärjestyksen toteutuminen sekä kiristyvien kierrätystavoitteiden saavuttaminen. Pitkää siirtymäaikaa viiden prosentin ulosmyyntirajan soveltamiselle on pidetty välttämättömänä, jotta tarvittavat sopeuttamistoimet voidaan tehdä hallitusti jätehuollon toimintavarmuus turvaten.

Anna-Maija Pajukallio, ympäristöneuvos, ympäristöministeriö

4. Valtioneuvostossa valmisteilla olevassa sosiaali- ja terveydenhuoltorakenteen uudistuksessa on tarkoitus ottaa huomioon vammaisten ja vanhusten asumispalvelujen järjestäminen eduskunnan edellyttämällä tavalla muun muassa korostamalla laatua ja mahdollistamalla ns. henkilökohtaisen budjetoinnin järjestämismallin. Vastuuministeriönä asiassa on sosiaali- ja terveysministeriö.

Tarja Sinivuori-Boldt, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Sosiaalihuollon lainsäädäntö sisältää useita säännöksiä, jotka korostavat asiakkaan yksilölliset tarpeet huomioon ottavaa palveluprosessia eli palvelutarpeen asianmukaista selvittämistä ja arviointia, palvelusuunnitelman tekemistä tämän arvioinnin pohjalta sekä palvelujen järjestämistä ja tosiasiallista toteuttamista palvelutarpeen arviointiin perustuvan päätöksen mukaisesti. Keskeiset säännökset näistä velvoitteista sisältyvät sosiaalihuoltolakiin, sosiaalihuollon asiakaslakiin, vanhuspalvelulakiin ja vammaispalvelulakiin. Mainituilla säännöksillä turvataan perustuslain 19 §:ään perustuvia ihmisarvoisen elämän ja yhdenvertaisen osallistumisen edellytyksiä myös tilanteissa, joissa henkilöllä on eri syistä johtuvia vaativiakin avun ja tuen tarpeita. Sosiaalihuoltoa koskevia päätöksiä ja ratkaisuja tehtäessä ja sosiaalihuoltoa toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon asiakkaan etu sosiaalihuoltolain 4 ja 5 §:ssä säädetyn mukaisesti. Tämä velvoite koskee myös vammaisten ja iäkkäiden henkilöiden asumispalvelujen hankintaa koskevia päätöksiä ja ratkaisuja, mukaan lukien hankintasopimusten kestosta päättäminen. Hankintalain 108 §:n mukaan sosiaali- ja terveyspalvelujen hankinnoissa hankintayksikön on otettava huomioon kyseistä palvelua koskeva lainsäädäntö.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen laadun varmistamiseen liittyvää sääntelyä sisältyy eduskunnan käsiteltävinä oleviin ehdotuksiin laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (HE 15/2017 vp) ja laiksi sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta (HE 52/2017) sekä valmisteilla olevaan vammaisten henkilöiden erityispalveluja koskevaan lakiin. Uuden vammaispalveluja koskevan lain keskeisenä tavoitteena on turvata vammaisten henkilöiden tarpeen mukaiset ja laadukkaat palvelut. Lisäksi osana valinnanvapauslainsäädäntöä valmisteltavana oleva henkilökohtainen budjetti yhtenä palvelujen toteuttamisen tapana tuo uuden vaihtoehdon iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden palvelujen järjestämiseen.

Jaana Huhta, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Valtioneuvoston selonteko kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta vuoteen 2030 VNS 7/2016 vp – EK 12/2017 vp
Talousvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto:

1. uudistaa uusiutuviin energialähteisiin perustuvan sähkön ja lämmön tuotannon tukijärjestelmät niin, että tuet ohjautuvat kustannustehokkuusnäkökulmasta parhaisiin uusiutuvan energian tuotantomuotoihin ja että tukien ja verotuksen kilpailuvaikutukset arvioidaan ja otetaan huomioon,
2. valmistelee strategiassa mainitun uuden uusiutuviin energialähteisiin perustuvan tuen (enintään 2 TWh) kilpailutukseen perustuen ja teknologia-neutraalisti niin, että kilpailutukseen voivat tosiasiallisesti osallistua tuuli-, aurinko- ja CHP-tuotannon lisäksi muutkin mahdolliset uudet teknologia-muodot, mikäli tuki toteutetaan,
3. varmistaa, että teollisuuden käyttöön soveltuva ainespuu ohjautuu ensisijaisesti korkean jalostusarvon tuotteisiin eikä energian tuotantoon,
4. ryhtyy toimenpiteisiin erityisesti sahateollisuuden sivutuotteiden, purun ja kuoren, käyttöön saamiseksi ja tasavertaisen kilpailuaseman varmistamiseksi,

5. selvittää energia- ja ilmastostrategian toimeenpanoa erityisesti viennin ja kansainvälisen arvonnäkökulmasta, jotta Suomen kilpailuedut ja innovaatiopotentiaali kiertotalouden, älykkäiden sähköjärjestelmien, energiatehokkuuden ja kuluttajien osallistumismahdollisuuksia edistävien ratkaisujen markkinoilla hyödynnetään,

6. käynnistää toimet liikenteen sähköistymiseen valmistautumiseksi ja tämän kehityksen vaikutusten arvioimiseksi biotalouden ja sähkömarkkinoiden kannalta,

7. vahvistaa energiamarkkinoiden pohjoismaista ja alueellista yhteistyötä ja koordinaatiota ja selvittää edellytyksiä pohjoismaisen energia- ja ilmastostrategian laatimiseen,

8. sisällyttää lainsäädäntöesityksiin kustannusvaikutusarvioiden ohella ilmasto- ja ympäristövaikutusarviot; lisäksi lainsäädäntöesityksissä tulisi ottaa huomioon ympäristö- ja ilmastovaikutusten ohella vaikutukset Suomen energiajärjestelmään mukaan lukien toimitus- ja huoltovarmuus sekä energainfrastruktuuriin (esim. kaasu),

9. selvittää jatkovalmistelussa strategiassa esitetyn 30 prosentin biopolttoaineiden jakeluvälivoitteen kustannusvaikutuksia kuluttajille, elinkeinoelämälle ja kilpailukyvyille,

10. arvioi strategian toteuttamisen edellyttämien uusien rahoitustarpeiden ja valtion tulojen alenemisen sekä energiatukien vaikutuksia valtiotalouden kestävyyskannalta.

1. Eduskunnalle on annettu marraskuussa 2017 hallituksen esitys laeiksi uusiutuville energialähteillä tuotetun sähkön tuotantotuesta annetun lain ja tuulivoiman kompensatioalueista annetun lain 6 §:n muuttamisesta (HE 175/2017 vp), jossa säädettäisiin uudesta preemiojärjestelmästä. Preemiojärjestelmä perustuisi tarjouskilpailuun, ja investoinnit erilaisiin uusiutuviin energialähteisiin kilpailisivat siinä keskenään kustannustehokkuustavoitteen huomioon ottamiseksi. Preemiojärjestelmän mahdollisia kilpailuvaikutuksia etenkin metsähakkeen ja puupolttoaineiden osalta on arvioitu esityksessä. Preemiojärjestelmä koskevat säännökset on laadittu siten, että järjestelmän mahdolliset kielteiset vaikutukset puu- ja polttoainemarkkinoihin saataisiin rajattua mahdollisimman vähäisiksi.

Uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden selvityshankkeisiin tarkoitettu energiatukijärjestelmä uudistettiin vuoden 2018 alusta. Energiatuen myöntämisen yleisistä ehdoista vuosina 2018–2022 annetun valtioneuvoston asetuksen (1098/2017) mukaan energiatuen tavoitteena on edelleen edistää etenkin uusiutuvan energian tuotantoa, energiansäästöä ja energiatehokkuutta. Jatkossa tukea on kuitenkin tarkoitus kohdistaa entistä enemmän uuden teknologian hankkeisiin ja harkita tavanomaisen teknologian hankkeiden tukitarvetta aiempaa tarkemmin. Näin voidaan varmistaa energiatukijärjestelmän pitkän aikavälin kustannustehokkuus. Uuden teknologian käyttöönottoon liittyy yleensä vastaavaan tavanomaisen teknologian hankkeeseen nähden ylimääräisiä kustannuksia tai riskejä. Uuden teknologian ratkaisut ovat keskeisiä pitkän aikavälin energia- ja ilmastotavoitteiden kannalta.

Energiaverotus on keskeinen kannustin, jolla ohjataan käyttämään yhdistetyssä sähkön ja lämmön tuotannossa sekä lämmön erillistuotannossa ensisijaisesti metsähaketta ja metsäteollisuuden sivutuotteita. Polttoaineiden väliseen kilpailukykyyn vaikuttaa turpeen hinnan ja veron lisäksi keskeisesti päästöoikeuden hinta, joka arvioiden mukaan olisi lähdössä nousuun. Metsähakkeen käytön edistäminen yhdistetyssä sähkön ja lämmön tuotannossa on nykytilanteessa edellyttänyt tuotantotukijärjestelmää. Tukijärjestelmän tarpeellisuutta ja kehittämistä arvioidaan vuoden 2018 aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon kustannustehokkuusnäkökulma, tukijärjestelmän kilpailuvaikutukset ja energiaverotukseen perustuvien kannustimien kilpailuvaikutukset.

Anja Liukko, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

2. Eduskunnalle on annettu marraskuussa 2017 hallituksen esitys laeiksi uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön tuotantotuesta annetun lain ja tuulivoiman kompensointialueista annetun lain 6 §:n muuttamisesta (HE 175/2017 vp), jossa säädettäisiin uudesta preemiojärjestelmästä. Preemiojärjestelmä on lakiehdotuksessa tarkennetulla tavalla teknologianeutraali. Tarjouskilpailuun voisivat osallistua uudet investoinnit tuulivoimalaan, biokaasuvoimalaan, puupolttoainevoimalaan eli yhdistettyyn sähkön ja lämmön tuotantolaitokseen, aurinkovoimalaan ja aaltovoimalaan. Kilpailutettavan sähkön vuosituotannon enimmäismäärästä säädettäisiin erikseen valtion asianomaisen vuoden talousarviossa, ja tarkentavia säännöksiä olisi mahdollista antaa valtioneuvoston asetuksella. Preemiojärjestelmä on tarkoitettu ylimenokauden ratkaisuksi, ja tarkoituksena on kokonaisuudessaan kilpailuttaa enintään 2 TWh sähkön keskimääräisen vuosituotannon määrä.

Anja Liukko, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

3. Preemiojärjestelmää koskevan lakiehdotuksen (HE 175/2017 vp) mukaan tukea ei maksettaisi sähköstä, joka on tuotettu järeän puun hakkuukohteelta saadusta jalostukseen soveltuvasta tukki- tai kuitupuusta valmistetulla metsähakkeella. Lisäksi preemiojärjestelmään hyväksytyssä puupolttoainevoimalassa (sähkön ja lämmön yhteistuotantolaitoksessa) sähköstä ja lämmöstä vähintään 85 prosenttia tulisi tuottaa muilla puupolttoaineilla kuin mainitulla metsähakkeella ja sähkön tuottaja olisi velvollinen maksamaan alituotantokorvausta tietyissä tilanteissa. Nämä ovat keskeisiä sen varmistamiseksi, että teollisuuden käyttöön soveltuva ainespuu ohjautuu ensisijaisesti korkean jalostusarvon tuotteisiin eikä energian tuotantoon preemiojärjestelmään hyväksytyssä laitoksessa.

Metsähakesähkön tukijärjestelmässä maksettava tukitaso alenee 60 prosenttiin vuoden 2019 alusta lukien tuotetun sähkön osalta, jos kyse on järeän puun hakkuukohteelta saadusta jalostukseen soveltuvasta tukki- tai kuitupuusta valmistetusta metsähakkeesta. Metsähakesähköä koskevan tuotantotukijärjestelmän tarpeellisuutta ja kehittämistä arvioidaan vuoden 2018 aikana. Arvioinnissa otetaan myös huomioon, että teollisuuden käyttöön soveltuva ainespuu ohjautuu ensisijaisesti korkean jalostusarvon tuotteisiin eikä energian tuotantoon.

Anja Liukko, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

4. Sahateollisuuden sivutuotteiden kilpailuasema paranisi lämmön tuotannon polttoaineena, jos turpeen veroa korotettaisiin. Muutokset energiaverotuksessa edellyttävät kuitenkin huolellista valmistelua ja monipuolista vaikutusarviointia, jotta muutokset kokonaisuudessaan johtaisivat parempaan lopputulokseen.

Metsähakesähkön tuotantotukijärjestelmä kannustaa korvaamaan turvetta metsähakeella yhdistetyssä sähkön ja lämmön tuotannossa. Tukijärjestelmän tarpeellisuutta ja kehittämistä arvioidaan vuoden 2018 aikana. Tarkastelussa on mukana myös tarve saada sahateollisuuden sivutuotteet nykyistä paremmin käyttöön ja varmistaa niiden tasavertainen kilpailuasema.

Anja Liukko, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

5. Kansallisen energia- ja ilmastostrategiamme tavoitteet edellyttävät merkittäviä muutoksia sekä energiantuotantoon että koko energiasäätöjärjestelmän toimintaan. Myös energiankäytön tehokkuutta on lisättävä samalla kun kysynnän joustoja hyödynnetään uusilla älykkäillä ratkaisuilla säästä riippuvan uusiutuvan energiantuotannon vaihteluja tasaamaan. Energiapolitiikassamme korostuu aivan uudella tavalla uusien teknologioiden ja energiasäätöjärjestelmien ketteryden tarve siirryttäessä päästöttömiin tai vähäpäästöisiin energialähteisiin.

Työ- ja elinkeinoministeriön energiatuki puhtaille ja tehokkaille energiaratkaisuille ja Business Finlandin viime vuonna käynnistämä Älykäs energia -ohjelma tukevat Suomen roolia älykkäiden energiaratkaisujen edelläkävijänä ja testialustana. Ohjelmassa rahoitetaan yritysten vientiin tähtääviä innovaatioita sekä yritysten kyvykkyyksien kehittämistä kansainvälisille markkinoille. Lisäksi autetaan yrityksiä kansainvälisille markkinoille pääsyssä, asiakkaiden tunnistamisessa ja kansainvälisen rahoituksen hakemisessa. Ohjelma tukee myös yritysverkostojen synnyttämistä.

Näillä puitteilla, hyödyntäen mahdollisuuksien mukaan myös Suomen Akatemian, Sitran, EU:n ja muiden yhteisöjen projekteja ja rahoitusta on tarkoitus luoda riittävän suuria ekosysteemejä ja kehittämisalustoja, joissa testataan ja kokeillaan globaaleille vientimarkkinoille soveltuvia kestäviä ja älykkäitä energiasäätöjärjestelmiä sekä niiden tarvitsemia laitteita ja palveluja. Tällaisia älykkäiden energiasäätöjärjestelmien kehittämis- ja kokeiluympäristöjä ollaan pystyttämässä mm. Ahvenanmaalle ja Espoon Otaniemeen. Myös uusien rahoitusmallien käyttöä vähähiiliteknologian ja palvelujen viennin tukena on tarkoitus selvittää. Innovatiivisia julkisia hankintoja edistetään työ- ja elinkeinoministeriön ja Business Finlandin yhteisellä hankkeella ja rahoituksella. Työ- ja elinkeinoministeriö asetti syksyllä 2016 työryhmän selvittämään älyverkkojen mahdollisuuksia sähkömarkkinoille. Sen tehtävänä on luoda yhtenäinen näkemys tulevaisuuden älyverkoista ja selvittää ja esittää konkreettisia toimia, joilla älyverkot voivat palvella asiakkaiden mahdollisuuksia osallistua aktiivisesti sähkömarkkinoille ja edistää yleisesti toimitusvarmuuden ylläpitoa.

Työryhmään on kutsuttu laaja edustus koko toimialalta. Mukana on niin sähkön myyjien, jakelijoiden, kuluttajien, viranomaisten kuin tutkimuslaitostenkin edustus. Työtä on tehty rakentavassa hengessä. Työn pohjaksi luotiin Suomen älyverkkovisio vuodelle 2025, joka ohjaa työtä ylätasolla. Visiossa asiakas on nostettu keskiöön ja älyverkkoratkaisuiden tulee mahdollistaa asiakkaille erilaiset arvoalinnat liittyen omaan tuotantoon ja mahdollisuus sähkönhankinnan kokonaiskustannusten alentamiseen. Älyverkoilla pyritään luomaan myös houkutteleva liiketoimintaympäristö palveluntarjoajille ja teknologiateollisuudelle sekä tuomaan kustannustehokkaita keinoja verkkovalvontajärjestelmien hallintaan sähkön siirtoa ja -jakelua ja parantaa toimitusvarmuutta. Työryhmä jättää lopullisen mietintönsä syksyllä 2018.

Pentti Puhakka, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö
Tatu Pahkala, ylitarkastaja, työ- ja elinkeinoministeriö

6. Tulevien vuosien kustannustehokkaita toimia liikenteen sähköistämiseksi linjattiin parlamentarisessa liikennetyöryhmässä elokuussa 2017. Työryhmä esitti, että vähäpäästöisten ajoneuvojen määrän kasvamista tuettaisiin vuosina 2018–2021 täyssähköautojen hankintatuella sekä kaasu- ja flexfuel-autojen konvertointituella. Liikenne- ja viestintäministeriön budjettiin varattiin näihin tukiin vuodelle 2018 yhteensä 6 miljoonaa euroa. Lisäksi työryhmä ehdotti, että sähköautojen lataus- ja biokaasun jakeluverkon rakentamista sekä taajamalogistiikan sähköistämistä tuettaisiin vuosittain 4,5 miljoonalla eurolla. Työ- ja elinkeinoministeriön budjettiin varattiin vuodelle 2018 yhteensä 3 miljoonaa euroa ja ympäristöministeriön budjettiin 1,5 miljoonaa euroa tätä tarkoitusta varten. Tukijärjestelmien yksityiskohdat tarkennetaan alkuvuoden 2018 aikana.

Syksyn 2017 budjettineuvotteluissa sovittiin myös 8 miljoonan euron määrärahasta vuonna 2018 toteutettavaan romutuspalkkiokampanjaan. Romutuspalkkiota voidaan hyödyntää myös ladattavan hybridin tai muun sähköauton hankintaan kampanja-aikana (1.1.–31.8.2018).

Vuonna 2018 käynnistyy myös laajahko selvitys sähkö- ja kaasuautojen markkinoista Suomessa. Hankkeen kautta haetaan uutta tietoa sähkö- ja kaasuautojen tulevasta hinta- ja teknologiakehityksestä sekä sitä kautta näiden autojen odotettavissa olevasta markkinakehityksestä Suomessa. Hanke kattaa myös liikenteen sähköistymisen vaikutukset suomalaiseen liiketoimintaan ja vientimahdollisuuksiin.

Vuodelle 2030 asetetun sähköautotavoitteen (250 000 täyssähkö- ja ladattavaa hybridiautoa) edellyttämän sähkömäärän määrä on vuositasolla noin 0,8 TWh. Tämä on vain 1 % Suomen sähkönkulutuksesta ja vaikutus vuositasolla sähkömarkkinoihin ja järjestelmään on vähäinen. Ilman älykästä latausta sähköautot voivat kuitenkin aiheuttaa hetkellisesti ongelmia tehon riittävyyteen sekä paikallisen jakeluverkon siirtokykyyn. Parhaimmillaan sähköautot tarjoavat sähkömarkkinoille kysyntäjoustoa. Älyverkko-työryhmä pohtii näitä aiheita ja esittää suosituksensa loppuraportissaan syksyllä 2018.

Saara Jääskeläinen, liikenneneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

7. Energiamarkkinoiden pohjoismainen ja alueellinen yhteistyö tulee entisestään vahvistumaan EU:n uuden hallintomalliasetuksen toimeenpanon myötä. EU:n ns. puhtaan energian pakettiin kuuluvan hallintomalliasetuksen mukaan jokaisen jäsenvaltion tulee tehdä kansallinen integroitu energia- ja ilmastosuunnitelma vuoden 2019 loppuun mennessä ja suunnitelman luonnos tulee olla valmiina vuoden 2018 lopussa. Suunnitelmissa jäsenvaltiot ilmoittavat omat tavoitteensa ja toimensa EU:n energia- ja ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi koskien kaikkia viittä energiaunionin ulottuvuutta eli energiaturvallisuutta, energian sisämarkkinoita, energiatehokkuutta, hiilestä irtautumista (mukaan lukien uusiutuva energia) sekä tutkimusta, innovointia ja kilpailukykyä. Hallintomalliasetuksessa veloitetaan jäsenvaltiot tekemään alueellista yhteistyötä varmistaakseen kansallisissa energia- ja ilmastosuunnitelmissaan vahvistettujen tavoitteiden, päämäärien ja panosten saavuttamisen. Ennen kuin jäsenvaltio toimittaa komissiolle kansallisen energia- ja ilmastosuunnitelmansa, sen on hyvässä ajoin kuultava naapurijäsenvaltioita ja jos suunnitelman laatinut jäsenvaltio katsoo sen aiheelliseksi, muita asiasta kiinnostuneita jäsenvaltioita. Jäsenvaltion on myös esitettävä kansallisessa energia- ja ilmastosuunnitelmassaan vähintään tällaisen alueellisen kuulemisen alustavat tulokset ja mainittava tarpeen mukaan, miten siitä saadut muiden jäsenvaltioiden kommentit on otettu huomioon.

Naapurijäsenvaltioiden konsultaatio Suomen kansallisesta suunnitelmasta sekä Suomen tutustuminen ja kommentointi muiden pohjoismaiden ja Viron kansallisiin suunnitelmiin liittyen vahvistaa konkreettisella tasolla maiden välistä energiamarkkinoiden yhteistyötä. Konsultaatiot kansallisista energia- ja ilmastosuunnitelmista toteutetaan vuosien 2018–2019 aikana.

Pohjoismaiden ministerineuvoston vuonna 2016 tilaamassa strategiaselvityksessä selvitysmies Jorma Ollila esittää joukon ehdotuksia pohjoismaisen energiayhteistyön kehittämiseksi seuraavien 5–10 vuoden aikana. Monet raportin suosituksista on sisällytetty pohjoismaiseen energiapoliittiseen yhteistyöohjelmaan, jossa määritellään maiden yhteistyöalueet vuosiksi 2018–2021. Yhteistyöohjelmassa painotetaan mm. alueellista tiedonvaihtoa, joka keskittyy vuoteen 2030 ulottuvaan energiapolitiikkaan. Yhteistyöohjelmassa todetaan, että naapurien tulisi pitää toisensa ajan tasalla Pohjoismaiden kansallisen energiapolitiikan tärkeistä kehityspiirteistä ja päätöksistä. Ohjelmakaudella 2018–2021 tarkastellaan sitä, millainen rooli Pohjoismaiden energiapolitiikkoja ja -strategioita koskevalla tiedonvaihdolla ja vuoropuhelulla voisi olla.

Energiamarkkinoiden alueellisen yhteistyön vahvistamisesta ovat esimerkkinä myös suunnitteilla/rakenteilla oleva Balticconnector maakaasuputkiyhteys Suomen ja Viron välillä sekä kaasumarkkinoiden avautumiseen liittyvä maakaasumarkkinalakiaudistus. Uusi maakaasumarkkinalaki tuli voimaan 1.1.2018 ja se avaa Suomen maakaasun tukku- ja vähittäismarkkinat kilpailulle vuoden 2020 alussa, kun Balticconnector-putkiyhteys Suomesta Baltian kaasuverkkoon otetaan käyttöön. Suomi osallistuu Viron, Latvian ja Liettuan kanssa yhteistyöhön, jonka tavoitteena on alueellisten maakaasumarkkinoiden perustaminen näiden maiden alueelle.

Markku Kinnunen, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö

8. Hallituksen esitykset laaditaan noudattaen säädösehdotusten vaikutusten arviointia koskevaa ohjeistusta. Vaikutusarviointi kattaa säädösehdotuksen taloudelliset vaikutukset, vaikutukset viranomaisten toimintaan, ympäristövaikutukset (mukaan lukien ilmastovaikutukset) ja muut yhteiskunnalliset vaikutukset (esimerkiksi toimitus- ja huoltovarmuus). Hallituksen esityksiä laadittaessa kiinnitetään jatkossa erityisesti huomiota siihen, että lakiehdotusten vaikutuksia Suomen energiajärjestelmään tarkastellaan niin laajasti ja yksityiskohtaisesti kuin ehdotuksen sisältö ja odotettavissa olevien vaikutusten merkittävyys tapauskohtaisesti edellyttävät. Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriö tulee muiden sektoreiden lainsäädäntöhankkeisiin antamissaan lausunnoissa tarvittaessa kiinnittämään huomiota siihen, että eduskunnan lausuma huomioidaan vaikutusarviointeja laadittaessa.

Anja Liukko, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö
Arto Rajala, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

9. Strategian mukaisen biopolttoaineiden jakeluvelvoitteen vaikutuksia polttoaineiden kuluttajahintoihin ja erityisesti dieselpolttoaineen kustannusvaikutuksia on tarkennettu helmikuussa 2017 julkaistussa Energia- ja ilmastostrategian taustaraportissa. Vuoden 2018 valtioneuvoston selvitys- ja tutkimussuunnitelman puitteissa pyritään edelleen selvittämään kustannustehokkaimpia polkuja 30 % biopolttoaineosuuden toteuttamiseksi ja mm. polkujen kvantitatiivisia kustannusvaikutuksia.

Jukka Saarinen, yli-insinööri, työ- ja elinkeinoministeriö

10. Energia- ja ilmastostrategian yhteydessä on käsitelty myös strategian valtiontalousvaikutuksia. Strategiassa on todettu, että rahoitustarpeita koskevat asiat käsitellään ja niistä päätetään valtiontalouden menokehysten puitteissa valtion talousarviossa ja julkisen talouden suunnitelmassa sovittaen ne yhteen muiden julkisen talouden menotarpeiden kanssa. Strategiassa on esitetty vuoden 2017 talousarvioesityksessä ja vuosille 2017–2020 laaditussa julkisen talouden suunnitelmassa oleva energia- ja ilmastopolitiikkaan liittyvä rahoitus sekä alustavia arvioita strategiassa esitettyjen toimenpiteiden tuomista kokonaan uusista rahoitustarpeista vuosille 2017–2020 sekä 2021–2030. Merkittävä osa strategian toimeenpanon kustannuksista toteutuisi vuoden 2020 jälkeen.

Strategiassa on esitetty myös LVM:n ja TEM:n arvio esitettyjen toimenpiteiden vaikutuksesta valtion verotulojen pienenemiseen. Vuosina 2021–2030 arvioitu verotulojen pienenemisen on yhteensä 1409 milj. euroa ja sitä ennen vuosina 2018, 2019 ja 2020 joitakin miljoonia euroja vuodessa.

Energia- ja ilmastostrategiassa arvioitiin tarvittavan vuosille 2018–2020 lisää arviomäärärahaa 30–43 milj. euroa vuodessa ja myöntövaltuutta 5–65 milj. euroa. Arviomäärärahasta pääosa arvioitiin tarvittavan sähkö- ja kaasuautoilun edistämiseen ja myöntövaltuus energiatuen tasokorotukseen sekä suuriin uuden energiateknologian hankkeisiin. Kevään 2017 julkisen talouden suunnitelmassa hallitus päätti osoittaa kokonaisuudessa 25 milj. euroa energia- ja ilmastostrategian toimeenpanoon. Syksyllä 2017 parlamentaarinen liikenneverkkotyöryhmä esitti, miten liikenteelle varattu 16 milj. euroa tulisi käyttää. Loput strategian rahoitukseen varatusta 25 milj. eurosta kohdennetaan energiatuen valtuuden 5 milj. euron tasokorotukseen, 1 milj. euroa kuluttajien energianeuvontaan, 1 milj. euroa maakuntien ja kuntien ilmastotyön toteuttamiseen sekä 2 milj. euroa puurakentamisen edistämiseen.

Vuoden 2018 talousarvioon hyväksyttiin energia- ja ilmastostrategian toimeenpanoon seuraava lisärahoitus: Täyssähköautojen hankinta- ja kaasua- ja etanoliautojen konversiotuki 6 milj. euroa, vanhojen autojen romutuspalkkio 8 milj. euroa, sähköautojen julkisen latausverkon ja biokaasun liikenneasemien infrastruktuurin edistäminen 3 milj. euroa, sähköautojen kotilataamisen edistäminen taloyhtiössä 1,5 milj. euroa, joukkoliikennejärjestelmien digitalisointi ja liikenteen uusien palveluiden edistäminen 3,5 milj. euroa, raideliikenteen ostojen tuki 2 milj. euroa, kuluttajien energianeuvonta 1 milj. euroa, maakuntien ja kuntien ilmastotyö 1 milj. euroa sekä energiatuen myöntövaltuus 20 milj. euroa.

Eduskunnassa on käsiteltävänä hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön tuotantotuesta annetun lain ja tuulivoiman kompensatioalueista annetun lain 6 §:n muuttamisesta (HE 175/2017 vp). Hallituksen esityksen mukaan preemiojärjestelmän taloudelliset vaikutukset valtiolle muodostuvat lähinnä kustannuksista, joita aiheutuisi sähkön tuottajalle maksettavasta premion mukaisesta tuesta ja valtiolle aiheutuvat kustannukset jakautuisivat vuosille 2020–2035. Hallituksen esityksessä on arvioitu, että preemiojärjestelmän kustannukset vaihtelevat vuositasolla nollan ja 80 milj. euron välillä ja koko tuotantotuen voimassaoloaikana nollan ja 960 milj. euron välillä. Tarkka summa riippuu premiosta jolla tarjouskilpailun voitettaisiin sekä sähkön markkinahinnasta.

Asia ei aiheuta enää lisätoimenpiteitä.

Markku Kinnunen, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö

Kaivoslain muuttaminen

HE 10/2017 vp – EV 31/2017 vp

Talousvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy pikaisesti valmistelemaan kaivoslainsäädäntöön muutoksia, joilla siirretään voimassa olevan kaivoslain 34 §:n 3 momentin 2 kohdan mukaiset lupahakemuksen liitteet 32 §:n sääntelyn piiristä siten, että etuoikeus malminetsintälupaan, kullanhuuhdontalupaan tai kaivoslupaan syntyisi ilmankin, että lupahakemus sisältäisi edellä mainittuja liitteitä.

Hallituksen esitys 10/2017 kaivoslain muuttamisesta tuli voimaan 1.6.2017. Eduskunnan vastauksessa edellytetään, että esityksestä pois jätetty esitys kaivoslain mukaisen täydellisen ja etuoikeuden antavan lupahakemuksen liitevaatimuksesta muutetaan. Muutos vaikuttaa hakemuksen etuoikeuden varmistamiseen, ei hakemuksessa vaadittaviin tietoihin sinänsä. Muutos mahdollistaa tiettyjen tietojen toimittamisen hakemuksen täydennyksenä ilman, että hakemuksen etuoikeus vaarantuu.

Lausuman edellyttämä muutos kaivoslakiin 621/2011 valmistellaan vuoden 2018 kuлуessa.

Riikka Aaltonen, kaivosylitarkastaja, työ- ja elinkeinoministeriö

1.13 Tulevaisuusvaliokunta

Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta Kestävän kehityksen Suomi – pitkäjänteisesti, johdonmukaisesti ja osallistavasti

VNS 1/2017 vp – EK 27/2017

Tulevaisuusvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto:

1. kehittää Agenda2030-toimenpideohjelman toteutumiselle ja vaikuttavuuden arvioinnille luotettavat seurantamittarit, jotka samalla konkretisoivat tavoitteita ja toimenpiteitä; kestävän hyvinvoinnin edistämiseksi on kehitettävä erityisesti BKT:lle rinnakkaisia hyvinvointitalouden mittareita, kuten esimerkiksi inhimillisen kehityksen indeksiä (HDI), aidon kehityksen indikaattoria (GPI) ja kestävän taloudellisen hyvinvoinnin indeksiä (ISEW); ennakoinnin kehittämiseksi on Agenda2030 toimintaohjelmaan liittyen kehitettävä myös uusia työkaluja poliittisten päätösten vaikutusten arvioinnille; vaikutukset hyvinvointiin on arvioitava kaikessa päätöksenteossa; politiikkatoimenpiteiden vaikuttavuuden arvioiminen edellyttää myös laadullisten mittareiden kehittämistä,
2. hyödyntää kansalaisten ja sidosryhmien osallistumista Agenda2030-toimenpideohjelman toimenpiteiden määrittelyyn ja toteuttamiseen sekä vaikuttavuuden arviointiin; erityistä huomiota on kiinnitettävä siihen, että sidosryhmien osallistuminen näkyy myös lopputuloksessa; lisäksi Agenda2030-selonteon on ohjattava hallitusohjelmaa eikä päinvastoin; toimenpideohjelman toteutuksen painopisteet on kytkettävä kaikkiin hallituskauden vaiheisiin, myös hallitusohjelman ja budjetin laadintaan selonteossa kuvatulla tavalla; selonteon politiikkaperiaatteisiin sisältyvää ilmiöpohjaista budjetointia voidaan kokeilla esimerkiksi kestävän kaupunkikehityksen ja liikenteen sekä hyvinvointi-investointien kaltaisissa laajoissa ja monitahoisissa teemoissa,
3. edistää Agenda2030-toimenpideohjelmaan sisältyvää kestävän kehityksen politiikkajohdonmukaisuutta määrätietoisesti ja pitkäjänteisesti,
4. vahvistaa Agenda2030-toimenpideohjelman kannalta oleellisia valtioneuvoston kanslian henkilöstöresursseja koordinaatiossa; ja että koordinaatioverkostoa laajennetaan kehityspolitiikan, taloudellisten ulkosuhteiden ja ulkosuhteiden edustajilla; lisäksi ministeriöiden roolia kansallisen Agenda2030-toimenpideohjelman toteuttajina on vahvistettava,
5. profiloi Suomea sen vahvuuksiin sopivien Agenda2030-tavoitteiden edistämiseen ja koordinoimiseen ulkopolitiikan kansainvälisillä foorumeilla, kuten esimerkiksi Arktisessa neuvostossa, Pohjoismaiden neuvostossa, EU:ssa ja YK:ssa; Agenda2030-tavoitteet on huomioitava myös kansainvälisissä kauppasopimuksissa; varsinkin Pohjoismaisen yhteistyön lisäämistä kestävässä kehityksessä on edistettävä aktiivisesti,

6. lisää kaikkiin julkisiin hankintoihin vaatimuksen ja arvion Agenda2030-tavoitteiden edistämisestä esimerkiksi osana julkishallinnon Sitoumus 2050 -prosessia,

7. suuntaa Strategisen tutkimuksen neuvoston (STN) ja valtioneuvoston selvitys ja tutkimustoiminnan (TEAS) resursseja seuraavina vuosina erityisesti Agenda2030-politiikkajohdonmukaisuuden edistämiseen sekä kestäväan kehitykseen liittyvän monitieteisen tietopohjan vahvistamiseen; päätöksentekoa ja muutoksen hallintaa palvelevassa tutkimuksessa on hyödynnettävä myös ennakkointia kuten esimerkiksi skenaariomenetelmiä,

8. toteuttaa hallitusohjelmassa ja Agenda2030-toimenpideohjelmassa tavoitteena olevan kehitysrahoituksen nostamisen YK:n ja EU:n tavoitteiden mukaiseen 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta,

9. tiivistää tulevaisuusselonteon ja Agenda2030-selonteon kytkentää; tulevaisuusselontekoa ei saa kuitenkaan yhdistää tai muuten rajata pelkästään Agenda2030-selontekoon,

10. arvioi kestäväan kehityksen tulevaisuuden näkymät uudessa geopolitiisessa tilanteessa, kun USA mahdollisesti vetäytyy Pariisin ilmastositimuksesta; on luotava vaihtoehtoisia skenaarioita ja toimintamalleja kestäväan kehityksen edistämiseksi Suomessa, Euroopassa ja muualla maailmassa; samalla on arvioitava tarkemmin myös kestävättömän kehityksen mahdolliset seuraukset Suomelle.

Kansallinen kestäväan kehityksen seuranta- ja arviointijärjestelmä, joka kertoo kestäväan kehityksen tilasta Suomessa, avattiin valtioneuvoston kanslian verkkosivulla marraskuussa 2017. Järjestelmä perustuu kymmeneen indikaattorikoriin, jotka avaavat kestäväan kehityksen kansallisia tavoitteita indikaattoritiedon valossa. Jokainen kori mahdollistaa myös verkkopohjaisen keskustelun Suomen kestäväan kehityksen tilasta, suunnasta ja tulevaisuudennäkymistä. Korit avautuvat vaiheittain, ensimmäinen kori käsittelee luonnon ja ympäristön tilaa.

Kansallisia indikaattoreita on määritelty noin 40 kestäväan kehityksen eri osa-alueilta, mukaan lukien myös eduskunnan edellyttämät laadulliset mittarit. Indikaattoreiden valinnassa on ollut mukana ministeriöedustajien lisäksi tilastokeskuksen, tutkimuslaitosten, elinkeinoelämän, kansalaisyhteiskunnan ja nuorison edustajia.

Perimmäisenä tavoitteena on saada indikaattoritieto ohjaamaan poliittista päätöksentekoa. Tavoitteena on myös saada koko yhteiskunta mukaan keskustelemaan indikaattoritiedon pohjalta. Osallistava mekanismi on herättänyt kiinnostusta myös kansainvälisesti.

Suomen pitkäjänteinen ja laaja-alainen työ kestäväan kehityksen indikaattoreiden kehittämiseksi on ollut tärkeä keino osallistua myös keskusteluun BKT:ta täydentävistä hyvinvointimittareista, johon eduskunta kannanotossaan viittaa. Hallitus painottaa, että vaihtoehtoisia tai rinnakkaisia hyvinvoinnin indikaattoreita on kehitetty ja niitä on olemassa. Juuri valmistuneet kestäväan kehityksen indikaattorit tarjoavat useita sosiaalisen, ekologisen ja taloudellisen hyvinvoinnin mittareita, joita voidaan käyttää BKT:n rinnalla osana poliittista päätöksentekoa. Hallitus on tarkastellut asiaa kevään 2018 aikana.

2. Sidosryhmien osallistumisen turvaaminen kestävän kehityksen politiikan suunnittelussa, toimeenpanossa ja seurannassa on pitkään ollut Suomen keskeinen toimintaperiaate.

Suomessa on useita välineitä kansalaisyhteiskunnan ja sidosryhmien osallistumiselle, mm. kestävän kehityksen toimikunta ja kestävän kehityksen yhteiskuntasitoutus, kehityspoliittinen toimikunta, osallistava moniääninen keskustelun mahdollistava seurantamekanismi ja erilaiset arvioinnit, joita laaditaan selonteon mukaisesti tulevana vuosina.

Valtioneuvoston asettamassa kestävän kehityksen toimikunnassa on jäsen- ja varajäsenet mukaan lukien edustettuina 16 elinkeinoelämän järjestöä, kolme suurta ammattijärjestöä ja niiden nuorisojärjestöt, 28 kansalaisjärjestöä sekä kuntien, alueiden, kirkon, tieteen ja tutkimuksen edustajia. Vuonna 2017 kestävän kehityksen toimikunnan kokoonpanoa on täydennetty vammaisten ihmisoikeusjärjestö Kynnyksen edustajalla

Vuoden 2018 talousarvio sisältää ensimmäistä kertaa hallinnonalakohtaiset tekstit siitä, miten kestävän kehityksen selonteko näkyy hallinnonalojen toiminnassa vuonna 2018. Kestävän kehityksen ja talousarvion suhteesta järjestettiin sidosryhmätyöpaja 20.11., jossa haettiin ideoita jatkotyölle. Tarkoitus on, että talousarvioesitys vuodelle 2019 sisältäisi seuraavia askelia siinä, miten kestävä kehitys voitaisiin paremmin tunnistaa talousarviossa.

Selonteon mukaisesti nuorten osallistumista kestävän kehityksen työhön vahvistettiin perustamalla keväällä 2017 kestävän kehityksen toimikunnan yhteyteen Nuoren Agenda2030 -ryhmä. Ryhmä koostuu 20 nuoresta naisesta ja miehestä, jotka tulevat eri taustoista ja eri puolilta Suomea. Nuorisoryhmän tehtävänä on kirittää hallituksen ja toimikunnan työtä Suomen kestävän kehityksen nuorisoagentteina. Agentit osallistuvat yhteistyössä kestävän kehityksen toimikunnan kanssa Agenda2030 toimien suunnitteluun, toimeenpanoon, seurantaan ja ideointiin. Viimeisimpänä yhteistyön saavutuksena on nuorten ehdottaman indikaattorin 'Nuorten luottamus tulevaisuuteen' ottaminen mukaan kansalliseen indikaattorikokoelmaan. Nuorisoagenttien tehtävänä on myös innostaa oman alueensa nuoria mukaan konkreettiseen kestävä kehityksen työhön.

Kestävän kehityksen politiikkaa on tehty Suomessa pitkällä tähtäimellä, yli hallituskausien. Nyt käynnistettyjä hyviä käytäntöjä, osallistavaa seurantaa, hallituksen ja eduskunnan rakentavaa vuoropuhelua sekä nuorten aktiivista osallistumista kansalliseen työhön, olisi tärkeä jatkaa ja vielä vahvistaa seuraavina hallituskausina.

3. Valtioneuvoston asettama ja pääministerin johtama kansallinen kestävän kehityksen toimikunta on yksi esimerkki politiikkajohdonmukaisuudesta, jota Suomessa on edistetty yhtäjaksoisesti jo 25 vuotta. Kestävän kehityksen tavoitteita ja toimia on juurrutettu eri hallinnonaloille ja yhteiskunnan toimintaan 10 eri hallituksen ja seitsemän eri pääministerin johdolla. Myös globaaleihin haasteisiin on pyritty löytämään vastauksia.

Kansallisten ja globaalien haasteiden ja toimien keskinäiskytkentöjä on korostettu aiempaa enemmän valtioneuvoston selonteon linjausten pohjalta. Myös Kestävän kehityksen toimikunnan ja kehityspoliittisen toimikunnan yhteistyötä on tiivistetty. Toimikunnat ovat mm. pitäneet yhteiskokouksia, joista viimeisimmän teemana oli "Mitä johdonmukaisuus kestävässä kehityksessä merkitsee meille?". Lisäksi toimikunnat

järjestivät 2017 marraskuussa yhdessä Kehitysyhteistyöjärjestöjen EU-yhdistys KE-HYS ry:n kanssa koulutustilaisuuden politiikkajohdonmukaisuudesta. Kouluttajana toimivat OECD:n Policy Coherence for Sustainable Development (PCSD) -asiantuntijat.

Selonteon mukaisesti Suomen kestävän kehityksen politiikkaa arvioidaan kokonaisvaltaisesti politiikkajohdonmukaisuus huomioiden. Arviointi valmistuu alkuvuodesta 2019. Tässä yhteydessä selvitetään myös miten Suomen ulkopoliittika kaikilla hallinnonaloilla edistää Agenda2030 tavoitteiden saavuttamista ja miten toiminnan johdonmukaisuutta voitaisiin kehittää.

Selonteossa luvataan selvittää kestävän kehityksen vaikutusarviointityökalun käyttöä lainvalmistelussa. Tämä on merkittävä aloite politiikkajohdonmukaisuuden varmistamiseksi, ja sillä on potentiaalisesti suuria vaikutuksia myös hyvinvoinnin valtavirtaistamiseksi päätöksenteossa. Tämä selvitystyö käynnistetään vuoden 2018 aikana.

4. Valtioneuvoston kanslian henkilöresursseja on vahvistettu yhdellä henkilötyövuodella syksystä 2017 lähtien. Myös koordinaatioverkostoa on laajennettu eduskunnan esittämällä tavalla.

Ministeriöt ovat selonteon toteuttajatahot. Ministeriöiden tietoisuutta ja toimeenpanoa on vahvistettu mm. nostamalla asia säännöllisesti esille kansliapäällikkökokouksissa. Ministeriöiden välisessä koordinaatioverkostossa kukin ministeriö raportoi omista toimistaan säännöllisesti, ml. ministeriöiden toimenpidesitoumukset.

5. YK:ssa Suomi oli yksi ensimmäisistä maista, jotka antoivat oman Agenda2030 toimeenpanoraporttinsa vuoden 2016 YK:n korkean tason foorumissa (HLPF). Kiinnostus ja kysyntä Suomen tekemää kestävän kehityksen työtä kohtaan on ollut suurta. Suomi on jakanut kokemuksia kestävän kehityksen edistämisestä mm. Ruotsissa, Norjassa, Virossa, Espanjassa, Iso-Britanniassa, Saksassa, Tsekissä, Slovakiassa, Arabiemiraateissa, Vietnamin, Thaimaassa ja Kolumbiassa. Myös esim. OECD on ollut kiinnostunut Suomen konkreettisesta yhteiskuntasitoustyökalusta.

EU:ssa hyväksyttiin kesäkuussa 2017 neuvoston päätelmät Agenda2030 toimeenpanemiseksi Euroopan unionissa. Suomi toimi aktiivisesti sen puolesta, että päätelmiin saatiin vahva kirjaus Agenda2030:n valtavirtaistamiseksi kaikkeen EU politiikkaan, erityisesti kun strategioita ja muita instrumentteja tarkistetaan vuonna 2020. Päätelmissä pyydetään komissiolta vuoden 2018 puoliväliin mennessä toimeenpanostrategiaa, josta ilmenisi EU:n aikataulu ja tavoitteet Agenda2030:n huomioimiseksi EU:n sisäisessä ja ulkoisessa politiikassa. Samassa aikataulussa pyydetään komissiolta gap-analyysia, josta voitaisiin nähdä EU:n heikkoudet ja vahvuudet ja näin osattaisiin keskittyä toimeenpanossa tärkeisiin asioihin. Vuoden 2017 lopussa neuvosto päätti Agenda2030:n toimeenpanoon keskittyvän työryhmän perustamisesta.

Suomi on määritellyt Agenda 2030:n ja ilmastonmuutostyön Arktisen neuvoston Suomen puheenjohtajuuskauden (2017–2019) viitekehykseksi. Arktisen alueen kestävän kehityksen edistäminen on Arktisen neuvoston perustehtävä, ja Arktisen alueen alkuperäiskansoilla on merkittävä rooli yhteistyössä. Suomi edistää keskustelua kestävän kehityksen globaalien tavoitteiden, alatavoitteiden ja indikaattoreiden hyödyntämisestä Arktisen neuvoston työssä. Suomi tukee EU:n pyrkimystä vahvistaa globaalin kestävän kehityksen ja EU:n arktisen politiikan välistä yhteyttä. Suomen tavoite edis-

tää keskustelua kiertotaloudesta EU:n sisällä linkittyy hyvin myös Suomen prioriteetteihin Arktisessa neuvostossa (ympäristöyhteistyö, viestintäyhteistyö, meteorologia, koulutus ml. digitalisaatio).

Kauppapolitiikka vaikuttaa suoraan kestävän kehityksen tavoitteisiin 17 "globaali-kumppanuus" sekä 8 "kestävä talouskasvu ja työllisyys". Suomi on edellä mainittujen tavoitteiden mukaisesti osaltaan edistänyt sääntöihin perustuvaa, avointa, syrjimätöntä ja yhdenvertaista monenvälistä Maailman kauppajärjestön (WTO) alaisuudessa toimivaa kauppaa, ml. kehitysmaiden integroitumisen tuki. Suomi on myös osallistunut aktiivisesti EU:n vapaakauppasopimusten kauppaa ja kestävästä kehitystä koskevien kappaleiden toimeenpanon kehittämiseen. Suomi edistää ympäristötuotteiden vientiä osana EU:n kauppasopimuksia ja on toiminut aktiivisesti fossiilisten polttoaineiden tukien eliminoimiseksi kansainvälisellä tasolla. Lisäksi Suomi tukee kehitysmaiden kauppaa kehitysyhteistyön keinoin, jotta ne voisivat paremmin integroitua globaaleihin arvoketjuihin.

Pohjoismaisen Ministerineuvosto käynnisti Suomen puheenjohtajuuskaudella 2016 valmistelut Pohjoismaisen kestävän kehityksen ohjelman (Generation 2030) laatimiseksi. Ohjelma hyväksyttiin pohjoismaisten yhteistyöministereiden kokouksessa syyskuussa 2017. Ohjelma vahvistaa Pohjoismaiden yhteistä kestävästä kehityksen työtä ja samalla tuo lisäarvoa pohjoismaiden kansalliseen Agenda2030 toimeenpanoon. Ohjelmassa on kiinnitetty huomiota tavoitteisiin, jotka edistävät kestävästä kulutusta ja tuotantoa Pohjolassa. Suomessa pidetään tärkeänä pohjoismaiden kestävästä kehityksen työn konkretisoimista ja eri toimijoiden vahvaa osallistamista rajat ylittävään yhteistyöhön ja toimeenpanoon.

6. Julkisiin hankintoihin käytetään noin 35 mrd. euroa vuosittain, joka on keskimäärin 16 % BKT:sta.

Hallitus linjasi puolivälitarkastelun yhteydessä huhtikuussa 2017, että kestävien ja innovatiivisten hankintojen lisäämiseksi perustetaan verkostomainen osaamiskeskus keväällä 2018. Osaamisverkoston tavoitteena on parantaa hankintojen strategista johtamista sekä kehittää osaamista ja uusia toimintamalleja yhteistyössä hankkijoiden kanssa mm. ilmastotavoitteiden, kiertotalouden ja resurssitehokkuuden edistämiseksi. Keskukseksi on budjetoitu lisärahoitusta 3+3 milj. euroa vuosille 2018–2019. Lisäksi TEKES saa lisärahoitusta 4+4 milj. euroa innovatiivisiin julkisiin hankintoihin.

Yhtenä uutena toimintamallina yhteistyössä kuntien ja kaupunkien kanssa on syksyn 2017 aikana kehitetty ns. Green Deal -sitoumista. Sitoumuksella on tarkoitus vauhdittaa organisaatioiden kierto- ja biotalouden sekä puhtaiden ratkaisujen hankintoja. Mallissa kunnat tai kuntayhtymät voivat tehdä valtion kanssa sitoumuksia ja asettaa hankinnoille kunnianhimoisia tavoitteita. Osana sopimusta valtio sitoutuu esimerkiksi suuntaamaan taloudellisia kannustimia hankintojen suunnitteluun ja riskin kantamiseen. Mallia on pilotoitamaan ensi vuonna.

Sitra, maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö ovat käynnistäneet yhteishankkeen, jossa etsitään yhteistyössä kuntien ja muiden julkisten toimijoiden kanssa potentiaalisia investointeja tai julkisia hankintoja, joilla tavoitellaan kunnianhimoisia ja mitattavia ympäristövaikutuksia. Parhaillaan työstetään kahta ideaa: ilmasto- ja resurssiviisas kunta sekä ravinteiden kierrätys. Tavoitteena on testata vai-

kuttavuusinvestointimallia, jossa toimenpiteen toteuttamisen rahoitus kerätään yksityisiltä sijoittajilta, ja kunnat tai valtio maksaisivat vain mitatuista, todennetuista tuloksista.

7. Hallitus on huomionnut valtioneuvoston selvitys ja tutkimustoiminnassa (VN TEAS) Agenda2030n aiheuttamat uudet tietotarpeet. VN TEAS hankkeena on jo rahoitettu mm. Suomen lähtötasoa ja kehittämiskohteita arvioiva selvitys, jonka tarjoamalle tietoperustalle myös hallituksen selonteko osaltaan perustuu (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 31/2016).

VN TEAS tutkimushakkeena valmistui syksyllä 2017 kansallisen kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksen arviointi (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 67/2017), jonka perusteella osallistavaa sitoumusmallia tullaan kehittämään edelleen. Hallitus tulee jatkossakin huomioimaan Agenda2030n vaatimat tietotarpeet tutkimusinstrumenteissaan.

Strategisen tutkimuksen neuvoston (STN) ja valtioneuvoston selvitys ja tutkimustoiminnan resursseja suunnattaessa seuraavina vuosina huomioidaan Agenda2030-politiikkajohdonmukaisuus ja kestävän kehityksen monitieteisyys. Suomen Agenda 2030 -toimenpidesuunnitelman toteutuksessa hyödynnetään STN:n ja VN TEAS -toimintaa ja sen tuloksia. Selonteon painopisteet hiilineutraalius, resurssiviisaus, yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja osaaminen ovat avainasemassa STN ja VN TEAS -toiminnassa. Myös jatkossa tutkimusteemojen valinnassa ja painopisteiden muotoilussa huomioidaan Agenda2030-teemat mahdollisimman johdonmukaisen, vaikuttavan ja politiikkarelevantin tietoperustan turvaamiseksi. Tutkimustoiminnassa vahvistetaan monipuolisempaa, poikkitieteellisempää ja tulevaisuussuuntautuneempaa menetelmävalikoimaa (ml. ennakointi, vaikutusarviointi ja satunnaistetut koeasetelmat)

8. Vuoden 2018 valtion talousarvioon lisättiin varsinaisen kehitysyhteistyön momentille 9,5 miljoonaa euroa. OECD:n kehitysapukomitean (DAC), eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan ja kehityspoliittisen toimikunnan antamien suositusten mukaisesti hallitusohjelman pidemmän aikavälin tavoitteena on kehitysrahoituksen nostaminen YK:n tavoitteiden mukaiseen 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta.

9. Hallitus tulee tiivistämään jatkossa tulevaisuusselonteon ja Agenda2030n selonteon kytkentää siten, että ne voivat muodostaa hallituksen tulevaisuustyön ja ylisukupolvisen politiikan ytimen. Valmisteilla olevassa tulevaisuusselonteon 2. vaiheessa tätä yhteyttä parannetaan muun muassa tarkastelemalla työn murroksen ratkaisu- vaihtoehtoja kestävän kehityksen periaatteiden kautta. Kun seuraavien kausien selontekoja valmistellaan, voidaan näiden kahden sisältöjä ja käytännön toteutusta sovittaa paremmin yhteen, sekä laaja-alaisesti ennakointiyhteistyönä että Agenda2030:n tarkempien tavoitteiden kautta.

10. Agenda 2030n tavoitteita ei ole mahdollista saavuttaa täysimääräisesti ilman Pariisin ilmastonsopimuksen tuloksellista ja oikea-aikaista toimeenpanoa. Maiden nykyiset ilmastolupaukset ovat riittämättömiä ja USA:n mahdollinen vetäytyminen Pariisin ilmastonsopimuksesta lisää epävarmuutta kansainvälisen ilmastopolitiikan suunnasta ja vaarantaa globaalien päästöjen kääntymisen laskuun riittävän nopeasti. USA:n vetäytyminen voi tulla voimaan aikaisintaan marraskuussa 2020.

USA:ssa on käynnissä vahva vastaliike, joka kokoaa yhteen Pariisin sopimukseen edelleen sitoutuneet osavaltiot, kaupungit ja yritykset ja lupaa täyttää USA:n ilmastolu-

pauksen mahdollisesta vetäytymisestä riippumatta. Liike edustaa yli puolta USA:n taloudesta. Ei-valtiollisten toimijoiden ja aloitteiden roolin vahvistaminen kansainvälisissä ilmastoneuvotteluissa ja Pariisin sopimuksen toimeenpanossa voi lieventää USA:n mahdollisen vetäytymisen poliittisia ja ilmastovaikutuksia.

Lausumassa mainittuja ajankohtaisia poliittisia kysymyksiä käsitellään selonteossa mainittujen arviointien yhteydessä. Arvioinneissa tarkastellaan kansallisen toimeenpanon edistymistä, toimenpiteiden vaikuttavuutta ja kestävä kehityksen tilaa Suomessa. Lisäksi hallituksen ennakointityö ja sen tulokset tukevat tulevaisuuspainotteista keskustelua.

Toistaiseksi ulko- ja geopolitiittiset muutokset eivät ole vaikuttanut negatiivisesti Suomen kansalliseen kestävä kehityksen työhön. Valtioneuvosto on selvittänyt ilmastomuutoksen heijastevaikutuksia Suomeen (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 46/2016). Kestämättömän kehityksen heijastevaikutuksia olisi hyvä selvittää laajemminkin.

Valtioneuvosto näkee, että tässä ajassa tarvitaan kansallista rohkeaa etunojaa, tarmokasta toimeenpanoa ja uusia innovatiivisia kestävä kehityksen avauksia asioissa, joilla on positiivisia kansallisia ja globaaleja vaikutuksia.

Marja Innanen, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia

Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 1. osa Jaettu ymmärrys työn murroksesta

VNS 6/2017 vp – EK 2/2018 vp
Tulevaisuusvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto:

1. tekee tulevaisuusselonteon myös tulevaisuudessa kahdessa osassa dialogisuuden ja osallistamisen edistämiseksi.
2. huomioi tulevaisuusselonteon toisessa osassa paremmin Agenda2030-toimenpideohjelman vaikutukset tulevaisuuden työhön sekä arvioi ja perustelee kaikki tulevaisuusselonteon toisessa osassa esitettävät toimenpide-ehdotukset sen suhteen, miten ne tukevat ekologisesti kestävä kehitystä, tasa-arvokehitystä ja osallisuutta.
3. ottaa tulevaisuusselonteon toisen osan toimenpide-ehdotuksissa huomioon verolainsäädännön, työlainsäädännön ja sosiaalilainsäädännön säädöstarpeet politiikkajohdonmukaisesti ja poistaa byrokratialoukkuja itsensätyöllistämisestä, yksinyrittäjyydestä, pirstaleisista työsuhteista sekä työmarkkina-asemassa tapahtuvista statussiirtymistä.
4. kehittää ja tutkii tulorekisterin sovellusmahdollisuuksia niin, että se saadaan hyödynnettyä täysimääräisesti. Tulevaisuusvaliokunta kannattaa myös erilaisten digitaalisten portfolioiden käyttöönottoa niin, että myös itseis- ja käyttöarvoinen vapaaehtoinen työ tulee paremmin näkyville.
5. tarkastelee myös niitä ilmiöitä ja trendejä, joissa teknologia luo uutta työtä. Vastaavasti toimenpide-ehdotuksissa on tulevaisuusvaliokunnan

mielestä huomioitava se, minkälaisia resursointia teknologinen edelläkävijyys Suomelta edellyttää.

6. selvittää nuorisotyöttömyyden syyt ja ottaa ne huomioon tulevaisuusselonteon toisessa osassa erikseen ja erityisellä huolella.

7. ottaa tulevaisuusselonteon toisessa osassa käyttöön parempia mittareita, joilla voidaan aidosti kuvata ja ymmärtää käynnissä olevia työelämän muutoksia.

8. kehittää matalan kynnyksen osaamisjärjestelmää kokonaisuutena varhaiskasvatuksesta modulaariseen täydennys- ja muuntokoulutukseen asti niin, että oppiminen on elinikäistä ja osaaminen kumuloituu. Eri koulutusasteiden välisen yhteistyön tulee olla saumatonta ja joustavaa, ja opintopolkujen sujuvia yli koulutusasteiden ja oppilaitosrajojen.

9. edistää laajaa, avointa ja moniarvoista arvokeskustelua työn tulevaisuudesta ja siitä, minkälaisen yhteiskunnan me haluamme; tällä tavalla lisätään luottamusta tulevaisuuteen ja osallistetaan ihmiset mukaan tulevaisuuden tekemiseen.

1. Valtioneuvosto pyrkii nykyisen ennakkoinnin toimintatavan mukaisesti edelleen vahvistamaan dialogimaista ja avointa tulevaisuustyötä. Kaksiosaiseen tulevaisuusselonteon ollaan laajalti oltu tyytyväisiä ja ko. malliin pyritään tulevaisuudessakin.

2. Tulevaisuusselonteon toisessa osassa esitettävät työn murroksen ratkaisuehdotukset käydään läpi Agenda2030:n kestävän kehityksen periaatteiden ja indikaattorien kautta. Kansallinen kestävän kehityksen seuranta- ja arviointijärjestelmä avattiin valtioneuvoston kanslian verkkosivulla 23.11.2017. Järjestelmä perustuu kymmeneen indikaattorikoriin, jotka avaavat kestävän kehityksen kansallisia tavoitteita indikaattoritiedon valossa.

Työn murrokseen liittyy etenkin työelämää, sen laatua ja muutosta tarkasteleva seurantakori, joka kytkeytyy kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksen tavoitteisiin yhdenvertaiset mahdollisuudet hyvinvointiin, työtä kestävästi, hiilineutraali yhteiskunta ja resurssiviisas talous. Työelämän laadun ja muutoksen kuvaajiksi on seurannan asiantuntijaverkostossa valittu seuraavat indikaattorit: työelämän globaali vastuu, työllisyysaste (Tilastokeskuksen työvoimatutkimus), hyvä työelämä ja naisten keskiansiot miehiin verrattuna

Tulevaisuusselonteossa tulevaisuuden työn ja osaamisen eriarvoistumisriski ja siihen vastaaminen on keskiössä. Seuraamalla kestävän kehityksen indikaattoreita myös tulevaisuusselonteossa tuetaan niin ikään tavoitetta saada kestävän kehityksen indikaattorit ohjaamaan vahvemmin poliittista päätöksentekoa ja laajentaa keskustelua BKT:ta täydentävistä hyvinvointimittareista, johon eduskunta on viitannut jo aiemminkin kannanotossaan kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta. Valtioneuvosto painottaa, että vaihtoehtoisia tai rinnakkaisia hyvinvoinnin indikaattoreita on kehitetty ja olemassa ja niiden käyttöä tulee edelleen vahvistaa.

3. Tulevaisuusselonteon toisen osan ratkaisuehdotuksissa otetaan huomioon tulevaisuuden säädöstarpeet. Mietinnön esiin nostama itsensä työllistäjien, yksinyrittäjien ja työelämän siirtymävaiheissa olevien kohtaaminen on tulevaisuusselonteon keskiössä.

Työn murroksen ratkaisujen toivotaan politiikkajohdonmukaisesti hyödyntävän uusien teknologioiden työtä luovaa potentiaalia ja nostavan työllisyysastetta, kannustavan työn tekemiseen ja yrittäjyyteen, sekä torjuvan ja vähentävän eriarvoisuutta.

Selonteon valmistelussa on tiivis yhteys valtioneuvoston asettamaan TOIMI-hankkeeseen, joka valmistelee työllisyyttä ja toimeliaisuutta parantavaa ja eriarvoisuutta vähentävää perusturvan kokonaisuudistusta seuraavalle hallituskaudelle. Selonteolla on niin ikään yhteys pääministerin asettamaan ja professori Juho Saaren johtamaan eriarvoisuutta käsittelevän työryhmän työhön.

4. Tulorekisteri tulee käyttöön 2019, ensimmäisenä palkkatietojen osalta, jolloin rekisteri keventää hallinnollista taakkaa yksinkertaistamalla palkan maksamiseen liittyviä ilmoitusmenettelyjä. Tulorekisteri, jonka kehittämistä johtaa valtiovarainministeriö, luo pohjan työtulojen ja sosiaalietuuksien joustavammalle yhteensovittamiselle tulevaisuudessa. Tulevaisuusselonteon toisen osan ratkaisuihin tulorekisterin tarjoamat mahdollisuudet otetaan huomioon etenkin mahdollisessa perustulokeskustelun jatkossa ja yhteyksissä perusturvan ja toimeliaisuuden kokonaisuudistukseen (TOIMI-hanke).

Vapaaehtoistyöllä on aina ollut suuri merkitys suomalaisessa yhteiskunnassa. Valtioneuvostossa oikeusministeriö toimii vapaaehtoistyön koordinaation ja kehittämisen vastuuministeriönä. Nykyisen hallitusohjelman mukaisesti työtä on tehty ja tehdään ennen kaikkea kansalaisyhteiskuntaa ja vapaaehtoistyötä koskevien säädösten sujuvoittamiseksi ja käytäntöjen selkeyttämiseksi. Aiemmin teemassa on esitetty toimenpiteitä mm. vapaaehtoistyön verotukseen, kulukorvauksiin ja toimijoiden palkitsemiseen, vapaaehtoisten vakuutuksiin ja vastuisiin, avustusten hakujärjestelmän kehittämiseen sekä lupa- ja ilmoitusmenettelyiden keventämiseen liittyen (VM, 2015). Monet esillä ja keskusteluissa olleet toimenpiteet ovat jo edenneet tai ovat parhaillaan työn alla – tulevaisuusselonteolla voidaan osaltaan tukea työn jatkumista.

5. Valtioneuvosto yhtyy eduskunnan huomioon ja kattaviin selvityksiin trendeistä ja uusien teknologioiden työtä luovista mahdollisuuksista. Valtioneuvoston uudet jo aloitetut avaukset uuden teknologian saralla liittyvät etenkin tekoälyyn (kansallinen tekoälyohjelma) ja alusta- ja jakamistalouteen (työ- ja elinkeinoministeriö kokoaa eri viranomaisien ohjeistusta jakamistalouteen liittyvästä lainsäädännöstä ja eri lakisääteisistä velvoitteista). Teknologioiden ja uudentyyppisten talouksien täysimääräinen hyödyntäminen vaatii vielä selvityksiä, joita tullaan lähivuosina toteuttamaan mm. VN TEAS –rahoitusinstrumentin kautta.

6. Nuorisotyöttömyyttä, sen syitä, ja ratkaisuita siihen on selvitetty lähivuosina mm. VATT:n ja Palvelualojen työnantajat PALTAn toimesta sekä OECD:n yhteiskuntatutauksessa. Tutkimusten mukaan keskeisimmät haasteet nuorten työllistymisessä liittyvät koulutukseen ja, kuten muunkin työllisyyden osalta, talouskasvuun. Myös opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla kiinnitetään huomiota siihen, että nuorten jääminen koulutuksen ja työn ulkopuolelle on syrjäytymistä ennakoiva indikaattori. Koulutus on todennäköisin ratkaisu työmarkkinoiden muutokseen ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn, mutta se edellyttää ymmärrystä syrjäytymisen mekanismeista aina lapsuudesta varhaisaikuisuuteen ja mm. lyhytkestoisinkin työttömyyden kauaskantoisista vaikutuksista nuoren työuralle.

Nykyinen hallitus on keskittynyt hallitusohjelmassa nuorten osalta etenkin työn- ja koulutuksen ulkopuolella oleviin (NEET) nuoriin. Tavoitteena on vähentää koulutuksen ja työn ulkopuolella olevien NEET-nuorten määrää ja koulutuksen keskeyttämistä

sekä edistää nuorten työllistymistä. Valtioneuvosto katsoo, että nämä tavoitteet tulevat säilymään keskeisinä myös tulevaisuudessa. Nuoret työttömät ovat niin ikään aina olleet työvoimapolitiikan keskeinen kohderyhmä. Tulevaisuusselonteko haluaa laajentaa keskustelua työn murroksen hämärtäessä selkeitä rajanvetoja esimerkiksi työllisen, työttömän, itsensä työllistäjän ja opiskelijan välillä. Nykyisessä hallitusohjelmassa jatketaan myös nuorisotakuun kehittämistyötä yhteisötakuun suuntaan, jossa vastuu tukea tarvitsevasta nuoresta on yhdellä taholla.

Uusien toimintatapojen ja keinojen hakeminen yhteiskunnallisen eriarvoistumisen pysäyttämiseksi niin nuorten kuin laajemmin kaikkien kansalaisten, organisaatioiden ja alueiden parissa tulee olemaan tulevienkin hallituskausien työn ytimessä.

7. Tulevaisuusselonteossa huomioidaan, että tilastollisia mittareita siitä, miten työn murros on vaikuttanut ihmisten arkeen tai miten työntekijät näkevät työnsä muuttuvan tulevaisuudessa, on hyvin vähän saatavilla. Tilastokeskuksen tuleva työolotutkimus 2018 pyrkii vastaamaan kysymykseen siitä, miten digitalisaatio näkyy kaikkien suomalaisten palkansaajien työssä (ks. Tilastokeskuksen talous ja hyvinvointikatsaus TIETO&TRENDIT 3/2017). Tulevaisuusselonteon tiimoilta on omalta osaltaan oltu mukana vaikuttamassa uuden työolotutkimuksen taustoitukseen ja tarpeisiin. Tulevaisuusselonteon toista osaa tukevassa VN TEAS -tutkimushankkeessa toteutettiin myös kyselytutkimus työn murroksesta ja sen ratkaisuksista; nämä hyödynnetään selonteon toisessa osassa.

Tulevaisuusselonteossa tuetaan kestävä kehityksen uutta seurantajärjestelmää ja indikaattoreita, joita hyödynnetään mm. esitettävien ratkaisujen arvioinnissa.

8. Ennakointiin, tutkimustietoon ja laajaan sidosryhmäyhteistyöhön perustuvan koulutusjärjestelmän jatkuva kehittäminen yhdessä koulutusjärjestelmän toimijoiden, tutkijoiden ja sidosryhmien kanssa on Suomen vahvuus, josta tulee nyt ja tulevaisuudessa huolehtia erityisesti. Pääpaino työstä on opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla, mutta vaikuttavassa tulevaisuustyössä ja ennakoinnissa laaja-alainen yhteistyö on erittäin tärkeää ja tulevaisuusselonteko pyrkii omalta osaltaan sitä parantamaan. Tulevaisuusselonteon ratkaisuihin tullaan painottamaan elinikäisen oppimisen tärkeyttä ja toteuttamista eri tavoin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen ulottuvia uudistuksia, joiden yhdistäviä periaatteita on tehdä elinikäisestä oppimisesta erilaisten oppijoiden tarpeisiin ja elämäntilanteisiin sopivaa todellisuutta. Varhaiskasvatus vaikuttaa lapsen kouluvalmiuteen ja menestymiseen elämässä. Vuonna 2016 käynnistetyn Uusi peruskoulu -ohjelma tavoitteina ovat oppimistuloksien parantaminen, tulevaisuuden osaamistarpeisiin vastaaminen, pedagogiikan uudistaminen kokeillen ja oppimisen tekeminen innostavaksi läpi elämän. Perusopetuksen tarkoituksena on varmistaa koulutuksen tasa-arvo ja laatu sekä luoda hyvät edellytykset kaikkien lasten ja nuorten kasvuille, kehitykselle ja oppimiselle.

Uuden lukiolain tavoitteena on lisätä lukiokoulutuksen vetovoimaa yleissivistävänä, korkeakouluihin jatko-opintokelpoisuuden antavana koulutusmuotona, vahvistaa koulutuksen laatua ja oppimistuloksia, sujuvoittaa siirtymistä toisen asteen opinnoista korkea-asteelle sekä ohjata työelämään tutustumiseen opiskelijoiden oikeiden uravalintojen tukemiseksi. Keinoja tavoitteen saavuttamiseksi ovat yksilöllisemmät ja joustavammat opintopolut, niiden vaatima ohjaus ja tuki, oppiainerajat ylittävät opinnot ja korkeakouluyhteistyö.

Meneillään olevassa ammatillisen koulutuksen reformin keskeisiä tavoitteita vahvistaa elinikäisen oppimisen edellytyksiä ja luoda laajemmat mahdollisuudet osaamisen kehittämiseksi työuran ja elämänuran eri vaiheissa. Reformin ydinasioita ovat asiakaslähtöisyys, osaamisperusteisuus, henkilökohtaiset opintopolut, laaja-alainen osaaminen, elinikäinen oppiminen sekä tiivis yhteistyö työelämän kanssa. Uudistettu ammatillinen koulutus vastaa erilaisten yksilöiden, yritysten ja työelämän nopeasti muuttuviin osaamistarpeisiin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö julkisti lokakuussa 2017 korkeakoulutuksen ja tutkimuksen vision 2030, jonka toimeenpano käynnistyi vuoden 2018 alussa. Visiossa on asetettu tavoitteeksi muun muassa, että yli puolet 25–34-vuotiaista nuorista suorittaa korkeakoulututkinnon. Korkeakoulujen jatkuvan oppimisen mahdollistavaa opetus- ja tutkimustarjontaa lisätään. Tulevaisuuden oppimisessa korostuvat joustavuuden, yksilöllisyyden ja kansainvälisyyden tärkeys. Opetusministeri odottaa ehdotuksia elinikäisen oppimisen malleista korkeakouluissa jo ennen kesää 2018. Tulevaisuusselonteon toisessa osassa otetaan nämä mahdollisuuksien ja aikataulun mukaan huomioon. Opetusministeri asetti lisäksi elokuussa 2017 osaamisen tulevaisuuspaneelin, joka koulutuspolitiikan muutostarpeita ja tekee osaamisen ja oppimisen kehittämistä koskevia ehdotuksia kaikilla koulutusasteilla ja kaikissa koulutusmuodoissa. Tulevaisuusselonteon valmistelussa tehdään yhteistyötä paneelin kanssa.

9. Moniarvoinen ja -ääninen yhteiskunnallinen keskustelu tulevaisuudesta on yksi tulevaisuusselonteon peruserätyksiä ja -tavoitteita. Tulevaisuusselonteon avointa ja dialogimaista valmistelua edistetään jatkossakin. Valtioneuvoston tulevaisuustyössä haetaan jatkossa myös entistä vahvempaa politiikkajohdon mukaisuutta rakentamalla tulevaisuustyön ja kestävä kehityksen työn tiiviimpää yhteistyötä. Hallitus tulee tiivistämään jatkossa tulevaisuusselonteon ja Agenda2030:n selonteon kytkentää, jolloin Agenda 2030 ja tulevaisuusselonteko voivat muodostaa hallituksen tulevaisuustyön ja yleiskäsitteellisen politiikan ytimen; käytännössä on tärkeää tarkastella ja yhtenäistää myös ko. alueiden selontekoprosesseja hukkaamatta kuitenkaan kummankaan omaa, tärkeää ydintä.

Osana edellistä tulevaisuusselontekoa (VNS 7/2013 vp, Kestävällä kasvulla hyvinvointia) alkanut kansallisen ennakoinnin toimintatavan kehittäminen jatkuu edelleen kiinteänä osana valtioneuvoston työtä.

Valtioneuvostossa halutaan mahdollistaa tulevaisuuden tekeminen tarjoamalla ennakoitavuudelle muun muassa yhteisiä toimintamalleja ja foorumeita.

Tulevaisuustyö on niin ikään hedelmällinen alue tehdä avointa kansainvälistä yhteistyötä. Globaalit megatrendit ja muutokset vaikuttavat ympäri maailmaa, ottaen kuitenkin eri muotoja eri maissa ja kulttuureissa. Tulevaisuuden tutkijat ja ennakoitiasiantuntijat toimivat lähtökohtaisesti kansainvälisessä tiede- ja teknologiamaailmassa, julkisen hallinnon puolella kansainväliset verkostot ja yhteiset toiminnan alustat ovat muotoutumassa – Suomen ennakoitijärjestelmä ja sen mallit kiinnostavat suuresti kansainvälistä yhteisöä ja tätä halutaan yhä vahvemmin hyödyntää valtioneuvoston ennakoitavuudessa.

Kaisa Oksanen, erityisasiantuntija, valtioneuvoston kanslia

1.14 Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Tasa-arvolainsäädäntö, työelämä ja vanhemmuus

HE 195/2004 vp – EV 24/2005 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

1. Eduskunta edellytti 5.4.2005, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin vanhemmuudesta työnantajalle aiheutuvien kustannusten jakamiseksi yhteisvastuullisesti kaikkien työnantajien kesken.

2. Eduskunta on hyväksynyt hallituksen esityksen 163/2016. Esityksessä ehdotettiin naisten tasa-arvoisen kohtelun ja työllistymisen edistämiseksi naispuolisen työntekijän perhevapaista työnantajille aiheutuvia vanhemmuuden kustannuksia tasattavaksi 2 500 euron kertakorvauksella. Sitä koskeva lainmuutos tulee voimaan 1.4.2017. Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa mietinnössään 29/2016 seuraavaa: ”Työnantajien vastuulle jää edellä kuvatun palkan osan sekä lomarahen lisäksi äitiydestä aiheutuvia kustannuksia erityisesti raskaudesta johtuvien sairauslomien sekä sairaan lapsen hoitovapaan ajalta. Samoin työnantajalle aiheutuu epäsuoria kustannuksia uuden työntekijän tai sijaisen rekrytoinnista ja perehdyttämisestä”... ”Suomessa vanhempainvapaita käyttävät edelleen valtaosin naiset. Vaikka isyysvapaan käyttö on lisääntynyt, vanhempainvapaita käyttävien isien osuus on edelleen varsin pieni. Tämä tosiasia vaikuttaa hyvin vahvasti paitsi naisten työllisyyteen myös perheiden arkeen. Perhevapaiden tasaisempi jakautuminen miesten ja naisten kesken parantaisi naisten asemaa työmarkkinoilla. Samalla se vahvistaisi isän osallistumista lapsen hoitoon ja kasvatukseen jo varhaislapsuudessa. Valiokunnan mielestä on hyvä arvioida perhevapaajärjestelmän uudistamistarpeita”.

Hallitus on käynnistänyt perhevapaalainsäädännön kokonaisuudistuksen. Uudistuksen keskeisiin tavoitteisiin sisältyy mm. työelämän ja vanhemmuuden tasa-arvon lisääminen.

Pekka Humalto, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Tasa-arvoselonteko

VNS 7/2010 vp – EK 51/2010 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

1. eduskunta yhtyy hallituksen linjauksiin tasa-arvon edistämiseksi ja edellyttää, että

4. turvakotipaikkojen määrä ja alueellinen kattavuus nostetaan Euroopan neuvoston suositusten mukaiselle tasolle ja huolehditaan palvelujen saatavuudesta kaikille turvaa tarvitseville; rahoituksen jatkumisesta myös vuoden 2012 jälkeen

4. Laki valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle (1354/2014) tuli voimaan 1.1.2015. Eduskunnan vastaukseen liittyi eduskunnan lausuma määrärahan lisäämisestä turvakotitoiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi. Vuonna 2017 turvakotitoiminnan menoihin oli varattu 13 550 000 euroa. Julkisen ta-

louden suunnitelmassa vuosille 2016—2019 on todettu, että turvakotitoiminnan menoihin varattu valtion rahoitus kasvaa kehyskaudella aiempien kehyspäätösten mukaisesti vuosittain 2 miljoonalla eurolla 17 500 000 miljoonaan euroon. Lisäksi hallituksen puoliväliarvioinnissa huhtikuussa 2017 päätettiin, että turvakotipaikkojen saatavuutta ja kattavuutta parannetaan 2 miljoonan euron tasokorotuksella vuodesta 2018 alkaen. Määrärahat ovat näin ollen 17 550 000 euroa vuonna 2018, ja niiden on määrä olla 19 550 000 miljoonaa euroa vuonna 2019.

Vuonna 2017 turvakodeissa oli yhteensä 143 perhepaikkaa eli paikkaa aikuiselle ja hänen mukanaan oleville alaikäisille lapsille. Vuonna 2017 Helsinkiin perustettiin kaksi uutta turvakotia ja Poriin yksi uusi turvakoti, minkä lisäksi Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän ylläpitämä yhden perhepaikan tarjoava etäyksikkö sai pysyvän valtion rahoituksen.

Laura Terho, lakimies, sosiaali- ja terveysministeriö

Ihmiskaupan kaltainen pakkotyö

HE 69/2016 vp – EV 124/2016 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa, esiintyykö sellaista ihmiskaupan kaltaista pakkotyötä tai vastaavaa työperäistä hyväksikäyttöä, joiden uhrit eivät saa suojaa, koska rikokset eivät täytä ihmiskaupparikoksen tunnusmerkistöä rikosoikeudellisessa mielessä, ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin.

Työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä toimiva pimeän työn vastaista yhteistyötä edistävä kansallinen yhteistyöverkosto on osaltaan selvittänyt asiaa yhdessä keskeisten ministeriöiden ja muiden toimijoiden kanssa. Työ- ja elinkeinoministeriö jatkaa asian selvittämistä yhdessä muiden ihmiskaupan torjuntaa hoitavien tahojen kanssa vuoden 2018 aikana.

Liisa Heinonen, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Sisävesiliikenteen työaikadirektiivin täytäntöönpano

HE 197/2016 vp – EV 228/2016 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tiiviisti sisävesiliikenteen työaikadirektiivin täytäntöönpanon vaikutuksia ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin yritysten työvoimatarpeiden ja työntekijöiden työajan järjestämisen yhteensovittamiseksi.

Sisävesiliikenteen työaikadirektiivin edellyttämät muutokset ovat vuoden 2017 päättyneellä voimassa vuoden, jonka johdosta on mahdollista selvittää muutosten vaikutuksia kokonaiselta avovesikaudelta. Työ- ja elinkeinoministeriön tarkoituksena on selvittää vesiliikennealan järjestöiltä ja tarvittaessa myös vesiliikennealan muilta toi-

mijoilta sisävesiliikenteen työaikadirektiivin täytäntöönpanon vaikutuksia sekä yritysten työvoimatarpeiden ja työntekijöiden työajan järjestämiseen liittyviä käytännön kysymyksiä.

Nico Steiner, vanhempi hallitussihteeri, työ- ja elinkeinoministeriö

Kansalaisaloite Nollasopimusten kieltäminen lailla

KAA 5/2015 vp – EK 7/2017 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että valmisteltaessa vaihtelevan työajan (ns. nollatuntisopimuksen) järjestelyjä osana työaikalainsäädännön kokonaisuudistusta hallitus kiinnittää huomiota työn aloittamiseen, tekemiseen ja päättämiseen liittyviin oikeusturvaongelmiin ja säädöstarpeisiin, huomioiden samalla myös työsopimus- ja työttömyysturvalainsäädännön mahdolliset muutostarpeet.

2. Eduskunta edellyttää, että valmisteltaessa vaihtelevan työajan (ns. nollatuntisopimuksen) järjestelyjä osana työaikalainsäädännön kokonaisuudistusta hallitus arvioi lisäsääntelyntarpeen erityisesti seuraavien asioiden osalta: työsuhteen alkaessa solmittavan työsopimuksen ja sen ehdoista työntekijälle annettavan selvityksen vähimmäissisältö, työvuoro- ja lisätyöjärjestelyt ottaen huomioon työntekijän mahdollisuus riittävään lepoon, sairausloma- ja eläke-ehdot vaihtelevan työajan järjestelyissä sekä työntekijän ja työnantajan oikeusturva vaihtelevan työaikaehdon sopimuksen loppuessa. Lisäksi tulee selvittää lisäsääntelyn tarve kilpailevan toiminnan kiellossa sekä se, voidaanko työajan vakiintumisesta säätää työntekijän ja työnantajan tarpeet huomioivalla tavalla.

3. Eduskunta edellyttää, että valmisteltaessa vaihtelevan työajan (ns. nollatuntisopimuksen) järjestelyjä osana työaikalainsäädännön kokonaisuudistusta työttömyysturva ja muu sosiaaliturva sovitetaan yhteen vaihtelevan työajan kanssa työntekijän kannalta kohtuullisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

4. Eduskunta edellyttää, että valmisteltaessa vaihtelevan työajan (ns. nollatuntisopimuksen) järjestelyjä osana työaikalainsäädännön kokonaisuudistusta hallitus kiinnittää huomiota vaihtelevaa työaikaa koskevien sopimusten kilpailutilannetta vääristäviin vaikutuksiin.

5. Eduskunta edellyttää, että tarkennetulla sääntelyllä ei estetä vaihtelevan työajan sopimuksen tekemistä sellaisessa työssä, jossa työvoiman tarve vaihtelee ennakoimattomasti ja silloin, kun se on molempien osapuolten työsopimuksesta ilmenevän tahdon mukaista. Sääntelyn muutokset eivät myöskään saa vähentää kansantalouden työllisyyttä ja työtunteja.

1. Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen (HE 188/2017 vp) vaihtelevaa työaikaa noudattavan työntekijän asemaa parantavaksi lainsäädännöksi. Ehdotetuilla laeilla pyritään parantamaan vaihtelevaa työaikaa noudattavien työntekijöiden asemaa ja varmistamaan työsuhdeturvaa koskevien säännösten tehokas toteutuminen heidän osaltaan.

2. Vaihtelevan työajan sopimusten käyttöalaa rajoitettaisiin tilanteisiin, joissa työnantajalla on vaihteleva työvoimatarve. Lisäksi työnantajan olisi vaihtelevan työajan sopimuksia käyttäessään annettava työntekijälle selvitys siitä, missä tilanteissa ja missä määrin työnantajalle syntyy työvoimatarvetta. Työntekijän oikeus sairausajan palkkaan ja irtisanomisajan palkkaan varmistettaisiin siten, ettei työnantaja pystyisi yksipuolisin työjohtotoimin vaikuttamaan niiden määrään. Vaihtelevaa työaikaa noudattavalle työntekijälle tulisi työvuoroluetteloa laadittaessa varata tilaisuus ilmoittaa, missä määrin ja millä edellytyksillä hän voi ottaa työtä vastaan, jos työnantaja haluaisi tarjota hänelle työtä vähimmäistyöajan ylittävän määrän. Lisäksi vaihtelevaa työaikaa noudattava työntekijä ei voisi jatkossa antaa kestoaltaan rajoittamatonta lisätyösuostumusta. Nämä toimenpiteet korjaisivat vaihtelevan työajan sopimuksiin liittyviä epäkohtia tarkoituksenmukaisemmalla tavalla kuin työajan lakisääteinen vakiintuminen.

3. Työttömyysturvalakia muutettaisiin esityksen mukaan siten, että työstä eroamista ja työstä kieltäytymistä koskevissa säännöksissä otettaisiin tietyn edellytyksin huomioon tilanteet, joissa työtä ei tosiasiallisesti ole ollut tarjolla tai joissa työstä maksettava palkka jää pieneksi. Muutokset koskevat muun muassa ns. nollatuntisopimuksella työskenteleviä.

4. Yllä mainitut toimenpiteet yhdessä hillitsisivät vaihtelevan työajan käytöstä aiheutuvia kilpailutilannetta vääristäviä vaikutuksia, koska vaihtelevaa työaikaa noudattavan työntekijän asema vastaisi nykyistä enemmän kiinteää työaikaa noudattavan työntekijän asemaa.

5. Työnantajat voisivat jatkossakin kattaa ennakkoimatonta ja tilapäistä työvoimatarvetta vaihtelevan työajan sopimuksilla. Vaihtelevan työajan sopimuksilla ei voisi kuitenkaan kiertää työntekijän suojaksi säädettyjä säännöksiä.

Nico Steiner, vanhempi hallitussihteeri, työ- ja elinkeinoministeriö

1.15 Ympäristövaliokunta

Öljysuojarahasto, rahoitus

HE 167/2009 vp – EV 231/2009 vp

Ympäristövaliokunta

Eduskunta edellytti 7.12.2009, että hallitus selvittää mahdollisuuksia laajentaa öljysuojarahaston rahoituspohjaa sekä huolehtii öljysuojarahaston jatkuvuudesta ja sen toimintakyvyn turvaamisesta tarvittaessa talousarvioratkaisuin.

Ympäristöministeriö on eduskunnan toiveen mukaisesti kartoittanut mahdollisuuksia laajentaa öljysuojarahaston maksupohjaa. Öljyala on esittänyt öljysuojamaksun keräämistä valmisteverona, jonka tuotto ohjattaisiin öljysuojarahastoon. Myös eduskunnan ympäristövaliokunta (YmVM 7/2012 vp – HE 120/2012 vp) selvitti valmisteveron soveltuvuutta öljysuojamaksun kanton, mutta valtiovarainministeriön esittämien periaatteellisten ja käytännön esteiden vuoksi vaihtoehdon tutkimista ei jatkettu enempää ja hallituksen esitys hyväksyttiin esityksen mukaisena. Valtiontalouden tarkastusvirasto katsoi kuitenkin Suomenlahden alusöljyvahinkojen hallintaa ja vastuuta koskevassa tuloksellisuustarkastuskertomuksessaan (2/2014) olevan vielä tarvetta selvittää tällaisen maksun mahdollisuutta.

Ympäristöministeriö tilasi vuonna 2015 OTT, dosentti Kalle Määtältä asiantuntijalausunnon öljysuojarahaston sääntelyvaihtoehdoista ja kehittämisedellytyksistä. Määttä suositteli lausunnossaan, että öljysuojamaksun sijasta varat öljysuojarahastoon kerrytettäisiin ns. huoltovarmuus- ja öljysuojamaksulla, joka kannettaisiin valmisteveron tavoin samoin kuin nykyinen huoltovarmuusmaksu. Näin kerätyn öljysuojamaksun tuotot ohjattaisiin öljysuojarahastoon. Tämän jälkeen ympäristöministeriön ja valtiovarainministeriön asiantuntijat keskustelivat mahdollisuudesta luopua öljysuojamaksusta ja siirtää sen sijaan öljytuotteiden valmisteverosta öljysuojamaksun tuottoa vastaava määräraha öljysuojarahastoon. Vaikka öljysuojarahasto tässä vaihtoehdossa olisikin säilynyt valtion talousarvion ulkopuolisena rahastona, sen varat olisivat kulkeutuneet budjetin kautta. Muutoksella olisi sen vuoksi ollut vaikutusta ympäristöministeriölle julkisen talouden suunnitelmassa varattuihin määrärahoihin, minkä vuoksi muutoksen valmistelu ei edennyt.

Julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2018–2021 todetaan, että ”Öljysuojarahaston rahoituspohjaa tarkistetaan siten, että muutosten mahdollisesti edellyttämät vaikutukset julkiseen talouteen voidaan ottaa huomioon julkisen talouden suunnitelmassa vielä kuluvan vaalikauden aikana. Samalla selvitetään erillisen rahaston tarpeellisuus.” Ympäristöministeriö jatkaa öljysuojarahaston rahoituspohjan muutosmahdollisuuksien selvittämistä yhteistyössä valtiovarainministeriön kanssa. Ympäristöministeriön tavoitteena on valmistella alkuvuoden 2019 tekninen menokehys siten, että siinä on otettu huomioon muutos öljysuojarahaston rahoituspohjassa. Hallituksen esitys öljysuojarahastolain muutoksesta annettaisiin eduskunnalle syksyllä 2019 ja lain muutos tulisi voimaan vuoden 2020 alusta.

Merja Huhtala, hallitussihteeri, ympäristöministeriö

Vesilainsäädännön tarkistaminen ja ympäristöhallinnon resurssit

HE 277/2009 vp – EV 355/2010 vp

Ympäristövaliokunta

3. Eduskunta edellytti, että hallitus pitää huolta ympäristöhallinnon toimivuudesta turvaamalla sille osoitettujen tehtävien hoitamiseksi riittävät resurssit ja ryhtyy toimenpiteisiin ympäristönsuojelun jälkivalvonnan tehostamiseksi selvittämällä valvontamaksun käyttöönottamista vesilain valvontatehtävissä.

3. Maa- ja metsätalousministeriö on selvittänyt vesilain mukaisen valvonnan maksullisuutta virkamiesvalmistelussa yhdessä oikeusministeriön ja ympäristöministeriön kanssa. Valmistelun aikana käynnistetyssä maakuntauudistuksessa vesilain mukainen valvonta järjestetään uudelleen. Poliittinen linjaus valvontatehtävien osoittamisesta valtion viranomaiselle tehtiin joulukuussa 2016, minkä jälkeen valvonnan maksullisuutta koskevien säännösten valmistelua on jatkettu. Maakuntauudistuksen vaatiman työmäärän vuoksi valvonnan maksullisuutta koskevien säännösten valmistelua on jouduttu siirtämään, ja sitä jatketaan uudistuksen toisen vaiheen esitysten antamisen jälkeen keväällä 2018.

Antti Leinonen, lainsäädäntöjohtaja, oikeusministeriö

Jätelain uudistuksen toimeenpano ja seuranta

HE 199/2010 vp – EV 360/2010 vp

Ympäristövaliokunta

1. Eduskunta edellytti, että hallitus säätää asetuksilla riittävän kunnianhimoiset yhdyskuntajätteen, biojätteen, tuottajavastuuajteen, rakennus- ja purkujätteen sekä mahdollisuuksien mukaan muun jätteen kierrätystavoitteet, seuraa tavoitteiden toteutumista ja kiristää tavoitteita ottaen huomioon teknologisen kehityksen.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa lain tavoitteiden toteutumista kiinnittäen erityistä huomiota sekä jätteen synnyn ehkäisyyn että muutoinkin etusijajärjestyksen toteutumiseen.

3. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa jätehuollon järjestämistä koskevan vastuunjaon vaikutuksia yksityisten yritysten ja kuntien jäteyhtiöiden toimintaedellytyksiin sekä kuntien mahdollisuuksiin huolehtia niiden vastuulle säädetyistä tehtävistä.

1. Jätelainsäädännön kokonaisuudistukseen liittyvä laaja valtioneuvoston asetusten uudistustyö on käytännössä saatu päätökseen. Asetuksilla säädetään uudelleenkäyttöä, kierrätystä tai muuta hyödyntämistä tai jätteen keräystä koskevia tavoitteita yhdyskuntajätteelle, pakkausjätteelle, rakennus- ja purkujätteelle, keräyspaperille, paristoille ja akuille, käytöstä poistetuille renkailla ja sähkö- ja elektroniikkalaiteromulle. Useimpien tavoitteiden toteutumista seurataan vuosittain kerättävän seurantatiedon avulla.

Seurantatiedon perusteella yhdyskuntajätteen sijoittaminen kaatopaikalle on vähentynyt jyrkästi kaatopaikoista annetulla valtioneuvoston asetuksella (331/2013) säädetyn, vuoden 2016 alusta sovelletun orgaanisen jätteen kaatopaikkakäsittelyä koskevan rajoituksen seurauksena. Vuonna 2016 kaatopaikalle sijoitettiin enää 3 % yhdyskuntajätteestä. Yhdyskuntajätteen kierrätysaste nousi 42 %:iin vuonna 2016. Yli puolet yhdyskuntajätteestä hyödynnetään nykyisin energiana joko jätteen polttoon erikoistuneissa jätevoimaloissa tai rinnakkaispolttolaitoksissa. Orgaanisen jätteen kaatopaikkakäsittelyn rajoitus on lisännyt selvästi jätteenpolttokapasiteetin tarvetta myös teollisuuden jätteille, minkä seurauksena nykyinen laitosverkosto ei täysin riitä vastaamaan kysyntään, vaan jätettä myös viedään jonkin verran hyödynnettäväksi lähimaihinkin Viroon ja Ruotsiin.

Euroopan Parlamentin, neuvoston ja komission välisissä trilogineuvotteluissa saavutettiin 18.12.2017 alustava sopu jätealan keskeisten direktiivimuutosten sisällöstä. Tämän perusteella yhdyskuntajätteen kierrätysaste tiukentuisi nykyisestä (50 % 2020) 55 %:iin 2025, 60 %:iin 2030 ja 65 %:iin 2035. Myös pakkausjätteen vuosille 2025 ja 2030 asetettavat kierrätystavoitteet tiukentuisivat selvästi nykyisestä. Direktiiveissä edellytetään lisäksi mm. yhdyskuntajätteen (ml. biojätteen) ja rakennus- ja purkujätteen erilliskeräysvelvollisuuksien tiukentamista sekä tekstiilijätteen erilliskeräyksen järjestämistä viimeistään 2025 alkaen. Direktiivimuutokset tulevat voimaan todennäköisesti kesällä 2018, jonka jälkeen ne on pantava täytäntöön kansallisessa lainsäädännössä kahden vuoden kuluessa. Muutosten täytäntöönpano edellyttää Suomessa laajahkoja muutoksia jätelainsäädäntöön.

Hallituksen kärkihankkeina on käynnissä neljä kokeilua, joilla pyritään nostamaan yhdyskuntajätteen kierrätysastetta. Hankkeissa kokeillaan mm. tekstiilijätteen erilliskeräystä sekä erilaisia lajitteluun kannustavia keräysjärjestelmiä sekä maksujärjestelmiä. Kokeiluista saatavaa tietoa voidaan käyttää avuksi lainsäädäntömuutoksia tehtäessä.

2. Valtakunnallinen jätesuunnitelma ja siihen sisältyvää jätteen synnyn ehkäisy-suunnitelma on hyväksytty valtioneuvostossa 19.12.2017. Suunnitelmassa esitetään tavoitetta vuodelle 2030. Valtakunnalliset jätehuollon ja jätteen synnyn ehkäisy-tavoitteet ja toimenpiteet vuoteen 2023 on esitetty neljälle painopistealueelle, joita ovat yhdyskuntajätteet, rakentamisen jätteet, biohajoavat jätteet sekä sähkö- ja elektroniikkaromu. Jätesuunnitelmassa on otettu huomioon EU:n kiertotalouspaketin jätesäädösehdoitusten kierrätystavoitteet. Jätehuoltoa on seurattu seurantaindikaattoreilla vuosittain vanhan valtakunnallisen jätesuunnitelman aikana. Päivitetyt indikaattoritiedot löytyvät internet-sivuilla: (http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Kulutus_ja_tuotanto/Jat-teet_ja_jatehuolto/Jatesuunnittelu/Valtakunnallisen_jatesuunnitelman_seuranta) Uudessa jätesuunnitelmassa on esitetty uudet seurantaindikaattorit, jotka pääosin ovat samoja kuin aiemmat. Seurantaindikaattorit päivitetään internet-sivuille kevään aikana.

3. Ympäristöministeriön asettama työryhmä antoi helmikuussa 2017 ehdotuksensa jätelain vastuunjaon muuttamisesta sekä jätelain ja hankintalain yhteensovittamiseksi. Työryhmän ehdotuksen ja lisäselvitysten perusteella laadittu hallituksen esitys (HE 195/2017 vp) hyväksyttiin valtioneuvostossa 19.12.2017. Jätelain muutosesityksellä kunnan vastuu yhdyskuntajätehuollon järjestämisestä rajattaisiin hallitusohjelman mukaisesti asumisessa syntyvään yhdyskuntajätteeseen. Kunta vastaisi niin ikään kunnan hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvän yhdyskuntajätteen jätehuollosta. Esityksen mukaan kunnan jätehuolto-yhtiö voisi harjoittaa markkinaehtoisesti enintään 10 prosenttia liiketoiminnastaan vaarantamatta sidosyksikköasemaansa. Vuoden

2030 alusta lähtien raja olisi pysyvästi 5 prosenttia. Yhdessä kunnan jätehuoltovastuun rajaamisen kanssa ehdotetut ulosmyyntirajat johtaisivat markkinoiden avautumiseen ja parantaisivat kilpailuneutraliteettia jätealalla.

Riitta Levinen, ympäristöneuvos, ympäristöministeriö

Rakennuksen energiatodistuksen sisällöllinen muuttaminen

M 1/2014 vp – EK 18/2014 vp

Ympäristövaliokunta

Eduskunta on hylännyt kansalaisaloitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen rakennuksen energiatodistuksesta annetun lain muuttamisesta.

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy kiireellisesti toimenpiteisiin pientalojen energiatodistuksen sisällölliseksi muuttamiseksi helpommin ymmärrettäväksi poistaen energiamuotojen kertoimista aiheutuvat vertailtavuusongelmat.

1. Ympäristöministeriö antoi joulukuussa 2017 maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 117 g §:n nojalla ympäristöministeriön asetuksen uuden rakennuksen energiatehokkuudesta (1010/2017) sekä valtioneuvoston asetuksen rakennuksissa käytettävien energiamuotojen kertoimien lukuarvoista (788/2017). Yhdessä edellä mainitut asetukset muodostavat niin sanotut lähes nollaenergiarakentamisen asetukset. Säädökset tulivat voimaan 1.1.2018 alkaen.

Rakennuksen energiatodistuksesta annettuun lakiin (50/2013) sekä rakennusten energiatodistustietojärjestelmästä annettuun lakiin (147/2015) on tehty vastaavat terminologiset muutokset kuin lähes nollaenergiarakentamisen säädöksiin lainmuutoksella (755/2017) ja (756/2017), lait tuli voimaan 1.12.2017. Laki rakennuksen energiatodistuksesta, laki rakennusten energiatodistustietojärjestelmästä ja lähes nollaenergiarakentamisen säädökset muodostavat siten johdonmukaisen säädöskokonaisuuden.

Ympäristöministeriö antoi joulukuussa 2017 ympäristöministeriön asetuksen rakennuksen energiatodistuksesta (1048/2017). Asetusta oli tarpeen muuttaa rakennuksen energiatodistuksesta annetun lain ja lähes nollaenergiarakentamisen säädösten johdosta. Muutoksia tehtiin muun muassa energiatodistuksen terminologiaan, laskentäsääntöihin ja energiatodistuslomakkeeseen. Asetuksessa huomioitiin uusi valtioneuvoston asetuksen rakennuksissa käytettävien energiamuotojen kertoimien lukuarvoista, jossa sähkön, kaukolämmön ja jäähdytyksen kertoimia oli pienennetty aiemmasta. Asetus tuli voimaan 1.1.2018.

Edellä mainituilla säädösmuutoksilla energiatodistusta on muutettu sisällöllisesti helpommin ymmärrettäväksi, entistä johdonmukaisemmaksi muun energiatehokkuuslainsäädännön kanssa sekä vähennetty energiamuodon kertoimista johtuvia vertailtavuusongelmia.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Sari Rapinoja, lainsäädäntöneuvos, ympäristöministeriö

Ilmastolain toimeenpano

HE 82/2014 vp – EV 310/2014 vp

Ympäristövaliokunta

Eduskunta edellyttää, että ilmastolain toimeenpano ei lisää kansalaisten, yritysten tai maanviljelijöiden hallinnollista taakkaa, vaan ainoastaan ohjaa ja koordinoi viranomaistoimintaa tavoitteiden saavuttamiseksi.

Ilmastolaki (609/2015) tuli voimaan 1.6.2015. Lain perusteella valmisteltiin vuoden 2017 aikana keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelma, joka toimitettiin eduskuntaan syyskuussa 2017. Suunnitelma määrittelee millä toimilla Suomi saavuttaa EU:n taakanjakopäätöksen mukaisen päästövähennystavoitteen vuodelle 2030. Suunnitelmaan sisältyy toimia kaikille päästökauppajärjestelmän ulkopuolella oleville toimialoille. Suunnitelman valmistelun yhteydessä kuultiin laajasti eri sidosryhmiä ja tarjottiin mahdollisuuksia vaikuttaa valmistelutyöhön. Suunnitelman vaikutuksista tehtiin laaja vaikutusten arviointiselvitys. Eduskunnan hyväksymä lausuma otettiin huomioon suunnitelman valmistelutyössä. Eduskunnan mietintö keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmasta valmistunee helmikuussa 2018.

Merja Turunen, ympäristöneuvos, ympäristöministeriö

Vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikainen korkotuki

HE 76/2016 vp – EV 81/2016 vp

Ympäristövaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää 40 vuoden korkotukimallin kokonaisvaltaiseen kehittämiseen tähtäävät toimenpiteet, jotta mallin ehdot saadaa kannustaviksi.

2. Eduskunta edellyttää, että ympäristöministeriö toimittaa valiokunnalle selvityksen korkotukimallien toimivuudesta vuoden 2018 loppuun mennessä.

1. Ympäristöministeriössä on käynnissä lainsäädäntöhanke 40 vuoden korkotukimallin kehittämisestä. Lakiesitysluonnos on ollut syksyllä 2017 lausuntokierroksella. Hallituksen esitys 40 vuoden korkotukimallin kehittämisestä on tarkoitus antaa eduskunnalle vuoden 2018 kevätistuntokaudella.

2. Ympäristöministeriö seuraa korkotukilainoituksen toimivuutta ja raportoi korkotukimallien toimivuudesta valiokunnalle vuoden 2018 loppuun mennessä.

Tommi Laanti, asuntoneuvos, ympäristöministeriö

Matkaviestinverkkojen sisätilakuuluvuus asuinrakennuksissa

HE 220/2016 vp – EV 189/2016 vp

Ympäristövaliokunta

Eduskunta edellyttää, että ympäristöministeriö ja liikenne- ja viestintäministeriö laativat yhteistyössä tarvittavat säädökset siitä, että kansalaisten ja yhteiskunnan turvallisuuden kannalta välttämättömien yleisten matkaviestinverkkojen sisätilakuuluvuus asuinrakennuksissa varmistetaan rakentamisessa tarkoituksenmukaisella ja rakennuksen energiatehokkuuden ja muut olennaiset tekniset vaatimukset huomioon ottavalla tavalla. Valtioneuvoston tulee seurata jatkossa matkaviestinverkkojen kuuluvuutta sekä rakentamista koskevan sääntelyn ja sen toimeenpanon vaikutuksia matkaviestinverkkojen sisätilakuuluvuuteen ja tarvittaessa ryhtyä toimenpiteisiin kuuluvuuden varmistamiseksi.

Ympäristöministeriö ja liikenne- ja viestintäministeriö arvioivat parhaillaan kannanotosta johtuvien toimenpiteiden käynnistämistä asian jatkovalmistelun sisällön ja aikataulun määrittämiseksi. Sääntelyyn liittyvien kysymysten ohella ympäristöministeriön ja liikenne- ja viestintäministeriö yhteistyössä seuraavat ja mahdollisuuksien mukaan tukevat viestintä- ja rakennusalan tutkimus- ja vaikuttamishankkeita, joilla helpotetaan kuuluvuusnäkökulman ennakoivaa huomioimista sekä uudis- että korjausrakentamisessa ja viestintäverkkojen suunnittelussa.

Valtioneuvosto antoi 28 päivänä kesäkuuta 2017 ympäristöministeriön ja liikenne- ja viestintäministeriön yhteistyössä valmisteleman hallituksen esityksen (HE 85/2017 vp) maankäyttö- ja rakennuslain muuttamiseksi. Eduskunta hyväksyi muuttamattomana hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen, ja laki maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta (812/2017) tuli voimaan 6 päivänä joulukuuta 2017. Lain 117 j §:ssä säädetään matkaviestinverkon sisätilakuuluvuudesta. Asuin-, majoitus- tai työtiloja sisältävän rakennuksen teknisten ratkaisujen on kustannustehokkuus huomioon ottaen mahdollistettava edellytykset matkaviestinten kuuluvuudelle sisätiloissa, ellei kysymyksessä ole rakennus, jonka sisätilakuuluvuutta on vaimennettava. Ympäristöministeriön asetuksella voidaan antaa uuden rakennuksen rakentamista, rakennuksen korjaus- ja muutostyötä sekä rakennuksen käyttötarkoituksen muutosta varten tarvittavia tarkempia säännöksiä näistä teknisistä ratkaisuista. Sisätilakuuluvuuden parantamiseen tähtäävät toimenpiteet ja näiden vaikutukset täsmentyvät edellä mainitulla asetuksella. Ympäristöministeriö asettaa vuoden 2018 aikana työryhmän asetuksen tarpeiden ja sisällön kehittämiseksi. Työryhmään kutsutaan jäseniä eri hallinnonaloilta sekä kuullaan asiantuntijoina rakentamis- että televiestintäalan keskeisiä toimijoita.

Teppo Lehtinen, rakennusneuvos, ympäristöministeriö

Sini Wirén, neuvotteleva virkamies, liikenne- ja viestintäministeriö

Asumistuen uudistuksen vaikutusten seuraaminen

HE 231/2016 vp – EV 237/2016 vp

Ympäristövaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että uudistuksen vaikutuksia perheellisten opiskelijoiden toimeentuloon seurataan, ja sen perusteella arvioidaan mahdolliset lainsäädännön uudistamistarpeet, esimerkiksi opintorahan huoltajakorotus.

2. Eduskunta edellyttää, että sosiaali- ja terveysministeriö ryhtyy toimenpiteisiin yhteisasunnossa asuvien aseman arvioimiseksi asumistukijärjestelmässä ja selvittää ruokakuntakäsitteen mahdollisen uudistamistarpeen.

1. Opiskelijat siirtyivät yleisen asumistuen piiriin 1.8.2017 alkaen. Iso osa pienituloista ja korkeita asumismenoja maksavista yksin asuvista opiskelijoista hyötyi uudistuksesta, mutta lisääntyvän tarveharkinnan myötä asumisen tuki laski erityisesti yhteisasunnossa ja puolison kanssa asuvilla opiskelijoilla sekä lapsiperheillä. Opintotutussa otettiin 1.1.2018 alkaen käyttöön 75 euron suuruinen opintorahan huoltajakorotus, joka parantaa lasta huoltavien opiskelijoiden toimeentuloa ja taloudellisia edellytyksiä yhdistää opiskelu ja lapsen huoltajuus.

2. Yleinen asumistuki on tarkoitettu pienituloisen ruokakunnan asumismenojen vähentämiseksi ja kohtuullisen asumistason turvaamiseksi. Yleisessä asumistuessa pääsääntönä on, että samassa asunnossa pysyvästi asuvat henkilöt vastaavat koko asunnon asumismenoista ja kuuluvat siten samaan ruokakuntaan. Pääsäännöstä voidaan poiketa vain, jos asukkailla on erilliset vuokrasopimukset tai toinen asukas on toisen asukkaan alivuokralainen.

Opiskelijoiden asumistukisiirron yhteydessä ei tehty muutoksia ruokakunnan käsitteeseen. Lakimuutokseen johtaneessa hallituksen esityksessä (HE 231/2016) tuotiin kuitenkin esiin uudistukseen liittyviä ongelmia. Yleisen asumistuen ruokakuntakohdaisuus toi opiskelijoille yhdessä asumisen ja avoliiton selvittämiseen liittyvät ongelmat ja kiristi tarveharkintaa, koska muiden ruokakunnan jäsenten tulot vaikuttavat asumistuen määrään. Sosiaali- ja terveysministeriö seuraa uudistuksien vaikutuksia tuensaajien asemaan ja selvittää asumistukijärjestelmän kehittämistarpeita sekä ruokakuntakäsitteen uudistamisen vaihtoehtot vaikutuksineen. Lisäksi asumisen tukemisen vaihtoehtoja tarkastellaan valtioneuvoston asettamassa perusturvan ja toime-liaisuuden uudistushankkeessa, jonka toimikausi on 28.9.2017–28.2.2019. Hankkeen tehtävänä on valmistella työllisyyttä ja toime-liaisuutta parantavaa ja eriarvoisuutta vähentävää perusturvan kokonaisuudistusta. Eri vaihtoehtoja käsittelevä valmistelutyö koordinoidaan professori Juho Saaren johtaman eriarvoisuustyöryhmän kanssa.

Sanna Pekkarinen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

SNELLMANINKATU 1, HELSINKI
PL 23, 00023 VALTIONEUVOSTO
valtioneuvosto.fi
julkaisut.valtioneuvosto.fi

ISBN: 978-952-287-564-8 PDF
ISBN: 978-952-287-565-5 nid.
ISSN: 2489-8015 PDF
ISSN: 2489-6993 nid.